mo.ℌ.in fine.q illi qui non possunt facere testamẽtũ possunt facere codicillos p.l.diuus.ℌ.codicillos.ff.eodem ¶ Solutio ¶ Duplex est impotẽtia scz iuris et facti.tunc dicit q ille qui nõ põt facere testamentũ im potẽtia iuris nõ pt etiã facere codicillos vt in.l.alle.in contrariuz.Sed qui nõ põt facere testamẽtuz impotẽtia facti scz quia nõ hz sufficientes testes.aut simili modo ille bene põt facere codicillos.ſa. pro ista solutione.l.cõficiunt.ℌ.codicilli.ff.eo.

¶ Opponitur scdo Et videt q nõ bene dicitur in fine vltimi.ℌ.q codicilli nullam solẽnitatez desiderant p.ℌ.fina.ſ de fideicõmissa.hereditatibusque ab intestato deferũtur.

¶ Solutio Hoc quod hic dicitur sane est intelligẽduz.vt scz codicilli nõ requirunt tãtaz solennitatem sicut testamentũ.Nam qñ codicilli fiunt in scriptis requirunt testes.et subscriptiones et signa testium, sed non tot sicut in testamento.Sufficiunt enĩ quinq testes.et similiter dicẽdum est de subscriptiõibus et de signis vt.l.fina.C.eodem.

¶ Incipit liber tertius.

Titulus I

¶ De hereditatibusque ab intestato deferũtur.

¶ Sup in.ℌ.fina. per quas psonas nobis acquirit.promisit dñs Justinianus q primo tractaret qualiter hẽditas acquiritur ex testamento.et postea qualit defert ab intestato.Cum igitur iam expeditũ sit primũ restat tractare de scdo videlicz qualiter hereditates deferunt ab intestato.Et ideo rubricat iste titulus,de hẽdita.q̃ ab intestato deferunt.

☞ Notandum igitur circa rubricam Quia ista rubrica est generalior q̃ nigruz Quia in isto titulo soluz tractatur q̃liter sui heredes ab intestato succedũt.sz hoc non est incõueniens.Simile enim habetur.C.de rebus creditis ℨ iureiuran.vbi in nigro nõ tractatur de rebus creditis.Simile etiã est.C.de religio.et sumpti.funer et de ludo alee.de isto etiã dictũ est sup de iusticia et iure.

¶ Intestatus decedit qui aut oino testamentũ nõ.

¶ Sũmatur sic.Ille dicitur decedere intestatus qui non fecit testamentum.vel fecit sed non iure,vel fecit iure,sed

postea ruptuz vel irrituz factū est. vel nemo ex eo heres est. Et ꝓma causa successionis ab intestato iure ciuili ꝓtinet ad suos heredes. hoc dicit. Et ꝓz intellectus textus.

☞ Notandum primo Q̄ ex isto text. elicitur ꝙ quinq̄ modis aliquis decedit intestatus Primo si testamentū nō fecit quod potest contingere dupliciter Aut quia non voluit. aut quia non potuit. vt pupillus et furiosus. ⁊ alij de q̄bus supᵒ dictum est quibus non est ꝓmissum testamentum facere p totum titulū An tamē pupillus dicatur decedere intestatus. statim postea dicē in sequenti notabili. Secundo dicitur quis decedere intestatus. quia licz testamentum fecit. non tamen iure fecit. quia deficit numerus testium. aut alie solennitates ad substantiam testamenti requisite vt supᵒ de testamen. ℒ. i. et ℒ. fina. Tertio licz fecit testamentum iure. hoc tamē postea ruptum est p arrogationem vel adoptionem quasi agnatione posthumi. vt ℒ. quibus modis testamen. infirmantur ℒ. i. vel etiam p agnationem posthumi vt supᵒ de exheredatio. liberoꝝ ℒ. posthumi Quarto quia irritum factum est testamentum veluti p capitis diminutionez vt supᵒ quibus modis testamen. infirmātur ℒ. alio quoq̄. Et licz glo. hic dicat ꝙ istis modis addunt duo alij modi scilz quando testamentum rescinditur p querelam inofficiosi. vel p cōtra tabulas vt ℒ. de codicillis. l. vt liberoꝝ. Potest tamen dici ꝙ isti modi duo comprehendūtur sub modis hic nūeratis. videlz qñ testamentum est ruptum vel irrituz factum. Quinto dicitur quis decedere intestatus quia licz testamentum est factū tamen nemo ex eo adiuit hereditatē vt hic. Et ſm glo. hic in verbo. ruptum. refert vtrum testamentum sit ruptum an ab initio nullum. Quia si sint facti codicilli. Et in eis legata relicta testamento rupto non debentur legata in codicillis relicta. vt ℒ. de codicillis. l. i. Sed si testamentum ab initio sit nullum omnino debentur legata in codicillis relicta vt supᵒ de fideicōmissa. hereditatis ℒ. preterea. et ff. de iure codicillo. l. si quis a sc̄o responso. Quodcunq̄ tamen in vtroq̄ casu id est siue sit ruptū siue sit nullum testamentum debentur legata in codicillis auctenti. ex causa. ℒ. de libe. prete.

¶ Notandum secundo extra textum ⁊ glo. ꝙ doctores tractant hic duas questiones. posito enim ꝙ statutum sit colonie. ꝙ ꝓpositus in summo succedat omnibus clericis morientibus ab intestato. vel qui moriuntur intestati. tunc prima questio est. moritur clericus qui tāduz fecit codicillos. an prepositus debeat illi succedere. Et apparet ꝙ sic p istuz textum. quia nemo est illi heres ex codicillo. quia hereditas non potest in codicillis dari vt supᵒ de codicil. ℒ. codicillis.

Sed communiter ex benignitate et eq̄tate canonica doctores cōtrarium tenēt vt notatur in c. cuz tibi. extra de testamen. Quia iste sic decedens vult hereditatem suam pertinere ad legitimos heredes. fa. l. conficiuntur ff. de iure codicillo. Et ista opinio est communior et apparet melior. Dato tamen ꝙ prepositus succederet teneretur ad solutionē legatoruz in codicillis relictorum vt ℒ. preterea. supᵒ de fideicōmissa. hereditatis. Secunda questio. stante eodem themate ¶ Si clericus pupillus decedat an prepositus debeat sibi succedere. et dicit barto. in. l. i. ff. de suis et legiti. heredi. et quidam alij doctores ꝙ sic. quia ſm cōmunez modum loquendi pupill⁹ decedit intestatus. et ad cōmunem moduz loquendi attendenduz est. l. liberoruz ℒ. quod tñ cassius. ff. de lega. iij. Sed Johan. fabri. et Jacobus de lignia.

De hereditatibus que ab intestato deferuntur.

Et plures alij doctores sunt in contraria opinione. Et mouet hac ratione. quia pupillus impropie dicit decedere intestatus quia intestatus est principium denotans priuationem actus presupponens potentiam sed potentia testandi non est in pupillo et sic non decedit proprie intestatus cum priuatio sit respectu habitus. Dicit tamen pupillus intestabilis. quia hoc est nomen negans tantum potentiam ita vt valeat tantum sicut non valens testari. Et quia vbi est verbum duo significans vnum aptum aliud impropie in materia odiosa restringit ad significationem propriam vt ff. de libe. et posthu. l. cum quidam et istud statutum est odiosum contra rationem et ius cetera que volunt q hereditas deuolui debet ad proximos vt patet per totum hunc titulum. ergo debet intelligi de his qui proprie decedunt intestati videlicet qui pnt facere testamentum. Salice. ait in l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. Sic distinguit. quia vel dicitur in statuto. Si quis intestatus decedit succedit prepositus. et tunc non comprehendit pupillus. vel dicit in statuto. si quis decedit abintestato. et tunc comprehenditur pupillus. fa. l. generaliter. C. de conditi. instit. et substitu. videtur tm q opinio Johan. fabri. sit tutior et equitati magis consona.

Sui autez heredes.

Summatur sic. Sui heredes dicuntur q in potestate morientis sunt siue sint naturales et legitimi simul. siue legitimi tantum. id est adoptiui siue naturales tantum liberi per oblationem curie. vel per subsequens matrimonium legitimati. Ad hoc tamen q nepotes vel neptes ex filio vel pronepotes ex nepote. Et sic deinceps per lineam masculinam descendentes vtriusq; sexus sint sui heredes requirit q nemo precedens in gradu sit in potestate morientis. hoc dicit. Et per intellectus textus.

Notandum primo circa §. sui. De ad hoc q aliquis sit suus heres duo requiruntur. Primo q sit in potestate illius cuius est suus heres vt hic. Secundo q nemo precedens eum in gradu sit in potestate illius. sed vel est mortuus. vel alias exiuit potestatem eius scilicet per capitis diminutionem. vel per emancipationem vt hic in §. ita demum. Et per emancipationem filij fit q nepos qui post mortem aui caderet in potestatem sui patris efficitur mortuo auo sui iuris vt. l. si pater. ff. de adoptio. Patet ergo q nepos ex filia non potest esse suus heres. quia non est in potestate. vt § de patria potestate §. fi. hodie tamen emancipati succedunt cum suis heredibus vt §. eo §. emancipati. Similiter etiam nati ex filia vt §. eo §. item vetustas. quia hodie differentia emancipationis et patrie potestatis et etiam seruus sublata est. l. maximum vitium. C. de libe. prete.

Notandum secundo. q pnatus potest dici qui natus est in quarto gradu qui vocatur alio nomine abnepos. vel melius omnes vocantur pronati descendentes post pronepotem. Et dicunt pronati, id est procul nati. Et possunt isti ee sui heredes vsq; in infinitum. vt in aucten. de heredi. ab intesta. venien §. i. colla. ix.

Notandum tertio. q inter naturales, et legitimos liberos et adoptiuos qui sunt legitimi tantum. non est differentia quantum ad hoc qd est esse suum heredem vt hic. Sed magna est differentia quando sunt emancipati. quia naturales et legitimi emancipati succedunt iure pretorio licet non iure ciuili. Sed adoptiui emancipati nullo iure succedunt vt ff. de suis et legiti. heredibus. l. i. §. suos. et §. e. §. minus.

Notandū quarto q̄ ex isto apparet q̄ illi qui instituūt heredes nō de suo sanguine peccent. qz ex isto tex. videt q̄ illi de sanguine dñt esse heredes ad quod ſa. l. fina. C. de codicil. De quo etiā ē notabilis gl. in. l. si q̄s ad declinādū. C. de epis et clericis. Vbi etiā allegat̄ qđ habet̄ xvij. q. iij. c. fin. Qui exhēdato filio vult aliū facere hēdez alium querat cōſultorē nō augustinū. Dicit tn̄ Jo. fab. q̄ si facit hoc ex rancore tūc peccat. Sz si faciat ex bona affectiōe nō videt̄ peccare. q̄ facit legi. p̄missione dūmō tamen relinquat filijs. Aut alijs de sanguine suo legitimā eis debitā vt s̄ de inoffici. testamēto p totuz. Nisi illi de sanguine essent paupes et indigētes. qz tūc facere videt̄ cōtra officiū pietatis. et ita notat̄ p canonis. in c. officij. eē de penitē. et remissio.

Notādū quīto circa ff. quibus Q. olī ciuitates habebāt curias suas in q̄bus expediebant̄ negocia. in auctē. de defē. ciuita. ff. nulla. colla. iij. Et iste curie indigebāt officialibus. si g̃ aliquis habebat filiū naturalē tātū. et dabat illū tali curie in vita sua. vel disposuit hoc in testamento suo. talis filius efficiebat̄ legitimus vt in auctē. quibus mo. natura. efficiunt̄ sui. ff. qđ vero. Idem erat si post mortem p̄is filius seipm obtulit curie. Sz p istā legitimationē filius nō succedit cū alijs naturalib⁹ z legitimis. sicut nec etiā p legitimationez factā p rescriptum p̄ncipis. de quo. C. de naturali. libe. l. i. Quia ista legitiatio nō facit p̄iudiciū alijs agnatis quibus ius quesituz est. de quo p bar. in. l. gallus. ff. et quid si tantū ff. de libe. et posthu. Et istud verum est de rescripto p̄ncipis q̄n p̄nceps nō dixit expresse q̄ voluit talē legitimatum cū alijs succedere. Nā si hoc dixisz cuius etiā spurius, succederet cū alijs in bonis patris. sed nō alioz cōsanguineorum vt. l. si te parentes. C. de suis et legiti. heredi. In dubio g̃ p̄sumit̄ q̄ p̄nceps nō voluit alijs p̄iudicare. Ex q̄ elicit̄ vnū qđ est valde notabile scz si sit dispēsatio que habet duplicē intellectū Et vnus intellectus est p̄iudicialis. et alius non vel minus p̄iudicialis. tūc tenendus ē ille intellectus qui nō est p̄iudicialis vel minus p̄iudicialis. faciūt que notant̄ in c. abbate. eē de ꝟbor. ſignificatio. vt s̄ etiā dictū fuit de ſignificatiōe p̄pria et impropria terminoz.

Notādū sexto Q. instrumētū dotale seu nuptiale dicit̄ esse illud in quo scriptum est matrimoniū cōtractuz esse. inter tales puta ticiū et bertā et dotē datam esse. Et licz placen. dicat q̄ in casu isto tex. nō valeat matrimoniū sine hmōi instrumento. Melius tn̄ dicit̄ q̄ valet vt in auctē. de nup. ff. nuptias. collatio. iij Nec tn̄ est q̄ sine hmōi instrumēto filij nō fiūt legitimi vt in auctē. de trien. et semiſ. ff. fi. colla. iij. Et facto hmōi instrumento nō solū filij postea nati sunt legitimi sed etiā añ nati. quia illi dāt postea natis occasionē legitimatiōis vt dicit̄ hic in tex. qđ sic debet intelligi. Nā aliqui assumūt cōcubinā. Et si p̄nt ex ea proles procreare p̄cedūt ad matrimonium. si nō repellūt eam qđ in vxore est prohibitū vt in auctē. quibus mo. natura. efficiūt̄ legit. ff. quoniā. Nec refert an post instrumentuz dotale sint aliqui nati et viuāt cū āteriorib⁹ an nulli nati sint. vel nati sunt sed postea mortui. vt hic in fi. ff. et. C. de natura. libe. l. nup Nec refert etiā an sint alij filij ex alia vxore mortua. Nec etiaz refert an ista cōcubina sit libera vl̄ liberta vel ſua. i. ancilla ab eo manumiſſa vt secū postea matrimoniū cōtrahat̄ vt in auctē. de incestuo. nup. ff. fi. z in auctē. de filijs añ dota. instrumen. na. p totū titulū.

Patz g̃ q̄ legitimati p subsequens matrimoniū sunt plus p̄ilegiati q̄ alij legitimati. q̄ succedunt etiā cū p̄rioꝛb⁹ legitimis. post quoz natiuitatē ipi sunt

De heredita. que ab intesta. deferũtur.

legitimati quod nõ est in alijs legitimatis ꝓ oblationẽ curie. vel ꝓ rescriptum ꝓncipis vt s̃ in proxio notabili circa fi/nẽ: nisi ꝓnceps hoc expresserit.

¶ Notãduz finaliter circa ℣ ita demuz Qꝛ oẽs descẽdentes ꝑñt dici liberi. im/proꝑe tñ vocañ liberi post trinepo/tez vt ff. de gradi. l. iurisco̅sultus. ℣ parẽtes. et ff. de ẏboꝛ significa. l. liberoꝝ.

☞ Opponitur ꝓmo sic Et videt ꝙ si differentia emãcipatiõis et patrie ptãtis sit hodie sublata tũc frustra tractaꝫ de suis heredibus ¶ Solutio ¶ Licz in multis ista differentia hodie sublata sit tñ adhuc vtile est scire qui sunt sui he/redes. Mã hodie sui hẽdes trãsmittunt hẽditatẽ etiã añ aditionẽ qõ nõ faciunt emãcipati vt. l. iij. C. de iure deliberan.

¶ Opponiť scõo Et videt ꝙ nõ bñ di/citur hic ꝙ ad suũ heredẽ requiritur ꝙ nemo p̃cedens eũ in gradu. sit in ptãte quia posito casu ꝙ quis habeat vnũ fi/liũ in ptãte. et ex alio filio nepotẽ etiaz in ptãte. talis nepos patre suo mortuo est suus heres vt ℣. eo ℣ cum filius. et tñ alius p̃cedens eũ in gradu scz filius q̃ est patruus ipius nepotis etiã est in po testate ¶ Solutio ¶ Istud intelligiť de eo qui p̃cedit in recta linea. vel põt dici ꝙ iste nepos obtinet locũ patris sui. et ita patruus suus eũ nõ p̃cedit.

Posthumi quõqz si.

¶ Sũmať sic. Posthumus qui in ptãte parentis nascitur p̃t esse suus heres. et etiã ignorantes ꝑñt esse sui heredes vt pupill⁹ et furiosus etiã sine auctoritate tutoris vel curatoꝛ. quia dñiuz q̃si con tinuatur inter defunctuz ꝛ suũ heredẽ tunc ibi. interdũ. Et qui tpe mortis nõ est suus heres. Interdũ post mortẽ fit suus heres vt filius captus ab hostib⁹ moriente patre. ꝛ post mortẽ patris re/uersus. Et ecõtra qui ẽ suus heres tpe mortis. Interdũ post mortẽ desinit esse suus heres vt si pater post mortẽ iudi/cetur reus ꝓuellionis. hoc dicit.

☞ Notãdũ ꝓmo circa ℣ posthumi. ꝙ qñ agiť de cõmodo ipius posthumi tũc habeť ꝑ tã nato. vt ff. de statu hoim. l. q̃ in vtero. Et diciť posthumus proꝑe. et improꝑe. proꝑe qui nascitur post humationẽ pãtis. id est post mortẽ eius. sed improꝑe diciť posthumus q̃ nasci tur post factũ testamẽtũ. vt ff. de iniuſ. rup. irri. testam̃. l. iij. ℣ i.

¶ Notandũ scõo. ꝙ ad suitatẽ heredis nõ requiriť scientia. qꝛ ex quibus cauſ acquiriť hẽditas. ex his etiã acquiritur suitas. ad qõ iste tex. solet allegari. Et ideo pupilli et furiosi ꝑñt esse sui here/des. Et fiunt statim post mortẽ parẽtl. et de iure ciuili suus heres nõ ꝑt absti/nere ab hẽditate. sed ius ꝓtoriũ dat ei li cẽtiã abstinẽdi vt s̃ de here. q̃lita. ꝛ diffe/ren. ℣ sui. Et licz pupillus sine aucto/ritate tutoris ꝑt fieri suus heres. nõ tñ ꝑt fieri heres alicuius extranei nisi in/terueniat tutoris auctoritas. ꝛ actꝰ ipi⁹ pupilli. nisi pupillus esset infans. ꝙ tũc sufficeret auctoritas tutoris vt. l. potuit ꝛ. l. si infanti. C. de iure deliberan.

¶ Notandum tertio. ꝙ dominiũ diciť q̃si cõtinuari et nõ diciť cõtinuari inter defunctũ et suũ hẽdez. qꝛ cõtinuatio fit inter diuersa. Sz pater et filius vel de functus et suus heres. fictione iurĩ. sunt vna ꝓsona. vt. C. de impube. ꝛ alijs sub stituti. l. fi. ℣ fin. vt vult hic gl. Sz Jo. fabri dicit aliã rationẽm scz qꝛ suus he/res. i. filius vel nepos fuit q̃si dñs in vi ta parẽtl. vt. l. in suis. ff. ꝺ libe. ꝛ posthu;

¶ Notandum quarto circa ℣ interduz. Qꝛ filius captus ab hostibus non est in ptãte patris. quia est seruus hostiuz vt

ꝛ i.

§ de iure pso §. serui ꝓmo. Si tamē post mortē patris reuertat ab hostibus dicitur eē suus heres. q̄ ius postliminij fingit eū semp fuisse in ptāte pīs vt § quibus mo. ius patrie potesta. soluit §. si ab hostibus.

flet manifesto crimine prius manifestat heredes

¶ Notādū quīto. q̄ regulariē mortuo accusatore vel accusato nō trāseunt delicta cōtra hēdes. nec quātū ad crimen nec q̄ntū ad penā vt ff. de accusa. l. ex iudiciorum. sine fuerit crimē publicū sine priuatū. vt notat in eadē. l. ex iudiciorum.

Nota

¶ Fallit tū istud. ꝓmo in crimine lese maiestatis. ꝑcipue in duobus casibus. scz si q̄s fuerit molit⁹ cōtra ꝓncipē vel cōtra rēpublicā vt ff. ad le. iuli. maiest. l. fi. ¶ Fallit scdo in crimine legis iulie de residuis. q̄ lex punit illos q̄ conuertūt in vsuz ꝓpriū pecuniā supfluā ex admīstratiōe officij publici. vt §. de publi. iudi. § sunt ꝓterea et ibi bona gl. ¶ Fallit 3° in crimine legis iulie peculat⁹. q̄ lex punit subtrahentē rē sacrā vel religiosam. vel etiā ptinētē ad rēpublicā vt §. de publi. iudi. § item lex peculatus. ¶ Fallit q̄rto in crimine legis iulie repetundarū. q̄ lex punit iudicē corruptū vt §. de publi. iudi. § sunt ꝓterea alle. ¶ Fallit quīto in crimine apostatat⁹ vt C. de aposta. l. ij. Et de istis latius in dicta. l. ex iudiciorū.

¶ Notandū sexto. q̄ dicit hic in ter. q̄ aliq̄s ꝓt post mortē cōdemnari ꝑduellionis reus. Et hoc sic debz intelligi. q̄ q̄ncunq̄z aliq̄s diffamabat de crimine lese maiestatis ꝑcipue in duobus casibus ꝑdictis. tūc per duellum consueuit fieri purgatio. Et ideo damnatus de isto crimine dicitur ꝑduellionis reus. quia olī crimen tale consueuit probari p duellū q̄ñ alias fuit dubiū. Et q̄uis aliqui dicant duellū esse licitū §m iura rhomana que sepe facit mentionē de duello vt ff. ad legē acquiliā. l. qua actiōe. § si quis in colluctatione. Melius tamen dicitur q̄ duellum nō est licitum etiā iure rhomano vt. C. de gladiato. l. i. libro xi. Et multo minus iure canonico vt. in. c. i. et ij. extra de cleri. pugnan. in duello. Et in isto iuri canonico plus standum est. quia hic ꝓtitur periculum anime vt in c. finali. de ꝑscriptio. et c. i. extra de no. opis nunciatio.

¶ Notandū septimo. q̄ crimen ꝑduellionis alio modo dicit vt dicit glo. sup illo ꝓbo. q̄ fit p hostes principis vnde qui hostiliter principem ꝓsequunt vel rempublicam ducendo contra eum exercitum. ꝑduelles. id hostes vocātur. et sic quos veteres vocabant ꝑduelles nos appellam⁹ hostes vt in. l. quos nos ff. de ꝓbor significatio. ¶ Dicit tamen baldus q̄ audiuit ab impatore et cardinali bononiensi q̄ quinq̄z sunt necessaria ad duellum.

¶ Primo q̄ deficiant alie probationes
Secundo q̄ ille cui indicitur sit suspectus de crimine sup quo duellum inducitur. et §m hoc dicit Johan. fabri q̄ seruatur in regno francie vbi duella admittunt licz magne sint circa ea constitutiones.
Tertio q̄ superior vel par indicat.
Quarto q̄ quis incipiat a bello armoz id est q̄ prius in iudicio de illo crimine non fuerit litigatum.
Quinto q̄ fiat cum auctoritate superioris qui istis locum assignet. Addit Johan. fabri q̄ consuetudo qua in francia duellum admittitur est corruptela non excusans a peccato. argumē. in auctē. vt nulli iudic. collatio. ix. §. i. ¶ Nicolaus tamen de lira. ꝓmi regum. xvij. Dicit q̄ durum videtur duella in omni casu dānare cum christianissimi principes vt Karolus magnus. Sanctus Lodowicus francie reges ea admiserint et multi archiepiscopi temporalem habentes iurisdictionem ea adhuc in terris suis admittant ꝑut ibi diffuse declarat soluens argumēta q̄ in oppositū cōit fiūt.

De heredita. que ab intesta. deferũtur.

Notandũ finaliter. Q dicit hic notanter q memoria eius damnatur. quia mortuus nõ põt dãnari nisi a domino deo vt ff. que senten. sine appella. rescindunt. l. principalis. Sed memoria mortui bene põt cõdemnari hoc mõ. pronũcio talẽ cõmisisse crimẽ lese maiestatis contra pncipẽ vel rempublicã. Et ideo bona sua debere inferri fisco. ꝛ ita etiaz defunctus põt post mortem diffamari vt ꝫ qui et a quibus manumitte. non possunt. ℣i. Et alienatiões facte ab eo qui sic condemnatur non valent a tpe commissi delicti vt. C. ad le. iuliam maiesta. l. principalis. et ff. de dona. l. donationes. ℣fi. Prescribit aũt in iure in hoc crimine de damnãdo memoriã defuncti quinquẽnio vt dicit Johã. de pla. sicut in crimine hereseos. l. ij. C. de aposta.

Opponit sic Et videtur q filius captus ab hostibus non fit suus heres post mortem patris p. l. lex cornelia. ff. de testamentis Solutio Ille filꝰ captus ab hostibus nõ fuit reuersus ꝫ fuit ibi mortuus. hic autem loqmur de illo qui post mortẽ patris est reuersus.

Cum filius. Sũmatur sic. Nepotes ꝛ neptes ex filio succedunt in locum patris sui in stirpes et non in capita. hoc dicit Et ptz intellectus textus.

Notandum primo Q dicitur hic de nepote vel nepte ex filio et non ex filia. quia in illis isto iure non habz veritatem quod hic dicitur vt ℣. eodem ℣. diui. cuius nouo iure in eis etiam idem sit vt ℣. eo ℣. item vetustas.

Notandum secundo Q quando hic dicitur q nepotes et neptes succedunt in locum patris sui. vt etiã in aucten. q bus modis natura. efficiuntur sui ℣. ergo. Non solum habet locuz in successione ab intestato. Sed etiaz quando vocantur ad bonoꝝ possessi. cõtra tabulas vt ff. de bonoꝝ possessio. cõtra tabu. l. i. ℣. vocantur.

Notanduz tertio Q cuz dicitur nepotes et neptes succedere in stirpes et nõ in capita. debz sic intelligi q si ex vno filio sint tres vel quattuor proles. ille debent inter se habere ptem quã pater caruz habuisset si vixisset. Et ideo si ex duobus filijs mortuis relicte sunt proles ex vno vna vel due. et ex alio tres vel quattuor. ille tres vel quattuor nõ debent plus habere ꝙ vna vel due. vt hic et in. l. nepotes. C. de suis ꝛ legit. heredi. Et ideo videtur ex isto tex q dictum Azonis in summa sua nõ sit verum quo dicit q quando nepotes succedũt sine patruis suis tũc succedũt in capita et nõ in stirpes. Johan. fabꝛ tñ hic dicit dictuz Azonis stare cum isto textu. quia textus iste intelligendus est qñ nepotes succedũt alicui ascendenti. Sed dictũ Azo. intelligendũ est quando succedunt alicui collaterali.

Opponitur sic Et videt q nepotes vel neptes non succedunt in locuz patris sui p. ℣. totiens ℣. de serui. cogna. et p. ℣. si plures ℣. titulo proximo. vbi dicit q proximior in gradu excludit vlteriorem Solutio Illi ℣. intelligunt quando vlterior in gradu succederet ex propria psona. sic aũt nõ est hic. quia isti succedũt ex psona pris sui.

Cum autẽ queritur.

Sũmatur sic. Videndum est interdum quis sit suus heres tempore destituti testamenti. vt si quis habeat filium et ex eo nepotem et filium exheredauit istituendo extraneuz heredez. Et filio mortuo institutus heres nõ vult vel nõ põt esse heres. tunc nepos fit suus heres.

q̃uis natus sit post mortem aui.si tñ ex eo viuo sit cõcept⁹. Dz si post mortem aui sit cõcept⁹.tũc nõ ꝑt esse suus heres sicut adoptat⁹ a filio emãcipato nõ cõputaꝫ inẽ liberos aui. Et ideo etiã neutr istoꝝ ꝑt petere bonoꝝ possessionem q̃si proximus agnatus. hoc dicit.

☞ Notãdũ ꝓmo Q̃ ex isto textu elicit ꝙ exheredato filio non exhẽdaꝫ nepos ex eo. Elicit etiã ex isto tex.ꝙ ꝑ exheredationẽ nõ soluit patria ptãs.quia q̃diu viuit fili⁹ exheredatus nepos ex eo nõ ꝑt esse suus heres.

¶ Notãdũ scdo Q̃ si nepos cõceptus sit post mortẽ aui.tũc nullo modo succedit auo.ꝙ nõ attinet sibi naturaliter vt hic et.l.i.§ si qs proximior.ff. vnde cognata.et in.l.si quis exheredato.ff.de inuf. rup.irri. testamen. Ex qũo colligit ꝙ si aliqs bãniaꝫ cũ filijs et nepotib⁹.ꝙ illi q̃ nõ sunt cõcepti tpe promulgati bãni nõ sunt bãniti. Et ita notaꝫ ꝑ bar.in.l. ticius.ff.de suis et legit. heredi. Sed si dictũ esset.cũ suis posteris tũc isti includerẽt vt.l. iurisconsultus ff. de gradib⁹ affinita.et coꝝ nõibus.

¶ Notandũ finaliter ꝙ sicut nepos fit suus heres auo in isto casu. Si institutus heres nõ vult vel nõ ꝑt fieri heres idẽ etiã esset.si desineret esse heres.quia testamentũ esset expugnatũ ꝑ querelã inofficiosi. vnde licz olim qñ filius moriebaꝫ ante aditã hereditatem nõ trãsmittebat querelã nõ ꝓparatã. Hodie tamen siue moriaꝫ ante aditã hereditatez siue post eã trãsmittit.l. sancimus.C.de inofficio.testamen.

☞ Opponiꝫ sic Et videꝫ ꝙ nepos cõceptus post mortẽ aui debeat sibi succedere quia si fundus deꝫ alicui in emphiteosim pro se pro filijs suis et nepotib⁹ tunc ius emphiteoticũ ptinebit etiã ad nepotes illius qui post mortem ei⁹ sunt concepti ꝑ.l. paulus.§ paulus respõdet ff.de bo.liberto. ¶ Solutio ¶ Speciale est in successione hereditatis vt illi q̃ concepti sunt post mortem eius.de cui⁹ hereditate agit nõ succedant neq; iure ciuili vt hic dicit. neq; etiam iure ꝓtorio. vt vult glo.hic sup̃ vbo.tetigit. Dz secus est in successione alioꝝ iurium vt in.l.in cõtrariũ allegata.

Emancipati autem.

C Sũmaꝫ sic.Emancipati iure ciuili nõ succedũt sed iure pretorio succedũt ꝑ bonoꝝ possessionem vnde liberi.siue soli sint siue cũ suis heredibus. hoc dicit.ꝛ ptz intellectus textus.

☞ Notandum primo Q̃ emancipati hodie etiã succedunt de iure ciuili vt in auctẽ.in successione.C. de suis et legit. heredi.ꝑ quã auctenticam etiam hodie sublata est differentia emancipationis et patrie potestatis. Quo ad multa tamen ꝑmanet adhuc hodie differentia inter emancipatum et suum heredem. ꝓmo quia suus heres transmittit hereditatem non aditam ad quoscunq;. Sed emancipatus solum ad descendẽtes vt C.de his qui añ aptas tabu.l.vnica. secũdo qꝛ suus heres nõ ꝑt pecuniã mutuo accipe sicut emancipatus ff. ad macedonia.l.i.tertio quia suus heres non ꝑt testamẽtũ facere nisi de castrensi.vel quasi. Emancipatus ãt ꝑt.l. seruũ.C.ꝙ testamen.facere pñt.quarto.qꝛ suus heres nõ ꝑt sine auctoritate pris in iudicio stare.emãcipat⁹ ãt ꝑt.C. de bo. que libe.l.fina.§ necessitate. quinto quia suus heres non põt habere tutorez. sed emãcipatus ꝑt ꝑ se tute.§ pmissum. sexto si suus heres recipiat officiũ publicuz de consensu patris obligaꝫ pater ipo iure sic ãt nõ est de emãcipato.nisi pater expresse se obligauerit vt.ff.ad municipa. l.ij.septimo qꝛ suo heredi impuberi põt

De heredita. que ab intesta. deferũtur.

sbstitui pupillariter et emancipato non vt ff. de vulga. et pupilla. substitutio. l. ij octauo qr suus heres sine causa pt querelare testm̃ pr̃is. emãcipatus ãt pterit⁹ nõ pt nisi cũ causa vt ẽ gl. singularis in ℣ extrahẽdatos. iii auctẽ. de hẽdi. ꝛ falci. collatio. i. nono q pr̃ ascribens legatum vel hẽditatẽ suo hẽdi in testõ alicui⁹ incidit in falsum vel q̃si falsuꝫ. nõ autez si ascribat emãcipato vt ff. de fal. l. impubex. ℣i. decimo qr suus heres abstinẽs ab hẽditate infra triennũ põt penitere rebus hẽditarijs nõ distractis ꝯ emãcipatus nõ. C. de repudian. hẽdita. l. fina. Et ita notaꝯ p ange. in. l. gall⁹. ℣ sed qd si tantũ. ff. de libe. ꝛ posthumis.

Notandũ sc̃o ibi. naturali equitate. Q̃ equitas p̃ponit̃ ℔ rigoꝛ iuris. Quãdo ãt vel rigoꝛ vel equitas p̃pon debꝫ notaꝯ p canonis. in. c. fi. eẋ de transac. et p legistas in. l. placuit. C. de iudi. Et p̃t sic distingui. Quia aut ius rigoris ꝛ ius equitatis disponũt vniformiter et tunc vtrũqꝫ est seruãdũ vt in c. cũ venissent eẋ. de eo qui mittit̃ in possess. cau. rei seruã. Aut disponũt diformiter ꝛ hoc vel est in diuersꝭ casibus, ꝛ iterũ seruãduꝫ ẽ vtrũqꝫ. vt in c. ad apostolicã. eẋ. de his que fiũt a prela. sine cõsen. capit. Aut in eodẽ casu. et tũc vel ẽ in materia arbitraria. ꝛ equitas p̃ponit̃ vt in d. c. fi. eẋ de transac. vel est in materia nõ arbitraria. et tũc aut neutrũ est scriptũ et p̃ponitur equitas. aut vnũ tantũ est scriptũ et aliud nõ et p̃ponit̃ ius scriptum. nisi iudex esset talis q̃ posset ius scriptum mutare vt c. suam. extra de penis. Vel vtrũqꝫ est scriptum et tũc vel vtrũqꝫ ẽ generale vel vtrũqꝫ speciale. Et in vtroqꝫ casu p̃ponit̃ id quod est posterius vt in c. sup questionũ. eẋ d offi. delega. Si ãt dubitet̃ qd sit posterius p̃ponit̃ ius equitatis. vel vnũ est generale ꝛ aliud speciale. et p̃ualz speciale p regulã generi. de regu. iurꝭ. libro vi.

Ut hi qui Sũmaꝯ sic. A naturali patre emãcipati et ab alio adoptati si viuo patre naturali a pr̃e adoptiuo emãcipent̃ tũc succedunt patri naturali acsi nunqꝫ fuissent adoptati. Sed respectu patris adoptiui sunt tanqꝫ extranei. Si vero emancipentur a patre adoptiuo post mortẽ naturalis patris. tunc neutri succedunt non adoptiuo. quia etiam tunc respectu patris adoptiui sunt tanqꝫ extranei. nõ etiam patri naturali. quia sic dispositio bonoꝝ patris naturalis esset in potestate patris adoptiui quod esset iniquuꝫ. Et ideo minus iuris habent filij adoptiui qꝫ naturales scilicꝫ ꝛ legitimi Nam licꝫ naturales emancipati nõ succedant iure ciuili succedunt tamẽ iure pretorio. Et ratio est quia licꝫ desinunt esse sui heredes non tamen desinũt esse filij cum ius ciuile non possit ius naturale destruere. Sed adoptiui emãcipati neqꝫ iure ciuili neqꝫ iure p̃torio succedunt. quia p emancipationem desinunt esse filij. Filiatio enim acquisita p adoptionez que est de iure ciuili p aliud ius ciuile scilicꝫ per emancipationem destruitur. tunc ibi. eadem. Et sicut isti nõ succedunt ab intestato. sic etiam non admittuntur ad rumpendum testamentũ patris naturalis vel adoptiui. per contra tabulas. q̃uis in illo testamẽto sint preteriti. hoc dicit. Et patꝫ intellectus textus.

☞ Notandum primo Q a patre naturali emancipati et ab alio adoptati. si a patre adoptiuo post mortez patris naturalis emancipentur non admittũtur iure pretorio ad patris naturalis successionem vt hic dicitur. istud tamen ℣ eodem ℣ admonendi limitatur scilicꝫ si pater naturalis habeat alios liberos vel agnatos. nam illis non existentibus isti admittuntur. non per vnde liberi sed per vnde cognati. vt in allega ℣ statim

dicetur. Et licz emancipati a patre adoptiuo sibi non succedant. si tamen fiat sui iuris p mortem patris adoptiui. tūc succedunt sibi. et ius agnationis pmanet inter eos et naturales filios illius adoptiui patris non emancipatos. Et isti adoptiui etiam succedunt illis naturalibus filijs sicut naturales fratres vt l. filium naturalem. ff. de gradi. cognati.

¶ Notandum secūdo circa ℣ eadem. Q̄ sicut a patre naturali emancipati et ab alio adoptati si post mortem naturalis patris emancipentur a patre adoptiuo non succedūt ab intestato neq; patri naturali. neq; patri adoptiuo. Sic etiam si pater naturalis vel adoptiuus fecit testamentum. in quo isti sunt preteriti non possunt tale testamentum contratabulare. Ex quo patz q̄ ius rumpendi testamentum per contra tabulas regulatur p causam intestati vt qui non pōt succedere ab intestato. ille etiaz nō potest testamentum rumpere p contra tabulas vt. l. pater filiuz ff. de inofficio. testamento. Et istud verum est negatiue vt iam dictum est. Sed non est verū affirmatiue vt scilicz ille q̄ succedit ab intestato posset testamentum p contra tabulas rumpere. quia collateales post fratres bene succedunt ab intestato. et tamen non possunt testamentum rumpere.

¶ Notandum tertio pro intellectu gl. sup verbo. institutis. q̄ filiꝰ a patre naturali emancipatus et moriente patre existēs in potestate patris adoptiui potest a patre naturali in testamento instituti. Et alius emancipatus non existēs in potestate alicuius pteriri. et tunc nō datur isti instituto hec bonorum possessio. nisi preteritus rumpat testamentum et preparet ei viam. Et hoc est quod dicitur q̄ iste institutus non succedit nisi preteritus cōmittat edictū vt ff. de cōtra tabulas. l. iij ℣ si quis ex liberis Et si iste pteritus non vult vti iure suo habet institutus hereditatem iure p contra tabulas. sed habet eam effectu ſm tabu. vt ff. de contra tabu. l. si post ℣ fi. Et dicitur filius pteritus q̄uis relictuz sit sibi legatū quod valz tantū sicut legitia sua, vel plus. Quia opz q̄ habeat legitimā hodie iure institutiōis vt auctē. nouissime. C. de inofficio. testamen. Si tū relictū sit legatū et nullus alius institutus ē intelligiē relictū iure institutiōis vt notat. bar. in. l. vñ si parēs. C. de inoffi. testamen.

¶ Notādū finaliter. Q̄ si sui heredes et emācipati sint pteriti tunc vocantur simul ad eandē bonoꝝ possessionē scz p contra tabu. quod aliqui dicunt esse verum vt Azo. si emācipati cōmittāt edictū et q̄ alias sui heredes nō admittūtur ad hēditatez vt ff. de contra tabu. l. iij ℣ si quis ex liberis. Sed alij dicunt melius vt apparet q̄ sui admittunt. licz emācipati nō cōmittant edictū. quia sui habent duplex remediū possunt enī dicere testamentū nullū. vel possunt contra tabulare vt ff. de lega. pmo. l. si duo.

☞ Opponit sic Et videt q̄ existēs in adoptiua familia tpe mortis sui patris naturalis bene admittit ad successionē p vnde liberi. p. l. iij ℣ si quis filio. ff. de contra tabu. ¶ Solutio ¶ Illa lex loquitur de eo qui non fuit pfecte adoptatus. et sic adoptatio nō nocuit sibi in successione. vel pt dici et melius q̄ illa lex loquitur vbi nepos ex filio nō existēte in prāte pāis sui dat in adoptionē auo q̄ talis succedit. scz iste ter. loquit q̄n q̄s adoptat ab extneo.

Admonendi. Sūmatur sic. Licz emācipati a patre adoptiuo post mortem natu/

ralis patris non succedant p vnde liberi. vel p vnde legitimi. Si tamen neq; liberi neq; agnati existant tūc succedūt p vñ cognati. hoc dicit. Et patz intellectus textus.

☞ Notādum primo q̄ iste §. limitat §. at hi. supᵖ eodem.

Notandum secundo. q̄ isti non pñt dici cognati iure ciuili. q̄ illo iure emācipati sunt incogniti vt ff. eo §. emācipati. nec etiam iure p̄torio habentur vt liberi. vt supᵖ eo §. at hi. nec etiam vt legitimi seu agnati vt ff. titulo proximo §. i. Sed iure pretorio vocātur inter cognatos vt hic. Ex quo patz q̄ illi qui non admittuntur ad successionem ex primo aut ex secundo capite possunt admitti ex tertio capite. istud tamen hodie mutatum est vt. C. de adoptio. l. cum in adoptionis.

Notāduz tertio. q̄ licz emācipati nō sunt sui heredes iure ciuili. possunt tñ dici sui iure p̄torio vt ff. eo §. emācipati. et legitimi dicuntur agnati qui sczdescendunt ex masculis vt ff. titu. p̄xio §. i.

Sed ea omnia. Sūmat Lector/ dis istis iuribus hodie filius adoptiuus retinet omnia iura in bonis patris naturalis. acsi non esset adoptatus nisi in casu quo scz succedit patri adoptiuo ab intestato. Et potest pater adoptiuᵘˢ eum in testamento suo p̄terire. nec iste filius adoptiuus iure ciuili aut p̄torio habet aliquid in bonis patris adoptiui si sit p̄teritus. Et hoc etiā est veruz licz sit adoptatus ex tribus filijs ꝑm senatusconsultū sabinianū. q̄ nec quarta nec aliq̄ actio ad eaz sibi cōpetit. Si tñ pater naturalis aliquez adoptauerit tūc ille filius adoptiuus hz omnia iura in bonis patris adoptiui sicut arrogatus in bonis arrogatoris. hoc dicit.

☞ Notādū primo q̄ q̄ñ tex. hic dicit q̄ p̄ adoptiuus nō tenet filiū adoptiuum in testamēto suo instituere neq; exhēdare. h̄ oz intelligi q̄ñ filiᵘˢ datᵘˢ ē in adoptionē extranee psone. Nā tunc bñ succedit p̄ adoptio ab intestato vt h̄ dicit. Nō tñ succedit aliis a p̄e adoptiuo. videlz liberi. naturalibᵘˢ vel agnati. vt. C. de adop. l. penul. Oz si aliqs datᵘˢ sit in adoptionē parēti naturali videlz auo mꝛno vel in casu p̄no. vt ff. de adoptio. hz hodie d. ē. tūc pristina iura seruāt vt h̄ dicit. Id ē talis p̄ adoptiuᵘˢ tenet illū filiū in testō suo instituē vel legitīe exhēdare. Alioqn annullat vel rūpitur testamētū eiᵘˢ. acsi esset filiᵘˢ nālis ꝓpter duplex vinculū scz naturale et legitimū. h̄ ē adoptiōis qd̄ in ista psona cōcurrit vt vi. It iste tex. ꝛ tūc p̄ suus nālis ñ tenetur eū instituē vel exhēdare. Et si iste p̄ adoptiuᵘˢ velit istū filiū emācipare tenet sibi dare q̄rtā sicut arrogatoꝛ filio arrogato. Et h̄ habent ꝛ notāt in. l. cū ī adoptionis. C. de adoptio. De ista tñ q̄rta gl. ibi. in ꝓbo. reuerti. videt p̄riū sentire ꝛ ita etiā dicit h̄ Jaco. de rauē. sequens illā gl. hz glo. nr̄a h̄ in ꝓbo. vocant tenz hoc quod dictū est de q̄rta.

Notādū scdo. q̄ q̄ñ aliqs datᵘˢ ē in adoptionē extranee psone. tūc iste filiᵘˢ nō p̄t vocare p̄ez suū adoptiuū in iudicio sine venia. ff. de in ius vocā. l. cū adoptiuuz. Et nō tenet iste p̄ adoptiuᵘˢ ad alimēta filij. l. ī rebᵘˢ §. pñt. ff. cōmoda. nisi q̄ñ facit sibi opas vt vt. ff. de adoptio. l ordinari. Dicit tñ Jo. fa. q̄ si p̄ naturalis egeat tūc iste p̄ adoptiuᵘˢ tenet ad alimēta. q̄ ius alimētoꝛ ē plᵘˢ ꝓuilegiatuz q̄ ius successionis ab intestato. Oz iste succedit ab intestato vt hic dicitur ergo a fortiori debent sibi alimenta maxime in casu dicto scz si p̄ egeat.

☞ Opponitur sic Et videtur q̄ non bene dicit in textu q̄ filius adoptiuus retinet iura patris naturalis ac si in potestate eius ꝓmansisset maxime si intellu

gatur quando dat in adoptionē extra/nee psone.quia tunc in veritate pmāsit in eius potestate vt s̄ de adoptio. ff. sed hodie. ¶ Solutio ¶ Textus hic loqui tur referendo se ad factū. quia licz iure pmaneat in potestate patris naturalis facto tñ videt trāsire ad ptātem patris adoptiui.

¶ Item vetustas.

¶ Sūmatur sic. Veteri iure soli nepo/tes et neptes ex masculis descēdentes admittebant ad successionē suor here/dum.et preponebantur agnatis.descen dentes āt ex feminis non succedebant auie vel proauie paterne vel materne. vel auo aut proauo.nisi post agnatos. hoc dicit.ꝛ ptz intellectus textus.

☞ Notāduz primo q̄ prius correcta sunt iura circa liberos naturales et ad/optiuos primi gradus. Sed iam corri/gunt iura circa eos qui sunt vlterioris gradus.

¶ Notādum scdo Q̄ istud ius antiquū bene fecit anteponendo progenitos ex masculis sed non bñ fecit vocando eos solos.et excludendo progenitos ex fe/minis ad successionē.

Diui autem. Quia diui prin

cipes non passi sunt illā iniuriā nature. Idcirco correxerūt istud antiquū ius. et ordinauerūt q̄ descēdētes ex feis succederēt cū de/scēdentib⁹ ex mascul' abstrahēdo ab eis tertiā ptē illi⁹ q̄ mat cor vel auia habuissz.vel p̄ seu auus patnus vel mat/nus.si feia mortua sit de cuius hēditate agit vt scz succedāt in locū p̄is vel matris.sicut d.est de nepotib⁹ et neptibus ex filio mortuo. hoc dicit.

☞ Notandum primo Q̄ illi q̄ descē/dunt ex masculis p̄ponunt descendenti bus ex feminis natura.et etiam suffra/gio veteris legis.et duo vincula fortio ra sunt q̄ vnū vt dictū est s̄ de adopti. in ff. hed hodie. circa fi.et s̄ eo. in ff. sed ea oīa.circa fi. Et ideo isti principes da bant descēdētib⁹ ex masculis paz plus q̄ descendentibus ex feminis vt h̄ dicit Et ex isto ptz q̄ paz seu paulo ponit p tertia ptē.vt h̄ et in aucten. de exhiben. et introducen. reis ff. sancimus.

¶ Notandū sedo q̄ h̄ tangunt duo ca/sus de successiōe descēdentium ex feis. vn⁹ est qñ mort masculus. qr tūc nepo tes et neptes descēdentes ex filia.et sic deinceps succedūt cū diminutōe tertie ptis. Alt⁹ casus est qñ mort feia. quia tūc descēdentes siue ex masculis siue ex feis succedūt cū diminutiōe tertie ptis.

¶ Notandū 3°. q̄ aliqui dixerūt istū ff. corrigi in ff. proximo sequen. vt martin⁹ hz bulga dicit q̄ ille ff. loquit in alio ca/su.ꝛ hoc apparet melius .hz iste ff. corrigi tur in aucten. de trien. ꝛ semis ff. neq̄ illo.collatio.iij. Et sic hodie descendētes ex feminis sine aliq̄ diminutione succe/dunt sicut descēdentes ex masculis.

¶ Sed nos. Summat sic. Ne

transuersales sint potiores q̄ recta linea descendētes correctū est p dñm Justinianū quodda ius antiquuz quo nepotibus ex filia descē/dentibus agnati abstraxerūt quartam ptem substantie defuncti in successione. hoc dicit.ꝛ ptz intellectus textus.

☞ Notandum primo Q̄ iste ff. dif/fert a ff. diui. sup eodem. quia ille loqui/tur inter descendentes ex masculis et ex feminis.vt scz ex feminis descēden/tes minus habeant tertiam ptez vt ibi dictum est. Sed iste ff. loquitur inter agnatos et descendentes p femininum

ſexuꝫ qui quidē agnati abſtraxerūt iſtis quartam ptem. Et ita ptꝫ q opinio bulgari ꝑualet opinioni martini de correctione ℈ proxime precedentis.

¶ Notandum ſecundo q nō ſolū deſcendentes ꝑ maſculos ſed etiam ꝑ feminas hodie ſuccedunt vſqꝫ in infinitum ſiue ſint in poteſtate ſiue emancipati in totum ſuccedunt excluſis collateralibꝫ vt in aucten. de heredi. ab inteſta. venienti ℈ i. collatio. ix. et in auctenti. in ſucceſſione. C. de ſuis et legit. heredibus.

Quā conſtitutionez

¶ Sūmatur ſic. Sicut nepotes vel pronepotes. et deinceps ſuccedunt alicui de deſcendentibus in locum patris ſui. in ſtirpes et nō in capita. Sic etiaꝫ deſcendentes ex filia ſuccedunt ſine diminutione alicuius ptis. hoc dicit. Et ptꝫ intellectus textus.

☞ Notandū ꝓmo. q iſte ℈ᵒ. videtur corrigere ℈ proxime p̄cedentē q̄ glo. hic aliter dicat. quia textus dicit. quā cōſtitutionem. Et ſtatim ſubiungit correctionē. poſſet etiaꝫ dici vt mihi apparet q hic corrigit vterqꝫ ℈ ſcz de diminutione tertie ptis et q̄rte ptis. q dicit. textus ſine vlla diminutione. Et vt apparet non ſolū loquit in ſucceſſione quo ad hēditatem aſcēdentis inf deſcēdentes. ſꝫ etiā inf agnatos et deſcēdētes. Et ſicut nepotes ex filio ꝓmortuo ſuccedūt cū patruis ſuis in ſtirpes z nō in capita vt ſ. e. ℈ cū filius. ſic etiā deſcendentes ex filia cū ſuis auūculis vt h dicit. et notat in aucten. in ſucceſſiōe. C. de ſuis et legit. heredibus.

☞ Opponit ſic Et videt q iſti ſuccedūt in capita et nō in ſtirpes ꝑ ℈ hoc etiā addendū j. titu. ꝓximo. ¶ Solutio Ille ℈ loquit in collateralibꝫ. iſte āt ℈ loquit in deſcendētibus. Qualiter aūt illi ſuccedāt in capita. docto. diuerſimode loquūtur vt ibi dicet.

Titulus II

De legitima agnatoꝝ ſucceſſione.

¶ Dictū eſt ſ de ſucceſſione ſuoꝝ heredū et coꝝ q loco ſuoꝝ hēduꝫ ſunt. Et q poſt ſuos hēdes ſuccedūt agnati. Idcir co ſequit h de legitīa agnatoꝝ ſucceſſione. et vocant agnati legitimi. ¶ Sed opponit ſic. Cōtra iſtā cōtinuationē. q poſt ſuos hēdes ſuccedūt parētes. g̃ ñ agnati. Et ideo duo tituli ſequētes ſcz de ſenatuſcōſul. terculia. et orphicia. deberēt p̄cedere iſtū titulū. q āt parentes p̄cedūt patz in auctē. de hēdi. ab inteſta. venien. ꝑ totū. colla. ix. ¶ Soᵒ. ¶ Iſta cōtinuatio eſt bona habēdo reſpectū ad legē xij. tabu. ſm quā agnati ſuccedunt ſtatiz pᵒ ſuos hēdes. ſꝫ habendo reſpectuꝫ ad ius nouū ſcz auctenticoꝝ cōtinuatio nō eſt bona vt cōuincit ex his q̄ in oppoſitū allega. ſunt. Et illi titu. ī veritate p̄cederēt iſtū. fa. l. i. ℈ poſt ſuos. ff. de ſuis et legit. heredi.

Ej nemo ſuus.

Deficiētibus ſuis heredibus. z his q loco ſuoꝝ hēduꝫ ſūt ſeu hēditatē nō amplexātibꝫ. tūc ex le. xij. tabu. ſuccedūt proximi agnati ſcz collaterales ꝑ virilē ſexum nati licz etiā naſcant poſt mortē patris. hoc dicit.

☞ Notādū ꝓmo q loco ſuoꝝ hēduꝫ ſūt emācipati iure p̄torio vt ſ ti. ꝓxi ℈ emācipati. ſꝫ ꝑ cōſtitutiōes ꝓncipū loco ſuoꝝ hēdū ſunt illi de qbꝫ d. ē ſ ti. ꝓxio in ℈ quibus. ¶ Notādū ſcdo q ex le. xij. tabu. agnati et agnate īmediate ſuccedūt pᵒ ſuos hēdes q ſūt in ꝓximiori gradu qñ attēdēdū ē tpe mortis in ſucceſſione ab inteſtato qñ non eſt factum teſtamentū. Sz ſi factū ſit teſtm̄ tūc videndū eſt q̄s ſit proximus tpe deſtituti teſtamēti. vt ſ titu. ꝓxio ℈ cū āt querit.

Deficientibus ãt istis eadem lege succedunt cognati ff. de successio. cognatoꝝ in principio. Sed hodie simul succedũt agnati et cognati vt aucten. cessante. C de suis et legit. heredi. et ff. de successio. cognatoꝝ §. fi.

Notanduꝫ 3ᵒ. q̃ fratres ex eodẽ pẽ sunt sibĩ nuncẽ agnati, et vocãt etiam cõsanguinei. Alij ãt agnati nõ sunt consanguinei vt ff. de suis et legit. heredi. l ij. in princi. vocãt etiã isti frates germani q̃si ex eodẽ germine nati vt ff. eo §. nos vero. in fi. Sz filij fratrũ vocãtur fratres patrueles. i. ex patruis nati qui etiã vocãt cõsobrini vt ibĩ in tex. Sed hoc est impropriꝫ. quia cõsobrini proprie dicunt ex sororibus nati q̃si cõsororini vt ff. de gradi. cogna. §. q̃rto gradu. Et istud est notandũ ꝓpter statuta in q̃bus termini debent proprie accipi nisi cõis vsus loquendi esset in cõtrariũ vt notaꝫ p̃ bar. in. l. i. ff. de suis et legit. heredibus.

Notandũ q̃rto. q̃ ille q̃ nascit post mortẽ p̃is etiã est agnatus. 7 hz oĩa iura agnationis vt hic dicit. Si tñ esset cõceptus post mortẽ videlz aui tũc nõ succederet vt agnatus ex psona sua vt ff. de suis et legit. hẽdi. l. ticius. et ff. vñ cogna. l. i. §. si q̃s primior. et dictũ ẽ s tit. primo §. cũ ãt q̃rit. Et p̃ñt agnati etiã dici cognati. q̃ cognatio ẽ genꝰ ad agnationẽ et ad cognationem in specie. de quo d. est s d legit. agnatoꝝ tutela §. sunt ãt agnati.

Notãdũ finaliter ex fine ter. q̃ h elicitur q̃ q̃ñcũq̃ ꝓcedit aliq̃d pluribꝰ. hoc intelligit cõcedi fm ordinẽ et ꝓlationẽ quẽ hñt inter se. q̃ licz pꝰ suos hẽdes succedũt agnati nõ tñ oẽs. Sz solũ primiores. ka. l. si q̃n. C. de inofficio. testamẽ. et notaꝫ p̃ bar. in. l. gallus §. sed quid si tantum. ff. de libe. et posthu. vt si papa concedat gratias ad beneficia oĩbus de vniuersitate tũc doctores dñt ꝓferri licẽciatis. et sic cõsequenter fm ordinẽ quẽ habent inter se. et hoc est q̃d vult. l. fin. C. de tyro. libro xij. vbi dicit. Nec enim patimur quẽq̃ excellentiorẽ gradũ obtinere cui laboꝝ prolixitas et stipendiorum prolixitas non suffragat.

Per adoptionem.

Sũmaꝫ sic. Jus agnationis etiã acquiritur p̃ adoptionẽ. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandum q̃ p̃ adoptionem etiã acquirit agnatio nõ solũ filijs sed etiaz alijs agnatis qui vlteriori gradu distãt Et hoc fuit verum olim p̃ quãlibz adoptionẽ. quia filius adoptiuus transiuit semp in potestatem adoptantis vt s de adoptio §. i. Hodie ãũt istud non est veruz nisi de adoptione p̃ quã adoptiuus transit in ptãtem adoptantis de q̃ dictũ est s de adoptio §. sed hodie. verũ tñ est q̃ filius adoptiuus nõ fit agnatꝰ respectu emãcipatoꝝ vt ff. de gradibus cogna. l. si filio. Qui tñ nõ transit in ptãtem adoptãtis succedit illi ab intestato s titulo proximo §. sed ea. Sed non succedit agnati. illiꝰ sez adoptantis vt. C. de adoptio. l. penul. §. sed hoc quidẽ.

Ceterum inter mas.

Sũmaꝫ sic. Masculi etiã lõgissimo gradu distantes admittebantur ad successionem agnatoꝝ. femine ãũt non admittebãtur vltra sorores quia cõmodius videbaꝫ hereditates manere apud masculos. hoc dicit.

☞ Notãdũ ꝑmo. q̃ istꝺ nõ ẽ de iure legi. xij. tabulaꝝ. vt patebit ff. §. primo. sed est de iure medie prudẽtie.

Notãdum scꝺo q̃ ideo istud ius fuit cõstitutũ q̃ nomẽ et ꝓgenies cõseruaꝫ in masculis. et ꝓpt hãc cãz hodie aliq̃ ciuitates 7 loca hñt statuta q̃ fẽie nõ succedunt sed dñt esse cũ dote sua contẽte vt cõit fit in italia et in alijs locis

De legitima agnatoꝝ succeſſione.

Notandū ȝ°. q̄ longiſſimus gradus dicit decimus vt ff. de ſucceſſio. cognatorum ℌ fina.

Sed quia. Quia iniquū erat feminas poſt ſoꝛores oīno excludi a ſucceſſione agnatoꝝ qđ nō fiebat ex le. xij. tabu. ſed p̄ mediā iuriſprudentiā. Idcirco p̄tores hoc ius corrigētes vocabāt fēas. etiā vltra ſoꝛores ad ſucceſſionē agnatoꝝ deficientibus agnatis ⁊ proximioꝛb⁹ cognatis ȝz ordinatiōe dñi Juſtiniani maſculi ⁊ femine equaliter vocant ſi deſcendāt p̄ virilez ſexū ad ſucceſſionem agnatoꝝ ℌm p̄rogatiuā ſui gradus. hoc dicit.

Notādū p̄mo q̄ hic tanguntᵉ quatuoꝛ iura. Primū ē ius legis xij. tabu. ℌm qđ tam maſculi q̄ femine p̄ virilem ſexū deſcēdētes vocabant ad ſucceſſionem agnatoꝝ. q̄ iſta lex xij. tabulaꝝ amplexa ē ſimplicitatē legib⁹ amicā. Qualiter āt. hoc intelligit dictuz eſt ℌ de fideicōmiſſa. hēdita. ℌ ſed q̄ ſtipulationes et iſtud ius tāgit hic. et hoc quidez lex xij. tabulaꝝ. Secūdū ius eſt medie pruꝺentie qđ excludebat oēs fēas a ſucceſſione agnatoꝝ p̄ter ſoꝛores. et de illo iure loquebat ℌ p̄cedēs. et hoc ius tangit ℏ. media āt iuriſprudētia. et vt dicit hic in tex. iſta media iuriſprudētia fuit iunioꝛ lege xij. tabulaꝝ. ȝz diſpoſitiōe imperiali anterioꝛ. qđ ſic debz intelligi q̄ iſtud ius fuit inuētū poſt le. xij. tabu. ſz imperatoꝛ reputabat iſtud ius dignius q̄ ius legi. xij. tabu. vt. C. de ſuis et legiti. hēdi. l. xij. tabu. Tertiū ius fuit ius p̄toriū quo fēe etiā vltra ſoꝛores admittebant ad ſucceſſionē agnatoꝝ nō ſimpliciter ſz deficiētibus agnatis. ⁊ p̄rimioꝛib⁹ cognatis. Et iſtud ius tangit ℏ in p̄ncipio ℌ et. q. ſane. et ibi. donec p̄tores. Quartū ius fuit dñi Juſtiniani quo tā maſculi q̄ fēe p̄ virilē ſexū deſcēdētes nō ſolū deficientib⁹ agnatis. ſz equaliter ſalua tñ gradus p̄rogatiua vocātur ad ſucceſſionē agnatoꝝ. et iſtud ius tangit hic ibi. nos vero. ȝz hodie eſt quintuz ius qđ hic nō tangit. quo ſcz nō ſolum agnati et agnate. ſz etiā cognati et cognate ſimul ſuccedūt. et equaliter ℌm gradus p̄rogatiuā. vt in aucten. de heredi. ab inteſta. venien. ℌ reliquū. colla. ix.

Hoc etiā addendū. Nō ſolū fratris filius et filia ſuccedūt patruo ſuo. et econtra. ȝz etiā filius et filia et nō vlterioꝛes ſoꝛoris germane vel vterine ſuccedunt auunculo ſuo. et ecōtra. Diuidendo hēditatē in capita et nō in ſtirpes nō extantibus alijs fratribus vel ſoꝛoꝛib⁹ defuncti. q̄ illi p̄cedunt iſtos in ſucceſſione. hoc dicit.

Notandū p̄mo. q̄ iure iſto nō ſolū filij et filie fratris mei. Et deinceps nepotes et proneꝑotes q̄ ſunt agnati mei vel agnate veniūt ad ſucceſſionē meaz. et ecōtra. ego ad ſucceſſionē eoꝝ qñ ſcz ſunt p̄rimi mei vt mortuo fratre meo ſi nō ſuꝑſit ſoꝛoꝛ mea vel aliꝰ frat. veniunt filij ſui. Et deficientib⁹ filijs veniunt nepotes ſz etiā filius et filia ſoꝛoꝛis mee germane vel vterine. ſz nō vlterioꝛes. Nā ſoꝛoꝛe mea mortua et filijs et filiab⁹ ſuis nēo ſuccedet mihi ex p̄te ſoꝛoꝛis mee vt. C. de legit. heredi. l. ſi. ℌ ſz neq̄. et ſic cō. ego ſuccedo eis. ex q̄ pōt clarius intelligi iſte tex.

Notandū ſcō. q̄ iſtud ius hodie coꝛrigit in duobus. p̄mo q̄ hodie nō ſolū ſuccedūt filius et filia ſoꝛoris mee. ſed etiā vlterioꝛes vt in aucten. ceſſante. C de legit. heredi. ſcō q̄ exhitibus fratribus vel ſoꝛoꝛibus filius aut filia alterius fratris vel ſoꝛoris bene ſuccedit defuncto patruo vel auūculo. cuius cōtrariū hic dicit. Illis enī exiſtentibus ceteri gradus remanēt ſemoti. i. excluſi ℌm iſtū tex. vt p̄z in alle. auctē. ceſſāte.

Liber Tertius

Notandum tertio. q̄ ad sciendū an isti debeant succedere in stirpes vel in capita. Dic est distinguendū. q̄ vel succedūt filij aut filie cū patruis vel cum auūculis suis. et tūc succedūt in stirpes et nō in capita vt titulo p̄mo. ff. fi. et in aucten. cessante. C. de legit. hēdi. vel succedūt sine patruis vel auūculis inter se patruo vel auūculo suo. et tunc sunt opinio. docto. Azo enī dicit q̄ tūc succedūt in capita et nō in stirpes p̄ istum tex. et p̄ aucten. cessante. Sed accursius videt velle q̄ succedūt in stirpes per. ff. reliquū. in aucten. de heredi. ab intesta. venien. opinio Azonis ē cōior. et in ea opinione sunt Goffre. Jaco. de arena. Dynus et etiā Cy. et bulgarus. plures etiā sunt in opinione accursij. Et ideo iste punctus requirit impialē discussionem.

Notāduz finaliť. q̄ germani seu germane fratres vel sorores dicunť q̄ sunt ex eisdē patre vel matre. Cōsanguinei tantū sunt qui sunt ex eodē patre. Sed vterini tantū sunt qui sunt ex eadē matre. Hodie igiť fratres et sorores vtrīq̄ coniuncti succedūt sibijnuicē in capita. Dz filij eoz si inter se succedāt. succedūt etiā in capita. Dz si cum patruis vel auūculis in stirpes vt dictū est. Dz fratres vel sorores cōsanguinei tantuz vel vterini tantū. si simul cōcurrāt tūc cōsanguinei succedūt in bonis p̄is et vterini in bonis matris. et alia bona diuidunt eq̄liter vt. l. de emancipatis. C. de legit. heredi. Dz si defunctus sit aliquis q̄ habeat fratres aut sorores vtrīq̄ cōiunctos et alios ex vna p̄te cōiunctos tantū. tunc vtrinq̄ cōiuncti p̄ferētur alijs. quia sunt duplici vinculo coniuncti. q̄. fortius est vno vt. l. post fratres. C. de legit. heredibus.

Si plures sint.

Sūmať sic. Pluribus gradibus agnationis existentibus succedit ille q̄ est in proximiori gradu. siue vnus sit siue plures. Et proximitas gradus attēditur tp̄e mortis si nō sit factū testamentū. Dz facto testamēto attendiť tp̄e destituti testamenti. hoc dicit.

Notādū p̄mo. q̄ ex isto tex. ptz q̄ qui proximior est gradu. prior est in successione. concor. l. ij. ff. hēditas. ff. de suis et legit. heredi. Et licz lex loquať in singulari nūero. intelligiť tm̄ etiā in plurali. vt si sint plures in proximo gradu sil̄ succedūt. Nā indefinita in iure eq̄pollz vn̄. l. i. ff. fi. ff. si q̄dru. paupe. fecisse dicať. Et singularis nūerus exponiť p̄ pluralem maxīe qn̄ hoc videť esse de intentione legislatoz. Et seruit istud in multis. Nā si factū esset p̄clama q̄ quicūq̄ p̄mo intrauerit tale castrū habebit centū florenos. et multi simul intrāt vt nō cōstet qs sit primus dn̄t simul habē centuz florenos et inter se facere p̄tes vt. l. si finita. ff. cū āt plures. ff. de dam. infec. Licz aliq̄ dicāt q̄ nullus dz habē quia seipos impedūt p̄. l. si fuerint. ff. de reb' dubijs. q̄ illa lex loquiť in testamētis. Alij etiā dicūt q̄ q̄libz dz habere cētū p̄. l. qui filiabus. ff. de lega. p̄mo. Sed prima opinio verior est. Et de isto notať p̄ bar. in. l. hoc articulo. ff. de heredi. instituen.

Notādū scdo. q̄ proximitas attēditur tp̄e mortis illius de cuius hēditate queriť. si nō sit factū testamētū. Dz si factū sit testamentū tūc attendiť tp̄e destituti testamēti. vt hic in tex. Ex quo patz q̄ q̄litas adiecta v̄bo debz intelligi fm̄ tēpus v̄bi. q̄d facit ad intelligendū multa. Nā si sit statutuz. q̄ dn̄s debz satisfacere p̄o delicto famuli sui. hoc non debz intelligi de delicto q̄d cōmisit ille antēq̄ fuit famulus. Dz de delicto cōmisso tp̄e quo fuit famulus. Idem est si sit statutū q̄ iunior canonicus debeat cō/

De legitima agnatoꝝ succeſſione.

ferre p̄bendā vacātez. ⁊ vacet p̄benda. Et añ̄ cōferat ſupueniat alius canonicus. tūc ille ſupueniēs nō dz cōferre ſed qui fuit iunior tpe quo vacabat. fa. nota. p̄ bar. in. l. ticius. ℣ vſq; ff. de teſtamen. militis.

☞ Opponit ſic Et videt q̄ proximior in gradu nō ſemp̄ p̄ferat in ſucceſſione. q̄ filius fuccedit cū patruo ſuo alteri patruo ſuo defuncto. cuz tñ patruus ſit in ſecūdo gradu. et filius in tertio gradu. ¶ Soluitur ¶ Iſtud intelligit quādo q̄s ſuccedit ex p̄pria p̄ſona ſua. tūc iſte filius ſuccedit ex p̄ſona p̄tris ſui. vt auct. ceſſante. C. de legit. heredi.

Placebat Summat ſic. Oliz iure ciuili excluſo p̄mo gradu agnationis nō admittebat agnatus ſc̄di gradus. ſed trāſiuit hēditas ad cognatos. poſtea aūt iure p̄torio admittebat agnatus ſc̄di gradus. nō tñ iure agnationis ſz p̄gnationis. Et poſt hoc dñs Iuſtinianus correxit iſta iura vt ſcz agnatus ſuccederet de gradu in graduz p̄pter duas rationes. Prima ē q̄ abſurdū erat q̄ agnati ſuccederēt de gradu ad gradū. et nō agnati. Secūda ratio quia agnati ſuccedūt de gradu ad gradum in onere tutele. ḡ etiam ſic dēbnt ſuccedere in emolumento recipiēde hereditatis. hoc dicit.

☞ Notādū p̄mo. q̄ pro intellectu iſtiꝰ tex. Aliq̄ ſunt p̄mittenda. p̄mo q̄ in ſucceſſione dēbnt cōſiderari ordines ſeu capita. Et gradus ordinis ſeu capita ſunt quattuor. ſcz vnde liberi. vnde legitimi ſeu agnati. ⁊ vñ cognati. ⁊ vñ vir ⁊ vxor. Et in iſtis ordinibus ſeu capitibꝰ reperiunt gradus. Nā in ordine vñ liberi p̄mus gradus eſt filioꝝ. ſc̄s nepotuz tertius p̄nepotū. ⁊ ſic cōſequent. Similiter in ordine vñ legitimi ſeu agnati ſūt gradus ſcz filij nepotes p̄nepotes. ⁊ ſic deinceps. Et ita etiā in ordine agnatoꝝ vt ff. ſi tabu. teſtamen. mili. extāt. l. i p̄mo reſpōſo. Secūdo p̄mittendū eſt q̄ ſucceſſoriū edictū p̄t procedere de ordine in ordinē. vt ſi deficiāt agnati primi gradus veniāt cognati. vel p̄t procedere de gradu in gradū vt ſi deficiat agnatus p̄mi gradus. veniat agnatus ſecūdi gradus vt ff. de ſucceſſo. edic. l. i. ℣ quibꝰ

¶ Notāduz ſc̄o. q̄ iſtis ſic p̄miſſis intelligit hic in iſto tex. triplex ius. Primū fuit ius ciuile legis xij. tabularuꝝ. ſm quod agnati nō ſuccedebāt ꝺ gradu ad gradū. ſeu de p̄ſona ad p̄ſonā. ſed deficiente p̄mo gradu p̄tinebat hēditas non ad ſc̄m gradū ſed ad aliū ordinē ſcilicz cognatiōis. et hoc tāgit hic in p̄ncipio tex. Secūdū ius fuit p̄toriū ſm qꝺ agnatus ſecūdi gradus admittebat ad ſucceſſionem deficiente p̄mo. nō tñ iure agnationis ſed iure cognatiōis. Et hoc ſi nullus cognatus erat proximior in gradu. et hoc ius tangitur hic. quod iteruz p̄tores. Tertiū ius fuit Iuſtiniani q̄ cōſtituit q̄ agnati ſuccederent de gradu ad graduz p̄pter duas rationes que ponunt hic in textu. et tacte ſunt in ſūmario. et hoc ius ponit ibi. ſed nos. Hodie āt iſtud non habet dubium. q̄ agnati et cognati ſimul ſuccedūt ſm proximitatem gradus vt agnati p̄mi gradus et cognati eiuſdez gradus. p̄mo admittunt. et ſic etiā ſecundi gradus. et deinceps in auct. de heredibus ab inteſta. venien. ℣ reliquuz.

Ad legitimam. Summat ſic. Licz olim parens nō admittebatur ad ſucceſſionem liberoꝝ emācipatoꝝ niſi expreſſe fuerint emācipati cum contracta fiducia. Hodie tamen omnis emancipatio intelligitur facta cum contracta fiducia. Et ideo hodie indifferenter parens admittitur ad ſucceſſionē liberoꝝ

emãcipatorũz .hoc dicit. Et ptz intelle/ctus textus.

☞ Notãdum primo. q cõtracta fiducia est qñ pater emãcipãs filiũ suuz re/seruat sibi ius succedendi si turbato or/dine filius moriat añ pñez. Et istud olim debebat fieri expresse alioquin pat non succedebat. sed hodie oĩs emãcipatio intelligit facta cũ contracta fiducia vt hic dicit.

¶ Notãdũ scdo. q licz p emãcipationẽ filius desinit esse agnatus pñis. Et pdit ius agnationis. nec iure ciuili pñi succedit vt s titu. prio §. emãcipati. tñ pñ nõ desinit esse agnatus. nec pdit iura agnationis respectu filij. vt. l. fili⁹. ff. de suis et legit. heredibus. Et ex illo ptz ratio istius textus. quare scz pater etiam iure ciuili succedit filio emãcipato. cum tamen illo iure filius non succedit sibi.

☞ Oponitur sic Et videtur q iste textus nõ potest stare quia correlatiuorum idem est iudicium vt. C. de edic. diui Adriani tollen. l. ij. ergo si pater succedat filio etiam filius debet succedere patri. ¶ Solutio ¶ Correlatiuorũ idẽ est iudicium ab initio sed non semp ex post facto vt hic. Nam p emancipationem perditur ius agnationis filij respectu pñis. sz nõ ecõtra vt dictũ est.

Titulus iij

Ad senatusc̃õsultuz tercullanum.

¶ Continuatur sic. Dictuz est supra de successione agnatorum. Consequenter dicendum est de successione cognatorũ Et quia inter matrem et liberos suos est agnatio vt. §. de successio. cognatorum in principio. Idcirco primo videndum ẽ quomodo mater succedit liberis suis quod fit per senatusc̃õsultũ tercullianũ Et ideo iste titul⁹ rubricat. ad senatus/cõsultuz tercullianũ.

Ex rij. tabularũ.

Summat sic. Lege rij. tabulaz cognati nullo modo succedebant ita q etiã nõ esset successio inter matrem et filiũ vel filiam. Sed pretores dabãt istis psonis successionem p bonoz possessio. vñ cognati. hoc dicit. vsqz ad §. sed he. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandũ primo Q in isto titulo tãgunt quattuor iura de successione mñs respectu filij vel filie. Primum est ius rij. tabulaz fm qđ mater nõ succedit filio nec econtra. Et illud ius tangit hic in principio istius §. Secundum est ius pretorum p quod mater succedebat filio p bonoz possessio. vnde cognati scz deficientibus agnatis. et hoc ius tangit hic in ꝑncipio. nisi quod pretores. Tertium est ius senatusconsulti terculiani per qđ mater ingenua habens tres liberos vel liberta habens quattuor admittitur ad successionem filij sui defuncti etiaz si talis mater adhuc sit in potestate parentis sui cuius iussu debz hereditatem adire. Et istud ius tangitur §. eodẽ §. proximo. ibi. postea autem senatusc̃õsulto terculiano. Et fm istud ius liberi ipius defuncti excludebant matrem defuncti que est auia ipoz liberoz. Similiter pater excludit matrem ita etiaz frater consanguineus excludit matrem Sed soror cõsanguinea admittitur cuz matre. Et iste tanguntur §. eodem §. preferuntur. Quartum ius est domini Justiniani fm qđ mater indistincte siue sit ingenua siue liberta. et q̃uis solũ vnum filium habeat vel filiam admittitur ad eius successionem. Et istud ius tangit §. eodem §. sed nos. Sed extra text. istum esse quintum ius quod hodie hz locum pro quo sic est distinguendũ. q moriẽte

aliquo tūc vel habet liberos vel nō.p/mo casu succedūt liberi oībus alijs exclusis. vt auctē.in successiōe.C.d legit. hēdi. Si nō hz liberos tūc vel hz ascēdentes solū vel ascendētes cū collateralib⁹.pmo casu pī ⁊ mater eqliter succedūt exclusis alijs vlteriorib⁹. vt auctē. defuncto.C.ad terculia. Hz si sint ascendentes cū collateralib⁹ vtputa pī mat frater et sororz. tunc aut isti collaterales sunt vtrinqz coniūcti ipi defuncto .vel nō.in pmo casu succedūt sil' cū ascēdētib⁹ primioris grad⁹. exclusa oi differētia sexus in viriles portiōes vt in d.auct̄en.defuncto. Et pī in ista portiōe frīs nō hz vsumfructū. vt auctē. itē hēditas C.de bo.q̄ libe. Hz si collaterales non sunt vtrinqz cōiūcti tūc nō succedūt cū ascendētib⁹ vt in d.auctē.defuncto. Si ẏo collaterales sint soli tūc succedūt sicut d.ē s titu.pri.H.hoc etiā addendū.

¶ Notādū scdo.q qñ tex.dicit ḃ q lex xij.tabu. pponebat masculoz pgenie ḃ intelligiť de masculis agnatis.de quib⁹ s titu.prio.H.i.d. est. Et istud ẏbū. ponebat.capiť ḃ impropie.q lex xij.tabu. nullozmō vocabat pgnatos: ⁊ ita nō pponebat ꝓprie agnatos cognatis. q sic pgnati sequerenť p⁹ agnatos. Ex q̄ etiā ptz q ille q̄ nō hz sub se clex vel populum impropie dicit eps. Dicit enī eps ab epi qđ est supā et scopin grece qđ est intēdere vel specular latine q̄si supintendēs vel supspeculator curā aliorum gerēs.xxi.distinc.c.cleros et viij.q.i.ca: qui epatū ꝛc. Hz talis neminē hz cui superintēdat.de quo etiā in c. plerisqz.in cle.de electio.

¶ Notandū finaliť.q qñ in tex.dicit p feminini sexus necessitudinē exponi dz i.pgnationē. Nā pgnati dicunť ncārij. ff.de iusti.et iure.l. fina.

Sed he iuris. Sūmať ¶ Post istud ius claudius pīceps dedit matrū bus successionem filioz amissoz. Et debet intelligi in bello ad earū solatiū. sed postea venit senatusconsultū terculianū fm qđ mater ingenua habens tres liberos.⁊ libertina q̄ttuor.succedebat filio vel filie q̄uis ipa mať esset in ptāte sui parētis.cuius iussu debebat talē hēditatē adire.hoc dicit.

☞ Notādū pmo Qz ius aliqñ dicatur angustiosuz vt ḃ et ff. de successio.liberto.in pncipio.et ff.qđ q̄s.iuris sta.l.iij.

¶ Notādū scdo q cū dicit ḃ claudiū statuisse matrē succedere in solatiū liberoruz amissoz. hoc dz intelligi in acie pncipis q̄ dicunť viuere in gloria vt s de excusa.tuto.H.i. Et dicūt aliqui claudiū statuisse generaliter matrem succedē vt C.de inofficio.testamen.l.liberi.sed primū melio⁹ est.

¶ Notādū z°.q licz ḃ dicať auiam nō succedere.hodie tñ etiaz succedit vt in auctē.de heredi.abintesta.venien.H.cō sequens. collatio.ix.

¶ Notādū q̄rto.Qz licz fēia nō habeat liberos in ptāte vt s de adoptio.H.femine. Dicit tñ liberos habere seu ius liberoz habere vt ḃ in tex. Et hz mať tres liberos etiā si pepit geminos vt ff. de ẏboz signifi.l.cū enixa.

¶ Notādū q̄nto.q ex isto tex.habeť q vxor pt remanere in ptāte pīis sui. Est tñ etiā in ptāte viri maxīe quo ad debitā carnis.et etiā quo ad opas. q teneť opari marito suo.vt ff. de opis liberto. l.sicut. Quō āt vxor sit in ptāte pīis.et quō in ptāte viri latius habeť xxxv.q. ij.c.mulierē. Et istud est de iure romanoz. Secus āt de iure longobardoz vt C.de pditio.inser.l.si vxor. Et in lōgobarda. quibus modis mulieri alienare pmissum sit.l.i. Et dicit Johan. fabri q istud est de cōsuetudine in frācia.

¶ Notādū finaliter.Qz qñ hic dicit q mater debet adire hereditatē iussu pa/

rentis sui. hoc intelligit esse verum de iure antiquo ꝑm quod omne qđ acquirebat ꝑ filiũ acquirebat patri. vt ff.de acquiren.heredi.l.qui in aliena. Modie ãt in solis prouectitijs et nõ in aduenticijs requirit iussus vt.C.de bo.que libe.l.fina.§.si nõ ecõtrario.

Preferũtur autem.

¶ Sũmat sic.Eodẽ iure scz senatusco sulti terculiani liberi vtriusqz sexus.et pi et etiã frater ꝓsanguineus ipius defuncti vel defuncte excludunt matrem Sed auus vel proauus nõ excludit matrem si pater nõ sit in medio.Soror aũt ꝓsanguinea succedit simul cũ matre.Et si sint fratres ⁊ sorores ꝓsanguinei tunc hẽditas defuncti est eis cõis. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandũ ꝓmo.Qz cũ dicitur hic liberos excludere matrem.hoc etiã verum est de liberis adoptiuis in ãntum velint succedere vt ff.eodẽ.l.ij.§.liberi. Sed quod hic dicitur patrẽ excludere matrem.hoc nõ est verum de patre adoptiuo vt ff.eo.l.ij.§.sed neqz auus.

¶ Notandum scđo.Qz dicit notant inter.qđ auus aut ꝓauus nõ excludit matrem quãdo inter eos solos de hereditate defuncti agit. hoc est qñ pat nõ est in medio.Mã tũc auus excludit patrez isto iure vt ff.eo.l. equissimũ.§.i.Et pat excludit matrem vt hic dicitur.ergo qñ pater est in medio auus excludit matrẽ

☞ Opponitur sic Et videtur qđ auus omnino debet excludere matrem.qz excludit patrem vt in allega.l.equissimũ. Et pater excludit matrẽ vt hic ꝑ regulam.si vinco vincentem te. tunc etiam vinco te.ff.de diuer.et tempo.prescrip. l.de accessionibus ¶ Solutio ¶ Illa regula habet veritatem quãdo est eadem ratio vincendi te.⁊ vincendi vincentẽ te.Hic aũt nõ est hic. quia quãdo pater est in medio.tũc auus excludit patrem. et ꝑ ꝑñs matrem tanqz proximus agnatus.sed qñ pi non est in medio tũc auꝰ nõ habet illud ius.qz habuit ratione patris.Et de isto notatur ꝑ bar.in.l.clau dius ff.qui potio.in pigno.habeant.

Sed nos.

Sũmat sic.Constitutiõe domini Justiniani mater indistincte succedit filio suo defuncto. et excludit oẽs alios exceptis fratribus et sororibus siue cõsanguineis siue ꝓgnatis Mã si cũ matre sint tantũ sorores.tũc mater succedit in medietatẽ.et sorores simul in alterã medietatez hereditatis defuncti. Sed si cũ matre sit frater vel fratres vel etiã sorores ꝓsanguinei vel cognati diuiditur hẽditas inter eos ꝑm capita.hoc dicit.

☞ Notandũ ꝓmo.Qz ista cõstitutio de qua bloquit dñs Justinianus habetur C.de iure deliberã.l.ij. nõ in.C. quem nos habem⁹.qz ille factus ẽ post istũ librũ Institutionũ. Sz in Codice qui aũ istũ librũ fact⁹ ẽ quẽ nõ habem⁹.

¶ Notandũ scđo Qz nõ est in ptãte muleris habere aliquã vel plures proles qz hoc dependet a ptãte diuina.fa.c.nasci.l.vi.dis.Et si iste defectus esset imputandus tunc potius imputaret viro qz mulieri vt.C.de legit.heredibus.l.lege xij.tabulaꝝ.Et ita ptz qđ casus fortuit⁹ nõ est alicui imputãd⁹.ad qđ solet allegari iste textus.

¶ Notandũ tertio.qđ ꝑm antiqs constitutiones qñ mater successit filio tũc dabat tertiã quibusdã legitimis personis scz patruo ipius defuncti vel filio patrui vel eius nepoti et non alijs legitis ꝓsonis.C.eo.l.fi.ꝓmo respõso.Et ita debet intelligi iste textus cũ dicit qđ cõstitutiones abstrahebãt matri tertiã ptez et dabãt certis legitimis ꝓsonis ⁊ in alijs contrariuz faciebant.

Ad senatusconsultū orphicianū.

Notandū q̄rto Q̄ isto iure mater p̄ponit oībus legitimis psonis in successione filij sui defuncti etiā p̄i nisi in vsufructu. qñ p̄ habebat defūctū ī ptāte. C. eo. l. fi. Modic āt p̄ et mr̄ eq̄lit succedūt. Silr etiā descēdentes p lineā patnaz et maternā. vt in auctē. de hēdi. ab intesta. venien. ℌ pñs. colla. x.

Notādū finaliť Q̄ senatusconsultum terculianū corrigiť ħ in duob⁹. Primo q̄ nō admittebat matrē ad successionē filij. nisi ingenua haberet tres liberos. et liberta q̄ttuor. ⁊ ħ corrigiť ħ cū dicit. et dedim⁹ ius legitimū plenū matribus ⁊c. Secdo q̄ frat psanguine⁹ ex senatusconsulto terculiano excludebat mr̄ez s̄ eo. ℌ pferunt. ℵ si. frater aūt psanguineus. Sed isto iure mater succedit cuz fratre siue consanguineo siue ognato vt hic in ℵ si. quēadmodū. et in ℵ si. si vero.

Sed quēadmoduz.

Sūmať sic. Si mater nō petat tutorem filio suo impuberi tutorē nō habēti. vel si tutorem habenti qui tutor remotus vel excusatus est a tutela infra annuz nō petat alium tutorem in locuz remoti vel excusati priuatur successiōe filij sui impuberl. defuncti. Et succedit mater etiam filio vulgo quesito ex senatusconsulto terculiano. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

Notandum primo Q̄ licz filius sit vulgo quesitus tamen mater succedit sibi vt hic dicitur. Et ratio est. quia q̄uis pater sit incertus. mater tamen semper est certa. vt. l. quia mater ff. de in ius vocando.

Opponitur primo sic Et videtur q̄ propter non petitionem tutoris mater nō priuetur successione filij p. l. ij. C si aduersus delictum Solutio Istud fallit in tribus casibus. Primus si casu fortuito mater impediatur petere tutorem vt in. l. allega. in oppositum. Secundus si mater sit minorennis vt C. qui tuto. petant. l. cuz matribus. Tertius casus si filius moriatur pubes vt. C. qui tuto. petant. l. matres.

Opponitur secūdo Et videtur q̄ mater non succedit filio vulgo quesito p. l. si qua illustris. C. ad orphicianū Solutio Q̄ istud fallit quādo mater est illustris quia tunc non succedit filio vulgo quesito. nec econtra filij⁹ sibi vt in. l. in oppositum allega. et amplius patebit in sequenti titulo.

Titulus IV

Ad senatusconsultū orphicianuz.

Continuať sic. Dictum est supra qualiter mater succedit filio ab intestato. hic psequenter tractať qualiter econtra filius succedit matri. Et q̄ ista successio dať ex senatusconsulto orphiciano. Ideo iste titulus rubricať. ad senatusconsultuz orphicianum.

Et circa rubricā. Notādū q̄ sicut ex le. xij. tabu. mať nō succedit filio. sic nec filius matri. vt ī titulo proximo ℌ. Et ideo sicut inuētū est senatusconsultū terculianū. quo mater succedit filio. sic inuentū est senatusconsultum orphicianuz quo filius succedit mri. de q̄ ħ videbiť.

Per contrarium.

Ex senatusconsulto orphiciano filij vel filie tantū et nō vlteriozis gradus descēdentes succedūt matri ab intestato. licz sit in alteri⁹ ptāte. Et excludūt alios agnatos ⁊ cognatos. Imo ex cōstitutiōib⁹ patricialib⁹ etiā nepos succedit auie. et pnepos proauie. et sic deinceps. hoc dicit.

☞ Notandum primo. q̄ in isto ℔ tanguñt duo iura. Primus est ius senatusconsulti orphiciani quo filij t filie tātuz admittunt̄ ad successionē matrū et non vlteriozis gradus descendentes ad successionē ascendētiū, in linea materna. t hoc ius tangit ℏ in principio. Secūdū ius tangit ibi. postea. quo scz nepos admittit ad successionez auie. et p̄nepos ad successionē p̄auie. et sic deinceps descendentes ad successionē ascendentiuz in linea materna.

¶ Notandū scō. q̄ in isto senatusconsulto orphiciano nō attendit̄ differentia an mat̄ sit ingenua vel liberta sicut in terculiano. sed filius indifferent̄ succedit matri vt ff. eo. l. i. p̄mo respon. īmo etiā licz mater sit ancilla et facta est sibi moza in fideicōmissaria libertate danda filius succedit sibi vt. C. eo. l. fina.

¶ Notandū tertio. q̄ qñ dicit ℏ in tex. q̄ tam filio q̄ filie data est legitima hereditas hoc nō debz intelligi p̄ le. xij. tabulaz. quia illa lege filꝰ excludit̄ ab hēditate matris vt s̄ titulo proximo ℔ i. sz debet intelligi q̄ datur hēditas ex isto senatusconsulto orphiciano. qđ tenet vicem legis vt. j. de exceptio ℔ hec exempli causa.

¶ Notandum finaliter. q̄ quando ℏ dicitur q̄ nepos admittitur ad successionem auie. et sic deinceps hoc debet intelligi si ille conceptus sit in vita illius de cuius hereditate agitur vt supō de hereditā. que ab intesta. deferunt̄ ℔ cū aūt querit̄. et ibi dictū est.

☞ Opponit̄ sic Et videtur q̄ ex senatusconsulto orphiciano admittūt̄ ad successionem matris vlterioēs descendētes post filios. quia tex. dicit liberi. et p̄ liberos significāt̄ filij nepotes t p̄nepotes et deinceps vt. l. liberoz. ff. de verboz significa. ¶ Solutio ¶ Liberi ponitur hic et capitur stricte. scz soluz pro filijs et filiabus. vt clare patet ℏ ex isto textu.

Sciendum autē est huiusmodi successiones que.

¶ Sūmatur sic. Successiones que dantur ex senatusconsultis terculiano t orphiciano. non impediuntur per capitis diminutionem sicut successiones que dātur ex lege xij. tabulaz. Et filius vulgo quesitꝰ succedit matri ex senatusconsulto orphiciano. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandum primo. Q; istud p̄mum responsuz intelligitur de capitis diminutione minima. Nam per maximam t per mediam etiam tolluntur iste successiones vt supō de capitis diminutione ℔ quod autem. Si enim liber fiat seruus non succedit matri ex senatusconsulto orphiciano. Sed successio que datur ex lege xij. tabulaz etiam impeditur p̄ minimam capitis diminutionem vt ff. de capi. diminutio. l. tutelas. in qua le. ponitur ista regula. de qua fit hic mentio. Et ratio istius responsi est. quia p̄ minimam capitis diminutionem non tollit̄ ognatio. Et iste successiones que dātur per senatusconsulta sunt inter ognatos Sed agnatio tollitur p̄ minimam capitis diminutionem. Et ideo successiōes que dantur ex lege xij. tabulaz impediuntur quia tales successiōes sunt inter agnatos. de isto dictum est supō de legit. agnatoz tute ℔ fina.

¶ Notandum secundo. q̄ filiorum alij sunt spurij. alij nephārij. alij incestuosi. alij nothi siue adulterini. Spurius ℔ ius ciuile dicitur tribus modis.

Ad senatusconsultū orphicianum.

Primo dicitur spurius de scorto natus id est de meretrice. sicut est vulgo quesitus qui patrez demōstrare non potest propter multitudinem sicut est filius publice meretricis. et sic proprie capit̄ et dicitur a sporas greca dictione quod idem est qđ vulgo cōceptus vt ff. de statu hominū. l. vulgo concepti. vel dicit̄ a sporin quod est seminare. quia nihil aliud de patre q̄z semen affert.

Secundo dicitur spurius vulgo quesitus non vere sed fictione iuris. puta q̄ patrez certuz habet sed talem qualem fm deuz pudor est demōstrare. vt filiꝰ monachi vel episcopi. quia ille videtur non habere patrem. qui euz honeste demonstrare nō potest. ℣. fina. l. i. ff. qđ cuiusuis. no. l. quotiens. ff. de his qui sui vel alieno. cogunt̄. l. vulgo. ℣. hominuz. ff. de statu hominuz.

Tertio dicitur spurius qui natus ē ex matre libera et patre seruo. In glo. vero de renunciatio. c. nisi cuz pri. dicitur q̄ spurius est qui natus est ex concubina. Nepharij sunt. q̄ nati sunt p̄ sanguineis in linea directa ascendente vel descendēte. ℣. ergo nō omnes. supra de nup. Incestuosi sunt geniti ex cōsanguineis in linea trāsuersali in gradu tamen prohibito. hi duo nepharij z incestuosi vocantur fm ius canonicuz manseres vt in glo. c. nisi cum pri. de renuncia. Notthi siue adulterini dicunt̄ geniti ex adulterio. et hoc dupliciter vel ex pte patris et sic dicunt̄ adulterini. Aut ex pte matris et tunc proprie dicunt̄ notthi quia sicut notha febris affligit vt quartana et tamen non est quartana. sic notthus presumitur natus ex adulterio et tamen non est.

Opponitur primo Et videtur q̄ nō bene dicit̄ in tex. q̄ sole successiones q̄ deferunt̄ ex lege xij. tabularuz pereunt p capitis diminutionez p. l. fi. ff. vñ liberi

Solutio Sole debz exponi h̄ vt excludat successiones que dantur p senatusconsulta et nō successiones pretorias. vel potest dici q̄ si illa lex finalis loquatur de successionibus quesitis tunc non tolluntur. Sed si loquatur de querendis tunc bene tolluntur p capitis diminutionem. de isto latius p bar. in. l. capitis. ff. de suis et legit. heredibus.

Opponit̄ scdo Et videtur q̄ filius vulgo quesitus non succedit matri p. ℣. fina. in aucten. quibus modis natura. effic̄iunt̄ sui.

Solutio Ad sciendum successionem prenominatorum filiorum vel non successionem. sic distinguendum est. Quia vel loquimur in feudis. z tūc nullo modo succedunt prenominati. sed solum succedūt filij naturales et legitimi. vt in aucten. si de feudo p̄trouersia fuerit. c. naturales. collatio. x. vel sermo est de alijs bonis. et tunc distinguendū est. Quia vel sermo est de successione patris vel matris. Si patris tunc spurius primo modo dictus nullo mō succedit. quia vulgo quesitus est et patrez demonstrare non potest. ergo non succedit. l. cum le. in fi. ff. de statu hominum. vbi dicitur q̄ talis non sequitur condit̄ionē patris. sed matris. Spurius vo secundo modo dictus q̄ est vel fictione iuris in q̄ntum ius fingit eum vulgo quesituz non succedit sed iuris fictio p̄iudicat ibi. veritati. ℣. qui ab hostibus. z quibus modis ius patrie potesta. soluit̄ sicut ē filiꝰ monachi vel episcopi. Spuriꝰ tertio mō nō succedit patri. q̄ pat̄ eius seruꝰ. et sic nihil habet in quo posset succedere filiꝰ. q̄ seruus nō hz successores. l. seruos. C. de successi. sic ergo ptz q̄ patri non potest succedere. Si vo sermo est de successione mr̄is tunc si spurius accipiat̄ primo mō distinguēdū est. Quia aut mat̄ hz legitimos aut nō. Si nō tūc indistincte succedit mr̄i sicut legitimus etiā si mater sit illustris. Si vero mater habz legitimos tūc aut

est illustris aut nō. si non tunc succedit cū legitimis. Si āt est illustris tunc nō succedit vt in.l. nouissimo. C. ad senatusconsultū orphicia. et in illo casu differt a naturali tantuz. quia ille succedit iste nō. Et ratio specialitatis in illustri est quia maior castitas requiritur ratione nobilitatis. Ex quo dicit imperator castitatis amatores sumus in auctenti. quibus modis natura. efficiuntur legi. ℣. fina. Si vero fuerint spurij secundo modo. id est geniti ex damnabili coitu vt ex presbytero vel moniali. tunc nec succedunt patri nec matri tam ab intestato q̄z in testamento ita q̄ si parentes vellēt eos succedere aut instituere aut si fuerint instituti nō possunt succedere auctē. ex cōplexu. C. de incestuo. nup. īmo q̄ plus est in detestationem criminis a suis parentibus et eoꝝ heredibꝰ non sunt alendi vt in ℣. fina. in auctē. quibus modis natura. efficiunt suū. collatio. vij. Et ita tenuit francis. de zabarel. et consuluit. vt in ca. cuz habeat de eo qui duxit in matrimoni. et idem tenz Johan. de pla. Natus vero ex soluta ꝛ viro coniugato non succedit patri. sed matri. quia coitus ille nō punit ꝛ sic nō est accusabilis vt. l. i. C. de adul. vt tenz hic placen. licz alij dicāt et adulterinos qui generantur ex ꝓiugato ꝛ soluta et nothos qui generant ex ꝓiugata et soluto nō succedere patri aut matri. Natus vero ex ꝓcubina nō obstāte q̄ ius canonicū reprobat ꝓcubitū vt in cle. ad nr̄m. de hereti. succedit matri cū alijs legitimis etiā si sit illustris. vt notat in d. l. si qua. et etiā succedit p̄i in duab⁹ vncijs si p̄ nō habeat alios legitimos vel vxorē vt in. l. licz. C. de natu. liber]. et sic ſm ius canonicū tales succedūt. quia nullibi reprobat successionem vt vult etiā dñs panor. in c. tanta. ex̄. q̄ filij sunt legi. De ista materia plene habebis postea diffusaz distinctionē in titu. de fui. cog. ℣. repetitis itaq̄.

Sed si ex pluribus.

¶ Si ex pluribus legitimis heredibus aliq̄ spōte vel morte seu alia causa ipediti nō adeāt hēditatē. tūc portio eoꝝ accrescit alijs q̄ hēditatē adierūt. ꝛ trāsmittit portio accrescēs etiā nō adita ad hēdes eoꝝ quibꝰ accrescit. si decedāt an teq̄ adeūt. hoc dicit.

☞ Notādum ꝓmo q̄ iste ℣. est cōis ad oēs titulos s̄ positos in hoc tertio libro. et nō tātū seruit isti titulo. Et loq̄tur de successiōe q̄ ē inť legitimos heredes vt ptz in tex. ꝓcor. l. i. ℣. si nemo ff. e. et. l. vnica. ℣. his itaq̄. C. de cadu. tollen. Istud tn̄ etiaz hz locuz in ꝓtorijs successionibus vt ff. de bonoꝝ possessio. l. iij iiij. et v. quia in illis etiā dař isto modo ius accrescendi.

¶ Notādū scdo. q̄ ista portio accrescēs diuidit inť illos quibꝰ accrescit ꝛz quotaz portionis quā hñt ex iure. hēditario successiōis vt. C. de cadu. tollen. l. vnica. ℣. his itaq̄. Nec est opꝰ q̄ isti adeāt istā portionē accrescentem de nouo nisi augmentū veniat ex alteriꝰ ꝑsona. puta fui vt ff. de acq̄rē. hēdita. l. si solꝰ. ℟. ñso.

¶ Notāduz ȝ°. q̄ ad hoc q̄ isti debeant trāsmittere ptē accrescētez ad heredes requirit q̄ ipi adierūt ptē quā hñt iure hēditario vt. C. de cadu. tollē. l. vnica. ℣. in nouissimo. nisi trāsmitterent ad suos hēdes. q̄z hoc fit licz nō adierūt ptē predictaz. vt. C. de his q̄ aī aptas tabu. l. i.

Titulus V.

De successione cognatorum.

¶ Dictū est s̄ de successiōe agnatoꝝ: et q̄ post agnatos succedūt ꝓgnati. Ideo tractat h̄ de successiōe ꝓgnatoꝝ. Et ꝑ titulus iste sic rubricat.

Post suos. Deficientibus suis hēdibꝰ et q̄ loco suoꝝ sunt atq̄ agnatis. ꝛ q̄

De successione cognatorꝝ.

loco agnatorꝝ sūt.succedūt ꝓximi cognati de iure pretorio cum quibus etiam succedunt fratres et sorores emancipati.sed cum aliqua diminutione.
Et excludūt isti fratres et sorores emācipati alios agnatos inferioris gradus etiā capite nō diminutos. et ꝑ ꝓns etiā cognatos.hoc dicit.

☞ Notandū ꝓmo. q̄ post suos et legitimos heredes. et qui loco eorꝝ sunt. venit successio ad proximū gradū cognationis. siue vnus siue plures sint in illo gradu. Et attēdit ꝓximitas eo tpe quo bonorꝝ possessio deferē vt ff.co.l.i. ℣ proximus. Et nō dat ista successio inter seruos.licz etiā postea fiāt liberi vt dicta.l.i.in ℣ ptinet. Sed bene dat liberis adoptiuis q̄ qui agnascūt possunt etiā ꝑgnasci. vt d.l.i ℣ ꝑgnationē.

¶ Notādū scdo. q̄ iste ℣ hodie nō habet locū. q̄ agnati et ꝑgnati sil' succedūt cuz sublata sit differentia agnationis ⁊ cognationis et patrie ptātis et emācipationis vt in aucten. de heredi. qui ab intestato veniūt ℣ i. collatio. ix.

¶ Notandū ȝ°. q̄ lex anastasiana dabat successionē fratribus ⁊ sororib⁹ emācipatis cū fratribus et sororib⁹ integri iuris ꝓstitutis ,id est non emācipatis seu nō passis capitis diminutionem. Cū diminutione tamen scilicz tertie ptis fortassis. Et dico notanter fortassis. quia non est certum de ista diminutione cuz non habeamus istam legem. De ea tamen fit mentio. C. de legit. heredibus. l. fina. Et ibi ista lex corrigitur. quia isti fratres et sorores hodie succedunt cum alijs sine aliqua diminutione.

Eos etiam qui per.

¶ Sūmatur sic. Successio ꝑ vnde cognati datur etiam cognatis collateralibus. et datur etiam liberis adoptiuis q̄ ad hereditatem parentum naturalium datur etiaz vulgo quesitis. nam isti nō habēt agnatos neq̄ cōsanguineos. hoc dicit. Et ptz intellectus certus.

☞ Notandum primo. q̄ qualiter liberi adoptiui per istud ius succedunt parentibus naturalibus. magis distincte dictum est sup̄ de heredita. que ab intestato deferuntur ℣ admonendi. hodie tamen succedunt iure ciuili vt. C. de adoptio. l. cum in adoptiuis.

¶ Notandum secundo. Q̄ quo ad successionem vulgo quesiti et spurij nō habent agnatos neq̄ consanguineos vt h̄ et ff. vnde cogna. l. si spurijs. Nec spurius etiam est ꝑgnatus respectu patris. vt in dicta. l. si spurijs. Sed quo ad matrimonia habent isti consanguinitatem et affinitatem. quia etiam cōtrahunt ex illicito concubitu vt c. discretionem ⁊ c. penulti. extra de eo qui cogno. ꝑsangui. vxoris sue. et ff. de gradibus. l. nō facile ℣ affines. Sed succedunt isti matri vt dictuz est sup̄ titulo proxio ℣ ij. Et etiā inter se si nati sint ex eadem matre. non āt si ex diuersis matribus vt .l. hac ꝓte ff. vnde cogna.

Hoc loco ⁊ illud.

Summat sic. Successio datur agnatis vsq̄ ad decimū gradū. Sed ꝑgnatis solum datur vsq̄ ad sextum gradum. nisi nati sint ex sobrino vel sobrina. quia illis dat vsq̄ ad septimū gradū. hoc dicit Et ptz intellectus textus.

☞ Notādū ꝓmo q̄ iste ℣ est cōis ad istū titulū et ad titulū s̄ de legit. agnatorum. successio. Sil'e dictū est s̄ titulo proximo ℣ fina.

¶ Notandū scdo. Q̄ quādo textus hic loquit de agnatis. tunc dicit sine succedant ex l. xij. tabulaꝝ sine iure pretorio. Sed q̄n loquit de ꝑgnatis tunc solū dicit eos succedere iure pretorio. quia ex le. xij. tabulaꝝ ꝑgnati non succedunt vt sup̄ ad terculia ℣ i.

Notandū tertio. q̄ de iure Codicis cognati succedūt cuz agnatis vsq̄ ad x. gradū. qz simul vocant hodie ad successionē vt in aucten. in successione. C. de legit. heredi. Iure tñ auctenticoz solū succedūt vsq̄ ad septimū gradum. vt in aucten. de successio. feu. c. hec ratio. collatio. x. Et in iure patronat⁹ soluz vsq̄ ad quītuz graduz vt ff. de successio. liberto. §. sed nr̄a constitutio.

Opponit̄ primo sic. Et videt q̄ etiā isto iure successio nō dat̄ agnatis neq̄ cognatis nisi vsq̄ ad quītū gradū. p. l. ij. §. fi. ff. de veterano mili. succes. Solutio In illa. l. dat̄ successio in castrensi peculio. Et qz hoc ius est p̄ilegiatū in vno debet restringi in alio. vel p̄ōt dici q̄ illa lex loquit̄ de facto. licz aliud fuerit de iure.

Opponit̄ scdo Et videtur q̄ hic inconuenienter dicatur q̄ nati ex sobrino vel sobrina succedūt vsq̄ ad septimum gradū. quia plures sunt in septimo gradu vt ff. titulo p̄xīo. §. sexto gradu. ergo illi equaliter dēbūt succedere. cōsequētia p̄z p̄ simile. Solutio Nō est simile. quia isti respiciūt lineā transuersalez inferius. Alij autez omnes superius vt ff. vnde libe. l. scripto.

Opponit̄ tertio sic Et videtur q̄ p̄gnati non debent trahi seu extendi ad agnatos vt dictum est in tertio notabili. Sed potius econtra per. l. lege. C. de pactis sup dote conuentis. Et p. §. deinceps in aucten. de nup. collatio. iiij. In quibus magis trahitur ad min⁹ Solutio In illis textibus fauorabile est maius trahi ad minus. Sed in isto casu fauorabile ē minus trahi ad maius. vel potest dici q̄ in illis constat ptes in ℔ cōuenisse. hic aūt constat de mēte legis isto modo esse. quia omnis successio que datur p. l. dicitur legitima. Cū ergo legitima extendatur vsq̄ ad decimuz graduz. sequitur q̄ de mēte legis est q̄ cognati debent succedere vsq̄ ad illuz graduz in quo succedunt agnati. Nam ex verbis legis successio equaliter data est agnatis et cognatis. ꝯ̄uis ex v̄bis legis nō habeā. an extēsio debeat fieri ad gradus agnatoz vel cognatoz. Sz hoc habeā ex mente legis vt dictū est.

Titulus VI

De gradibus cognationum.

Continuatur sic. Quia dictuz est sup̄ de successionibus que deferunt̄ fm p̄ximitatez graduuz. Idcirco necessariū est tractare de gradibus cognationum Et ideo iste titulus sic rubricat.

Hoc loco. Summat̄ sic. Gradus cognationuz possunt numerari ascēdendo t descendendo et ex transuerso seu a latere. In ascendentibus t descēdentibus incipitur a p̄mo gradu. Sz in transuersalibus seu collateralibus incipitur a secundo gradu. Et numerantur hic tres gradus. ascendendo descendēdo t ex transuerso. quos non expumo in hoc summario. quia clare patent in textu. et videbunt̄ clarius postea in arbore. hoc dicit. t p̄z intellectus textus

Notāduz primo Q̄ iure ciuili fiūt aliqui actus p̄pter consanguinitatē vt successio ab intestato. et datio tutele legitime. Et aliqui actus prohibent̄ p̄pter cōsanguinitatē vt dat̄ testimoniū Idcirco ncārīū ē p̄gnoscere grad⁹ cognationū vt ff. eo. l. iuriscōsul⁹. Et qz in iure canonico p̄hibet̄ mr̄imoniū p̄pter cōsanguinitatē t affinitatē. Idcirco etiā ncārīū ē canonistā grad⁹ p̄gnationū cognoscē. vt ex de cōsangui. t affi. p totū:

Notādū scdo. q̄ p̄gnatio ē attinētia plonarū ex eo p̄ueniens q̄ vna p̄opagatur ab alia vel ambe ab eadem.

De gradibus cognationū.

Et est cognatio genus ad agnationem et ad cognationem specifice dictam vt ff.eo.l. iurisco sult⁹ ℔ nomē cognatiōis.

¶ Notādum tertio. q̄ in cognatione imaginātur tres linee. vna ascendentiū videlicz parentuz. vt Aui prosaui abaui ꝛc. Alia descendentiuz videlz liberorum. vt filij nepotis ꝛc. Et tertio collateralium videlz fratrum sororꝫ patruorum auunculoorꝫ ꝛc.

☞ Opponitur primo Et videtur q̄ pater et filius nō faciāt vnum gradum q̄ psona addita psone facit nouū graduz vt ff.eo. ℔ hacten⁹ ¶ Solutio ¶ Verum est q̄ psona addita psone post p̄mū gdū semp facit aliū gradū. Sz p̄ ⁊ filiꝰ nō faciunt duos gradus sed vnū. et primum sicut due colūne distātes ex lateribus faciunt vnam fenestram. sed tertia colūna adiecta facit aliam fenestram. et iste cōputus vendicat sibi locum de iure canonico et ciuili vt xxxv.q.v.c. ad sedez apostolicā.

Quarto gradu.

Sūmat sic Quia satis clare ponunt exempla quarti quīti et sexti graduz in tex. Et postea declarabunt ad oculū in arbore.

☞ Notanduz primo ex isto textu q̄ nati ex fratribus et sororibus possunt dici consobrini. proprie tamen consobrini dicuntur nati ex duabus sororib⁹ q̄si cōsororini. Et nati ex duobus fratrib⁹ proprie dicuntur fratres patrueles. et filie sorores patrueles. Nati āt ex fratre et sorore dicunt amitini. ita vt filij amite tue vocent te consobrinū. capiendo tamen cōsobrinū improprie. ⁊ tu appellas eos amitinos.

¶ Notandum secundo q̄ patruus tui patris est tibi patruus magnus. et auūculus tue matris est tibi auūculus magnus. Auūculus aūt patris tui potest dici tibi auūculus magnus Et patruus matris tue patruus magnus ℔ aliq̄s Alij dicunt contrariuz. Sed in isto est pua vis. quia nihil refert qualiter noīetur quando cognoscitur gradus.

¶ Notādum tertio. q̄ textus iste non procedit vltra sextum gradū. quia post tritauū ascendendo. et post trinepotem descendendo gradus nō habent nomina imposita. Sed ascendendo vocantur superiores. et descendendo inferiores seu posteriores vt ff.eo.l. fina ℔ parentes. Nam plura sunt negocia q̄ vocabula vt ff.de prescrip. xxbis.l.iij.

Hacten⁹.

Sūmatur sic. Ex numeratione istoꝝ sex graduum faciliter possunt vlteriores gradus numerari. quia psona addita psone semp facit nouum gradum. Et quia visa fortius comprehenduntur q̄ audita. Idcirco solet hic poni arbor cōsanguinitatis vt gradus non solum p̄cipiantur auribus. sed etiā oculis. hoc dicit. ⁊ ptz intellectus textus.

☞ Notāduz primo. q̄ quando hic dicitur q̄ psona addita psone facit nouuz gradum hoc intelligitur post primum graduz vt dictum est in solutione oppositionis circa ℔ i. s eo. Et debet etiam intelligi de psona expressa p̄ nomen appellatiuum. Alias enim non esset verum vt sic. ego filius cū patre meo facio graduz. frater adiectus facit alium graduz Sed si adijciatur alius frater non facit aliuz gradum. quia decem fratres nō faciūt nisi primū graduz cū patre et sēm inter se. Sed si addat alia psona p̄ nomē appellatiuū. scz nepos facit nouū gradū

Circa arborem consanguinitatis.

¶ Quia de gradibus cognationum dictū est. restat nunc declaratio arboris

cosanguitat. ad oculū. q̄ pbatio ad oculū alias vincit. xxvij. q. i. nec aliq̄. Et ex ostensione facti quedā melius ꝓcipiunt q̄ elocutione. de donatiōibus. c. apostolice. Jesus finē. Ipinc ē q̄ agror mensuratio subijcit oculis xvi. q. iij. c. inf memoratos. De ꝑscriptionibus c. q̄ iudicāte. C. finiū regūdor. l. iij. ventris inspectio an mulier sit pregnās. ff. d vētre inspic. l. i. locor pndicte. an mulier sit virgo inuestigatio. de pbationibus. proposuisti. an arta. de fri. et male. Et lr̄e papales. an vere sint an false. de crimīe falsi licz. Arbor igit cōsanguitatis pncāria vtriusq̄ iuris studentib⁹ sic debet formari. vt ꝓmo ponant cellule ascēdētiuz scdo descēdentiū. 3° collateraliū. Ꝓmo igit ꝓtrahet vna linea recta. In cuius medio ponet vnus circul⁹ vacuus. sup quē circulū ponēt quattuor circuli. In quor ꝓmo scribet. pr̄ et mater. Et ponetur vnus punctus rubeus sup. et vnus niger infra. In scdo scribet. au⁹ et auia. et ponent duo puncta rubea sup. et duo nigra infra. In tertio scribet. paauus et proauia. et ponent tria pūcta rubea sup. et tria nigra infra. In qrto scribet. abauus et abauia. et ponent quatuor pūcta rubea sup. et qttuor nigra infra. Similiter sub illo circulo vacuo ponent qttuor circuli. In ꝓmo scribet filius et filia. cū vno pūcto rubeo sup. et vno pucto nigro infra. In scdo scribet. nepos et neptis. et duo pūcta rubea sup. et duo nigra infra. In tertio pnepos et pneptis. et tria puncta rubea sup. et tria nigra infra. In qrto. abnepos et abneptis. et qttuor pūcta rubea sup. et qttuor nigra infra. Et significāt rubea pūcta computationē fm ius canonicū. Que ideo ponūt sup. q̄ ius canonicuz marime in mr̄imonialib⁹ in q̄bus valde seruit cognitio graduū excedit ius ciuile extra de secun. nup. c. penul. et vltimo. Nigra āt puncta significāt cōputationē graduuz fm ius ciuile habito respectu ad cellulam vacuā semp que seruit ad successiones q̄ fiūt p mortē. Et ideo designant p nigredinē. Istis āt sic formatis in linea recta ꝓcedendū est ad lineas collaterales. Et ꝓmo ad latus dextrū circuli in quo repit pr̄ et mater. protrahetur vna linea trāsuersalis habens qttuor circulos. In quor ꝓmo ponet frat. In scdo fratriz fili⁹. In tertio frīs nepos Et in qrto fratris pnepos. In ꝓmo circulo ponet sup vnū pūctū rubeū. et infra duo nigra. In scdo ponent duo rubea sup. et tria nigra infra. In 3° tria rubea sup. et qttuor nigra infra. In qrto qttuor rubea sup. et quiq̄ nigra infra. Similiter ad sinistrū latus ꝓtrahet vna linea cū qttuor circulis. In quorum ꝓmo ponet soror. In scdo sororis filius et filia. In tertio sororis nepos et neptis. In qrto. sororis pnepos et pneptis. et ponent puncta eodē modo sicut posita sunt ad dextrū latus.

Deinde ad latus dextrū Aui ꝓtrahet vna linea trāsuersalis hns qttuor circulos. In quor ꝓmo ponet patruus et amita. Et ponent duo pūcta rubea sup. et tria nigra infra. In scdo ponet fr patruelis et amitinus. et sorr patruelis et amitina. Et ponent duo puncta rubea sup. et qttuor nigra infra. In tertio ponet. hor fili⁹ et filia. et ponent tria puncta rubea sup. et quiq̄ nigra infra. In qrto. hor nepos et neptis. et ponētur qttuor rubea supra. et sex ingra infra.

Similiter ad sinistrū latus Aui ꝓtrahet vna linea trāsuersalis hns qttuor circulos. In quor ꝓmo ponet. auūcul⁹ et matertera. In scdo. cōsobrin⁹ et consobrina. In tertio. hor fili⁹ et filia. In qrto. hor nepos et neptis. et fient puncta sicut ad dextrū latus.

Deinde ad latus dextrū pauī ꝓtrahet linea trāsuersalis hns qttuor circulos In quor ꝓmo scribet patruus magn⁹ et amita magna. et ponentur supra tria pūcta rubea. et infra qttuor nigra.

De arbore cõsanguinitatis.

In scõo propior sobrinus et sobrina. ⁊ tria pũcta rubea sup̃. et quilibz nigra infra. In tertio. hoꝛ filius et filia. et tria puncta rubea sup̃. et sex nigra infra. In ꝗrto. hoꝛ nepos et neptis. et quattuoꝛ pũcta rubea sup̃. et septẽ nigra infra.

Sil'r ad sinistrũ latus. ꝓtrahat linea cũ ꝗttuoꝛ circulis. in quoꝛ ꝓmo ponetur. Auũculus magn⁹. et matertera magna In scõo ꝓpioꝛ sobrinus et sobrina. In tertio. hoꝛ filiꝰ et filia. In ꝗrto. hoꝛ nepos et neptis. et pũcta ponent sicut ad dextrũ lat⁹ sunt posita.

Deinde ꝓtrahat linea ad lat⁹ dextruz Abaui cũ ꝗttuoꝛ circulis. In quoꝛ ꝓmo ponet. Propatruus et proamita. et ponent tria rubea pũcta s̃. et quilibz nigra infra. In scõo. hoꝛ filiꝰ et filia. ⁊ ꝗttuoꝛ pũcta rubea s̃. et sex nigra infra.

In tertio. hoꝛ nepos et neptis. ⁊ ꝗttuoꝛ pũcta rubea s̃. et septẽ nigra infra.

In ꝗrto. hoꝛ pnepos et pneptis. ⁊ ꝗttuoꝛ pũcta rubea s̃. et octo nigra infra

Siliter ad sinistrũ latus. ꝓtrahat vna linea cũ ꝗttuoꝛ circulis. In quoꝛ ꝓmo ponet. pauũculus et pmatertera. In scõo. hoꝛ filiꝰ et filia. In tertio. hoꝛ nepos et neptis. In ꝗrto. hoꝛ pnepos et pneptis. et ponentur pũcta sicut ad dextruz latus sunt posita.

Circa arboꝛẽ cõsanguinitatis nunc foꝛmatam.

☞ Notandum primo. ꝙ consanguinitas est attinentia siue proximitas psonaꝝ et eo ꝙueniens ꝙ vna descẽdit ab altera. vel ambe ab vna tertia. In hoc qõ dicit. vna ab altera. tangit cõsanguinitas in linea directa ascendentiũ et descendentium. Per hoc ꝯo qõ dicit. vel ambe ab eadẽ. tenetur consanguinitas collateraliũ. p hoc qõ dicit psonaꝝ. pluraliter notatur ꝙ nõ nisi inter diuersas psonas cõsanguitas esse ꝑt. Alij dicũt ꝙ ꝓsanguinitas est vinculũ psonaꝝ ab eodẽ stipite descendẽtiũ carnali ꝓpagatione. cõtractũ in q̃ definitiõe dicit primo. ab eodẽ stipite descẽdẽtiũ. vt remoueat affinitas. qz licz ibi sit vinculũ psonaꝝ nõ tñ est ibi ꝓsanguinitas. Et dicitur. carnali ꝓpagatiõe ꝓtractũ. vt remoueat vinculũ spũalis ognatiõis et etiã adoptiõis. Dicit ãt cõsanguitas q̃si sanguinis vnitas. a con et sanguine. qz de cõi sanguĩe descẽderũt. vnitas ꝯo sanguinis est duplex. scz ĩmediata et mediata. ĩmediata ẽ int̃ ꝑẽz et filiũ. mediata int̃ patrẽ et nepotẽ vel int̃ collaterales int̃ se. Et hoc mõ stipes est in ꝓposito vñ quis ĩmediatiꝰ descẽdit carnali ꝓpagatiõe. Stipes ꝯo cõis est ille vñ aliq̃ plures pariter ĩmediatius descẽdũt q̃si rami ex trunco.

¶ Notãdũ scõo. Q̃ linea est collectio psonaꝝ ab eodẽ stipite mediate vel ĩmediate descẽdẽtiũ. gradꝰ cõtinẽs et nũeros graduũ p pũcta vt s̃ factuz fuit distinguens. Et diuidit in rectã siue directam et in collateralẽ siue trãsuersalem Linea recta ẽ q̃ vna psona recte et directe trahit sanguinem ab alia mediate vel ĩmediate. Immediate vt filiꝰ a ꝑe Mediate vt nepos a ꝑe. Et illa ẽ ascẽdẽtiũ nũerãdo a phares ascẽdẽdo vsq̃ ad abauũ. Et est descendẽtiũ numerando a phares vsq̃ ad abneporem. Linea ꝯo collateralis siue trãsuersalis ẽ linea in q̃ vna psona ñ sic sanguinẽ trahit ab altera. sed vna stat alteri ad latꝰ vt duo fratres vel sorores et ab eis descẽdentes. Linea collateralis est duplex. scz equalis et inequalis. Linea collateralis equalis est vbi due psone collaterales ẽ sua linea equaliter distãt in gradu a cõi stipite eoꝝ vt duo fratres et eoꝝ filij. linea vero collateralis inequalis est vbi psone collaterales in linea ineq̃liter distãt in gradu a cõi eoꝝ stipite vt phares ⁊ filius fratris.

Notandum tertio. q̄ gradus est habitudo distantiū psonaꝝ qua cognoscit̄ q̄nta distātia due psōe int̄ se differūt et debet intelligi habitudo. i. mēsura siue respectus seu cōsideratio distātie inter psonas. de quibus queritur quia gradꝰ est mensura distantie.

Notādum q̄rto. q̄ ideo cellula vacua remāsit siue circulus. qz nō p̄t in illo circulo scribi nomē appellatiuuz psonale q̄le est p̄ filius eo q̄ psona que ibi ponit̄ interdū est p̄ quādo cōputatur ad descendētes. et int̄dū filiꝰ q̄n cōput̄ ad ascēdentes. et interdum frater respectu proximioꝝ collateraliū vel igit̄ cellula vacua remāsit vt sit q̄si sedes vacua cui q̄ patens sit vir vel mulier vt quisq̄ homo cōputare volens suā cōsanguinitatem sciat se imaginarie ibi locāduz. et sic nō tātū vni sed infinitis dz deseruire.

Notāduz quīto. Os cellule in arbore posite incipiūt a duplici casu. scz ntō et gtō. Que a ntō incipiunt sicut Abauus abauia pauus pauia ꝛc. sumūt denoiationez a cellula vacua siue circulo. Dz a gtō incipientes nomē recipiūt a cellula siue circulo p ntm̄ incipiente īmediatius in eadem linea supp̄osita. vt horuz filius filia. eorundē nepos neptis ꝛc. qđ ideo fit. qz ibi deficiūt termini ꝑtiꝫ cōsanguīitatis incōplexi. et q̄ oportuit cōplere exp̄mi. A ntō vero incipiētes sumunt nomē a cellula vacua. Quia oportuit arborē describi in respectu ad aliquid cum termini eius sunt respectuuz et cōuenienter fit in ordine ad vnuz ad vitādū cōfusionē et qz illa cellula ē media. ideo cōuenientius respectu eius fiebat. Et q̄uis ipa sit vacua a noīe psonali vt sup̄ tactū fuit. p̄t tn̄ fingi vnuz nomen ꝑtiū quod tn̄ non debet inscribi ꝛ sit grā exempli Phares q̄ ē quintus ab Abraham in linea saluatoris nostri iesu christi.

Notādum sexto. q̄ descendendo ad practicā istius arboris ad cognoscendū distātiam psonarum vtroq̄ iure aliqne ponēde sunt regule. Et qz iuxt̄ tacta in nōbili scdo. duplex est linea. scz recta siue directa. et collateralis siue trāsuersalis. Primo ponenda est regula de linea recta que est ascendentium et descēdentiuz. que est ista. Quot sunt psone de quibus queritur intermedijs computatis vna dēpta. tot sunt gradus int̄ eas vtroq̄ iure. canoico et ciuili. exēplū in nr̄a arboē. si querat̄ q̄ntū distat phares ab abauo numerabitur a phares inclusiue ad abauum exclusiue. et quia ibi sūt quīq̄ psone. ideo vna dempta distat abeo q̄rto gradu vtroq̄ iure. a pauo tertio. ab auo scdo. Similiter si querat̄ q̄ntum distat phares ab abnepote suo nūerabit̄ a phares vt ibi sit vna psona descendendo ad filiū et sunt due ad nepotem. et sunt tres ad pronepotem. et sūt q̄ttuor. et ita distat phares a p̄nepote suo q̄rto gradu. Debet āt in ista computatione semp vna psona demi. ratio qz opz vnā psonā subsistere p̄ se a p̄ncipio tāq̄ terminū que se sola vel ad se nō facit gradū. qz sicut consanguinitas sic et gradus nō est nisi vnius ad alterū. sed ab ipa cundo et gradiendo facimꝰ gradum quēadmodum iturus stat p̄mo in termino et ibi stando non facit gradum vel passum. sed vltra cundo. debet ergo illa psona que est terminus demi. qz nō est gradus sed p̄ncipiū graduū.

Deinde videndum est de collateralibus. pro quo opz p̄mo videre q̄ psona sit stipes illaꝝ psonaꝝ. de quarum distātia queritur. et est illa psona stipes a q̄ descendūt p̄time vt dictuz ē s. ille psone de quibus queritur ꝟbi grā. Si queratur q̄ntum distat phares a ꝑatruo suo. aut filio nepote vel p̄nepote propatrui. stipes est illa psona que ponitur in recta linea a cuius latere venit circulus vel cellula in quo vel q̄ ponit̄ ꝑpa/

De arbore cōsanguinitatis.

truus et est abauus. Similiter si quera tur q̄ntū distat a phares patruo magno cum alijs in eadem linea. stipes est proa uus. Sic si queratur de phares et de pa truo stipes est auus. ¶ Ad sciendum q̄ istaꝝ psonaꝝ distātiā iure ciuili dat̄ ista regula vnica. quot sunt psone nūerādo a phares inclusiue vsq̄ ad stipitē exclu siue Et pcedēdo ad lat⁹ stipitis vsq̄ ad psonā a q̄ distat. toto gradu distat pha/ res ab illa psona iure ciuili. vbi grā. Si querat̄ q̄ntuꝫ distat phares a ꝑpatruo: numerabit̄ a phares dicēdo vna psona Ascendendo cōsequenter p̄ due psone Auus tres. ꝑauus q̄ttuor. z tūc pcede tur ad latus abaui et repitur ibi. propa/ truus. dicendo quiq̄. Et ita phares et ꝑpatruus suus iure ciuili distāt in q̄n/ to gradu. phares et filius propatrui in sexto. phares et nepos ꝑpatrui in septi mo. phares et ꝓnepos eiusdē in octa/ uo. Similiter si querat̄ q̄ntū distat pha res a patruo magno iure ciuili. tunc sti/ pes est ꝑauus. Numerabit̄ ergo sic. vt phares sit vna psona. p̄ due Auus tres et tūc dimittet̄ stipes. et pcedet̄ ad lat⁹ ꝑaui in ꝑmo circulo. et ibi repit̄ patru/ us magnus. distant q̄ in q̄rto gradu. et phares et ꝑpior sobrinus in q̄nto. filius in sexto. nepos in septīo. Et ita facilit̄ pt exēplificari de alijs scz q̄n auus est stipes. vel q̄n p̄ ē stipes. Et licz docto res ponāt d̄ isto diuersas reglas. distin guendo de linea eq̄li et inequali. p istaꝝ tñ vnicā regulaz semp repitur gradus iure ciuili. Necesse tñ est scire q̄n psone sunt in linea equali. et q̄n in linea ineq̄/ li. ꝑter ea que statim dicent̄.

Sed ad sciendū hāc distātiā iure cano/ nico alia dat̄ regula etiā vnica. Pro cu ius intellectu scire opz q̄n querit̄ de du abus psonis. que psona distat remotius a stipite. tūc est ista regula. Q̄ numerā/ do ab illa psona sive ponat̄ in latere si/ ue in recta linea inclusiue. que remoti⁹ distat a stipite vsq̄ ad stipitem exclusiue toto gradu distāt inter se iure canonico verbi grā. Si queratur quātum distat phares a patruo iure canonico. viden/ dum est quis sit stipes istarum psonarū et est abauus.

Deinde videndum est quis remotius distet ab abauo. an phares an ꝑpatruus et clarum est q̄ phares remotius distat. numerabitur ergo a phares inclusiue vsq̄ ad abauuz exclusiue. et reperiun/ rur quattuor psone. ergo phares distat a ꝑpatruo iure canonico q̄rto gradu. et eodem gradu distat a filio a nepote z a pronepote propatrui.

¶ Similiter si queratur quātum distat phares a patruo magno. videndum est quis sit stipes. et est proauus. Numera/ bitur ergo a phares inclusiue vsq̄ ad proauum exclusiue. et reperiuntur tres psone. ergo phares distat a patruo ma/ gno in tertio gradu iure canonico. Eo/ dem gradu distat a propiore sobrino. z a filio propioris sobrini. Sed si quera tur quātum distat phares a nepote pro pioris sobrini. videndum est an phares remotius distet a stipite. An iste nepos propioris sobrini. et reperitur q̄ nepos remotius distat. Numerandum est er/ go a nepote propioris sobrini inclusiue vsq̄ ad stipitem scilicz proauuz exclu/ siue. Et reperiuntur quattuor persone ergo phares distat a nepote propioris sobrini quarto gradu iure canonico.

¶ Similiter si queratur. quāum distat phares a patruo suo. videndum ē quis sit stipes. et repitur q̄ est auus. Nume rabitur ergo a phares inclusiue vsq̄ ad auuz exclusiue. et reperiuntur due psone. ergo phares distat a patruo suo secūdo gradu iure canonico. et eodē gradu distat a fratre patruele.

Sed si queratur quātum distat phares a filio fratris patruelis repitur q̄ iste filius remotius distat a stipite q̄ pha/ res. ergo numerandum est ab isto filio inclusiue vsq̄ ad stipitem scilicz auum

exclusiue.et reperiuntur tres psone.ergo phares distat a filio fratris patruelis tertio gradu iure canonico.

¶ Similiter si queratur de phares ⁊ de nepote fratris patruelis. repitur q̄ nepos iste remotius distat a stipite. ergo numerandum est ab isto nepote inclusiue.vsq̄ ad stipitem scilicz auum exclusiue.et reperiuntur quattuor psone.ergo phares distat a nepote fratris patruelis in quarto gradu iure canonico. Et ita potest formari stipes pater. Et eodem modo dicendum est. Et si queratur de illis que ponuntur in sinistro latere idē est sicut de alijs dictū est.

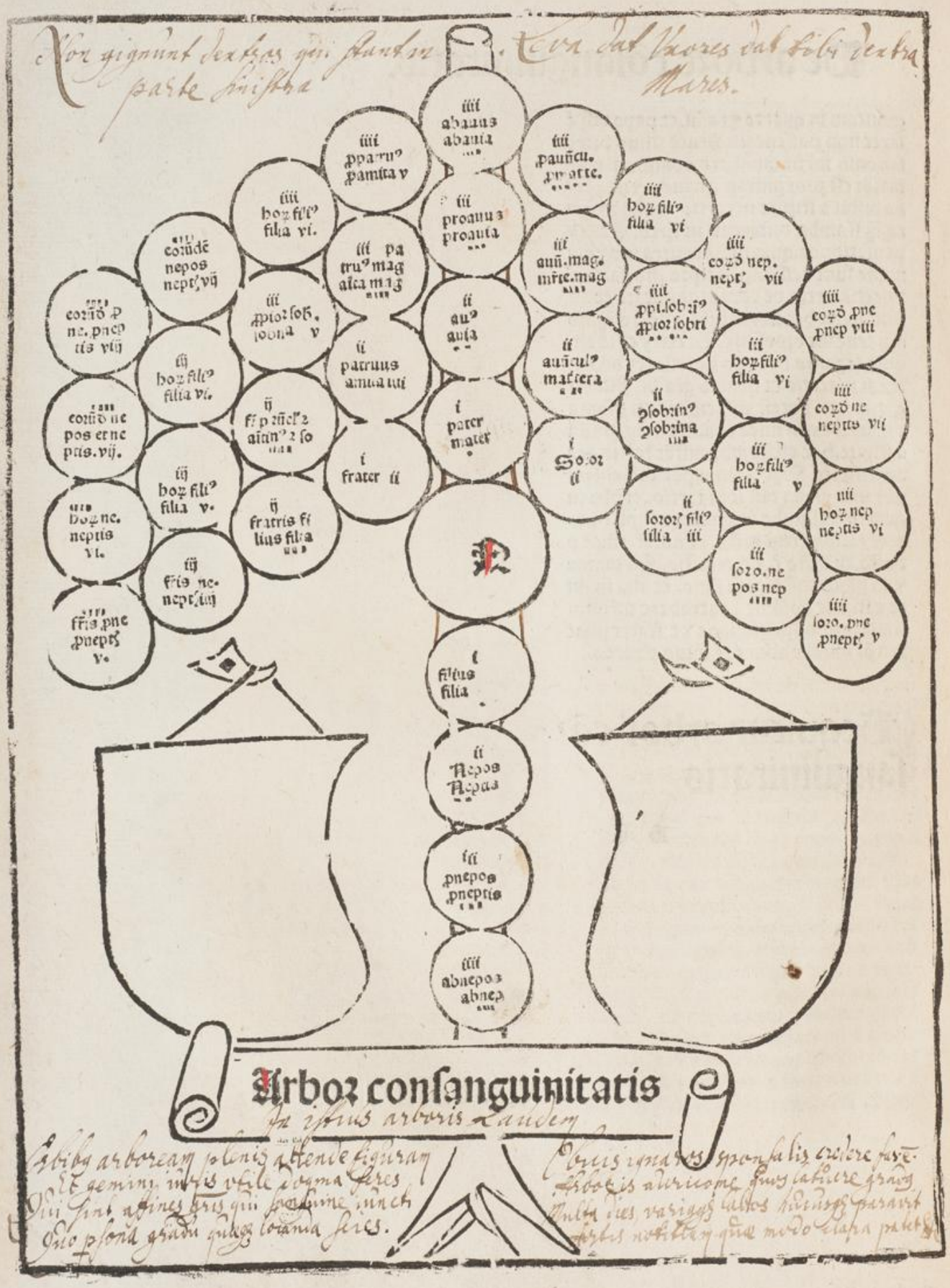
Et quia aliquis dubitare possit qualiē psone posite a sinistro latere distāt a psonis positis a dextro latere. Idcirco sciendum q̄ inter illas psonas communiter non est aliqua attinentia. et sic nō est querendum de earum distātia. Nam Auūculus meus. qui est frater matris mee.nō attinz patruo meo qui ē fr̄ patris mei. Nam ille psone que ponūtur a sinistro latere referuntur ad matrem vel auiam vel proauiā. et sic consequenter. Et si tunc vlterius queratur qualiter distant psone posite a latere dextro inter se. Tunc sciendum q̄ si queratur de distantia iure ciuili. tunc numerādū est ab vna psona posita a latere vsq̄ ad circulum positum in linea recta. ¶

Deinde ascendetur vsq̄ ad stipitem.et procedetur lateraliter vsq̄ ad psonam aliam.de qua queritur.vbi gra. Si queratur quātum distat pronepos fratris phares a pronepote ꝑ patrui ipius phares. numerabitur a pronepote fratris inclusiue. vsq̄ ad circulum positum in linea recta etiam inclusiue in quo circulo ponitur pater .deinde ascendēt vsq̄ ad stipitez vtriusq̄ exclusiue. qui stipes est abauus.et tunc procedetur ad latus abaui vsq̄ ad pronepotem ꝑ patrui. Et inueniuntur vndecim psone. et ita isti distāt iure ciuili in vndecimo gradu, et ita de alijs. Jure autem canonico vidē dum est an equaliter distent a stipite. si sic numerādum est ab vna psona vel ab alia indifferent inclusiue vsq̄ ad stipitē exclusiue: vt vbi gra. Si queratur q̄ntum distat nepos fratris phares a nepote fratris patruelis ipius phares. Est autem stipes istaꝝ psonarum auus. Et ita equaliter distant a stipite. Numerādum est ergo a nepote fratris phares vsq̄ ad auuz exclusiue.et inueniuntur quattuor psone. Et ita distāt p̄dicte psone q̄rto gradu iure canonico. ¶ Sed si vna remotius distet a stipite. tunc numerandum est a remotiori vsq̄ ad stipitem vt prius dictum est. vbi gratia. ¶ Si queratur quantum distat. pnepos fratris phares a nepote fr̄is patruelis Et quo iste pnepos remotius distat ab auo incipiendum est ab illo. numerādo vsq̄ ad auum exclusiue.et inueniuntur quinq̄ psone. Distāt ḡ pnepos fratris phares et nepos fr̄is patruelis ipius phares in quinto gradu iure canonico Ergo nepos fratris patruelis ipi⁹ phares potest ducere vxorem pneptē fratris ipius phares. Et in ista computatione puncta non dicunt verum vt manifestū ē. Potest tamen ista computatio etiam resolui facilē ad p̄mam. Sed tunc oporteret arborem extendere vt puncta que tunc ponerent dicerent verum. Dec āt que dicta sunt pcedunt si ue psone distent in linea equali.siue in linea inequali vt sup̄ etiam dictum est.

Necesse tamen est cognoscere que psone distāt in linea equali.et que in linea inequali. ꝑter dispensationes impetrādas. Nam si nepos fratris phares vellet ducere pneptē ipius phares oporteret sic narrare ad habendum dispensationem q̄ sez ticius petit ducere vxorē consanguineam suam Bertam.⁊ ticius distat a stipite in tertio.et Berta ab eodem in quarto. Nam si diceretur sic. Ticius petit ducere vxorem bertā cōsan/

guineam in quarto gradu.et papa dispẽ saret non possent isti ꝑtute illius dispẽ sationis mrimonialiter coniungi. quia maior est proximitas quando vna pso/ na distat a stipite in tertio.et alia in q̃r/ to.q̃ si ambe distarent in q̃rto. Et dis/ pensationes.quia fiunt contra ius com mune sunt restringẽde.pro isto.fa.c.qõ dilectio.extra de consanguinitate et af/ finitate.et hec notanꝫ ibi ꝑ docto.q̃uis alij teneant oppositu3. Si etiaz esset alt/ quis legatus habens potestatez dispen sandi in tertio et quarto gradu. Ille le/ gatus non potest dispensare cũ psonis distantibus in linea equali tertio gradu a stipite.hoc est si ambe distẽt tertio gra du a stipite. Sed solum põt dispensare vbi vna pson distat in tertio. et alia in quarto.vel ambe in quarto a stipite pro pter rationẽ iam dictã. et notaꝫ istud ꝑ docto. in dicto c. qõ dilectio. Si tamen vna pson distaret in pmo. et alia in qn to a stipite possunt contrahere mrimo/ nium sine dispensatione vt frater pha/ res põt ducere abneptẽ ipius phares.

Sequitur arbor cõ sanguinitatis

Arbor consanguinitatis

De arbore affinitatis.

Circa arborez affinitatis.

Quia ex consanguinitate causatur affinitas. Ideo declarata arbore consanguinitatis procedendum est ad arborez affinitatis. Circa quā Notanduz ē primo. q affinitas est proximitas psonarū proueniens ex carnali coniūctione viri et mulieris proueniens omni carēs parentela. Dicitur notanter. viri ⁊ mulieris et nō vxoris. quia licz affinitas iure ciuili nō contrahatur nisi ex iustis nuptijs ff. de gradi. l. nō facile. ℣ sciendū. Jure tamen canonico cōtrahit ex qualibz carnali coniūctione viri et mulieris vt notat in. c. discretionē. de eo qui cogno. cōsangui. vxoris sue. Et quia sepius cōtingit dubitare de affinitate iure canonico. Ideo omnia que hic dicent princi paliter intelligenda sunt iure canonico

Notanduz scō. q nō cōtrahitur affinitas ex dicta carnali cōiunctione int virum et mulierem. quia tūc cognoscēs aliquā mulierē extra matrimoniū non posset postea cuz ea contrahere mrimoniuz. vt ff. de gradi. l. nō facile. ℣ affines Nec etiaz cōtrahitur inter consanguineos viri et consanguineos mulieris. quia duo fratres possunt contrahē cum duabus sororibus. Et pater ⁊ filius cū matre ⁊ filia vt in c. sup his. de consanguinita. et affinitate. Sed contrahitur inter viruz et consanguineos mulieris et inter mulierē et consanguineos viri

Notandū tertio. q in affinitate sunt diuersa genera et diuersi gradus Ad cognoscendum genus affinitatis talis datur regula q psona addita psone facit genus affinitatis. vbi gratia. Si frater tuus cognoscat mulierem. illa est tibi affinis primo genere affinitatis. Et si illā mulierez alius scz ticius cognoscat tūc ticius est tibi affinis scō genere affinitatis. Et si ticius ꝓgnoscat aliam mulierez. illa est tibi affinis tertio genere affinitatis. et isti sunt tibi affines primo gradu. vt statim patebit. Sed quia hodie affinitas nō prestat impedimentum matrimonio nisi in pmo genere. Ideir co de affinitate secūdi et tertij generis non est faciēda prosecutio sed soluz de gradibus.

Notandum ergo quarto. q de gradibus affinitatis talis datur regula. q quoto gradu cōsanguinitatis aliquis attinet alteri toto gradu affinitatis attinet illi psona cōsanguineo coniūcta carnaliter. vbi gratia. Si frater tuus cognoscat mulierem. tunc quia frater tuus attinet tibi primo gradu consanguinitatis. Ideo illa mulier attinet tibi primo gradu affinitatis. Et pro intellectu. et vt istud ad oculum demōstretur potest formari arbor affinitatis hoc modo.

Primo trahenda est linea recta habēs quattuor circulos. in quoz superiore scribetur primus grad⁹. In scō descēdendo scribet scōs gradus. In tertio tertius grad⁹. In quarto quartus gradus. Deinde ad latus dextrum illius linee. ponetur etiam linea recta cuz q̄ttuor circulis. In quorum superiore scribetur frater. In secundo fratris filius In tertio fratris nepos. In quarto fratris pronepos. Deinde vlteri⁹ ad latus dextrum illius linee. ponet adhuc vna linea recta cū q̄ttuor circulis. In quoz supiore scribet vxor fratris olim relicta. In scō vxor filij fratris. In z⁹ vxor nepotis frīs. In q̄rto. vxor pnepotis fratris. Et ad lat⁹ dextrū illi⁹ linee. ponet vn⁹ circul⁹. in q̄ scribet. relictus relicte frīs. Deinde ad sinistruz latus linee pmo posite q̄ cōtinet grad⁹ ponet alia linea recta habēs q̄ttuor circulos. In quoz supiore scribet sororis. in scō descendēdo. sororis filia. In tertio sororis neptis. In q̄rto sororis pneptis.

De inde ad sinistrum latus illius li/nee ponetur alia linea recta.etiam ha/bens quattuor circulos. In quorum su/periore scribetur. vir sororis. olim reli/ctus.in secundo.vir filie sororis.in ter/tio.vir neptis sororis.in quarto vir p/neptis sororis. Et ad latus istius linee sicut sup̄ dictū est.ponetur vnus circu/lus.in quo scribet.relicta relicti sororis Et ponitur linea graduum in medio inter fratrem et sororem cum suis desce/dentibus.ad denotandum q affinitas oritur ex consanguinitate. et ex vtroq; sexu.et scribitur ꝑmus gradus. secūd9 gradus et nō apponitur affinitatis. Ad denotandum q isti gradus possunt re/ferri ad consanguinitatem et ad affini/tatem. et scribitur in linea finali ad de/xtrum latus in supiori circulo. vxor fra tris olim relicta qō nō additur ad alias vxores descendentiuz a fratre propter respectum ad scōm genus affinitatis. Nam si frater habeat vxorem.illa vxor est affinis sorori istius fratris ꝑmo gra/du.et ꝑmo genere. Et si frater ille mori atur.et vxor eius relicta contrahat cuz alio viro.tunc ille vir attinet p̄dicte so/rori ꝑmo gradu affinitatis. sed scōo ge/nere. Si tunc moriatur ista vxor. tunc iste vir dicitur relictus relicte fratris qui ponit ibi in circulo vnico. Et pos/set fieri questio. An iste vir potest con/trahere cum predicta sorore.olim nō po tuit quando affinitas protendebat vsq; ad tertium genus inclusiue. Sed hodie potest quia non attenditur nisi primum genus affinitatis vt sup̄ dictum est. Eo dem modo dicendum est quare in supe/riore circulo finalis linee ad sinistrū la/tus scribit vir sororis oliz relictus. Et in circulo vnico relicta relicti sororis.

Notandum quīto q affinitas primi generis prestat impedimētū mrimonio sicut consanguinitas. ita q inter ascen/dentes et descendentes nullo gradu p̄t esse mrimoniuz. Et inter collaterales non potest esse matrimoniū propter af/finitatez vsq; ad q̄rtuz gradū inclusiue vt notat in c.non debet.de consangui.et affinitate. Et ē affinitas ppetuuz impe/dimentum. Nam ꝑsona mortua ratione cuius affinitas est cōtracta. adhuc non pōt esse matrimoniuz inter affines mo/do p̄dicto.xxxv.q.x.c.fraternitatis.

Notandū sexto.q q̄n parentes sunt affines.tūc filius interdū mutat attinē/tiam.et interdum nō attinet. interdum etiā mutat gradum. et interdū neq; mu tat gradū neq; attinētiā. Vbi gratia. Si tu et ego sumus affines. quia ego con/traxi cum consanguinea tua. tunc si pro creem filiū ex ista consanguinea tua.iste filius meus mutat attinentiā. quia ego suz tibi affinis.sed filius meus nō ē tibi affinis sed consanguineus. Et si procre em filiū ex alia muliere ille non attinet tibi neq; cōsanguinitate neq; affinitate Et si tu cōsanguineus vxoris mee pro/creaueris filiū ille nō mutat attinentiā quia est mihi affinis. Sed si tu et vxor mea estis in linea equali cōsanguinita/tis vel in linea inequali et tu es remo/tior scz in tertio ⁊ vxor mea in scōo.tūc filius tuus mutat graduz affinitatis q̄ tu es affinis meus in tertio gradu. et fi lius tuus in q̄rto. Sed si vxor mea ē re motior videlz in tertio.et tu in secūdo tūc filius tuus nō mutat gradū.

Notandum septimo.q ex cōsangui/nitate oritur adhuc aliud impedimētū qō vocatur.publice honestatis iusticia Et est publica honestas proximitas p/sonaz proueniens ex sponsalibus. Et istud impedimentum protēdit sicut im pedimentū consanguinitatis et affinita tis vt inter ascendentes et descēdētes omni gradu. et inter collaterales vsq; ad quartū gradū inclusiue.

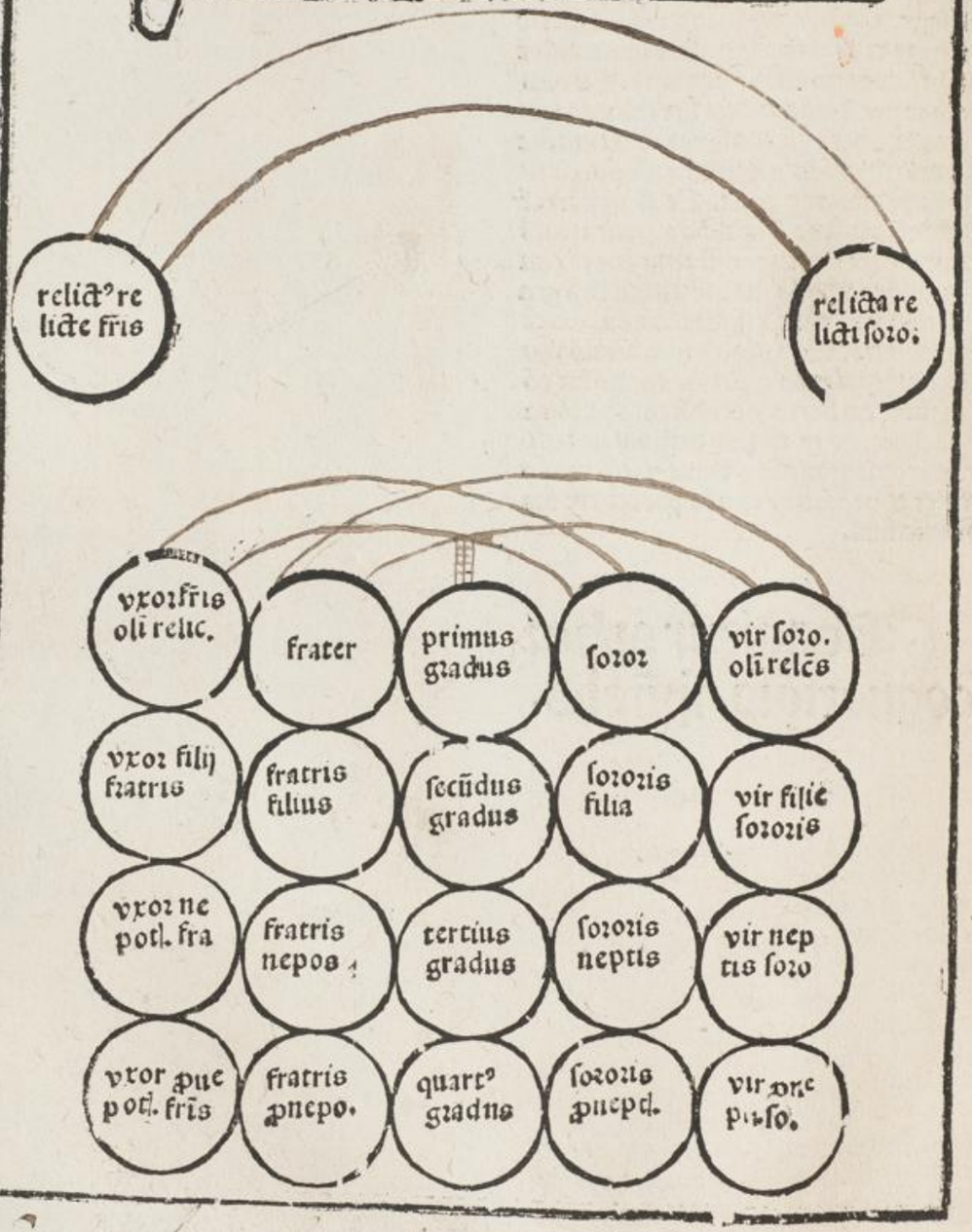
Notandum finaliter. q affinitas ali/quando concurrit cum consanguinita/te.et aliquando cum publica honestate.

De arbore affinitatis.

Aliquando est sola affinitas. et aliquando est sola publica honestas. vbi gra. Si frater meus cognoscat consanguineam meā. illa est mihi consanguinea et affinis. Et si cognoscat sibi desponsatā illa attinet mihi affinitate ⁊ publica honestate. Sz si frater meus despōsauerit aliquaz et eaz nō cognoscat illa attinet mihi solum publica honestate. Ex quibus ptz q; si quis vxore sua mortua velit contrahere cū consanguinea mortue vxoris in gradu prohibito nō potest sine dispensatione pape. Et si impetret talis dispensatio. hoc modo. petit ticius contrahere matrimoniū cum berta consanguinea vxoris sue mortue in tali gradu. non obstante affinitate. non valet dispensatio. Sed opz q; dicatur nō obstāte affinitate eo q; ticius cognouit cōsanguineam berte. necobstante publica honestate. eo q; ticius desponsauit dictam consanguineaz berte ⁊ illo modo valet dispensatio. et pōt procedere matrimonium.

Sequitur arbor cognatiōis spūalis.

Arbor affinitatis

De cognatione spūali.

Circa materiā cognatiōis spūalis que impedit etiā matrimoniū cōtrahēdū.

Notandum primo q cognatio spūalis est proximitas psonaꝝ.proueniens ex datione sacramenti vel sacramētalis.vel ex tentione vel susceptiōe ad illud. Nam sicut cognatio naturalis oritur ex generatione.p quaz acquiritur esse naturale. Sic cognatio spūalis oritur ex regeneratione seu sacramēti vel sacramentalis datione.p quam acquiritur esse gratie.xxx.q.i.c. ōnes.et de cognatione spūali.c.vltimo.

Notādum secūdo. q cognatio spūalis oritur ex duobus sacramentis.scilicz baptismo et confirmatiōe. et ex vno sacramētali.scz cathecismo vt in c.q̄uis de ꝓgnatione spirituali.libro vi. Sed q cognatio spūalis proueniens ex cathecismo nō dirimit matrimoniuz contractum.sed tātum impedit cōtrahendum vt in c.contracto.de cognatio. spiritua. et in c.p cathecismum. eodem titulo libro vi. Et quia etiam cognita cognatione spirituali proueniente ex baptismo ꝛ cōfirmatione faciliter ꝓgnoscitur cognatio spūalis pueniens ex cathecismo Idcirco de cognatione pueniente ex baptismo et ꝓfirmatione solum fiet prosecutio.

Notādum ergo tertio q ꝓgnatio spiritualis que prouenit ex baptismo ꝛ cōfirmatione. Interdū p̄cedit matrimonium.et interdū sequitur. Si precedit matrimoniū tūc impedit p̄hēdū et dirimit cōtractū vt de ꝓgna.spūa.c.veniēs. Si āt sequit̄ mr̄imoniū tūc nō dirimit contractū.sz impedit exactionē debiti. ꝟbi gr̄a. Si q̄s leuaret filiū suum de sacro fonte vel teneret eum in confirmatiōe ille nō posset exigere debituz ab vxore sua matre videlicz illius filij. Sed exactus deberet reddere vt tractāt docto. in c.si vir de ꝓgnatio.spiritua. Et istud est verū si faciat sine necessitate vt.xxx. q.i.c.ad limina.et scienter vt in dicto.c. si vir. Sed potest episcopus in isto impedimento dispensare vt etiā possit debitum exigere. Et in ista opinione est maior ps doctoꝝ canonistaꝝ.et etiā theologoꝝ. Istud enim tenet sanctus thomas in quarto scripto suo. sup distinctione xxxij. Licz car. in dicto.c. si vir teneat contrarium.quia vt dicit istud nō reperitur aliquo iure ꝓhibitum.

Notandum quarto.q cognatio spūalis non habet gradus. sed habet tres species. Quarū vna dicitur paternitas et est inter baptizātem ꝓfirmātem tenētem seu suscipientem. Et inter baptizatum cōfirmatum et tentuz siue susceptū Secūda species dicitur cōpaternitas q̄ ē inē baptizātez ꝓfirmātez tenētē seu suscipientē. Et inē p̄ez et matrez baptizati cōfirmati susceptī seu tenti. tertia species est fraternitas que est inter baptizatum ꝓfirmatū susceptum seu tentū.et inter proles baptizātis cōfirmātis susscipientis seu tenentis.

Notādū q̄nto.q ista cognatio spūalis duplicit̄ trāsmittit̄ ad aliaz psonam Uno mō ad cōiugez p mr̄imoniū carnali copula cōsumatū. ꝟbi gr̄a. Si ego suscipiā filiū tuū de fonte. vel teneā eū in ꝓfirmatiōe. tūc illa cognatio spūalis trāsmittit̄ ad vxorē meā ꝑ̄us carnaliter ꝓgnitā. Et ideo vxor tua et me defuncto tu nō potes habere vxorē meā. q̄ licz ipa nō leuauit filiū tuum.est tū cōmater tua ꝓpter me vt in c. martin⁹ de ꝓgna.spūa. Et ratio est.q̄ vir ꝛ vxor p⁹ carnalē copulā cōicant sibijnuicē actiones spūales.nō āt passiones spūales.

Et ideo si suscepierim filium tuuz quem habes ex alia muliere et non ex vxore tua possum te mortuo cōtrahere cū vxore tua. qz q filiꝰ tuus a me est leuatus passiue nō trāsit ad vxorē tuā vt notāt docto in d.c.martinus.

Dixi notāter q ista cognatio trāsit ad cōiugez. qz p carnalē copulā ex mrimonii nō trāsit spūalis pgnatio. vt notāt docto. in c.i. de cogna. spūali. li. vi.

Dixi etiā notāter. carnali copula cōsumatū scz mrimoniū. qz si ego despōsaui mulierē. et suscepero filiū tuū añ cōgnoui eā. potēs tu me mortuo ꝫhere cū illa. xxx. q. iij. c. si quis ex vno. Secundo trāsmittit cognatio spūalis ad aliā psonaz scz a patre baptizāte cōfirmāte suscipiēte seu tenēte ad proles suas. Et iō int baptizatū cōfirmatū z proles baptizātis cōfirmātis ꝛc. nō pt esse mrimoniū. xxx. q. iij. c. pitacio. et in. c. ex lr̄is. de pgna. spūa. Siue iste ples nate sint añ siue post. vt in. c. tua nos. de cogna. spūali. Et etiā hoc vez est. cuius proles sint illegitime vt in c. fina. de cogna. spūali. Nō tū ecōtra trāsmittit cognatio spūalis a prole in patrē. Et ideo si filꝰ meus susceperit filiā tuā de fonte vel tenuerit eā in cōfirmatiōe ego possum cū illa ꝫhere. Et ratio est. qz mrimoniū ē edictuz phibitoriū. c. cū apud de spōsa. qđ nō debet extendi ad psonas q̄ in phibitione nō exp̄munt.

Notandū sexto. Q; arbor cognationis spūalis pt sic formari. Primo poni debēt superius tres circuli in illa situatiōe sicut in arbore cōsanguinitatis ponunt Albanus propatruus et pauūculꝰ Et in circulo supiori scribet. baptizās cōfirmās suscipiēs seu tenēs. Et in circulo ad dextrū latus scribet. filij baptizātis cōfirmātis suscipientis seu tenētis. Inferius āt ponent etiam tres circuli in illa situatione sicut in arbore cōsanguinitatis ponūtur truncus frater et soror. Et in circulo q̄ situat locō trūci scribet. baptizatus cōfirmatus susceptus seu tentus. In circulo ad dextrum latus scribet. fratres et sorores baptizati confirmati suscepti seu tenti. Et in circulo ad sinistrū latus scribet. pī et mat baptizati cōfirmati suscepti seu tenti. Deinde a circulo superiori in quo ponit baptizās: protrahent tres linee. vna ad circulū in quo ponit baptizatꝰ. z scribet in illa linea impedimentū. Deinde alia linea ad circulū in q̄ ponit fratres et sorores. et scribet in linea nullū impedimētū. Deinde ptrahetur tertia linea ad circulū in quo ponit pī et mater. et scribet in linea impedimētum. Deinde protrahētur etiaz tres linee ex illo circulo in quo scribit filij baptizātis. vna protrahet ad circulum in quo scribit baptizatꝰ. z scribet i linea impedimētū. Secūda ad circulū i quo scribit frēs et sorores baptizati. z scribet in linea nullū impedimētū. Tertia ptrahet ad circulū i quo scribit pater z mr̄. et scribet etiā in linea nullū impedimētū. Deinde protrahētur tres linee ex circulo in quo scribitur. vxor. vna ad circulū i quo scribit baptizatꝰ. et scribetur in linea impedimētū. Secūda ad circulū i q̄ scribit fratres. et scribet in linea nullū impedimētū. Tertia ad circulū in quo scribit pī et mr̄. et scribet i linea impedimētū.

Ex p̄dictis ptz q̄ qñ leuat puer in baptismo a psona cōiugata post mrimoniū cōsumatū habēte vnā prolē. oriunt septē pgnatiōes spūales ex illa leuatione. pma int leuātez et leuatū. secūda int cōiugem leuātis et leuatū. tertia int plem leuātis et leuatū. q̄rta int leuātē z patrē leuati. q̄nta inter leuātem z matrem leuati. sexta inter cōiugē leuātis z patrē leuati. septima inter cōiugē leuātis et matrem leuati. Et sic etiā oriunt

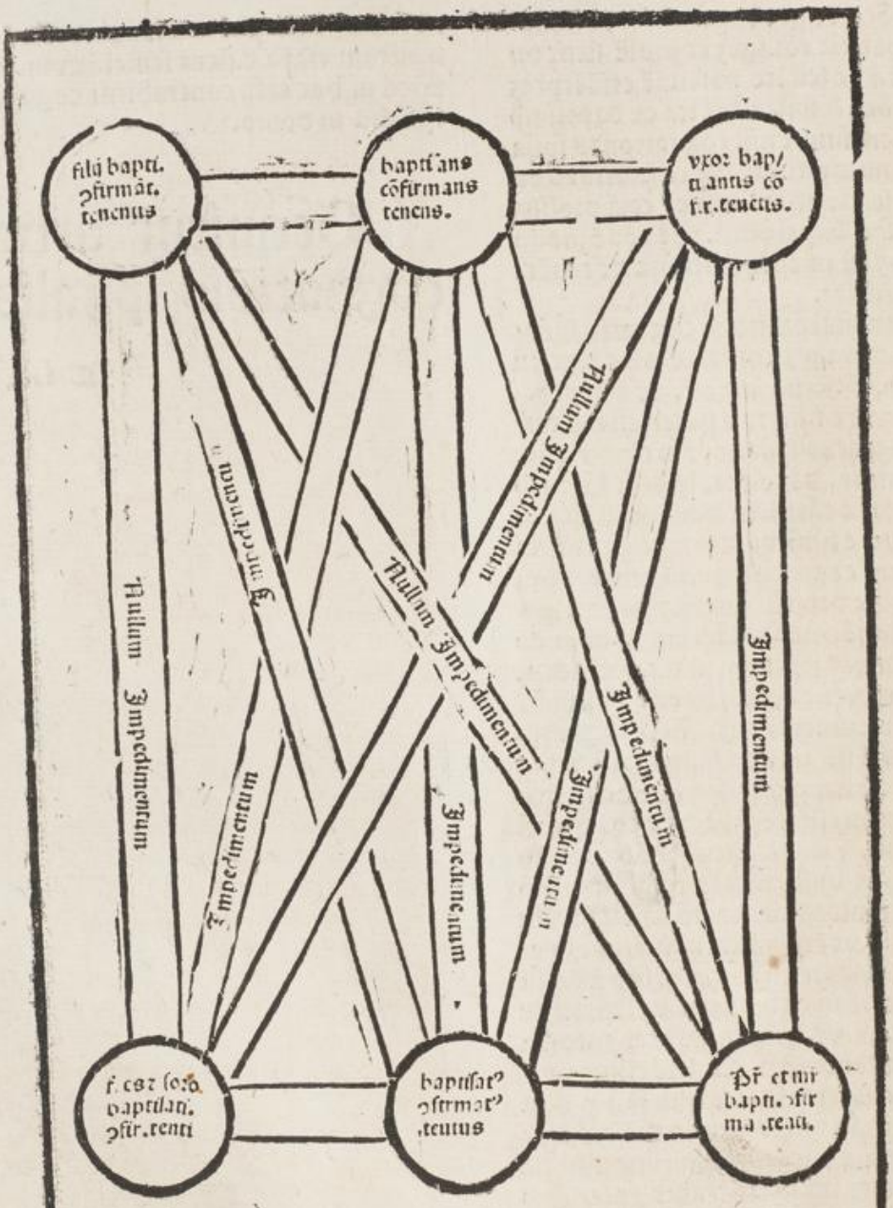
De arbore cognationis spũalis.

cognatiões ex pte baptizãtis. vt si baptizans habeat cõiugez et prolẽ sicut dictum est. De leuãte nascunt etiã septez cognatiões spũales. Et ita ex baptismo vni⁹ pueri sunt xiiij. cognationes spũales. Et multiplicant iste cognatiões ad multiplicationẽ leuãtiũ et etiã proliuz leuãtiũ seu baptizãtiũ. Et eodẽ modo vicenduz est in cõfirmatione de tenẽte et confirmãte.

¶ Notandũ septimo. ꝙ cognatio spũalis ꝑt cõtrahi ꝑ procuratorẽ añ cõtractũ matrimoniũ. secus ãt post. vt ꝟbi gra. Facio leuare filiũ tuũ ꝑ clericũ meũ efficior cognatus spũalis. ſm cõiter doc. in. c. veniens. de cogna. spũali. Et dico notant. ante cõtractũ mrimoniũ. qz si facerez leuare filiũ vxoris mee ex alio viro nõ fierẽ cognatus vxoris mee. ꝛ possem exigere debitũ ſm dñz panor. qui isto modo cõcordat diuersas opiniones doctoꝝ in hac materia. in d. c. veniens. Et vt ibi volũt docto. ꝑt etiaz vniuersitas ꝑ procuratorẽ cõtrahere cognationem spũalẽ nõ quo ad se. quia nõ habet aĩaz nec est baptizata. sed quo ad singulos de vniuersitate etiã ante contractũ mrimoniũ. Secus ãt post qz dispositio concepta in vniuersitate resolui vt cõcernat singulos si actus nõ cadat in vniuersitatem vt res potius valeat ꝙ pereat. ſa. c. si sententia. et glo. sup ꝟbo in vniuersitatẽ in c. rhomana. de senten. ex cõmunica. li. vi. Dico notanter ante matrimoniũ contractũ qz si bedellus vniuersitatis faceret leuari filiũ suũ ꝑ procuratorem noĩe vniuersitatis. tũc contrahitur cognatio spũalis cum singulis de vniuersitate. sed nõ cõtrahit inter ipm bedellum et suã vxorẽ ꝙuis ipe sit mẽbzum vniuersitatis.

¶ Notandũ finaliter. ꝙ si puer sit baptizatus in domo sicut sepe cõtingit. tũc in ecclesia non contrahit cognatio spũalis. quia non reiteraꝛ sacramentuz. sed cognatio spũalis contrahit in donatione sacramenti vel tentione ad illud vt ꝫ dictum est. ſa. c. sicut semel. lxviij. dis. Sed in hoc casu contrahitur cognatio spũalis in domo.

Sequitur arbor cognatiõis spũalis.

filij bapti. cõfirmãt. tenentus
baptizans cõfirmans tenens.
vxor bap/ tizantis cõ firmãtis tenetis.
Nullum Impedimentum
Nullum Impedimentum
Nullum Impedimentum
Impedimentum
Impedimentum
Impedimentum
Impedimentum
Impedimentum
Impedimentum
fili⁹ eor⁹ baptizan. cõfirmãtis tenetur
baptisat⁹ cõfirmat⁹ tenetur
Pr̃ eor⁹ bapti. cõfirmãtis tenetur.

Titulus VII

De seruili cognatione.

Continuatur sic. Visum est sup̄ qualiter successio p cognationē seu agnationem deferr̄. Ex quo posset aliquis dubitare an successio etiā deferatur p cognationem inter psonas seruilis cōditionis. Et ideo tractatur hic de seruili cognatione.

Et circa rubricā. Notandū q̄ aliqui textus habent istam rubricam. et aliqui nō. Et ratio est. quia tractat̄ hic de successione eorum qui fuerunt in seruitute q̄diu enim aliqui pmanent in seruitute nulla est inter eos successio. ¶ Dz post q̄ pueniūt ad libertatē tunc datur successio ex cognatiōe que cōtracta est q̄n fuerūt in seruitute. Ex quo ptz q̄ si aliqs existēs in statu inferiori habeat aliquā cōditionez. et postea pueniat ad statuz superiorem nō amittit illam cōditionem Et ideo dicit bar. in. l. alexandrinus. C. de decurio. libro x. q̄ licz doctor q̄ legit xx. ānis in scholis fact⁹ sit comes Si tñ ante fuit popularis et sit statutū q̄ nemo p̄t pmoueri ad officia seu honores nisi sit popularis. adhuc iste doctor p̄t ad tales honores assumi. Ex quo etiam ptz q̄ si magister artiū recept⁹ sit ad facultatem artiū. et postea pmoueat̄ in altiori facultate ꝓpter hoc non debet priuari honorib⁹ et officijs in facultate artium.

Illud certum est Sūmar̄ sic. Inuicti cognatione exñtes in seruili conditiōe. postea facti liberi oliz nō succedebant. Modie tñ p cōstitutionē dñi Justiniani succedunt et eis succeditur. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandum pmo. Q̄ inter psonas seruilis cōditiōis nō cōtrahit̄ cognatio neq̄ iure ciuili neq̄ iure pretorio. quo ad successiones seu tutelas q̄diu manet cōditio seruilis. sed bene quo ad matrimoniū qđ p cognationem impedit̄ in psonis seruilis cōditiōis sicut in alijs. et licz iure ciuili inter tales psonas nō sit mrimoniū. sed potius cōtuberniū. vt. l. cū ancillis. C. de incestuo. nup. Jure tñ canonico tales psone etiam inuito dño pñt mrimoniū cōtrahere vt in c. i. ex̄ de cōiu. seruo. Et si dñs videat seruū suuz vel ancillam cum libera psona cōtrahere. et nō cōtradicat pdit dominiū suum et talis psona recipit libertatē vt. l. ad hec. C. de lati. liberta. tollen.

¶ Notandū scđo. q̄ seruus q̄diu manz in futuro nō succedit ab intestato. nec sibi succedit̄. nec etiā dñs p eū. vt. C. cōmunia de successio. l. seruus. exceptis tribus casib⁹. quoz vnus habet̄. C. ad silleia. l. penul. Alius. C. de legit. hered⁹ibus. l. apud hostes. Et tertius. C. ad orphicia. l. fi. Jn qb⁹ casib⁹ fallit istud dictum. Et ratio fallentie est. q̄ seruus in illis legibus reputabat̄ liber. Sed post q̄ seruus pueni ad libertatē p̄t succedere. et sibi succedit̄. Nā filij eorū succedūt parentibus. et ecōtra excluso patrono fm omnes docto. Et dicūt alii q̄ etiā collaterales vtputa fratres succedūt fratrib⁹. excluso patrono. Dz alij vt Johannes glosator et sui sequaces dicūt q̄ patronus excludit fratres ff. de suis ⁊ legit. hēdi. l. ab intestato. Et ratio est fm Johan. fa. quia patronus p̄t testamentū liberti habentis fratrem impugnare quibuscunq̄ psonis institutis. Sed frater nō p̄t impugnare testamentū fratris sui nisi turpibus psonis institutis vt ℈ de inofficio. testamen. ff. i. notatur. Ex quo ptz q̄ qui habet fortiꝰ ius ex testamēto. etiā habet fortius ius ab intestato.

¶ Notandum finaliter. q̄ licz sicut hic dicitur. seruus factus liber p̄t succedere Si tñ post q̄ est liber iterū fiat seruus.

z deinde manumittatur nō ꝑt succedere vt ff. vñ cogna. l. si is qui cōtra. et s̄ ꝺ capitis diminu. ℌ. qꝺ aūt. Quia sibi ipi tādū est. nec etiā iure naturali inspecto succedere debz. aucten. in successiōe. C. de legit. heredi. Et ideo ꝓtor q̄ inspicit naturalē rationē etiā nō vocat talē seruuz ad successionē ff. de lega. ij. l. cuz patri ℌ nolo.

☞ Opponit ꝓmo sic Et videt q̄ dñs ꝑt succedere ꝑ seruū exītez in fuili cōditiōe. q̄ q̄n seruus ē institut⁹ in testō dñs fit heres ꝑ seruū. ꝙ etiā dñs succedit ꝑ seruū ab intestato a simili. ¶ So°. Dicit Johan. fa. q̄ mirandū est q̄ dñs nō succedit abintestato ꝑ fuū. Sz dicit rōnē q̄ successio ab intestato ñ deferūt nisi ꝑ ius. Et �sm ius seruus nihil ē. vt l. qꝺ attinet ff. de regu. iur. Sz q̄n seru⁹ instituit in testō tunc hereditas deferē ꝑ volūtatē testatoris cui ius cōsonat. z ita nō est simile.

¶ Opponit finaliter Et videt q̄ ille q̄ fuit lib̄ et postea factus est seruus. si manumittat ꝑt succedere. cuius ōriū dictū est in fina. notabili p. l. ex libera. C. de legit. heredi. ¶ Solutio ¶ Illa lex loquitur quo ad honores. hic aūt loquimur quo ad successiones

¶ Repetitis itaq̄z.

¶ Non semp qui proximior ē gradu ē proximior in successione. q̄ sui heredes gradu remotiores excludunt oēs agnatos et cognatos. ꝙuis sint gradu proximiores. et agnati habentes integrū ius agnatiōis gradu remotiores excludunt cognatos gradu ꝓximiores. exceptis fratrib⁹ et sororib⁹ emancipatis. q̄ ꝙuis sunt loco cognator̄. preferunt tñ agnatis vlteriorꝭ grad⁹. hoc dicit.

☞ Notandū ꝓmo. Q. iste ℌ nō solum respicit istū titulū sz oēs titulos in hoc tertio libro supᵖ habitos. Sile dictū ēs ad orphicia ℌ fi. et de ꝓgnato. succes ℌ fi.

¶ Notandū scḋo. q̄ aliq̄s dicit habere integrū ius agnationis. q̄ nō ē capite diminut⁹ vt s̄ de cognato: succes ℌ i. talis enī sc̄z capite diminut⁹ iure ciuili est incognitus nec illo iure succedit vt s̄ ad orphicia ℌ sciendū.

¶ Notāḋū 3°. q̄ notanter dicit in tex. q̄ agnatus plerūq̄ potior habet ꝙ cognatus proximior q̄ nō ē semp vez. Nā frater et soror emācipati iure ciuili non cōputant int̄ agnatos sz ꝓgnatos. z tñ ꝓferunt agnatis vlteriorꝭ gradus vt h̄ in tex. vsi exceptis.

¶ Notandū q̄rto. q̄ iste ℌ q̄ntū ad ꝓmū respōsuz in quo dicit q̄ sui heredes vel qui loco suoz sunt remotiores ꝓferunt in successiōe agnatis. et ꝓgnatis proximioꝛbus vt abnepos. q̄ ē in q̄rto gradu preferē fratri. qui ē in scḋo. hodie ad huc hz locū. Sz q̄ntū ad scḋm respōsū in quo dicit q̄ agnat⁹ etiā si sit longissimo gradu. i. decimo. s̄ de cognato. successio ℌ hoc loco. ꝓferē proximior cognato. vt nepos patrui qui ē in quīto vl ꝓnepos ei⁹ qui est in sexto. ꝓferē auunculo q̄ est in tertio. hodie nō hz locū. q̄ differentia cognationis et agnationis sublata ē. in aucten. in successione. C. de legit. heredi. ¶ Et q̄ docto. h̄ cōiter ponūt sūmariā distinctionē successionū abintestato. Idcirco ex dictis doctorū etiā quādā distinctionē ꝓposui h̄ ānectē Ꝓro cui⁹ intellectu aliq̄ sunt ꝑmittēda Primo q̄ �sm dñm Anto. de bu. in c. ꝑ venerabilē. ex q̄ filij sunt legitimi. in statu innocētie nō fuerūt successiones. nec fuissent. si stat⁹ ille durassz q̄ nō fuerūt meū neq̄ tuū. postea āt in statu nature lapse inceperūt successiōes deferri iure gentiū sine limitatiōe. q̄ succedebāt ut legitimi sicut legitimi. post hoc supuenit ius ciuile q̄ limitate sūt successiōes. deinde pl⁹ declarate sūt ꝑ ꝓtores. Et post modū ꝑ ius auctēti. de iuē successionūz ꝺeꝯminate posita sunt. Scḋo ꝑmittēḋū est q̄ aliq̄ successiones deferuntur iure

cōi.et alique iure singulari. Ille āt deferunt iure singulari q̄ deferūt p statuta et cōsuetudines locoꝝ.ꝛ vocant successiones locales vel singulares. Nā p statuta et cōsuetudines derogāt iuri positiuo.vt in c.fi.eē de cōsuetu. Nā pplus pt aliqd statuere p̄ cōstitutionē p̄cipis qz p̄ceps hz aūctez cōdēdi iura a populo.vt notat anto.in c.i.eē de trāsla.p̄lato. Tertio p̄mittendū ē. Et elicit ex p̄dictis q̄ p statuta localia et cōsuetudines pt fieri q̄ ille q̄ succederet de iure cōi nō succedat. Et ideo in regno francie filij naturales tm̄ nō succedūt matri qui tū de iure cōi succederēt. Et pt fieri statutū q̄ secularis psona vtrusq; sexus excludat in successiōe religiosum. Et ita notat goffre.in.c.quia ingrediēt tib⁹.eē de testamē. Et sic statuta aliq̄rū locoꝝ hūt q̄ tantū masculi succedūt. aliqua q̄ due sorores succedūt loco vnius fris. vel q̄ p̄mogenit⁹ sol⁹ succedat. vt vult idē goffre.in.c. raynūci⁹. eē de testamē. Pōt etiā fieri q̄ illi qui iure cōi nō succedunt ex statuto] pūt succedere vt spurij.vt nōt bal.in.ff.ꝛ qz vidim⁹.in p̄ncipio libri feudoꝝ. Vel pt fieri q̄ collaterales excludāt ascēdētes vt.l.fi.C. cōmu.de successio.pt etiā fieri p statuta vt si quis decedat abintestato nullū habens hēdez si sit cleric⁹ q̄ eps succedat. si sit laic⁹ q̄ fisc⁹ succedat vt notat Johan.fa.s de hēdita.q̄ abintesta.deferūt. in p̄ncipio ¶Per statuta tm̄ laicoꝝ nō cōstringunt clerici q̄ntū ad illa bona q̄ acquirūt p⁹ clericatuz. Sec⁹ forte de p̄timonio qđ clerici aī clericatū habuerūt q̄ tūc statuta poterāt eos ligare vt notat in.c.qđ clericis.eē de fo. ppetē. Et ex istis ptz q̄ ille q̄ ē puat⁹ p̄uilegijs alicuius loci nō pt fm illa p̄uilegia succedere vt vult bar.in questiō c.q̄ incipit. statuto lucane ciuitatis.vt bānit⁹ ex aliquo loco nō succedit p statuta illi⁹ loci vt notat bar.in.l.certa forma.C. de inē fisci.li.x. Quarto p̄mittendū est. dicēda nō debere itelligi in feudis vel in emphiteosi.qz feuda non ppie deferunt p successionē nec iure hēditario.sed poti⁹ p̄ prudentiā.vt vult bal.in.ff.et qz vidimus.in p̄ncipio libri feudoꝝ. Quīto p̄mittendū ē q̄ successiones sunt reciproce vt si ego nō succedo tibi, tu nō succedes mihi.vt volūt docto.in.l.lege.C.d legit.hēdi.hoc tm̄ fallit in liberto et patrono.qz licz patron⁹ succedat liberto. tm̄ libertus nō succedit sibi. Sexto p̄mittendū ē q̄ alique sunt successiones in stirpes.et aliq̄ in capita. Et dicit ille succedere in stirpem qui nō succedit ex sua psona.sed ex psona a q̄ hz originem Et vocat ius illi⁹ successionis ius repsentatiōis. Hz illi dicunt succedere in capita qui succedūt ex suis ꝓprijs psois seu ex suis capitibus vt in.l.p⁹ fratres C.de legit.heredi. In q̄.l.dicit Salicetus q̄ p̄uilegiū succedēdi in stirpes datū ē oib⁹ descēdentib⁹ exceptis liberis p̄mi gradus. Et ascendētibus in capita collateralibus āt etiā datū est succedere in capita.exceptis filijs fratrū et sororū. Septimo p̄mittēdū est q̄ fratres vel sorores nati ex vno patre vocātur cōsanguinei.ex vna mre vocant vterini. Hz nati ex eodē patre et matre vocant vtrinq; p̄iuncti vel germani. Vltimo p̄mittendū ē q̄ descēdētes ꝛ ascēdentes succedūt vsq; in infinitū collaterales āt vsq; ad xij.gradū. Et in hac successione debet gradus pputari fm ius ciuile et nō fz pputationē iurī.canoīci. ¶Istis sic p̄missis distinguendū est de successione abintestato. Quia vel decedēs ē ser⁹ vel est liber. Si sit ser⁹ tūc null⁹ succedit ei vt.l.seruus.C.p̄mu.de successio. Quia quicqd hz ser⁹ ptinet dño suo.s de his q̄ sūt sui vel alie.iuris ff.in ptāte. Si sit lib.tūc aut nihil pt habere.aut pt aliqd habere. Si nihil pōt habere.tūc vel hoc ē ex delicto suo aut ex merito. Si sit ex delicto tūc null⁹ ei succedit.hz fiscus occupat oīa bona sua.

c.quo iure.viij. dis. Si ex merito puta q̄ factus est religiosus. et tūc si mōste/riuz p̄t habere bō in cōi.succedit sibi sal ua legitīa liberis suis si q̄s habeat.l.deo nobis.C.de epis et cleri. Si v̄o mōste/riuz nō p̄t habē bona in cōi.tūc ꝯz Jo. de lignano.alij succedētes habebūt hē/ditatē suā et nō mōsteriū in cle.dudum de sepul. Et ista opinio videtur verior quāq̄ aliq̄ dicāt q̄ tūc succedit ecclesia rhōna.et aliq̄ q̄ ista bona dñt applicari ad vsus illi⁹ mōsterij in q̄ iste decedit. Si āt p̄t aliq̄d habere. tūc aut ē libert⁹ aut ē ingenu⁹. Si sit libert⁹. tūc vel hz liberos vel nō. Si habeat illi dñt succe dere exclusis oīb⁹ alijs vt in ff. p̄desse.ff. de succes.liberto. Si nō hz liberos tūc vel hz patronū vel nō. Si hz patronū ille succedit et alios excludit nisi p̄zon⁹ fecisset aliq̄d p̄p̄t q̄ō esset p̄uat⁹ iurē suc/cessionis liberti vt in ff. hz nr̄a.in gl̄.ff. de succesū.liberto. Si nō hz p̄zonū.tūc vl̄ supsunt liberi patroni vel nō . si sic illi succedūt eq̄lit in capita nisi vni coz sit assignatū ius successiōis liberti. q̄ tūc ille solus succedit. Et si ille moriat alij succedūt in capita ff. de assigna.liber. ff. Si nō supsunt liberi p̄zoni.tūc aut sup sunt collaterales ip̄i⁹ p̄zoni aut nō . Si sic illi succedūt vsq̄ ad quītuz gradū ff. multis ff. de succes.liberto. Istis āt defi/cientib⁹ succedūt ascēdētes et collatēa les ip̄i⁹ liberti.eodē mō sicut dicēt ff in genuis. ¶ Si v̄o decedēs sit ingenuus tūc aut supsūt descēdētes aut ñ. Si sup sint descēdētes.aut illi sūt sui aut nō. Si sint serui tūc nō succedūt abintesta to.sicut etiā eis nō succedit vt.l. ācille. C.p̄mu.de successio. Si āt sī libori tūc aut sūt nāles et legitimi. aut sunt legti tm̄. aut sūt nāles tm̄. aut sī vulgo q̄siti seu spurij. Aut sūt ex dānabili coitu na ti. Si sint nāles et legitī tūc succedunt in infinitū.et excludūt oēs alios.in au cten.de hēdi.q̄ abintesta.veniūt ff. col/la.x. Est tn̄ int eos dīa. q̄ si descendant ex eodē p̄e et matre tūc succedūt eq̄lit sine dīa sexus.aut etiā emācipationis ā patrie ptātis vt in ff. nullā. in auct̄. de hēdi.q̄ abintesta.veniūt. Sz si aliq̄ de/scēdāt ex eodē p̄e.et aliq̄ ex eadē mre. tūc dñtes ex p̄e eq̄lit succedūt in bois paknis. Et descēdentes ex mre in bois maknis.et oēs eq̄lit in acquisitis p̄ pa/trē et matrē vt in aucten. de p̄sangui. et vteri.fra.p̄ totū colla. vi. Distinguēdū ē etiā an isti sint paris grad⁹ aut dispa/ris. Nā si sint paris grad⁹.et p̄mi grad⁹ succedūt eq̄lit in capita. Si āt sint dis/paris grad⁹ vtputa nepotes succedunt cuz patruis suis tūc patrui succedūt in capita.et nepotes in stirpes ff. cū fili⁹. s̄ de hēdita.q̄ abintesta.deferunt. De vl teriorib⁹ etiā p⁹ filios. adhuc est distin/guendū. Quia aut sunt p̄cepti inuita il lius de cui⁹ successione agit aut nō. Si sic tūc succedūt in locū p̄is si p̄ nō vo/lit succedere aut mortuus sit. aucten. in successione. C. de legit. hēdi. Si nō sint p̄cepti ī vita illi⁹.tūc aut p̄ coz adiuit hēditatē.aut mortuus ē infra tp̄s deli/berandi.et tūc succedūt in locū p̄is.p.l i.C.de his q̄ aī aptas tabu. Si v̄o pat coz nō adiuit hereditatē vel mortu⁹ ē p⁹ tp̄s deliberādi repudiata hereditate tūc nō succedūt in locū p̄is. et p̄cedūt eos oēs agnati et p̄gnati vsq̄ ad legiti muz'gradū vt.l.vt in testō.C. de legit. hēdi.et in ff. cū āt q̄rit. ff. si.plane. s̄ de hē dita.q̄ abintesta.deferunt. Et hoc appa/ret valde dur p̄ filijs. Et bonū esset de hoc aliā determinationē iuris habere. Et q̄d dictū est de naturalib⁹ et legiti/mis.debet etiā intelligi de legitimatis p̄ curiā principis vel p̄ subsequens ma trimoniū.de quib⁹ s̄ in ff. quib⁹. de here dita.que abintesta.deferunt. ¶ Si autē sint legitimi tantū sz adoptiui. tūc aut sunt emācipati aut nō. Si sic tunc non succedūt patri adoptiuo nisi eēnt arro/gati impuberes.de quoz priuilegio di/ctum est s̄ de adoptio ff. cū āt impubes.

De materia successionū abintestato

Si sint emancipati tunc succedunt patri adoptiuo cum filijs naturalibus et legitimis.siue sint in potestate siue non vt.l.cum in adoptiuis.C. de adoptio. Si autem sint naturales tantū tūc aut pater habet alios legitimos et naturales.et isti nullo modo succedunt patri Aut non habet et isti succedūt in duabus vncijs vt.l.licz.C. de naturalibus liberis.

Si autem sunt vulgo quesiti tunc nullo modo succedunt patri. in aucten.quibus modis natura.efficiunt legitimi.§. fina. De matre aūt distinguendū est.qz aut est illustris aut non. Si sic. tūc aut habet alios liberos naturales et legitimos.et isti non succedunt.aut nō.et isti succedunt in totū. Si vero non est illustris et habet alios filios naturales et legitimos tunc isti succedunt cum illis.si non habeat succedūt in totum.Et ista notātur p docto.in.l. si qua illustris C.ad orphicia.et multo fortius naturales tantū succedūt matri etiā illustri si nō habeat alios naturales et legitimos Si aūt sint ex dānabili coitu tunc non succedūt patri neqz matri. aucten.ex cōplexu.C.de incestuo.nup. Pater tū tenetur oībus istis procurare alimēta vt in c.cuz haberet. extra de eo qui duxit in matrimo.quā polluit p adulteriū.

Si aūt quis decedat relictis tantū ascēdentibus tunc potest distingui sicut dictum est de descendentibus. vt si decedens sit naturalis tantū seu legitim⁹ tātum vel spurius. tūc parētes succedūt liberis sicut liberi succedūt parentib⁹ vt notat bar.in.l.si gener.ff. de his qui. vt indig. Sed si decedens sit naturalis et legitimus.tunc aut supsunt pī et mī Aut alter eorūz.aut alij supiores parētes.primo casu succedunt pater et mat equaliter.nec pater excludit matrez vt olim faciebat.auctē.defuncto.C.ad terculia.Si alter tantum ille succedit exclusis omnibus alijs.vt.l. fin.C. ad orphicianū. Nisi esset mater que se feciss/ set indignam successioni. quod contingit in tribus casibus. Primus casus est si transeat ad secunda vota non petendo tutorem pupillo suo.l.omnez.C. ad terculia. Secundus casus si trāseat ad secunda vota relicto pubere. quia tunc solum succedit in bonis paternis vt.l. mater.C. ad terculianum. Tertius casus si mater turpiter vixerit. aut luxuriata fuerit vt in aucten.de non eligen; scdo nubentes.§.cum igitur. collatio.i. Si autem supsint superiores parentes hoc est auus et auia ꝛc. tunc proximiores succedunt.Et si plures sint eiusdez gradus succedunt in capita. Si tamen paterni et materni sint disparis numeri.tunc patrimonium diuiditur in duas partes. et vnam medietatem habebunt paterni.et aliam materni.siue sint plures siue pauciores.vt notatur in aucteti.defuncto.C.ad terculia.

Si autem cum parentibus supsint collaterales distinguendum est. Quia aut sunt fratres vel sorores defuncti vtrinqz piuncti.et illi succedunt siue cum patre et matre siue superioribus ascendētibus in capita. Nisi parentes cōuolassent ad secunda vota.tunc enim solum succedunt in vsumfructum vt.l.femine C.de secūdis nuptijs.Et si cuz istis sint fratrū filij ex fratribus vel sororib⁹ vtrinqz piunctis illi succedunt in stirpes iure repsentationis vt in aucten.cessante.et ibi p docto.C.de legit. hēdi. Aut supsunt fratres et sorores ex vno latere tantū piuncti et ibi excludunt p parentes. et per psequens eorum filij vt in dicta aucten.cessante.

Si vero quis decedat relictis collateralibus tantum:tunc iterum potest distingui de naturalibus tātū. vel legitis tantū seu spurijs.et succedunt sibijnuicez sicut succedunt personis p quas cōiunguntur vt vult bar. in distinctione sua quam fecit de successionibus.

Dz si relinquant naturales et legitimi tūc ꝑt sic distingui. Quia aut relinquūt frēs vel sorores defuncti. aut filij eorū. aut ulteriores. ꝓmo casu distinguēduz est. Quia vel sunt utrinqz ꝓiūcti vel ex uno latere tantū. Si utrinqz cōiūcti illi succedunt in capita exclusis oīb⁹ alijs nisi essent fratrū vel sororū utriqz ꝓiunctoꝝ filij. q̄ succederēt cū eis in stirpes vt.l. post fratres. C. de legit. here. Si āt filij taliū fratrū vel sororum soli sine suis patruis vel auūculis succedāt patruo vel auūculo defuncto. tūc ē opinio an succedūt in capita an in stirpes. Et ꝑ utraqz ꝑte sunt magni doctores. Apparet tn̄ potiꝰ q̄ succedūt in capita. qz qn̄ succedūt cū patruis suis tūc admittunt in stirpes. quia alias nō succederent sed patrui excluderēt eos. ex quo sunt gradu ꝓpinquiores. ḡ si succedant sine eis cessat illud. t succedūt in capita Et ita videt velle Cy. in auct̄. itaqz. C de legit. hēdi. Si āt sint ꝓiūcti ex uno latere tantū. tūc aut oēs sunt cōiuncti ex eodē latere. et succedūt equaliter in capita. aut ex diuerso latere. et tūc paterni succedūt in bonis patrnis. t materni in bonis maternis. In bonis āt acquisitis succedūt eq̄liter vt.l. de emancipatis C. de legit. heredi. Et istoꝝ filij succedunt loco patrū in stirpes vt dictuz est de utrinqz ꝓiūctis vt. in. l. pꝰ fratres. C de legit. hēdi. Si āt sint ulteriores collaterales pꝰ frēs et eoꝝ filios tunc illi succedūt fm ꝓximitatez gradꝰ sine dīa agnationis et cognatiōis. etiam sine distinctione pīmonioꝝ. et sine distinctiōe vinculoꝝ. Ex quo ꝓz q̄ auūculꝰ qui ē cognatꝰ excludit nepotē q̄ ē agnatꝰ. cū auūculꝰ sit gradu ꝓximior. Et ipe auūculꝰ nō solū succedit in bonis mrnis. sz etiā pīnis. Ꝓz etiā q̄ nepos licz descēderit ex fratre ex uno latere tantū cōiuncto excludit ꝓnepotē qui descendit ex fratre ex eodē latere cōiūcto. t talis nepos eq̄liter admittit cum nepote ex fratre utroqz latere cōiuncto cuius rationē assignat pan. de cas. in sepedicta. l. post fratres. qz ista successio ꝑtinua est et extraordinaria. Et ideo solū debz habere locū in fratribus et eoꝝ filijs quibus hoc ꝓuilegiū est cōcessuz. Istis āt oīb⁹ deficientib⁹ succedit uir et uxor. q̄bus deficientib⁹ uenit fiscus nisi decedens esset collegiat⁹ in collegio approbato. qz tūc succederet collegiū vt.l. si quis. C. de heredi. decurio. coarta. militū t fabri censiuz. Si enī collegiuz nō esset approbatum succederet fiscus vt.l. i. ff. de uē fisci. et ibi ē status oīm successionum. et tantuz de illa materia.

Titulus VIII

De successione libertorum.

Glo. h cōtinuat istā rubricaz sic. Dictuz est ꝓius de successiōe ingenuoruz Hic cōsequenter tractat de successione libertoꝝ. Sz ista cōtinuatio nō ē bona qz s titulo proximo dictū est etiā de successione libertoꝝ. ꝑt igit sic cōtinuari. Dictū ē s q̄liter successiones deferūt iure agnatiōis seu ꝓgnatiōis vel patrie ptātis. h ꝓsequent tractat q̄liter successiones deferūt iure ꝓonatꝰ. t qz talis ē successio libertoꝝ. ideo iste titulꝰ rubricat de successiōe libertoꝝ. Notādū circa rubricā q̄ duplex ē iuspatronatus. Mā q̄dā ē spūale et ecclesiasticū. q̄ ꝓstitui tur ex donatiōe vel cōstructiōe seu fundatiō ē ecclesie. Et istud ius ꝓonatꝰ ꝑt laicꝰ possidē. vt in c.i. d iure patrona. li. vi. Sz de isto nō ꝑt laicꝰ iudicare vt in c. q̄nto. eī de iudi. Ex q̄ patz q̄ q̄uis ꝓncipē laicū bō alicuiꝰ cōfiscant. si tn̄ ille hz ius ꝓonatꝰ. h nō cadit sb tali cōfiscatiōe. vt ē bō gl. in cle. pasto. de re. iudica. Et iō ꝑt talis adhuc pītare ad bn̄ficia nō obstāte cōfiscatiōe. Et ꝑt istud ius trāsmitti ad heredes etiaz erneos. de isto āt iure patronatꝰ nō tractat h.

De successione libertoꝝ.

Aliud est ius patronatus tpale qđ cō/stituit ex manumissiōe serui vel ancille et nō pt trāsmitti ad hēdes extraneos sed solū ad heredes sanguinis. et de isto iure patronatus tractat hic.

Hunc de libertoꝝ

Lege xij. tabulaꝝ potuit libertus in testō suo patronū totaliť excludē. sed mortuo liberto abintestato sine naturalibꝫ liberis succedebat pīonꝫ. hoc d.

☞ Notandū pmo qꝫ tangunť ąttuor iura de successiōe patronoꝝ in bois liberti. pmū fuit ius legis xij. tabulaꝝ. et hoc tangiť in isto ℣ et quō isto iure pīonꝫ succedebat libto. satis. ptz ex sūmario

¶ Notādū scđo. Qđ h habeť casus vbi causa intestati potior est ꝙ causa testati Mā patronꝫ in testō totaliť pt excludi et ab intestato. qñ non sunt liberi naturales et legitimi necessario succedit.

Qua de cā.

Iure ptorio qñ libertus nullum hns libeꝝ adoptiuū tm faciebat testm tūc debebat patrono suo relinquere medietatē oīz bōꝝ suoꝝ. Alioqn dabať patrono talis medietas p bōꝝ possessionē ꝑ tabulas. Ez qñ libertꝰ habebat naturales et legitimos liberos siue in ptāte siue emācipatos siue in adoptionez datos hēdes institutos vel ptēritos tunc illi excludebāt patronū. Ez exhēdati ñ excludebant eū. hoc dicit.

☞ Notanduz pmo. qꝫ in isto ℣ tangiť scđm ius. q̄ patroni succedunt in bonis liberti. et q̄liť hoc iure scz ptorio pīoni succedūt. satis ptz ex summario.

¶ Notādū scđo. qꝫ si libtus acquisiuisset aliq̄ bona in castris nō debebat de illis relinquere patrono medietatez isto iure ptorio. vt ff. de bo. liberto. l. iij ℣ patronus.

¶ Notādū zᵒ. qꝫ liberi ipius liberti in adoptionē dati excludūt patronū si sint instituti aut preteriti. Ex quo ptz qꝫ si libertus decederet abintestato et soluz supesset tales liberi non excluderēt patronum.

¶ Notanduz finaliter. Qđ exhēdati ritē nō excludunt patronū. qz habenť ꝑ mortuis vt ff. de comūgen. cū emācipa. libe. l. i ℣ sed si patronus. Et ideo etiam nō pūt ad successionē agere. vt in auctē ti. de heredi. et falci ℣ exheredatos. collatio. i.

Postea vero.

Lege papia. qñ libertꝰ habebat cētū milia sextertioꝝ. et habebat pauciores q̄ tres liberos. tūc siue ex testamento siue ab intestato debebať patrono virilis portio. Et ideo si libertꝰ habebat vnā prolē patronus habebat medietatē. si duas patronꝰ habebat tertiā ptē. si tres nihil habebat patronus. hoc dicit.

☞ Notandum. qꝫ istud est tertiuz ius quo patroni succedebāt in bonis liberti. et fuit legis papie q̄ lex hodie reprobata est. C. de cadu. tollē. l. vnica. in pncipio.

Sed nostra

Exclusis tribꝰ iuribus predictis hodie indistincte liberi nō exhēdati ipi liberti excludūt patronū. Sed si sine liberis vel cū liberis exheredatis decedat libertus patronus succedit in oībus bonis libti. Et deficiente pīono succedūt ipi patroni liberi. qbꝰ deficientibus succedūt ipius patroni collaterales vsq̄ ad quītū gradū. salua gradꝰ progatiua. et vt tam liberi q̄ collaterales ipius patroni succedāt in capita et nō in stirpes. Sed si libtus faciat testm distinguendū ē. qz si hz minꝰ q̄ centū aureos tūc pt pīonū totaliter excludē. Si vo hz plures q̄ cētū dz patrono tertiā ptē bonoꝝ suoꝝ relinquere. Alioqn datur patrono tertia ps. vel si minꝰ sit ei relictū fiet supplemētū ex hac lege. Et hāc ttiā ptē habebit pīonꝰ sine oī onē.

Et sublata est hodie differentia liberto rum et oēs habent libertatem ciuitatis rhomane. hoc dicit.

☞ Notanduz primo. Q hic est casus vbi pauptas prodest. Sic habeť. C. de epis et cle. l. si quis §. sinautē.

Notandum scdo ibi. si heredes vel bonoz̄ possessores liberos habeat. q illi liberi dicunť hic heredes qui sunt in ptāte. Sz bonoz possessores dicunť liberi emācipati vt s̄ de heredita. que ab intesta. deferunť §. emancipati.

Notandū tertio. Q quādo liberi sūt rite exheredati tūc succedit patron⁹. sic etiā si liberi abstineāt ab hēditate vt ff. de bonis. liberto. l. et si §. si filios.

Notādū quarto. Q bonoz possessio cōtra tabu. que dať patrono fm istū te/xtuz differt a bonoz possessione cōtra ta bu. que dať filio. quia ista nō dať nisi p⁹ aditā hereditatem vel postq̄ est petita bonoz̄ possessio. Sed illa bene dať añ aditā hereditatē vt ff. de bonis liberto. l. etiā §. vt patron⁹. scdo quia ista pt con currere cū bōz possessione fm tabulas vt. l. sed cū patrono ff. de bōz pos. con/tra tabu. Et illa nō vt. l. equissimū. ff. de bo. pos. cōtra tabu. z° quia p istā nō rū/pitur testamētū nisi pro tertia pte. p il/lā aūt rumpiť totū testamētū. Et ratio pt eē quia prius delinquit pať pteriēs filiū suū q̄ libertus pteriens patronuz l. ex scripto. ff. vnde cogna. q̄rto q data ista possessiōe p̄ tabu. adhuc debenť le/gata. sec⁹ āt in illa vt ff. de lega. pres. l. i. Sz hodie hec dra est sublata p auctēti/cā. ex causa. C. de libe. pteritis.

Notādū quīto. Q pter istud ius suc cessionis p̄zon⁹ hz adhuc alia iura. pmo q nō pt vocari in ius a liberto nisi cuz venia. C. de in ius vocādo. l. ij. scdo q li bertus teneť patronū alere. vt. ff. de li/be. agnoscen. l. si quis ex liberis §. solent tertio. q nō pt turpē actionē vel exce/ptionē p̄ patronū ꝓponere. vt. l. honore ff. de obse. q̄rto q patron⁹ pt libertū in fuitutē reuocaē in aucten. vt lib de ce. §. i. collat. vi. quīto q libertus teneť pa trono semp reuerentiā exhibere. qñ ve nit apud eum vt ff. de in ius vocando. l generaliter.

Notandū sexto Q ius patronatus multis modis pdiť. pmo si patron⁹ re/misit ius suū in aucten. vt liber. de ce. §. illud. scdo si ꝓcurauit patron⁹ libertuz iurare q nō duceret vxoē. vel libertā q nō nuberet viro. ff. de iure patronat⁹ l. qui cōtra legez. tertio si patronus ne/gauit alimenta scz qñ fuit dñs. ff. de bo. libertoz. l. si patronus. quarto si libert⁹ cessit tertie pti bōz suoz ad vsum p̄zo/ni. vt ff. de bo. liberto. l. etiā §. totiens. Istud tñ quibusdā docto. nō placz. quī/to si alter eoz scz patronus vel libert⁹ sit relegat⁹ vel deportatus vt ff. de iure patronatus. l. sine. sexto si libert⁹ de vo/luntate patroni sit natalibus restitutus ff. de bo. libertoz. l. etiam §. i. septimo si patronus ab inuito liberto mercedē p futuris opis extoz sit. vt ff. de libe. ag/noscen. l. si quis §. si quis. octano si liber tus mortem dñi sui vindicauit ff. de iu/re patronat⁹. l. penul. nono si patronus cum capitali crimine accusauit vt ff. de bo. liberto. l. si cum maior. decimo si li/bertus suis nūmis emptus sit. et vnde cimo si ptātē liberā testādi ipetrauit de volūtate p̄zoni. ff. ꝺ. bo. libto. l. etiā §. ij.

Notādū finaliter Q diciť hic q iu/ra libertinitatis t ingenuitatis sunt pe ne cōsonantia in successionibus. Et di/citur pene. quia in aliquibus differunt Primo quia iure patronatus nō succe dunt collaterales. nisi vsq̄ ad quītum gradum vt hic. sed iure ingenuitatis vsq̄ ad sextum vel decimuz graduz. vt s̄ de cognato. successi §. fina. Et hodie omnes vsq̄ ad decimum. Secūdo quia iure patronatus ōnes succedunt in ca/pita vt hic. Sed iure ingenuitatis aliq̄ succedūt in stirpes. vt s̄ de heredita. q ab intesta. deferunť §. cum filius.

De assignatione libertoꝝ.

Tertio qꝛ iure patronatus filiꝰ vnius ꝓmoni excludit nepotē alteriꝰ. exquo ē proximioꝛ. Sꝫ iure ingenuitat. nepos succedit cū patruo vel cū auūculo loco ꝑis sui. vt ff. de bo. liberto. l. si libertꝰ. ℣ si libertꝰ. Quarto qꝛ ꝓmoꝰ ꝑ ꝯ tabulas nō rūpit testm̄. nisi ꝑ tertia ꝑte. Sꝫ inē ingenuitat. ꝑ ꝯ tabu. rūpit totū vt i gl. in. l. i. C. de bo. pos. ꝯ tabu. q̄ dat̄ ꝓmono. Quito qꝛ ꝓmoꝰ excludit ffꝛes liberti. ſꝫ ꝑ succedit cū ffe iure ingenuitat. auctē. defuncto. C. ad terculia.

☞ Opponit̄ ꝓmo Et videt̄ q nō bn̄ dicit̄ h in tex. q ꝓmoꝰ succedit liberto. qm̄ hꝫ liberos sic ꝑteritos q testm̄ eiꝰ n̄ ꝑt argui inofficioſuꝫ q si libertꝰ ꝑteret at emācipatū filiū suū testamentuꝫ suū nō arguit̄ inofficioſū ſꝫ rūpit̄ ꝑ ꝯ tabu. Et tn̄ ꝓmoꝰ tūc non succedit g̃ iste tex. nō dicit vez ℣ Do°. ¶ Testm̄ dicit̄ h inofficioſuꝫ largo mō vt ſcꝫ extēdit se ad q̄relā inofficioſi ⁊ ad bono. poſſeſſio. cōtra tabu. ſic. l. cū duobus. C. d inoffi. teſtamen.

¶ Opponit̄ ſcdo Et videt̄ q nō bn̄ dicit̄ in tex. q patrono debet̄ ⁊tia ps bonoꝝ ipiꝰ liberti ſine oi onere. ita vt nō debeat ſoluē legatū relictuꝫ liberis ipiꝰ liberti. qꝛ si libertꝰ habeat liberos. tunc patronꝰ totalit̄ excludit̄. et nō debet̄ sibi tertia ps ℣ Do°. ¶ Istud ꝑt intelligi de liberis exhēdatis. qbꝰ ꝑt aliqd legari. et ista ſolutio videt̄ melioꝛ q̄ alia q̄ habet̄ in glo.

Titulus IX

De assignatione libertoꝝ.

¶ Continuat̄ ſic. Dictuꝫ est ſup̄ de ſucceſſione q̄ deferꝫ iure patronatus quod ſpectat ad patronū ⁊ ad liberos ſuos. ⁊ etiā collaterales. Et qꝛ patronꝰ ꝑt hoc ius vni aſſignare ex liberis ſuis. Idcirco tractat̄ h de illa aſſignatiōe. Et ideo ſic rubricat̄.

In ſumma. Sūmatur ſic. Patronus habens in ptāte duos vel plures liberos ſiue primi gradus ſiue vlteriores. ꝑt in teſtamento vel ſine teſtamēto quibuſcunq; verbis vni ex illis liberis aſſignare libertū. Et ille poſt mortē eiꝰ ſcꝫ patroni habꝫ ſolus ius patronatus Et si ille deceſſerit cui aſſignatio facta ē ſine liberis reuertit̄ ius patronatus ad libēos patroni, et euaneſcit hec aſſignatio ꝑ emācipationē. hoc dicit. Et patet intellectus textus.

☞ Notandū ꝓmo. q ꝓmoꝰ ꝑt vni ex liberis ſuis libertū vel libertā aſſignare. ita q ille ſolus habeat ius patronatꝰ et trāſmittitur ab illo ad liberos ſuos. Nō āt ꝑt trāſmitti ad extraneos et per cōſequēs nec etiā ad fiſcū niſi iſtud ius patronatus tranſeat cū vniuerſitate bonoꝝ vt in glo. in. l. q̄dā. ff. de acquiren. rer̄ domi.

¶ Notādū ſcdo. q ꝙuis differētia emācipationis et patrie ptātis hodie ſublata ſit in cōibꝰ ſucceſſionibꝰ; tamen ꝙtum ad aſſignationē remanet adhuc aliqua differentia. qꝛ ꝑ emācipationez extinguit̄ aſſignatio vt h dicit̄. Et ratio ē quia filius exiſtēs in ptāte cenſet̄ quaſi vna ꝑſona cū patre vt. l. fina. C. de impube. et alijs ſubſtitu. Sic āt non est de filio emācipato.

¶ Notandum finaliter. Qꝛ aſſignatio poteſt fieri in teſtamento ⁊ ſine teſtamēto. poteſt etiam fieri pure et ſub conditiōe et quibuſcunq; ꝛbis et etiā nutibꝰ ſeu ſignis vt ff. e. l. i. ℣ aſſignare. Ex quo ptꝫ q ſi promiſi tibi ſub certa pena aſſignare pignora ꝑ pecunia quā mihi mutuo tradidiſti nō opꝫ me aliquā ſolēnitatem iuris facere. ſed ſufficit q dicam nudo verbo ſit talis res pignus tuum Et ſi dedi fideiuſſores ad faciendā iſtā aſſignationem. ipi per hoc ſunt liberati et tale pignus eſt tibi obligatum. fa. c. ꝑ tuas. extra de donatio.

☞ Opponit̄ ꝓmo Et videtur ꝙ assignatio ñ euanescat ꝑ emācipationē p.l. vtrū.ff.eo. ¶ Solutio ¶ In illa.l. dicit̄ ꝙ assignatio facta est emācipato. Dz dicitur ꝙ assignatio q̄ facta est existēti in ptāte ꝑ emācipationez euanescit. Aliq̄ tñ dicūt ꝙ emancipato nō ꝑt assignatio fieri et illi respondent ad legē allegatā in oppositū ꝙ ibi ñ dicit̄ assertiue ꝙ assignatio ꝑt fieri emācipato. sed queritur an sibi fieri posset. et ita vult azo.

¶ Opponitur scdo. Et videt̄ ꝙ nō bene dicit̄ in tex. ꝙ ista facultas assignādi solū dat̄ ad eos qui sunt in ptāte. qz textus prius dicit ꝙ ista assignatio nō soluz fit filio et nepoti. sed etiā filie ⁊ nepti. Modo cōstat ꝙ neptis ē in ptāte aui. ꝫ de patria ptāte ff. ¶ Solutio Istud ꝑōt intelligi de nepte ex filio ad neptē. tñ ex filia ꝑt trāsmitti istud ius si sit assignatū filie.

Titulus X

De bonorumpossessionnibus.

¶ Continuat̄ sic. Dictū est supꝫ de successionibus que deferuntur iure ciuili. Modo hic tractat̄ de successiōibus que deferuntur iure ꝓtorio q̄lis est bonorū possessio. et ideo iste titulus rubricat̄ de bonoꝝ possessionibus.

Ius bonorum.

Sūmat̄ sic. Bonoꝝ possessiōes introducte sunt a pretore ad emendādū seu cōfirmādū ius ciuile. Et cōpetunt tā succedentib⁹ ex testamento ꝙꝫ ab intestato. hoc dicit.

☞ Notandū ꝓmo. ꝙ bonoꝝ possessio ꝑt sic diffiniri. Est ius ꝓsequendi retinēdi ꝙꝫ prīmonij. qō cuiuscūqꝫ fuerit cum is morit̄. Et est differentia int̄ bonoꝝ possessionē et possessionē bonorum. nō obstāte ꝙ Aristo. dicit in scdo periherm enias ꝙ noīa et ꝟba trāspositā idez significāt. qz bonoꝝ possessio ē nomen iuris. et significat bñficiū datū a ꝓtore vt ff. de bo. pos. l. iij. ℣. bonoꝝ. Dz possessio bonoꝝ est nomē facti. et cōpetit q̄n aliquis obtinet seu tenet rem et est ꝓprie corpaliū. Res enī incorpales nō possidenť. sed q̄si possidenť vt. l. seruus. ℣. incorpales. ff. de acquiren. rer. domi.

¶ Notandū scdo. ꝙ posthumus alien⁹ iure ciuili olim nō potuit institui heres Si tñ fuēat institutus dabat̄ sibi bonorum possessio. nō iure ciuili sed iure pretorio. Et fiebat bonoꝝ possessor et non heres. Hodie āt ex cōstitutiōe dñi Iustiniani. ꝑt institui vt etiā fiat heres inē ciuili. vt h̄ in tex.

¶ Notādū 3⁹. Qꝫ ꝓtor trib⁹ modis dat bonorūpossessionē scz. ex testō. et abintestato. et etiā dat illis bōꝝ possessionē q̄ sunt heredes iure ciuili. vt h̄ in fi. text⁹

☞ Opponit̄ ꝓmo sic Et videt̄ ꝙ posthumus alien⁹ bñ possit institui heres ꝑ ℣. posthumus. ꝫ de lega. ¶ Solutio Quādo dicit̄ h̄ ꝙ posthum⁹ alien⁹ nō instituitur heres intelligitur iure ciuili antiquo. Sed ille ℣. allegatus in oppositum loquitur de iure pretorio.

¶ Opponitur scdo Et videtur ꝙ nō bene dicitur hic in fine textus ꝙ bonoꝝ possessio datur illis ad quos ptinet hereditas iure ciuili ꝑ l. idem. ℣. sed an si. ff nau. caupo. stabula. ¶ Solutio ¶ Illa. l. vult ꝙ q̄n remediū iuris ordinarij ꝑōt habere locū tūc cessat exordinariū. qō ē vez q̄n extraordinariū ꝛ̄riat̄ ordinario Sed si ordinariū iuuet ꝑ extraordinarium tūc nō est vez. vt hic et. l. in cause ℣. sed si interest. ff. de mino. Si ei minor sit lesus ꝑt agere contra tutorē vel contra decipientem. l. etiā. C. si tutor vel cura. interue. Et ita in vno libello ꝑnt̄ ac cumulari remediū ordinariū et exordinariū. ꝑōt ei minor dicere contractum

nullū.et petere se restitui in integrum vt in.c.plitutus. extra de in integrum restitutione.

Quos aūt. Sūmak sic. Solo iure ptorio nemo pt fieri heres sicut p legē vel senatusco sultū.seu p plitutiones principales sed bene fit loco heredis vt dicak bonorū/ possessor.hoc dicit.

☞ Notanduz pmo.q quādo ḃ dicik q solus ptor nō pt facere heredez. hoc debet intelligi directe. Nā iure ptorio pt aliquis fieri heres vtiliter. Et ideo si quis habens hereditatez p bo.possess. iure ptorio tantū. vellet intētare dire/ctas actiones succūberet. Ex quo patz vna differentia ink hēditatē et bo.pos. Est etiā alia dīa. q hereditas adik so/lo animo vt in.ff.pro herede.s de hēduz q̄lita. et differentia. Sed bonorumpossessio acquirik mediāte iudice.C. q̄ ad bo/norumpossessionē admit.possūt.l.fi. Est et alia dīa.q hereditas nō acquirik p aliū vt.l.paulus.ff.de acquiren. hereditate. Sz bene bonorumpossessio vt.l. iij.ff.acq/re.ff. de bo.possess. Adhuc est alia diffe/rentia.q filius nō pt adire hereditatez nisi iussu patris vt.l.si quis mihi.ff.iussu ff.de acquiren.hereditā.sz in bonorumpos/sione sufficit ratificatio vt.C.qui admit. ad bonorumpossessionē possunt.l.i. Diffe/runt etiaz. quia hereditas pt peti infra xxx.annos vt.l.licz.ff.de acquiren.here ditā. Vel fm aliquos pt semp peti etiā infra mille ānos vt in glo.in.l.cū antiq/orubus.C.de iure deliberan. Sed bōz/possessio debet peti infra annuz.vel in/fra centū dies.vt.ff.eo.ff.cū igik.

¶ Notandū scdo. q successiones sunt ampliande et nō restringende. Et ideo ius ciuile dicik ḃ angustissimū. quia re/strinxit successionē ad suos heredes. et ad agnatos integrum ius habentes.vt s de heredita.que abintesta.deferuntur ff.et de legit.agnato.succes.ff.

Sunt autem. Decem sunt bonorūpos/sessiones quaz due dank ex testamento et octo abintestato.hoc dicit.

☞ Notādū est.q pma bonorumpossess/sio vocak cōtra tabulas et dak liberis pteritis siue emancipatis.siue existenti/bus in ptāte vt.l. maximuz vicū in pn cipio.C.de libe.pteri. Ex quo ptz q li/beri pteriti existentes in ptāte habent duas vias cōtra testamētū patris.vnā q̄ dicāt testamentū nullū vt s de exhere da.libero.ff. Aliā qua dicāt testamētū ānullandū p cōtra tabu. de iure ptorio q̄ nemo pt fieri heres. nec desinē heres eē vt s eo.ff. quos aūt.et.C. de libe.pte ri.l.fi. Et hec eadē bonorūpossessio con tra tabu.dak etiā patri pterito vel ascē denti p lineā paternā contra testamētū filij emācipati.si talis pater aut parens sit preteritus vt ff.si quis a parē.manu/mis.sit.l.i. Nō aūt matri nec ascendenti p lineā maternā vt ff.de bonorumpossessi. p tabu.l.illud.ff.ad testamenta. Secūda vocak bonorūpossessio fm tabu. Et da tur illis qui in testamēto heredes insti tuti sunt vt ff.si tabu.testamen.nulle ex tant.l.i. Et datur ista bonorumpossessio quādo factū est testamentū scriptū non aūt qū testamentū est nūcupatiuū. Nā tūc dak bonorumpossessio fm nūcupatio/nem vt.C.de bonorumpossess.fm tabu. l.ij. Alie bonorumpossessiones dank abin testato.quaz pma ⁊ tertia in ordine om niū vocak vnde liberi. Et dak liberis ad habendū bona patris vel ascenden/tiū p patrē. Et nō solū dak filijs sz etiā nepotib⁹ et alijs descendentib⁹ vlterio ris gradus.qui omnes vocank liberi.ff de ꝟborꝫ signifi.l.liberoꝫ. Et dico notā ter bona patris.q̄ p istā bonorūpossess/sionē non puenik ad bona matris. sed p vnde cognati vt.C.de legit.heredi.l.fi na. Econtra aūt pater et ascendentes p lineā paternā admittunk ad bona emā/cipatorum p vnde legitimi. quia hodie

emancipant cõtracta fiducia vt s̄ de legit.agnato.succes.ff.fi. et nõ p vñ parentes.nec p vñ liberi vtilit̄ vt quidã voluerũt ſm glo.hic. Quarta bonoꝝpoſſeſſio vocat̄ vñ legitimi p quã vocãtur agnati.et qui loco agnatoꝝ ſunt vt s̄ d̄ legit.agnato.ſucceſ.ff.i. Quita vocat̄ vñ decẽ pſone.que dat̄ decẽ pſonis q̄ preferunt extraneo manumiſſori. Et ſunt iſte decem pſone pater et mater.auus t auia.paterni et materni.filius t filia nepos et neptis ex filio vel ex filia.frater et ſoror ſiue cõſanguineus ſiue vterin⁹ Et dicit̄ extraneus manumiſſor q̄ olim in emãcipatiõe emebat familiã.et deinde manumittebat eã.vt s̄ q̄bus mo.ius patrie ptãtis ſolui t̄ ff.pterea. Sexta bonoꝝpoſſeſſio vocat̄ vnde cognati t datur proximis cognatis qui de iure ciuili nõ ſuccedebãt vt ff. de cogna.l.i.ꝓmo reſpõſo. Septima vocat̄ tanq̄ q̄ ex familia p quã bonoꝝpoſſeſſionẽ vocãtur collaterales patroni. vſq; ad quĩtũ gradum ad ſucceſſionẽ liberti. Octaua vocatur vnde patroni que dat̄ patrono t liberis eius deſcendẽtib⁹. Nona vocat̄ vñ vir et vxor p quã deficientib⁹ deſcẽdentibus et aſcendentib⁹ et collateralibus agnatis et cognatis. vocat̄ vir ad ſucceſſionẽ vxoris.et ecõtra.excluſo fiſco vt.C. vnde vir et vxor.l.i. Decima vocat̄ vñ cognati manumiſſoris de qua manumiſſiõe dictum eſt circa quintam bonoꝝpoſſeſſionem.

☞ Opponit̄ ꝓmo Et videt̄ q̄ ꝓma bonoꝝpoſſeſſio nõ bene dicit̄ eſſe ex teſtamento ſed poti⁹ diceret̄ cõtra teſtamentum.q̄ pẽã rumpit̄ teſtm̄. C. de colla.l. vt liberis ¶ So°. ¶ Dicat̄ ideo ex teſtamẽto. q̄ nõ cõpetit nec dat̄ iſta bõꝝ poſſeſſio niſi q̄n factũ eſt teſtm̄.

¶ Opponit̄ ſcõo Et videt̄ q̄ iſta nõ dz eſſe ꝓma.q̄ bonoꝝpoſſeſſio ſm tabulas eſt dignior.q̄ illa dz p̄cedere ¶ Solutio Iſta ponit̄ ꝓma q̄ alia ſcz ſm tabu. nõ datur donec cõſtat de iſta.

¶ Opponitur tertio Et videt̄ q̄ bõꝝ poſſeſſio ſm tabu.ſit ſupflua.q̄ q̄n factũ eſt teſtm̄ tũc inſtitutus p̄t ſuccedere de iure ciuili ¶ So°. ¶ Iſta in quibuſdaz caſib⁹ eſt neceſſaria vt notat̄ in.l.certũ C. de legit.hẽdi. ꝓm⁹ ẽ q̄n naſcitur poſthum⁹ q̄ rũpit teſtm̄. Nã tũc inſtitutus nõ p̄t petere hẽditatẽ de iure ciuili licz poſthum⁹ ſit mortu⁹. ſed petit eã iure p̄torio p iſtã bõꝝpoſſeſſionẽ ſm tabu. vt l.poſthum⁹ ff. de inius.rup.irri.teſtamẽ. ſcõs q̄n quis ẽ capite diminut⁹ tpe factiõis teſtamẽti.et tpe mortis ẽ ſui iurĩs. Nã tũc inſtitutus nõ petit hẽditatẽ iure ciuili.ſed p iſtã bõꝝpoſſeſſionẽ vt s̄ q̄bus modis teſtamẽta infirmant̄.ff.nõ tñ. tertius caſus eſt q̄n filius inſtitut⁹ eſt ſub cõditiõe tunc pendẽte cõditiõe p̄t petere hẽditatem p iſtã bõꝝpoſſeſſionem vt.l.ij.ff. ſub cõditione ff. de bonoꝝ poſſeſ.ſm tabulas

¶ Opponit̄ q̄rto Et videt̄ q̄ filius p̄terit⁹ exiſtens in ptãte nõ hz duas vias cõtra teſtm̄ p.l.illud.ff. at teſtamẽta.ff. de p̄ tabulas ¶ So°. ¶ Iſtud intelligitur reſpectu teſtamẽti patris vel aſcendentiũ p lineã paternã. Sed illa lex in oppoſitũ allegata loquit̄ reſpectu teſtamenti matris et aſcendẽtiũ p lineã maternaz cõtra q̃ filius non hz p p̄ tabu. ſed querelã de inofficioſo.

¶ Opponit̄ finaliter Et videt̄ q̄ octaua bõꝝpoſſeſſio in ordine omniz deberet poni ſeptimo loco/ quia in ſucceſſione liberti patronus et liberi ei⁹ et etiã parentes p̄feruntur collateralibus quibus datur ſeptima bõꝝpoſſeſſio ¶ So° Textus iſte non obſeruat ordinem ſm quez fit ſucceſſio ſz ordinẽ edicti.

¶ Sed eas. ſũmatur ſic. Ex p̄dictis decẽ bõꝝpoſſeſſionibus quattuor ſunt ſublate et remanſerũt ſex ordinarie bõꝝpoſſeſſiones quibus addita eſt ſeptima extraordinaria.hoc dicit. Dz p intellectu tex.

De bonorum possessione.

☞ Notādū ꝓmo. Qz primo sublata ē bonoꝝ possessio. vnde decē ꝑsone q̄ posita est q̄nto loco q̄ hodie parēs emancipat p̄cta fiducia. i. cū securitate q̄ ipe dz succedē libero emācipato si decedat añ eū vt s̄ de legit. agnato. succes. ℔. fi. et ea q̄ notata sunt ibi. Et loco isti⁹ posita est bōꝝ possessio vñ ꝓgnati q̄ fuit sexta. scdo sublata est bonoꝝ possessio tanq̄ ex familia q̄ dabaf collateralib⁹ p̄soni. z 7ª sublata octaua bōꝝ possessio q̄ dabaf patrono et liberis eius et parētib⁹ ipi⁹ q̄ oēs isti p̄nt succedere p p̄ tabu. vel per vñ legitimi vel vnde cognati. Et ideo sexto loco posita est bonoꝝ possessio vñ vir et vxor q̄ fuit nona. q̄rto sublata ē decima bōꝝ possessio scz vñ cognati manumissoꝝ. Eadē ratiōe q̄ sblata ē vñ decem ꝑsone. Et ita remanēt tantū sex bonoꝝ possessiones. due ex testō scz p̄ tabu. et ℔m tabu. z q̄ttuor abintestato. scz vñ liberi. vnde legitimi. vnde cognati. vñ vir et vxor. Hodie tñ nō opz facē dīaz int vnde legitimi et vñ ꝓgnati. q̄ sublata est dīa agnatiōis vt in ℔. reliquum. in nouē. de hēdi. q̄ abintesta. veniūt. col. ix

Notādū scdo q̄ addita ē septima bonoꝝ possessio extraordinaria ad quā duo requirunt. ꝓmo vt deb bōꝝ possessio ex alīq̄ lege. q̄ nō est in lege xij. tabulaꝝ. vel ex senatusc̄sulto. vel ex alīq̄ cōstitutione ꝓncipis. et ista bōꝝ possessio non hz nomē expressuz. scdo requirit q̄ illa successio ad quā dat bonoꝝ possessio nō sit de iure ciuili capiendo ius ciuile ꝑ lege xij. tabulaꝝ. Et est ista bōꝝ possessio extraordinaria q̄ dat et ex testō et ab intestato. Et p̄t poni exēplū ex testō ℔m glo. h̄ de posthumo alieno instituto q̄ nō p̄t adire hēditatē iure ciuili sz p̄torio vt s̄ e ℔. i. dictū est. et hz iste hāc extraordinariā bōrū possessionē. Pōt etiā poni exēplū ex testamēto et abintestato de eo q̄ moritur apud hostes cui⁹ bona nō acquirunt iure ciuili. sed ex noua lege cornelia ꝑ istā bonorū possessionē vt ff. de bonorū possess. l. iij ℔. sed si eius. Potest etiā exemplificari q̄n testamentū factū ē int liberos cuz quib⁹ testibus. qd valz ꝑ. l. hac cōsultissima. C. de testamētis. Vel q̄n testm̄ factū ē cū duob⁹ testib⁹ z ꝓsbytero ꝓchiano. iuxe c. cū esses. extra de testamen. Mā sic instituti de iure ciuili legis xij. tabu. nihil haberēt. q̄ nō valet tale testm̄ illo iure sed succedunt per istā bōꝝ possessionē.

Notādū finaliter ex glo. h̄ sup ℣bo. aliā. q̄ dignioꝛes debent habere altioꝛē locū. qd̄ seruit bñ ꝑ mulierib⁹. que sepe solent certare q̄ eaꝝ ꝓmo deb'et offerre in ecclesia. Mā illa debet p̄ferri q̄ nupta est nobiliori viro. Mā radijs maritoꝝ mulieres ꝛoꝛuscāt vt in auctē. de cōsuli ℔. hec itaq̄. colla. iiij. fa. l. femine. ff. de senato. Et ad sedādū istā cōcertationē mulierū p̄t implozari officiū iudicis. vt. l. i. C. vt dignita. oꝛ. seruef libꝛo xij.

☞ Opponif ꝓmo sic Et videf q̄ sunt plures bonoꝝ possessiones q̄z septem q̄ etiā est carboniana ꝑ. l. i. C. de carbonia. edic. Solutio Dic enumeranf bonoꝝ possessiones que tribuūt ius in ꝓpzietate. et danf cū cause ꝓgnitiōe. Vel rū tñ est q̄ sunt adhuc alie bonoꝝ possessiones. sed non dant ius in ꝓpzietate nec requirif in eis cause cognitio. z sūt tres. ꝓma dicif carboniana ꝑ quā pupillus cui mouef questio status mittif in bonoꝝ possessionē patris sui reseruato iudicio status vsq̄z in tps pubertatis vt in. l. i. allega. in oppositū. Scda est de ventre in possessionem mittendo que datur vxoꝛi quādo maritus eius moꝛif. et dubitaf an sit impzegnata an non vt ff. de ven. in possess. mittendo. l. i. ℔. de inspiciē do. Tertia est que datur gracia litis agnoscende et datur filio emancipato exheredato qui non cognoscitur iure ciuili vt possit intentare querelam inofficiosi vt ff. de inofficioso testamento. l. papinianus ℔. i.

¶ Cum igitur. Summak sic. Fauore creditoris et defuncti statutū est certū tps ad petendum bōxpossessionez scz ānus liberis et parentibus. Alijs aūt centuz dies vtiles quo tpe lapso accrescit bōx possessio nō petita alijs psonis eiusdem gradus. que eam petierūt. qbus nō existentibus admittunt sequētes in gradu ex successorio edicto. et petit bōxpossessio corā iudice sine solēnitate. hoc dicit Et ptz intellectus textus.

☞ Notandū pmo Quistud tps etiam currit ignoranti ignorātia iuris vt. l. iuris ignorātiā. C. qui ad bōxpos. admit. pñt. Nō aūt ignoranti ignorantia facti vt. l. q̄ diu. eo. titu. allegato. Currit etiā filio scienti licz pater suus ignoret si filius pt patrē certificare. quia filiꝰ pt bonoxpossessionē sine patre petē vt. l. bōx eo. titu. allegato. Nec pt iudex istō tps ad instātiā debitoris vel creditoris abbreuiare fm bar. in. l. si quis ita institua tur. ¶. i. ff. de hēdi. instituen.

¶ Notandū scdo q illi dies dicunt vtiles q̄ pōt haberi copia iudicis actorl. et rei vt ff. de diuer. et tpa. pscrip. l. i.

¶ Notandū 3°. Quisi prior in gradu repudiauerit bōxpossessionez ante finem tpis sibi assignati statim currit tps illi q̄ post eū admittitur. quia dies nō expectatur cuius euentus nihil opatur vt. l. aliqñ ff. ad velleia. Et ideo nō expectat finis tpis assignati illi priori. Ex q̄ ptz q si duobus sepatim cōcessa est pma prebenda vacatura. si infra mensem eam acceptauerint et pmus repudiat eaz ante finē mensis statim currit tempus secundo. faciunt notata p bar. in. l. si maritus ff. de adulte. Circa qd vlterius sciendū q quando habenti ius in aliqua re precipitur a iure vel a lege vt. ¶. certū tempus aliquid faciat sub pena priuationis iuris qd habet. si dicatur sit ipo iure priuatus. tunc lapso tpe priuatus est. Sed si non dicatur ipo iure. tunc nō est priuatus. sed requiritur sententia vt in. c. cōmissa. de elec. libro vi. Et illā sententiaz debet precedere monitio fm antho. de bu. in c. cum in cunctis. extra de elec.

¶ Notādū q̄rto. q si aliqs sit exclusus a bōxpossessione vt filius pt petere eā vt agnatus. Et si excludatur vt agnatꝰ pōt petere vt cognatus et ita quis videtur sibi ipi succedere vt ff. de successo. edic. l. i. ¶. sed videndum.

¶ Notanduz quinto q duplex est bōx possessio scz decretalis que decernitur a iudice viuo que fiebat olim cum solēnitate. Et dicitur etiam iudicialis. C. qui ad bonoxumpossessionez admit. pñt l. penul. et. l. fi. Alia est edictalis que cōpetit ex edicto pretoris mortui. Et ista petitur sine solēnitate iuris vt ff. de bonoxpossessionibꝰ. l. iij. ¶. sed si nemo. decretalem hodie nō habemus in vsu sed totus edictalem.

¶ Notandum finaliter Quisalique bōx possessiones hodie adhuc sunt necessarie vt contra tabu. et vnde vir et vxor Alie autem non sunt necessarie nisi in quibusdam casibus. Exquo prouisum est iure auctenticoruz de alijs remedijs vt in aucten. de heredi. qui ab intestato veniunt. p totum. collatio. ix. Si tamen volumꝰ. vti possumꝰ hodie istis bonorumpossessionibus.

Titulus XI

De acquisitione per arrogationem.

¶ Cōtinuatur sic. Dictum est q̄ modo res acquiruntur per vniuersitatem ex testamento et abintestato iure ciuili. et etiam iure pretorio per bonorumpossessionem. Cum igitur res etiam acquiruntur per vniuersitatem arrogatione

De acquisitione per arrogationem.

vt sup̄ p quas psonas nobis acquiritur ff. fina. Idcirco tractandū est hic de acquisitionibus p arrogationē. Et ita rubricatur iste titulus. Et istud ius nō est de lege xij. tabulaꝝ nec etiam pretoriuz Sed introductū est p cōsensum vt dicitur hic in pncipio tex. in nigro. Est enī istud ius introductū a cōstitutione diui pij consensu arrogatoris et arrogati. vt hic in glo. et ita etiā ptz tex. vsq; ad ff. ecce enī.

Ecce ei cū pater.

Sūmaꝝ sic. Omnes res ꝛ actiones ipius arrogati olim acquirebantur arrogatori pleno iure. exceptis illis q̄ minima capitis diminutione pereunt. Quia etiam olim vsus et vsusfructꝰ perierūt. sed hodie ea nō pereūt. hoc dicit Et ptz intellectus textus.

☞ Notandum pmo. Q olim oēs res ipius arrogati pleno iure acquirebaꝫ arrogatori. exceptis illis q̄ minima capitis diminutione pereūt. Et ideo ope libertoꝝ q̄ debenꝫ patronis et nō trāseunt ad extraneū heredē nō acquirebantur arrogatori vt sunt obsequiales que cōsistunt in faciendo sicut est assurgere coꝝ patrono et simles vt. C. de opis liberto. l. liberti. Et etiā ope fabriles incerte vt sunt carpētarie et silēs vt ff. de opis liberto. l. si oparū iudiciū. Ex quo ptz q̄ si patronꝰ dat se in arrogationez liberaꝫ libertꝰ ab istis opis. de quo latius p bar. et glo. in. l. si nō sortez ff. libertus ff. de condic. indebiti. Si tamen patronus conduxit aliquas opas ille acqruntꝫ arrogatori. Sic etiā q̄ tus agnationis perit minima capitis diminutiōe. vt ſ de legit. agnato. tute ff. fina. sed non ius pgnatiōis. quia p ius ciuile nō perimitur ius naturale vt hic in glo. sup verbo. ius agnationis. Idcirco ius succedendi vt agnatus etiam non acquiritur arrogatori. Et dicit glo. hic q̄ hoc etiam locum habet hodie. Sed hoc nō est verum nisi intelligatur hodie. hoc ē tempore quo fiebat iste liber. Nam isto tempore cum differentia agnationis et cognationis sit sublata non perit agnatio sicut nec cognatio minima capitis. diminutiōe vt in ff. si vero. in auctē. de heredi. qui abintesta. veniūt. colla. ix.

¶ Notanduz scdo. Q vsus et vsusfructus olim perierunt minima capitis diminutione. hodie tamē nō pereūt vt ꝟ Sed nō transeunt proprie ad arrogatorem vt scilz ipe habeat illius vsum vel vsumfructū. quia seruitus seruituti nō debetur vt ff. ō vsufruc. lega. l. i. Ipe tñ habz cōmodū vsus vel vsusfructꝰ ipi arrogati quēadmodum dicitur de filio naturali et legitimo habente vsumfructuz. ꝛ existēte in ptāte patris vt in gl. in auctē. idem est. C. de bo. q̄ liberi.

☞ Oponit Et videt. q olim omnes res ipius arrogati acquirebaꝫ arrogatori p legem. actionuz ff. societas ff. p socio ¶ Solutio ¶ Speciale est in societate vt nemo inuitus habeat sociū. acq̄sita tñ i societate acqrebāt arrogatori.

Nunc autem.

Sūmaꝝ sic. Hodie res arrogati nō acquiruntur pleno iure arrogatori sicut olim sed arrogator tantū habz vsumfructū in bonis aduenticijs arrogati. Sicut pater in bonis filij naturalis et legitimi existentis in eius potestate. Mortuo tñ filio arrogato ꝛ nō existentibus psonis que patrē in successione excludūt succedit arrogator. De gestis tñ p arrogatū nō tenetur arrogator ipo iure licz noīe filij cōueniaꝫ. Et si noluerit eum defendere mittunt creditores in possessionē illoꝝ bonoꝝ q̄ in vsufructu futura fuissent eiꝰ cā si nō fecisset arrogatus. hoc dicit.

☞ Notādū pmo Q mortuo filio arrogato succedit arrogator si nō supsint psone q̄ excludūt pīez in successione vt sunt liberi ipius arrogati vt. C. cōia de

successio. l. fi. In q̃ lege etiã habeť pstitutio de q̃ fit h̃ mentio in tex. Et admittunť hodie fratres arrogati cũ arrogatore vt in auctẽ. de heredi. q̃ ab intestato venit. ℣. cõsequens. colla. ix.

¶ Notãdũ scdo. Q̃ arrogator nõ tenetur de gestis. p arrogatũ añ arrogationẽ ꝛ ꝺ his q̃ p⁹ arrogationẽ gesta sũt tenetur q̃ntũ ẽ in peculio. et in q̃bus acquirit sibi vsusfructus vt ff. de pecu. l. in arrogationẽ. Sicut etiã pr̃ tenetur pro filio q̃ntũ ẽ in peculio vt ff. de pecu. l. i. Et si noluerint arrogatores eũ defendẽ in aliqs tũc mittunť creditores in possessionem bonor̃ q̃ eius cã in vsufructu futura eẽnt vt h̃ in fi. tex. et ff. ex q̃bus causis in possessio. eatur. l. fulcinius. ℣. si quis.

De eo cui libertatis cã bona adijciũtur.

¶ Cõtinuať sic. Quia ꝫ p q̃s psonas nob acquirit. ℣. fi. dictũ ẽ. q̃tenus res p vniuersitatẽ etiã acq̃runť cã libertatũ conseruãdar̃. Idcirco subijcit h̃ de mõ illius acq̃sitionis. et rubricať iste titulus de eo cui libertatis cã bona adijciunť

Accessit Per pstitutionẽ ꝺiui marci ordinatuꝫ ẽ. vt datis libertatib⁹ in testamẽto ex q̃ nõ ẽ adita hẽditas pt vn⁹ de seruis q̃bus data ẽ libertas prestita idonea cautiõe de satisfaciẽdo creditoribus petere vt bona sibi adijciant causa libertatũ cõseruãdar̃. Et ita oẽs serui efficiẽnt liberi. Et ipe erit patronus nõ solũ eor̃ q̃ p fideicõmissuꝫ. sed etiaꝫ si velit et ipi cõsenserint eor̃ q̃ directo acceperũt libertatẽ. Et si fisc⁹ velit bõ defuncti apphendere. salue tñ dñt libertates remanere. tũc ibi. h̃ rescripto. Et valꝫ ista pstitutio nõ solũ ad libertates cõseruãdas. sed etiã ne creditores bona defuncti possideãt et vẽdãt. Et hꝫ etiã locũ q̃n libertates date sunt in codicill'. et nemo abintestato adit hẽditatẽ. tunc ibi. si is. Et si ille q̃ repudiauit vel abstinuit ab hẽditate p⁹ adiectionẽ bor̃ cã libertatũ pseruãdar̃ factã in integrũ restituať. libertates tñ q̃ date sũt nõ renocanť. Et si libtates date sint inť vinos vel cã mortis pt aliqs hac de cã bõrum adiectionẽ petẽ. ne dubiteť an h̃ in fraudẽ creditoris factuꝫ sit. nõ ex v̊bis ꝫ ex mẽte pstõnis. tũc ibi. ꝛ cũ mlt̃as. Et q̃ in dicta pstõne ipfecte cõtinebať ius huius successiõis. Idcirco p dñꝫ Justinianuꝫ istud ius cõpletũ ẽ. hoc dicit.

☞ Notãdũ p⁰. nõ solũ seru⁹ vel fisc⁹ ꝫ etiã q̃cũq̃ eẽne⁹ pt petere cã libertatũ pseruãdar̃ adiectionẽ bor̃ vt. C. de manumiss. testamen. l. fi. Si creditorib⁹. aut vni ex creditorib⁹ noie oẽm. idoneã cautionẽ fecerit de soluẽdo insolidũ vt ff. ꝺ fideicõmiss. libta. l. iiij. ℣. creditorib⁹.

¶ Notãdũ scdo. q̃ iste cui bona adijciũtur nõ pt ipis libertis opas ponẽ vt. ff de opis liberto. l. si quis hac lege.

¶ Notãdũ ℨ⁰. Q̃ si illi q̃b⁹ relicta ẽ libtas directe noluerint consentire in ius patronat⁹ isti⁹ cui bõ adijciunť tũc remanebũt in seruitute vt habeãt eũ dñꝫ quẽ noluerũt habẽ pronũ. C. de manumiss. testamen. l. fina.

¶ Notãdũ q̃rto. q̃ ista successio nõ ẽ ex testõ nec etiã ab intestato. ꝫ vocať successio anormala in auctẽ. ꝺ hẽdi. ꝛ falci. ℣. in oĩb⁹. colla. i. Et hꝫ iste iura sepulture vt scꝫ possit inferre mortuos suos in sepulchro defuncti. vt ff. de fideicõmiss. liberta. l. iiij. sicut heres hꝫ illa iura iure ciuili et bor̃ possessor iure ptorio. q̃ q̃dẽ iura ñ hꝫ ille q̃ recipit hẽditatẽ p fideicõmissuꝫ ꝫ manẽt apud hẽdẽ vt. l. quia pinde. ff. ad trebellianũ.

¶ Notãdũ q̃nto. ibi si is. q̃ q̃ñ sil' cõcurrunt fauor psone et fauor cause tũc ꝓ fauorẽ cause postponend⁹ ẽ fauor psone Et ĩõ licꝫ fiat restitutio in integrũ fauoꝛ minor. l. nõ tñ renocanť libertates

¶ Notãdũ finaliť. ibi. ꝫ cũ multas. Q̃ vna cõstitutio supleť p aliã. Et ita ꝺi/

cit dñs antho. de bu. in c. cāz q. eē de rescrip. q rescripta dñt interp̄tari fm ius cōe et etiā statuta vt in c. lr̄is. eē de constitu. Sz p̄uilegia dñt interp̄tari p̄ ius cōe. Juxta tñ limites iuris cōis vt notaī in c. abbate. eē de ꝟbox significa. vt scz aliq̄d q̄ntūcūq; etiā minimū supadat iuri cōi p̄iuilegiū.

De successionibus sublatis. Titulus XIII

Dictū est s de q̄ttuor modis q̄b⁹ res acquirunt p vniuersitatez abintestato. Et vt nihil ātiq̄tatis ignorēt ponūt ꝟ duo modi q̄b⁹ olī res etiaz acq̄rebant p vniuersitatē. Et iō rubrica ist⁹ titul⁹ de successio. sublatis p bōx venditionē et senatusc̄ōsultū ꝛc.

Erant. Olim etiā erāt due successiones. q̄rum vna erat p bōx vēditionē q̄ scz creditor vēdebat bō debitor. sz illa nūc ſblata ē. tūc ibi. erat. Alia fuit miserabil⁹ successio. q̄ scz libera mulier cōiūgēs se seruo amittebat libertatē et substātiam que etiā modo sublata est. hoc dicit.

☞ Notādū p̄mo. q emptio ponit ꝟ i tex. p vēditiōe. et vnū correlatiuū ponit p altero. hoc tñ fallit in. l. ij. C. loca vt vult ibi Cy. q̄uis gl. ibi p̄riū dicat.

Notādū scd̄o sup ꝟbo. ambages. Q̄ ista successio p bōx vēditionē req̄rebat q creditor actionē suā p̄ponēret. et si cadebat a syllaba tūc cadebat a tota causa Si autē nō cadebat sz debite formabat actionē suā potuit p̄pria auctē oīa bona debitor. vēdere vt ff. ex qui. cau. i pos sessionē eat. l. i. Sz iste mod⁹ succedendi hodie sublat⁹ ē. vt. C. de formu. t impetra. sublatis. l. i. q; hodie creditor mittit in bōx possessionē ip̄i⁹ debitoris ex p̄mo t scd̄o decreto p mēsura debiti declarati vt in auctē. de exhibē. et introducen. reis. §. si vero. colla. iij.

Notādū z⁹. q iudiciū p̄t dici ordiariū dupl̄r. vno⁹ respectu ptātis ip̄i⁹ iudicātis. alio⁹ respectu forme iudicialis. Et ita etiā dupl̄r dicit iudiciū ex ordiariū. p̄mo⁹ iudiciū delegati ē ex ordiariū. scd̄o⁹ iudiciū in q̄ nō obseruat forma et ordo iuris dicit ex ordiariū vt notaī i. c quoniaz cōtra falsam. extra de p̄batio.

Notādū q̄rto. q mulier dicit bacchata. i. capta amore. q; sic q̄s capit baccho. i. vino. vt nō vtat rōne. sic etiā capit amore. Nā furoē amor. nihil ē vehemēti⁹. vt ī auctē. q. mo. na. effici. legit. §. illō.

Notādū finalit. q libera mulier p̄t hodie nubere seruo si nō ignoret p̄diti onē ei⁹ vt. l. fi. C. de agrico. et cēn. li. xi. Et maxie iure cano. vt in c. ij. eē de coniu. seruo. nec amittit libertatē. imo filij etiā sūt liberi q; sequūt vētrē. Et rō ē q mulier nō trāsit in ptātē viri nisi q̄ntū ad debitū carnale. et opas domesticas vt s ad tercyllianū dictū est.

De obligationibus. Titulus XIIII

Nūc dictū est de iure p̄sonax p⁹ libro et d̄ iure rex a p̄ncipio scd̄i libri vsq; ad istū locū. tractādū ē q̄ p̄nr de iure actionū fm q dicturz ē s in §. fi. de iure naturali gētiū et cīli. Et q; obligatio est mr̄ actionū vt ff. d̄ p̄cura. l. licz §. ea obligatio p̄cipue p̄sonaliuz. Jō p̄us q; tractaē de actionib⁹ p̄mittendū est de obligationib⁹. Et ideo iste titul⁹ sic rubricaī.

Nunc trāseam⁹. Nō sūmaī iste §. q; p̄cedit diffinitie. Et ponit ī eo diffinitio obligationis q̄ sic diffinit in tex. obligatio ē iur. vīculū q̄ ncitate astringimur alicui⁹ rei soluēde fm nr̄e ciuitatis iura.

☞ Notādū p̄mo. q triplex ē obligax scz nālis tātū. ciuilis tantū. et nālis et ciuilis sil. Naturalis tantū est vt q̄ solo p̄sensu nascit vt. l. ticiū. §. nālis ff. de solutio. Et ista p̄t cē int̄ seruū et dñm. vt seruus naturalit dño obligeī vt. l. naturaliter ff. de condictio. indebiti.

Sic etiam filius pōt obligari patri vt l.frater a fratre ff.eo. Sic et pupillus proximus pubertati potest obligari vt ff.de nouatio.l.i. Habet autem ista obligatio naturalis tantū aliquos effectus Primus est q̄ q̄uis nō pariat actionez parit tamen exceptionem vt ff.de pact. l.si vnus.ℱ.pactum. Scōs effectus ē q̄ impedit repetitionem soluti vt ff de fideiusso.l. fideiussor.ℱ.fideiussor. Tertiꝰ effectus est q̄ ei accedere potest pignus et fideiussor qui obligat naturaliter et ciuiliter vt.ℱ.de fideiusso. in principio. Quartus effectus est q̄ recipit cōpensationez vt ff.de cōpensa.l.etiā. Est tamē duplex naturalis obligatio vt in glo.in l.et si lege.in.ℱ.cōsuluit.ff.de petitiōe hereditā. Vna est que oritur ex nudis motibus hoīm vt q̄ benefactoribꝰ nr̄is bñ faciamus.et ista obligatio naturalis nō habet effectus p̄dictos. Alia ē que orit̄ ex consensu. Et de illa intelligunt̄ que dicta sunt. Est etiā obligatio ciuilis tātum que oritur ex dispositione seu solennitate iuris vt in glo.in.l. generaliter. C.de nō nūerata pecunia: Talis est obligatio qua aliquis chirographo cōfitetur sibi mutuū esse factum spe numerationis ante biennīū vt.ℱ.de littera.obliga.p totum et.l.in contractibus.C. de nō numerata pecunia. talis est etiā obligatio qua quis remanz obligatus qui fuit obligatus naturaliter et ciuiliter. ad aliquod debituz et factū est pactū de nō petendo. Et ista obligatio nō p̄t esse inter seruum et dñm.quia iure ciuili seruus nihil est.l.q̄ attinet ff.de regu.iur̄. Nec inter filiuz et patrem vt.l. frater a fratre.ff.de condic.indebi. Et ita etiam inter patrē et filiū nō p̄t esse iudiciuz.ff de iudi.l.lis. Jure ciuili hoc impediēte ratiōe patrie p̄tātis.ℨ de pa.p̄tāte.ℱ.ius āt. Et ista ciuilis obligatio tantū etiam habet aliquos effectus. Nā licz etiā nō pariat actionē.parit tamen exceptionē vt.l.in cōtractibus.C. de nō numerata pecunia. Pōt etiaz ei accedere pignus et fideiussor.ff. de fideiusso.l. fideiussor. ℱ.fideiussor.sicut de naturali tantuz dictuz est. Et differt ciuilis tantū a naturali tantū.quia ista nō impedit repetitionem soluti sicut naturalis.nā debitum ciuiliter tantū. et indebitū naturaliter solutū p̄t repeti. sed debitū naturaliter et indebitum ciuiliter solutū nō pōt repeti vt.l.i.ff. de cōdic. inde. Sed obligatio naturalis et ciuilis simul est illa q̄ cōiter venit in cōtractibus ⁊c. Et ista ē que hic diffinitur.

¶ Notandū scōo.q̄ iuris vinculuz debet hic exponi actiue.id ē ius vinciens hoc est ligans. Nam sicut boues et alie bestie ligantur funibus .sic homines ligantur ℞bis et obligationibus vt ff.de ℞bor̄ significa.l.rei.

¶ Notanduz 3°.q̄ cum dicitur hic quo necessitate astringimur intelligit̄ q̄ nō est obligatio que hic diffinit̄ nisi p eam quis necessario restringatur. Nō enim est verus debitor in cui⁹ p̄tate est soluere vel nō soluere vt ff.de ℞bor̄ signifi.l debitor. Et ideo bñ dicit̄ q̄ oīs homo est debitor mortis. quia necessario habz soluere mortē. Ex quo p̄z q̄ hic nō definitur illa obligatio que p̄t elidi p exceptionē vt ff.de regu.iur̄.l. nō videt̄.

¶ Notandū q̄rto. Qz q̄n dicit̄ hic aliquius rei soluēde .ibi res. capit̄ generaliter p re aut p̄o facto vt ff. si certū petatur.l.i.et de ℞bor̄ signifi.l. rei.

¶ Notādū finalit̄. q̄ q̄n dicit̄ in diffinitione.fm nr̄e ciuitatis iura.hoc pōt p̄mo referri ad diffinitū vt sit sensus.obligatio fm nr̄e ciuitatis iura est iuris vinculū ⁊c. vel scōo p̄t referri ad iuris vinculuz vt sit sensus.obligatio est ius vinciens fm iura ciuitatis nostre. vel tertio potest referri ad illam p̄ticulam alicuius rei soluēde.vt sit sensus q̄ ista res debet solui fm iura nostre ciuitatis que volunt q̄ res soluatur eque bona. vt ff.si certum petatur.l. cum quid.

Et q̄ soluatur congruis loco et tpe vt ff. de solutio. l. solutur⁹. et q̄ caueatur ꝺ euictione ff. de ℞bor. obliga. l. iulianus ℣. qui fundū. et q̄ soluaꝯ apud cōpetentem actorē et iudicē vt. C. si nō a cōpeten. iudi. l. fi. et q̄ res nō sit deteriorata et hoc est verū si deterioratio veniat officio iudicis vt in p̄ctibus stricti iuris. Sec⁹ si veniret iure actiōis vt in p̄ctibus bo. fi. Et ideo si aliq̄s accōmodaſſ alicui equū. teneret illū recipe etiā deterioratū. vt notaꝯ p glo. et p bar. in. l. qui sibi ff. de solutio. Et ex istis faciliter p̄t colligi quid debitor debeat facere si creditor nō vult recipe debitum vt nō cōstituaꝯ in mora.

☞ Opponit⁹ p̄ p̄dicta Et videt primo q̄ ista diffinitio obligatiōis nō sit bona q̄ oīs diffinitio cōuertit cū diffinito vt l. oīs diffinitio ff. de regu. iur. Sed ista diffinitio nō cōuenit obligationi naturali tantū nec ciuili tantuꝫ q̄ ꝛc. Media seu minor ptz q̄ p talē obligationē non restringit q̄s necessitate ¶ So⁹. ¶ Dic nō diffinit oīs obligatio. sed illa q̄ ē naturalis et ciuilis simul vt dictū est in fi. p̄mi notabilis.

¶ Opponit sc̄o Et videt q̄ hic diffinitur etiā obligatio cui p̄t opponi exceptio. q̄ ꝺ diffinit obligatio ciuilis ꝛ naturalis q̄ p̄t p̄hi p filiū et p mulierē cui tñ p̄t opponi exceptio de macedoniano et velleiano. q̄ nō bñ dictū ē in 3⁹ nōbili q̄ ꝺ solū diffinit obligatio q̄ nō p̄t elidi p exceptionē ¶ So⁹. ¶ Obligatiōi duplicit p̄t opponi exceptio. Uno mō ꝓpt defectū vinculi naturalis aut ciuilis. Et ita ꝓcedit q̄ ꝺ dictū est in 3⁹ nōbili. Alio mō opponit exceptio nō ꝓpt defectū vinculi sed ꝓpter psonā p̄hentē. et ita ꝓcedit oppositio. Una obligatio p̄cta p filiū est naturalis et ciuilis p̄t tñ opponi exceptio de macedoniano vt. l. q̄ naturalis ff. ad macedo. Ita etiā est obligatio p̄cta p mulierē tñ opponit exceptio ꝺ velleia. vt. l. si mulier. ff. ad velle.

¶ Omnium autem.

Nō summatur quia procedit diuisiue Nam obligationū q̄dā sunt ciuiles ꝛ q̄dā ꝓtorie. Ciuiles sunt que legib⁹ cōstitute sunt. aut iure ciuili approbate sūt Sed pretorie sunt que p pretorē induc̄te sunt que etiā vocant honorarie. tūc ibi. sequens. ponit alia diuisio. Una obligationū q̄dā sunt ex contractu. quedaꝫ ex quasi contractu. quedam ex maleficio et quedam ex quasi maleficio. Et primo tractandum est de illis que sunt ex contractu. tunc ibi. harum autem. Et iste q̄ sunt ex contractu. aut fiunt ex reb⁹ aut ex ℞bis. aut ex lr̄is. aut ex consensu. de quibus omnibus dicetur infra.

☞ Notandum primo. q̄ diuisio est vniuersalis materie breuis cōpositio. Et ad que vtilis est diuisio. dictū est ꝑ in p̄emio huius libri ℣. penul.

¶ Notandum sc̄o q̄ ille obligatiōes sunt ciuiles que habent efficaciam suaꝫ ex cōstitutione legū. vt est illa que daꝯ p. l. aquiliā. vt ℣. ad legē aquiliā in p̄ncipio. vel que daꝯ de pauperie vt ff. si quadru. paupe. fecis. dicaꝯ. l. i. vel que ē furti nec manifesti vt ℣. ꝺ noxali. actio. ℣ sūt. aūt. vel dicunt etiam obligationes ciuiles que descēdunt a iure gentiū. Sunt tñ p ius ciuile cōprobate. Sed pretorie sunt in quibus p̄tor cōstituit aliq̄d vel addendo vel approbando vel etiā de nouo condendo vt ff. de iusti. et iure. l. ius aūt ciuile. ℣. ius p̄toriū. Et vocāt iste etiā honorarie. q̄ p̄tores honores gerebant vt etiaꝫ ꝑ de iure natura. genti. et ciuili. ℣. p̄toriū edicta. Et seruit istud ad sciendum que actiones sunt ciuiles et que p̄torie int̄ q̄s est magna dīa vt ℣. de ppe. et tpa. actio. dicetur.

¶ Notandū 3⁹. q̄ triplicit capit p̄ctus sc̄z ꝓprie. improprie. et improprissime. proprie p̄ctus dicit q̄ñ p̄hētes hincinde obligāt vt in emptiōe et vēditiōe vt. l. labeo. ℣. p̄ctuꝫ ff. de ℞bor. significatio.

Impropie dicitur qñ vna ps solū obligatur vt in mutuo vt ff.si certū petaē l.ij. Sz cōtractus impropissime dicē est qñ fit dissolutio cōtractus vt in trāsactiōe vt notaē p bar.in.l. siue apō acta C.de trāsactio. Sic etiā ē in liberatiōe vt.j.qb⁹ modis tollit obligā.§.i. Et ista seruūt ad intelligendū statuta in qbus termini dñt ꝓprie accipi vt.l.ij.§.hec ꝟba ff.de nego.gestī. Ex q̄ ptz q si in aliq̄ loco sit statutū q̄ ꝓhibeē vt nemo cū talib⁹ ꝓhat p illud statutū nō ꝓhibeē mutuū neq; trāsactionē neq; liberationem cuz talib⁹ fieri q̄uis bal.C. de pactis in rubrica dicat q qñ p statutū ꝓhibeē cōtractus etiā ꝓhibeē liberatio et multo magis mutuū.

¶ Notandū finaliē Qd dīa est inter cōtractū obligationē et actionē Nā ꝓctus ē cōceptio ꝟboꝝ seu cōsensuū vt ff.d ꝟboꝝ obliga.l.stipulationum.§.stipulatio Et est facti vt ff.de curato.furio.l. cōsilio. Obligatio āt oritur ex cōtractu ꝛ ē iuris ff.si certū petatur.l.ij. Actio āt vlterius oritur ex obligatione vt ff.de p curato.l.licz.§.ea obligatio et etiā ē iurl.

Quib⁹ modis re cōtrahitur obligatio.

Quia ꝫ dictū est titulo ꝓxīo.§.fi. q ādtuor sunt species obligatōis q̄ nascitur ex cōtractu Quaꝝ ꝓma est q̄ nascitur ex re etiā potior. Idcirco ꝓmo d illa ḃ tractatur ꝛ rubricaē titul⁹/ quibus modis re cōtrahitur obligatio.

Re contrahitur.

Re cōtrahitur obligatio in datiōe mutui qd cōsistit in reb⁹ q̄ p nūerū pōdus vel mēsurā tradunt vt fiāt accipientiuz Et ex hac obligatiōe nascitur actio q̄ vocatur certi cōdictio. ḃ dicit.

☞ Notandū ꝓmo q nudū pactū pōt nouem modis vestiri.ꝓmo re vt ḃ.scdo ꝟbis vt.j.ti.ꝓxīo.ꝫ lris vt.j.de lrāruz obligatio.q̄rto cōsensu scz solo q in aliis obligatiōib⁹ etiā requiriē cōsensus vt.j.de obliga.q̄ ex cōsensu nascūtur.qnto cohꝛentia ꝓctus vt qñ iuxta ꝓctum ponit pactuz ante vel post vt.C. de pactis.l.petēs. sexto in tuēctu rei vt in cōtractib⁹ innoīatis.C. d rex ꝓmuta.l. ex placito Et differt iste mod⁹ a ꝓmo q qñ pactum vestitur re tunc statim habet robur et nasciē actio vt ff.si certū petatur l.cum quid. Sed qñ vestitur p interuēctum rei tunc nō statiz habet robur.nec oritur actio Sz tunc demū qñ res ē tradita vt.C.de pactis.l.petēs.septimo ꝓncipio rei vt si quis pollicitē reipublice nudo pacto vt ff.de pollicita.l.i.octauo iureiurādo vt.l.iurisiurādi ff.de opis libero.nono auctoritate seu auxilio legis. vt ff.de pactis.l. legitima. Et dicit nuduz pactum vestiri auxilio legis qñ ex tali pacto nō daretur actio nisi lex hoc diceret.et hoc fit in multis casibus sicut ptz in his ꝟsib⁹ nō recta lege pdū currentib⁹ Pactū in his nudū actionē maxime parit.Cōstituens.donās.dotans. spondēs ob honorē. Mautarūq; fraus accessio vrbis vsura. Nam aliē ex nudo pacto nō daē actio vt ff.de pactis.l. iuris gētiū.§.q̄nimo.qd vex ē iure ciuili.secū iure canonico vbi ex nudo pacto datur actio.eē de pactis.c.i.

¶ Notandū scdo. q ad hoc q aliq̄ res possit dari mutuo aliq̄ req̄rūtur. Primo q illa res ex natura sua ꝓt nūerari mēsurari vel pōderari. Scdo q sit etiā consuetudo talem rem numerando vel mensurando vel pōderādo tradi. Tertio q datio rei fiat fm eius aptitudinē Et ideo vinum non traditur mutuo p pondus sed per mensuram.

Quarto q actus aptē ad aptitudinem rei.et ideo si pecunia tradatur cū sacculo tanq; species et nō numeret non est

mutuū. Et ista notanť p docto. et precipue p bar.in.l. mutuū.ff. mutui.ff.si certum petať. Patz ergo q si trado librum p pōdus nō est mutuū vt.l.ij.ff.si certum petať.

¶ Notādū tertio. q in mutuo trāfferť dominiuz a dante in accipientem. Dicitur enī mutuū quia de meo fit tuuz. Et dicunt docto. q valet argumentum ab etymologia nois in.l.ij. appellata. ff.si certū petať. Ex q patz q si res tradaťa ñ dño nō ē mutuū. nisi p recōciliationē que pt fieri cōsumptiōe vsucapiōe vel p supuenientiā dominij aut etiā ratihabitiōe vt notať cōiter p docto. in.l.ij. ij.ff.si certū petať. Exemplū pmi ē vt mutuaui tibi pecuniā alienā. etiā quam furatus sum et tu cōsumpsisti eā etiā totā. tūc valet mutuū quo ad totā pecuniā. sed si nō esset cōsumpta nō valeret mutuū. q teneris eandē restituere. idē de pte quo ad ptē. ff. si certū petať. l. nā si fiat. intelligiť etiā psumpta si ē mixta cū alia pecunia et ab ea discerni non pt ff. de solutio. l. alie. Exēplum scōi est vt mutuaui tibi pecuniā alienā. et stipulatus eā sum mihi dari si dñs pecunie a te eā petit habes exceptionē doli ptra me. ff. de stipu. seruo. l. i. ij. Exēplū ětij vt si ille q recepit mutuū de pecunia aliena possidēdo vsucepit eā añq̄ exposuit. qđ cōtingit in dote nūerata ff. de iure dotiū. l. paul⁹. idē in donatiōe cā mortis. ff. de donatio. cā mortis. l. q alienam Exēplū q̄rti vt si pecuniā hēditariā tibi mutuo. et postea adeo hēditariā. l. p inde in fi. ff. si certū petať. Aut si pecuniā alicui⁹ tibi mutuo quā postea mihi legat. si tū idē aīm⁹ mutuāti. maneat. ratihabitione argu. l. pcuratoz. ff. de conditio. et demonstratiōibus.

¶ Notādū q̄rto. q recipiēs mutuū nō teneť eādē rē in specie. i. ī nūero. restituere. alias esset depositū vel cōmodatū. Sz in genere. i. eiusdē nature et q̄litatis. i. bonitatis vt ff. si certū peta. l. cū qd. Ex quo patz q p antiquo vino nō pt solui nouū. q. nō est ita bonū. qđ vez ē si nouū vinū nō duz sit digestū. Sz postq̄ digestū ē et purificatū tūc nouū vinū est melius antiquo vt. l. firmio cleodoro ff. qñ dies lega. ce. Et dicit bar. in. l. si tibi decem ff. de pactis. q prius sydera caderent de celo q̄ posset plus venire in obligatione que re ptrahiť q̄ ē ipa res Et q dicit in illa. l. si dem tibi decē milia et pacisco. q tu reddes mihi xx. milia nō veniūt nisi decē milia in obligatiōe. Si tū debitoz esset in mora posset creditoz ex mutuo petē suuz interesse si q̄eniat ex lucro cessante. siue ex dāno mergente vt notať in. l. vinuz p docto. ff. si certum petať.

¶ Notandū finaliter Q. actio qua petiť mutuū vocať certi condictio. et pōt dici certi pdictio specialis vt ff. de triticа pdictione. l. i. Nā in oī causa et ptu ex quo certū petiť. dať certi pditio generalis vt. l. certi cōditio ff. si certū pe. Et eadē actio que dať ad mutuū datur etiā ad interesse. q q̄uis ñ sit certū in pncipio. certificať tū p iudicē. Et hoc maxime vez est qñ in libello concludiť ad certaz summā vt notať in. ff. curare. ff. de actionibus.

☞ Opponiť pmo sic Et videť q pecunia nō psistat in nūero p. l. ij. ff. itē mutuū ff. si certū petať ¶ Solutio ¶ Pecunia capitur tripliciter. Elno mō pro omni re corpali. Scōo modo pro omni re q̄ consistit in numero pōdere aut mēsura. Tertio modo pro pecunia numerata vt notať p bar. in. l. talis scriptura ff. de lega. pmo. Et ē tex. in. l. pecunie ff. de vboz signifi. et isto mō capiť h.

¶ Opponiť scōo Et videť q nō bñ dicať in tex. q i mutuo pt eadē res reddi di p. l. ij. in pncipio. ff. si certū petatur ¶ Solutio ¶ In mutuo pt eadē res reddi vt hic dicitur. sed hoc non debet a principio agi vt scilicz eadem res reddatur vt vult. l. in oppositū allegata.

Is quoq3. Sūmaī sic. Contrahīt etiā re obligatio solutiōe indebiti p errorē facta nō obstāte. q̄ ille qui soluit magis videtur distrahere q̄ contrahere. Et ex ista obligatione nascīt actio cōdictitia. quatū nō teneī pupillus. si ei sine tutorl auctoritate p errorē indebitū solutū sit. sicut nec etiā teneī certi cōdictiōe si sine tutore mutuū accepit. hoc dicit.

☞ Notandū ꝓmo. q̄ ad hoc q̄ aliq̄s obligeī hac obligatione requiritur q̄ solue's ignoret eē indebitū. Nā si sciēt solueret p̄sumereī donare. Et non esset ista obligatio vt notaī in. l. i. ff. de cōdictio. indebiti. Est āt solutio indebiti q̄n quis teneī alicui r. et soluit rr. et habetur de hoc glo. notabil' in. c. fi. eē de solutio. ad longū.

¶ Notandū scdo. q̄ ista actio p quā repetīt indebitū. vocaī cōdictio indebiti Et requiritī ex pte ei' cui solutī q̄ res trāsferaī in eius dominiū. Alioq̄n non est ista obligatio vt ff. vsufructuarius quēadmo. caue. l. fi. Si etiā iste ignoret indebitū eē nō obligaī nisi ī q̄ntū fact' est locupletior. sed si sciat obligaī nō solū ad rē quā accepit. sed etiā ad accessiones et augmenta naturalia vt ff. de condictio. inde. l. indebiti. vocāt āt accessiones naturales. augmenta que veniūt naturaliī ex ipa re sicut fruct' ex agro seminato et ptus. Sed nō ad augmēta ciuilia. vt. C. e. l. i. Dicunt augmēta ciuilia que veniūt ex industria hoīm et labore. Et si rē retineat postq̄ sciat. inuito dño teneī etiā actione furti vt ff. de cōdictio. fur. l. quoniā.

¶ Notandū 3°. q̄ ad indebitū solutū p errorem quis obligaī sicut ad mutuum vt ff. de obliga. que ex q̄si cōtrac. nascuntur. ff. fi. nisi in quibusdā casib'. Primo si soluaī indebitū ex causa. q̄ ex inficiatione crescit. vt. l. ea que. C. eo. Scdo ex causa pietatis. vt. l. cū his. ff. si mulier ff. e. Tertio trāsactiōe vt. l. in summa ff. e. Quarto auctoritate rei iudicate vt. l. i. C. eo. Quīto ratione scientie vt. l. i. ff. e. et dictuz est in ꝓmo notabili. Sexto iureiurando vt ff. de actio. ff. si q̄s postulāte.

¶ Notādū q̄rto q̄ pupillus cui solutū est indebitū p errorem sine auctoritate tutorl. nō teneī hac actiōe. sicut nec mutui datione. qđ verū est nisi pupillus ex eo factus sit locupletior vel pecunia est apud eū salua. aut in aliā rem conuersa. vt. ff. de solutio. l. in pupillo. Nam tūc naturaliter et ciuiliter obligaī et teneī cū effectu vt. l. naturaliter. ff. fi. ff. de condictio. indebi. ¶ Ad sciēdū ergo qualiī pupillus ex mutuo vel ex indebito. aut alias possit obligari. sic est distinguendū Aut enī pupillus est minor infante. id est eo qui nondū cōpleuit septimū ānū et nullo modo p̄t obligari. l. qđ pupill' ff. eo. Aut est maior infante. et ꝓmittit tutori suo. et nullo modo obligaī ff. de auct. tuto. l. pupill'. Aut promittit alteri sine tutore et obligaī naturaliī. sed nō ciuiliter vt. l. i. ff. de nouatio. aut promittit cū tutore et obligaī naturaliī et ciuiliter vt. l. impuberes. ff. de auct. tut. ex. sed p̄t restitui in integrū. codex modo dicendū est de adulto minore habente curatorē vt. C. de in inte. resti. minor. l. si curatorem. sed si nō habeat curatorem obligatur naturaliter ꝛ ciuiliter. ſz p̄t restitui si obligauit se añ xxv. annuz

¶ Notādū finaliter q̄ iste casus potī' videtur ponendus in titulo de obliga. que ex q̄si contractu nascunt vt in. ff. itē is ibidē. quia soluens vult distrahi non contrahi. ſz quia hic tacite aliq̄d agiī qđ cōcernit cōtractū. Nā ille qui recipit indebitū obligaī re sicut in contractu qui cōsistit in re. Idcirco ponīt hic ff. a. l. si in area. ff. eo.

☞ Opponīt sic Et videī q̄ nō bñ dicīt in tex. indebitū posse condici. si appareat ſz ipm esse indebitū. q̄ ex illo seq̄retur q̄ indebitum deberet probari añ

institutionem actionis seu ante litē cō/testatā qđ nō est vex. ¶ Do.⁹ ¶ Istud ꝟbū ꝑt.debz intelligi hic cuz effectu vt scz reus cōdemnet ꝑ sentētiā vt sit sem/sus q nō ꝑt indebitū condici effectua/liter.l.sentētia ferri donec appareat in/debitum.

Item is qui Recipiēs cō/modatū.id est cōmodatarius etiā re obligat.et nascit er hac obligatiōe actio commodati. Et differūt mutuū et cōmodatū. qz in mu/tuo trāsfert dominiū.in cōmodato non Et recipiens mutuum tenet de dolo oī culpa et casu fortuito. Sz recipiēs cō/modatū tenet de dolo et oī culpa. sz nō de casu fortuito.nisi culpa sua ꝓcedat il lum casum. Et cōmodatū debz esse gra tuitū.hoc dicit.

¶ Notandū ꝓmo. Qz tex.tāgit ħ duas differētias inē mutuū et cōmodatuz ꝓma est q in mutuo trāsfert dominium in cōmodato nō. Opz enī cōmodatariū restituere cōmodanti eandē rē. Sz gl. sup ꝟbo.accepit.dicit de triplici mutuo Nā quodđā est naturale tantū.scz quā/do numerat pecunia sine aliq̄ stipulatione. Aliud ē cile tm̄ scz qñ fit stipulatio sine nūeratiōe.aliud ē naturale ⁊ ciuile sil.scz qñ nūerat pecunia et capit stipu/latio vt ff.si certū peta.l.ij. qđ ꝯ ħ dicit de trāslatiōe dominij. intelligit de mu/tuo ꝓmo.et 3⁹ mō dicto. Et deficit mu/tuū inēdū ratione rei.vt in furto vt ff. eo.l.ij ¶ mutui. Inēdū rōne ꝑsone vt.ff si certū petat.l.si a furioso. Interdū ra tione cōsensus vt ff.si certū petat.l.si ꝯ pecunia. Scđa dza est qz recipiēs mutu um tenet de dolo et oī culpa et casu for tuito. Cōmodatari⁹ ām nō tenet de casu fortuito nisi sua culpa ꝓueniat illū casū Et erēplificat tex.vt si cōmodata sit ti bi res vt ea vtaris in domo tua. Et de/fers eā tecū in peregrinatiōe si tūc eam casu amiseris teneris de ea restituenda vel ei⁹ estimatione. Et licz cōmodata/rius regulariter tenet de omni culpa. vt hic dicitur.quia nō sufficit tantā di/ligentiā adhibere ꝙntā quis adhibet in suis ꝓꝑijs reb⁹. Et ideo iste politiu⁹ ex actā in tex.exponit ꝑ suplatiuum.i.exa/ctissimā. Istud tamen habet exceptiōes Vnde sic distinguendū est.Quia aut cō modatum datur gratia cōmodantis. et tunc cōmodatarius solū tenetur de do lo.ꝟbi gratia.Cōmodo vxori mee futu re aliqua clenodia.scz anulos cozonam et similia.vt ornate veniat in domū me am.Et si ista ꝓdantur non tenetur mu/lier nisi fecerit dolum.vt.l. si vt certo ¶ nunc videndum ff. cōmoda. Aut datur gratia vtriusq̄.scilicz cōmodantis ⁊ cō modatarij.et tunc tenetur cōmodatari⁹ de dolo lata culpa et leui. vt si cōmodo tibi vasa argentea quia tecum cenabūt amici vestri et mei vt tractentur gratia nostri vt ff.eo.l.in rebus ¶ hoc ita.Aut datur gratia cōmodatarij tantum et ei⁹ rogatu quod presumit in dubio. ⁊ tunc tenetur cōmodatarius etiam de culpa leuissima. Et qz hoc regulariter fit. ideo textus solum loquitur in illo casu. Sic etiam potest dici de contractu in gene/rali.vt in glo.in.l si in certo ¶ ij.ff.eodem Quia aut fit gratia dantis tantum.⁊ te netur solum de dolo. aut gratia accipi/entis tantum:et tenetur de dolo et om ni culpa.excepto precario.quia ibi reci/piens tenet solum de dolo et leui cul/pa vt ff.de preca.l. quesitū ¶ et ibi. Aut gratia vtriusq̄.et nō tenet de culpa le/uissima. Est autem differentia inter pre carium et cōmodatum.quia cōmodatū datur ad certuz vsum.ita q si cōmoda/tarius aliter vteretur,re cōmodata cō/mittit furtum. Precarium autem non datur ad certuz vsum. secundo quia cō modatuz non potest statum reuocari. sz completo vsu ad quez cōmodatum est sed precarium semper reuocari pōt. Et de istis differentijs notat in glo.in.l.vt cōmodato ¶ sicut.ff.cōmodati.

Notanduz scdo. q duplex ē actio cō modati. Nam queda ē directa que dat cōmodanti cōtra cōmodatariū non solū ad rem cōmodatā sed etiā ad interesse. vt ff. cōmodati l. iij. §. si res. Alia dicit ptraria que datur cōmodatio contra cōmodantem de impensis factis in re cōmodata vt ff. cōmodati l. in cōmodato §. cōtraria.

Notandū iij. q incendiū interdum numerat inter casus fortuitos et interdū inter culpas. Naz si incendiū ortuz sit in aliena domo ꝺr esse casus fortuitus respectu eius in cuius domo non est ortū icēdiū. sed si i sua domo icendiū sit ortū tunc dicitur eē ex sua culpa vt l. si seruus seruū §. si fornicarius ff. ad l. aquiliā. Nam incendia cōiter veniunt ex culpa inhabitātiū vt l. si vendita ff. de piculo et cōmodo rei vendite.

Notandum finaliter. q cōmodatum debet esse gratuitū. Si enī merces iteruenīat non est cōmodatū sed locatū vt §. locati §. i. quod est vez si res sit locabilis Alioquin est ptractus innomiat⁹ vt l. naturalis §. adeundo. ff. de ꝓscp. ꝛ. Sic etiā mandatū debet esse gratuituz vt §. mandati §. fi. cuius postea qū mādatū cōpletū est debet solui sallariū ꝑ labore vt ff. man. l. i.

Preterea Depposito etiā re ꝑtrahitur obligatio Et teneť depositarius tm̄ de dolo. h ꝺr

☞ Notādū ꝑ⁰. q si deposui apꝺ te rē meā teneris mihi actione depositi directa. sed si tu feciſti aliq̄s impensas in re mea tunc ego teneor tibi actione depositi cōtraria sicut dictū est de ꝓmodato.

Notandū scdo. q depositarius tenetur de dolo. vt ff. depositi l. i §. illꝺ t de lata culpa. que equipatur dolo: vt ff. de positi l. qꝺ nerua. Non autē tenetur de leui culpa regulariter. Et ideo si tu rē meā apud te depositaz negligentia tua casu vel furto amiseris mihi non teneris. debet enim mihi imputari. quia rez meā custodiē dā tradidi amico negligēti. Si tñ factū sit pactuz inter te et me q si rē meā ꝑdideris teneberis tūc etiā obligaris ad culpam leuissimam vt ff. depo. l. i §. sepe. Interdum etiam teneris de casu. vt si rem meam apꝺ te depositam portaſti ad loca piculosa vt ff. cōmodati. l. in rebus §. i. Vel etiaz si fuisti in mora restituendi depositū vt ff. depositi. l. si in alea §. fi.

Notandū tertio. q dolus est machinatio studiosa vt ff. de dolo. l. i §. ij. Sed lata culpa est negligē. qꝺ omnes sciunt vt ff. de ꝛ. sig. l. late. Sed leuis culpa est. quando est desidia vel negligentia. vt hic dicitur. leuissima autez culpa est quando non preuideretur quod alius diligentissimus potest preuidere Et iꝺo furtum non committitur sine leuissima culpa vt ff. ꝑ socio. l. cuz duobus §. damna. nisi furtū fieret a ꝑsona domestica de qua non esset suspicio vt vult Cy. in l. ij. C. depo. Sic etiam incendiū ortū in sua domo nō ē sine culpa vt ff. de off. p̄fecti vigilū l. i §. i. et dictuz est s. §. ꝓx. Sed casus fortuitus est qui preuideri non potest vt C. de pigno. ac. l. qui fortuitis.

Notandū finaliter. q actio depositi habet paratā executionē sicut sm̄a vt C. depositi l. penul. Et hoc est vez qñ depositū est notoriū ꝑ publicū instrm̄. vel ꝑ scpturā ex testimonio testiū receptorum ad ꝑpetuam rei memoriā vt nōtabar. in l. creditores C. de pignorib⁹. Alias autē requirit libellus et litis cōtestatio. vt in c. qm̄ frequent. extra vt li. non contesta.

Creditor Acceptione pignoris. etiā re contrahit obligatio ex qua nascitur actio pignoratitia t tenetur creditor pign⁹ recipiēs de dolo. lata culpa. t leui. ꝛ nō leuissima neq; de casu fortuito. hoc ꝺ. vꝝ ad fi. ti.

☞ Notandum primo. q creditor in/

telligitur hic ex oī cā. vt in aucten. de fideiusso. ℣ fi. colla. i. qr pignoris obligatio q̄ ē accessoria p̄t oī obligatōi et pacto etiā nāli tātū accedē vt l. res hypothecate ff. de pignoribus.

¶ Notād. ij. q̄ i tex. ꝺr notāter. si creditor pign⁹ accepit. qr añ q̄ accepit pign⁹ nō ē ipe obligat⁹ q̄uis ex nuda puēctione pign⁹ sit obligatū sibi vt ff. de pigno ra. ac. l. i. et ꝓpetit ipsi creditori ex nuda puētōe actio hypothecaria ad pseq̄ndū pign⁹ vt. j. de actio. ℣ item seruiana. vbi etiā ponit differentia inē pign⁹ et hypothecā. qr pign⁹ pstituit i reb⁹ mobilib⁹ hypotheca vero in immobilibus.

¶ Notād. iij. q̄ actio pignoraticia ē duplex ¶ mā quedā ē dirca que daē debitori ptra creditorē p restitutōe pignoris qđ debet restitui in spē idē et cū fructib⁹ imo etiā si creditor sit in mora cū vsuris et inēsse vt in l. q̄uis ℣ nō tñ ff. de pigno. ac. ℣z nō nascit ista actio nisi solutiōe fcā. aut cū satisfactū sit de debito. vt in l. si rem ℣ oīs ff. de pigno. acti. ℣i cut actio tutele nō nascit nisi finita tutela vt ff. de tute. et rōcinijs distrahen. l. si tutor ℣ fi. q̄uis aliqui dicāt. q̄ iste actiones bñ ꝓs nascūtur sed nō prius daē seu intentanē ¶ prima tū opinio melior est ꝑm glo. Et si creditor non vellet recipe pecuniā vt posit retinē pign⁹. tūc debitor ꝺz pecuniā deponē et assignaē in iudicio et hoc sufficit ad rehabendū pign⁹. sec⁹ si faceret ex iudicio vt l. si rē alienā ℣ qui añt ff. de pigno. ac. ¶ Potest etiā debitor soluere creditori creditoris et liberaē si hoc faciat de voluntate creditoris sui non añt si faciat eo inuito sed si fecerit eo ignorante tūc non libaē iure. hz tū exceptō ex ptra creditorē. vt no. p bar. ꝛ doc. in l. solutū ff. de pigno. act. Et h̄ ē diligent retinendū. ¶ Alia est act. pigno. ꝓria que datur creditori ptra debitorē p impensis factis in pignore vt l. si necessarias ff. de pigno. act.

¶ Notādū. iiij. q̄ creditor non tenetur de culpa leuissima nec de casu fortuito si pign⁹ pdaē vt inuit in tex. hic. Et ratio est. qr iste ē ptract⁹ q̄ fit grā recipientis et grā ꝺantis. vt etiā dicit hic in tex. et in tali ptractu non tenet recipiens de culpa leuissima vt ff. ꝑmoda. l. si vt certo ℣ nunc videndū.

¶ Notandū finaliter. q̄ si pignus pdatur ex dolo aut lata vel lem culpa tunc debitor tenet hoc pbare sez doluz aut culpā vt ff. de pba. l. in exceptione ℣z si casu fortuito tūc ꝑm bal. in l. si creditor. C. de pigno. ac. distinguendū est. qr aliqui sunt casus fortuiti qui coīter accidūt sine aliqua culpa vt est incursus latronū vel naufragiū et in illis casib⁹ sufficit creditorē pbaē. q̄ pign⁹ sit amissū vt d. l. si creditor. i. respō. ¶ Alij sūt casus fortuiti qui nō accidūt cōmuniē nisi ex culpa vt est furtū vel incendiū Et in istis casibus sufficit creditorē pbaē si sit furtū. q̄ istō furtū accidit ſn culpa sua qr ꝑ psonā domesticā ꝺ. q̄ ñ fuit suspicio vt. l. argentū ff. cōmodati. Et de icēdio sufficit pbare. q̄ nō habuit ortū i domo sua vt l. ficꝺs furno ff. ad l. aqui.

¶ Oꝑponiē sic et videē. q̄ nō bñ dictuz sit in iij. notabili. q̄ pign⁹ ꝺz restitui cuz fructib⁹. qr ꝺr i tex. q̄ pign⁹ daē grā debitoris ꝛ creditoris ℣z isto mō creditor nō videē hrē aliquā vtilitatē ex pignore. ¶ Solutio ¶ Dico ē q̄ creditor nō habz aliquā vtilitatē ex pignore. q̄ ꝑt pecunia mēsurari ſz hz ex eo securitatē solutiōis fiende qr melio⁹ est pignori incumbere q̄ cōtra psonā agere.

De verboꝝ obliga.

Dictū est iam de obligatiōe q̄ nascit ex ptractu re Et qr alia spēs isti⁹ obligatiōis est scilicet que nascitur ex contractu qui fit verbis. Idcirco tractatur h̄ consequenter de ver. obliga. Et ita rubricatur iste ti.

Verbis obliga. Obligatio contrahit ꝑbis ex interrogatione et responsione de dando aut faciendo aliquid Ex qua obligatõne nascitur duplex actio. videlicz certi cõdictio et actio ex stipulatu et vocat ista obligatio stipulatio a stipulo qđ est firmum et derivat a stipite. hoc di.

☞ Notandũ primo. q obligatio verboꝝ vocatur stipulatio et potest sic diffiniri. q ẽ verboꝝ expressio interrogãdo et respondendo facta q̃ ꝓmittit aliquid dari vel fieri vt ff. de ꝟ. obli. l. v ℌ. stipulatio Et dicit notanter interrogando et respondendo. quasi vnũ illoꝝ deficiat nõ est stipulatio C. de vsuris l. i. Et debet interrogatio precedere et responsio sequi sine magno interuallo temporis quo scz posset labi memoria eoꝝ que in interrogatione dicta sunt seu interuenire dissensus vt C. de contrahen. et cõmitten. stipula. l. nuda. Nam si respõsio ꝓcedat et interrogatio sequatur vel nõ fiat interrogatio tũc dicit pollicitatio vt in d. l. nuda. Et ratio istius est. quia nemo presumitur se velle obligare p quecũq; ꝟba ꝓmissoria quoꝝ aliqua interdũ ꝓferuntur causa amicicie vt dicẽdo ego sum totus tuus et omnia mea tua sunt. Et quibus verbis non nascit obligatio vt est singularis g. in l. ij. C. in q̃bus causis coloni censiti dños suos accu. ꝓnt. li. xi. Si igitur ī aliquo ĩstrõ reperiatur. q quis promisit et nihil dicatur de interrogatione. si hoc verbũ platuz sit a notario presumitur q precessit interrogatio Secus si repiat a teste prolatũ vt ẽ bona g. in l. i. C. de vsuris. Et ex istis patet. q infans surdus mutus. absens nõ possunt stipulari vt ff. eo. l. i.

☞ Notandum scdo. q ex stipulatione nascit dupler actio. Quaꝝ vna dicitur certi condictio generalis que scilicz cõpetit. q̃n res certa deducta ẽ in stipulatione Et dicit res certa de qua constat quo ad quid quale et quantũ vt ff. eo. l. stipulationũ. Sed q̃n res deducitur incerta tũc nascitur actio ex stipulatu. Hoc tamẽ fallit in dote vt l. vnica C. de rei vxorie actõne Sed q̃n in alio cõtractu q̃ in stipulatõne deducit res incerta tunc non datur actio ex stipulatu sz actio que vocatur ĩcerti cõdictio vt l. sed si ex me ℌ. i. ff. de ꝓdic. indebi.

☞ Notandũ iij. q stipulatio ex incertitudine rei viciatur. vt scz si ꝓmittatur substantia vel corpus vel animal. quia dando vnã festucã vel vnã muscã liberaretur ꝓmittens sed necesse ẽ in stipulationẽ venire rem que cõtinetur certis finib⁹ vt in l. ita stipulatus ff. eod. Dicitur tũ res incerta q̃n non constat quid quale quãtũ vt dictũ est in supiori notabili Potest etiã ĩcertitudo specificari per coniecturas vt p. prefationes seu orationes que circa stipulationem apponũtur vt no. bar. in l. triticũ ff. eo.

☞ Notandũ finaliter. q ista obligatio dicit stipulatio a stipulo qđ est firmũ et ita nomen correspondet rei sicut dictuz ẽ s. de dona. ℌ. est et aliud. Nam olim in stipulatõne vnus dabat alteri stipitem palee sicut inuestitura feudi fit p traditionem baculi vel stipitis vel mantelli vt ff. de pac. l. i. ℌ. i. hoc tamẽ non est de substantia contractus feudalis nec per talem inuestituram traditur possessio sicut per traditionez clauiũ vt s. de rerum diuisio. ℌ. item si quis, merces. Sed fm aliquos traditur ius capiendi possessionem propria auctoritate Ita vult Innocen. in c. ex litteris. extra de ꝓsue.

In hac re Sũmatur sic Licz olim stipulatio fiebat p certa verba ad hoc tradita hodie tamen fieri potest per quecũq; verba intelligibilia ad hoc apta. hoc dicit.

☞ Notandum primo. q stipulatio hodie fieri potest per verba ad hoc apta. Et ideo nõ potest fieri per notulas

De verborum obligationibus.

cifreas vl'p abbreuiaturas vñ si ego vel si significaē p a. ꝓmittis et tu velis sig re p b. ꝓmitto. Si ego interrogem a. ⁊ tu respōdeas b. non est stipulatio vt ff. de constituta pecunia l. qō autem. ℣. fi. quia stipulatores non possunt mutare significatiōes noīm appellatiuoꝝ vt. l. si quis ī fundi vocabulo ff. de lega. i. et p bar. in l. quotiens ff. de heredi. instituen. et in g. an ꝑmio. ff. sup ℞bo. illō autem. in q̄ g. etiā ōr q̄ scribens p signa in consueta puniendus est criminaliter arbitrio iudicis. qō verum est. si scribat libros iuris vel instīa. alias non vt in l. heredes palam. ℣. sed si fundo ff. de testa.

¶ Notandū scō. q̄ ꝓpter diuersitatez lingue vel ignorātiā eius nō viciatur stipulatio. Et ideo notarius potest conficere instrumentū de stipulatione inter latinum et grecuz seu theutonicū contracta mediante interprete. vt ff. eo. l. i. ℣. fi. Et creditur soli notario si habeat ītellectū vtriusq; lingue. vt C. de fal. l. i si quis decurio. Sic autē non creditur testi. vt C. de testi. l. iurisiurādi. Sed si notarius non habeat intellectū vtriusz lingue adhibendi sunt duo testes interpretes si possūt haberi. sed si haberi nō possunt sufficit vnus vt in auct. de rebus eccle. non alienan. ℣. qō āt. colla. ij.

¶ Notādū tertio. q̄ ꝓtrahentes attē dere debent ad sensum et ad intellectū verboꝝ que in stipulatione ꝓferuntur vt dicit hic et ff. eo. l. i. ℣. qui presēs. Et licet ponant in stipulatione ℞ba inutilia. p hoc non viciat stipulatio si etiam ℞ba vtilia et apta habeant vt l. que extrinsecus ff. eo. qō fa. p libellantib⁹ vt libellus nō reiiciatur licet ī eo sint verba inutilia et supflua dum tñ in eo etiā continentur verba vtilia.

¶ Notandū finaliter. q̄ ex isto ℣. elicit q̄ impator potest certa verba instituē p que fiat contractus aliquis ita q̄ si aliter fiat non valeat. Igitur firmiter credere debem⁹ q̄ celestis Impator xp̄us ihesus istituit ℞ba ex q̄ꝝ platōe sequit effect⁹ q̄ alias nullo mō sequēt vt sunt in sacrō baptismi. ego baptizo te. in nomie prīs ꝛc. et ī sacrō venerabili eucharistie. h̄ ē eīm corpus meū et ita de aliis ℞bis sacramētalib⁹.

Dis sti

Stipulatiō ōnis aut fit pure aut ī diē aut sub cōditione. Qd̄ pure stipulat statī debet ⁊ peti potest. ℥ qd̄ stipulat in diē statī debet. ℥ peti nō ꝑt nisi die lapso in quē stipulatio facta ē. h̄ dī.

¶ Notādū ꝓmo. q̄ qñ stipulatio fit pure. tūc ꝓmissū statī debet ⁊ statī peti ꝑt vt hic et l. cū qui calendis. ℣. fi. ff. eo. nisi fiat dilatio rōe loci vt ℣. eo. ℣. loca. Vel rōne rei que nō dū ē in rer⁹ natura vt ℣. de excep. ℣. añpenul. Pronussor tñ non tenet statim solue et ideo h̄ ℞bū ꝓfestī. hic in tex. nō debet intelligi q̄ statim debeat venire cū sacco ꝓtus ad soluēdū vt ff. de solutio. l. qō dicim⁹. ℥ fm alios q̄s dant sibi decem dies. vt ℣. de inutili. stipula. ℣. pe. licet dāt decē dies vt fiat ꝓcepta a ꝓtātib⁹ fm consuetudinē multoꝝ locoꝝ. q̄ ē optima legū interps. vt ff. de legi. ⁊ senatuscōsul. l. si d̄ it ꝓtatōe. ℥ fm alios istō tēp⁹ relinq̄tur arbitrio iudicis. qz nō ē limitatū ī iure nisi de cōstituta pecunia vt l. ꝓmissor. ff. de ꝓstituta. pecu. ⁊ h̄ nota p bar. in l. ratū ff. d̄ solutio.

¶ Notād̄. ij. q̄ aliud ē stipulari ad diē et in diē. Nā qñ stipulat ad diē. tūc ꝓmissor obligat vsq; ad diē et non p⁹ vt ff. de actio. et obliga. l. obligationū fere. ℣. fi. ℥ qñ fit stipulatio ī diē vel ī die. quod idem est vt dcā l. obligationū fere. tunc promissor statim obligatur. sed stipulator non potest petere nisi transacto die vt hic et ff. de ℞. sig. l. cedere. Et si ante petat repellitur exceptione vt ℣. de exceptio. ℣. preterea. Et si stipulatio fiat vt detur hodie non est ī diem sed pura. vt l. liber homo. ℣. decē ff. eo.

Notãdũ.iij.q̃ si aliquis ꝓmittat solu̇ere ꝓsenti die.non potest conuenire eodem die.quia totus dies cedit ꝓmissori sed cõuenitur transacto die vt colligitur ex isto tex. Ex quo tex.etiam dicũt aliqui.q̃ si iudex statuit ꝓtibus ẽmi nũ ꝓemptorũz ad ferendũ sẽtiam certo die vtputa die mercurij et vna ꝓtiũ nõ ꝓpeat illo die.q̃ tũc iudex non dz ferre sẽtiam illo die.quia totus dies cedit ꝓtibus ẽm istum tex. Allegant etiã ꝑ se l. more.ff.de feriis. Et ad confirmationẽ istius opinionis dicunt q̃ iudex pº terminũ ꝓemptorũ debet mittere citatiõnẽ vt.ff. de iudi.l.post edictũ.et intẽ quã libet citatõez olim debebãt mediare decẽ dies ff.de iudi.l.per interualla.hodie trigĩta dies.in aucten. de litigioſ.ſ.omnẽ.coll.vij. Sed alij dicũt.q̃ iudex debet illo die ferre sẽtiam vt C.q̃ appellãdũ nõ sit.l.cũ nõ eo die.ꝛ h dz fieri circa finẽ diei vt hora vesp̃e vl̃ circiter q̃n ꝑ sumitur.q̃ pars absens nõ ẽ vẽtura vt ff.eo.l.cũ ita stipulatus sũ.et hoc maxime vex ẽ.si ꝓret instantia iudicij. Nã tũc ꝑt ferre sẽtiaz ĩ nocte cũ lumĩb⁹ vt no.ĩ c. cõsuluit.ex̃ de off.delegati.et de isto ꝑ bar.in l.cũ qui calẽd. ff.eo. Et ꝑ istã vltima opinione multũ fa.l.alit ff.qd̃ vi aut clam. vbi dr q̃ si aliq̃s sit citatus ad ꝑpendũ certa hora tũc si ille actº ad quẽ citatus ẽ fiat alia hora tunc ꝑsidẽ ẽ acsi ille actus factº essz ꝓte nõ citata. Ex quo apꝑz.q̃ iudex neq̃z de rigore neq̃z ex eqtate ꝑt sẽtiaz differre ĩ aliũ diẽ. Et dicit bar.q̃ ille tex.ĩ l.alit merito debẽt scribi cũ aureis lris Et ita nõ est simile in solutionib⁹ et in sententijs ferendis.

Opponit ꝓmo cõtra ꝓcã et videtur.q̃ nulla stipulatio ꝑt esse in diẽ vel sub cõditione. qz stipulatio ẽ actº legitimº.ſ.de actio.ſ. de cõstituta.ſz talis nõ recipit cõditionez neq̃z diem vt l.actº. ff. de reg.iuris ꝙ Solutio Illa regula:actº.loquit ĩ casib⁹ ibi numeratis inter quos nõ ẽ stipulatio. vt supra etiã dictũ fuit.

Opponit.ij. ꝛ vz q̃ q̃n stipulatio fcã est pure nõ detur ꝓmissori ad soluẽdũ dilatio decẽ diez vel ẽm arbitriũ iudicis ꝑ l.liber homo.ſ.decẽ ff.eo. Sco. Illa l.loqtur q̃n dies est expressus.hic autem loquimur q̃n exp̃sio nõ ẽ facta.

At si ita Si stipuler a te decẽ aureos ãnuos q̃d vitã stipulatio ista ẽ pura et ꝑpetua Sed si heres meus post mortem meã petit istos decẽ aureos repellit exceptiõe pacti. hoc dicit.

Notandũ primo.q̃ differentia est q̃n aliquid ꝓmittitur annuo seu annuatim et anno. quia ꝓmo casu nascit obligatio in ꝓncipio anni.ſz in scdo casu ĩ fine anni vt ff.quãdo dies legati cedit l.i. Unde ẏsus Annuo si dicas tunc respicias caput anni. Anno si dicas in fine teneberis ãni. Dicit tñ Jo.fa.q̃ istõ intelligit in legatis.

Notandũ ij.q̃ quãdo stipulantur decem aurei annui est vna stipulatio vt l. si stichũ.ſ.i.ff.eod̃. Secus in legatis q̃ sunt plura legata vt ff. de dona. causa mortis l.senatº.ſ.fi. Et ratio est.quia in stipulatione solum consideratur conditio stipulãtis semel et in ꝓncipio ꝛ idõ etiam nascitur tantum vna actio.vt l.si filius ff.eod̃. Sed in legatis annuis cõsideratur conditio legatarij singulis annis et nascuntur plures actiones vt ff. de annuis legatis l.cum in annos.

Notandũ.iij.q̃ ista stipulatio non finitur morte stipulãtis.sed est perpetua ipso iure. quia tempus non est modus quo tollit obligatio vt l.obligationuz fere.ſ.placet ff. de actio,et obliga. Sed petens post mortem remouetur exceptione. Et si fiat ista stipulatio absq̃ illa clausula quoad viuam dixerunt aliqui q̃ non esset perpetua sed posset exceptione petens remoueri. Johan. fabri

dicit q illa est perpetua ipso iure et effectu hoc est q petens non ꝑt repelli p exceptionē pᵒ mortē stipulātis p.l.si pactū ff. de pbati. qꝝ ꝑsumit q stipulator volut sibi ꝓuidere et hēdibᵒ suis Secus in legatis ānuis q nō ꝑnt peti post mortē legatarij vt.l.i ānalibᵒ.C.d lega.

Sub cōditiōe. Stipulatione fcā sub cōditiōe differt obligatio vsq; ad cuētū cōditiōis. Et si stipulatio ꝓcepta sit sub cōditiōe q i vita plene nō ꝑt euenire sortit effectū pᵒ mortē et transmittit spes cōditionalis stipulationis ad hēredes. hoc dicit.

☞ Notādū ꝓmo. q iste tex. dz itelligi de cōditiōe casuali q scz ē de cōtingēti ad vtrūlibz qđ indifferent se hz ad esse et ad nō ee. Cū ḡ stipulatio sub tali cōditione facta ē nō nascit obligatio pēdēte cōditiōe. Nec ꝓmissor dicit esse debitor vt ff. si certū peta. l. nō oēs. Sic est de hēde sub ꝓditiōe instituto vt ff. fami. hercis. l. si marit. Nec etiā ꝓmissor ꝓ euentū cōditiōis ꝓstituit in mora vt notat ꝑ bar. in. l. qđ dicim. ff. de solutio.

¶ Notādū scdo q stipulatio ꝑt fieri sb ꝓditiōe affirmatiā vel sub cōditione negatiā. q stipulationes in b cōueniūt q vtraq; trāsmittit ad hēdes q ꝑnt ex ea gē purificata cōditiōe vt .C. vt actio. in hēd. et ꝑ heredē. l. i. Dz differūt qr q ē sub cōditiōe affirmatiā dicit cōditionalis. dz q ē sub ꝓditiōe negatiā. dicit in diē vt in exēplo posito in tex. scz ꝓmittis tm si capitoliū nō ascēdero. Nā ista ꝓditio nō dicit ipleta nisi pᵒ mortē. q q/dē mors certa est vt ff. de cōdic. indebi. l. nā si. licz qn sit īcertū nobis vt ff. de cōditio. et demonstratio. l. i.

¶ Notādū 3°. q spes ꝓuenies ex stipulatione ꝓditionali trāsmittit ad hēdes. vt b dicit. secus ī legato cōditionali. et ē ratio dīe. q stipulatio fit mediāte fcō stipulatorī. q ꝑsumit velle ꝓuidere sibi z hēdibus suis vt. l. si pactū ff. de ꝓbatio. Dz legatū nō fit mediāte facto legatarij sed sola volūtate testatoris vt. C. de cadu. tollen. l. vnica.

☞ Opponit Et videt q ex stipulatione cōditionali añ euentū cōditionis ꝓmissor fit debitor. ꝓ. l. ij. C. de cōstitu. pecu. vbi dicit q ꝑ istā stipulationē ꝓstituitur debitū. ḡ ꝓmissor efficit debitor Solutio ¶ Dico est q ꝑ istā stipulationem ꝓmissor ꝓstituit debitor in spe sed nō in re. et ita etiā intelligit lex. creditores ff. de ꝟboꝝ significa. vt scz per hmōi stipulationē efficiant creditores in spe.

Loca etiā. Locus nō suspendit obligationē. dz differt petitionē et solutionē. Et si qs existens rhome ꝓmitteret hodie solvere cartagine. nō valz stipulatio ꝓpt impossibilitatem. hoc dicit.

☞ Notandū ꝓmo. q licz sit certū tps determinatū veniendi ad iudiciū. vide licz certi dies cōputando ꝓ quolibz die xx miliaria vt ff. si quis cautionibus l. i. In cōtractibᵒ tm in qbᵒ inserit locᵒ. dat tps arbitrio iudicis attentis qlitate ꝑsone distātia loci. et qlitate tpis. Et ideo licz stipulatio sit pura in q ꝓmittit ē aliqđ certo loco. eiᵒ tm executio differtur vsq; pᵒ tps q ꝓmissor ad illū locuz venire ꝑt. Dz si prius venerit tenetur īplere ꝓmissuz. qr in incertis et non incertis locᵒ ē cōiectare vt. l. cōtinuus. ff. cum ita. ff. de ꝟboꝝ obligatio.

¶ Notandū scdo. q impossibilitas viciat stipulationē vt hic et ff. de inutili. stipula. ff. si impossibilis. Iste tm casus q hic in tex. ponit scz quo aliqs existens rhome promitteret hodie solvere cartagine est possibilis. scz si prius cōuentum est inter eos q mediātibus procuratoribus ista solutio fiat statuto die vt ff. de ꝟboꝝ obliga. l. fi. ff. si inter eos.

Conditiones. Sūmat sic. Conditiōes

que ad pñs vel ꝓteritū tps referuntur nō suspendunt obligationē cū ea q̄ certa sunt in rerū natura nō differūt obligationē. ꝯ̄uis nobis incerta sint. ℏ d.

☞ Et p intellectu tex. Notandū q̄ cōditio de futuro cōtingente suspendit obligationē vt ℊ eo. ℊ sub cōditiōe. ℨz nō cōditio de futuro necessario vt si aliquid a te stipuler. cū hac conditione. si moriar. Mā ista cōditio nō suspēdit obligationē vt ff. de condic. indebi. l. naz si Sicut nec cōditio de p̄nti vel de ꝓterito vt hic et. l. itaq̄ ff. si certū petat.

☞ Opponit Et videt q̄ cōditiōes d futuro cōtingenti etiā nō suspendāt obligationē ꝓ rationē ℏ in tex. quia licz in certa sunt apud nos. sunt tñ certa apud naturā vt ff. de iudi. l. et si restituat ℊ fi.

Solutio Duplex ē natura. q̄dā dicit natura naturās. et ē deus. Et apud illā naturam oīa certa sunt et manifesta; apud quē sunt mille anni sicut dies hesterna q̄ ꝓterijt. et de illa natura intelligitur. l. in opposituz allegata. Alia dicit natura naturata et ē cursus reb⁹ a deo inditus. et vocat cursus nature apud quē cursuz futura cōtingentia sunt incerta. et de illa natura loquimur ℏ.

Opponit scdo Et videt q̄ incertitudo apud nos suspendat obligationez ꝯ̄uis sit certitudo apud naturam scdo mō acceptā p. l. in totū. ff. de regu. iur. Sco. Illa lex loquit q̄n relinquit p̄sentie solēnitas vt septē testes in testō s de testamen. ℊ i. Vel loquit in casibus vbi requirit certa scientia et intellect⁹ de p̄nti vt in alijs ꝑticb⁹ puris. C. d do. l. nec inuitus. ℏ āt loquimur in conditionalibus.

Non solum. Sūmat sic. In stipulatione nō soluz veniūt res sed etiā facta. Et in tali stipulatiōe vtile ē apponere penaz ne actor grauet ꝓ probationē ipius interesse. hoc dicit. Et ptz intellect⁹ tex.

☞ Notandū ꝓmo. q̄ factū ꝑt venire in stipulationē. et appellatiōe facti etiaz intelligitur nō factū. Et vtile est in tali stipulatiōe apponere penā. Cuius ratio est quia obligationi nate ex ista stipulatione accedit obligatio ad interesse vt. l. stipulationes ℊ celsus ff. eo. Et difficile est probare interesse vt ff. de ꝓto. stipulatio. l. fina. Probat enī interesse ꝓ testes vt. C. de senten. que pro eo. l. i. ℊ i. nisi interesse peteret ex dolo aduersarij. tunc enī posset ꝓbari ꝓ iuramentum in litem vt ff. q̄ vi aut clam. l. semper ℊ et hoc interdicto. Ex quo ptz q̄ si studens ꝓgens ad ꝓtes ponat cistā suam clausam apud aliquem. et eo reuertente inueniat cistā suā aptā pōt iurare in litem de rebus suis amissis cōtra depositarū. quia videtur dolum cōmisisse vt notat ꝓ bar. in. l. in actionibus. ff. de in litē iurā. Et ꝓ Inno. in c. fina. eē q̄ vi metus ve causa. Sic etiā in odium eius q̄ fecit violentiā iurat in litem sup amissione quarumcūq̄ rerum. nec opz ꝓbare res amissas ſm glo. notabilez in l. si quando. C. vnde vi. Cū ℊ in stipulatione apposita est pena nō est opus ꝓbare interesse. q̄ pena soluit loco interesse Et licz etiā nullū ꝓmittat interesse tñ soluit pena si ꝓtū factū fuerit vt. l. iij. ff. e.

Notādū scdo. q̄ qs pt ꝓmittē vnica stipulatiōe aliq̄d fieri et aliq̄d non fieri cum appositione pene vt si ꝓmittat ire rhomā et nō ire ꝓ florentiā sub pena x. aureoz. et tūc si cōmittat pēa et vno capite vtputa q̄ vadit ꝓ florētiā nō incidit i pēnā et alio capite. Et iō licz ñ vadat rhomā solū soluet x. aureos vt ff. de arbi. l. si duo. ℊ fi. nisi actū eēt q̄ pēa pluries cōmitteret vt ff. de trāsac. l. si fidei cōmissuz. ⁊ soluēdo penaz liberat qs a pacto vt. l. rescriptū ℊ si pacto ff. de pactis. nisi dictū sit. rato manēte pacto vt dicta. l. si fideicōmissum.

☞ Opponitur sic Et videtur q̄ stipulanti aliquod factū nō cōpetit interesse ꝓ. l. non autem. ff. de arbitris.

Solutio. Licz ibi nō cōpetat quo ad hoc vt valeat cōpromissum. cōpetit tn̄ vt valeat q̄ntum ad vtilitatez stipulationis.

De duob⁹ reis promittēdi ⁊ stipulādi.

Quia dictū est ꝑ de stipulationib⁹ in quibus interdū interuenūt plures ꝑsone stipulantes et promittentes. Ideo tractatur hic de duobus reis stipulandi et promittendi.

Et stipulandi. Sūmatur sic. Duo rei stipulādi fiunt. q̄n̄ post interrogationem duorum vnus respondet vtriq; vestrum. dare spondeo Et duo rei promittendi fiunt quando duo promittunt dare candē rem. hoc d:

☞ Notandum primo. Q: debitor int̄ dum dicitur reus vt. C. de iuramen. calum. l. ij. Dicitur etiam reus qui cōuenitur in iudicio. C. de iudi. l. properandū ℔ si quidem. Sed reus hic aliter capiē vt scz reus dicatur a re et nō a reatu. ⁊ dicitur reus stipulandi cui res ꝑmittit et reus promittendi qui rē ꝑmittit vt l. i. ff. eo. Et fiūt duo rei stipulādi quando ad interrogationē duorum vnus respondet in cōtinenti. ꝑmitto Sec⁹ si ex interuallo respōderet. puta si post vnā responsionē ꝑmissor diuerteret se ad actus eēncos. q: tūc nō essent duo rei stipulādi nec vna obligatio sed due. vt. l. duos ℔ fina. ff. eo.

¶ Notādū scdo. q̄ istud intelligit quā/do actū ē vt singulis debeat insolidū. ⁊ singuli teneant insolidū ℔ z gl. h̄ in v̄bo. spondeo. Sz ista gl. nō dicit vex⁹ q: licz nō sit expressuz insolidū. hoc tn̄ tacite agit iure isto vt ff. eo. l. reos ℔ cū i tabul. Dyn⁹ tn̄ dicit q̄ hodie ad h̄ q̄ sint duo rei. opz q̄ dictio insolidū exp̄mat.

¶ Notādū z⁹. q̄ duo rei ꝑmittēdi multis modis cōstituunt. ꝑmo si hoc sit expresse actū vt. l. iij ℔ et pactū. ff. eo. scdo cū ista dictione idem vt. l. ij. ff. eo. tertio cū ista clausula in solidū. vt. l. iij ℔ vbi. ff. eo. q̄rto cū ista dictione quilibz. vt. l. exp̄lurib⁹ ff. de lega. ꝑmo.

Et huiusmodi. Sūmatur sic. Quādo sunt duo rei stipulandi tūc si vnus recipiat promissuz. Alius nō ꝑt petere. Et q̄n̄ sunt duo rei ꝑmittendi tūc si vn⁹ solvat. alius est liberat⁹. hoc dicit.

☞ Notandū ꝑmo q̄ q̄n̄ hic dicit si vnus correox stipulandi recipiat ꝑmissum. tunc alius petere nō ꝑt. hoc debet intelligi si recepit totū promissum. Naz si ꝑtē recepit tūc alius correus stipulādi posset illā ꝑtē residuā exigere vt. l. ex toto ℔ i. ff. de lega. ꝑmo. et lat⁹ ꝑ bar. in l. ex duobus ff. eo. Silr q̄n̄ dicit si vnus correox ꝑmittendi soluit. Alius est liberatus. dz intelligi si soluit totū. Nam si soluit ꝑtē manet ali⁹ correus quo ad illā ꝑtē obligatus vt. l. qui hoiez ℔ fi. ff. de solutionibus.

¶ Notandū scdo. q̄ nō solū in stipulatiōe sed etiā in alijs contractib⁹ p̄nt cōstitui duo rei vt. l. eandē ff. eo.

Ex duobus. Sūmat sic. In duobus reis ꝑmittēdi ꝑt esse imparitas ita scz q̄ vn⁹ ꝑmittat pure et alius in diē vel sub cōditione. Et nō obstāte die vel cōditiōe ꝑt ꝑmissum peti statim ab illo qui pure ꝑmisit. hoc dicit.

☞ Notandum ꝑmo Q: quando sunt duo rei stipulandi tunc vnus potest alteri preiudicare petitione vel litis contestatione facto vel sententia. aut alijs similibus modis vt notatur ꝑ bar. in l. ex duobus ff. eo.

¶ Notandum secundo Q: quādo sunt duo rei promittendi. et vnus soluit tūc ille pōt ꝑtem petere a suo correo actione mandati vel negocioꝝ gestoruz. vel etiam actione pro socio. vt notat ꝑ bar. in l. reos ff. eo.

Notãdũ 3°. q̃ istud ius hodie nõ est inouatũ quo ad duos reos stipulandi seu credẽdi neq̃ in mõ cõstituẽdi neq̃ in mõ exigendi. Sz quo ad duos res p̃ mittendi seu debendi etiã nõ ẽ mutatũ quo ad modũ constituendi. vt notaꝯ p̃ bar. in l. ij. ff. eo. Sz in mõ exigẽdi hodie istud ius inouatũ est in auctẽ. de duobus reis stipulã. §. i. colla. vij. q̃ si sunt duo rei p̃mittendi. tũc ſm illã cõstõnez p̃missũ nõ p̃t insolidũ exigi ab vno q̃uis etiã exp̃sse hoc actũ sit sz vnusq̃sq̃ cogit̃ soluere p̃ suã quotã. Et si exigaꝯ ab eo totũ hz bñficiũ isti⁹ noue cõstitutionis nisi alter corre⁹ esset absens vel nõ esset soluendo. aut renunciatũ esset huic noue cõstitutioni vt notaꝯ p̃ bar. i auctẽ. hoc ita. C. eo.

Notandũ finalit. q̃ duo rei p̃mittẽdi nõ sunt fideiussores q̃ ad creditorem Et ideo nõ hñt beneficiũ epistole diui adriani vt in auctẽ. p̃sente. C. de fideiusso. Nisi hoc actũ fuerit vel nisi creditori sit color q̃situs vt si accepit filiũfamilias p̃ debitore vt. l. sed si iulianus. ff ad macedo. Sz q̃ ad scienticẽ p̃nt dici fideiussores in causa onerosa licz res perueneri ad vnũ. vt. l. vir vxori ff. ad vel leia. Sz in cã lucratiua sũt socij vt. l. i. fal cidia hoc ẽ obseruãdum ff. ad legẽ fal.

☞ Opponit̃ et videt̃ q̃ in duob⁹ reis p̃mittendi nõ possit esse imparitas p. l. eandẽ §. sed si quis. ff. eo. Solutio Dicẽ q̃ in istis nõ p̃t esse iparitas in q̃ntitate vel in re vt vult illa lex. eãdez q̃ tũc esset iparitas in sba stipulationis Sz bñ p̃t esse iparitas in alijs sez accidentalib⁹ stipulatiõis vt dicit̃. Et de isto lati⁹ notaꝯ p̃ bar. in l. duos ff. eodez

De stipulati. seruoꝝ

Dictũ est s̃ q̃liter possumus stipulari nobis metipis. Nic cõsequent̃ tractatur q̃liter nobis aliq̃d stipulaꝯ p̃ alios et q̃ hoc p̃t fieri p̃ seruũ. idcirco dicit̃ h̃ de stipulatiõe seruoꝝ. et ita iste titulus rubricaꝯ. Notandũ q̃ circa rubricaz De q̃quid acquirit seru⁹ h̃ acq̃rit̃ dño suo vt s̃ de his q̃ sui vel alie. iur. sũt. §. i. ptãte. Et seruit ista materia in acq̃sitiõib⁹ q̃ fiũt p̃ mõchos seu religiosos. q̃ q̃q̃d acq̃rũt acq̃rit̃ mõsterio. q̃ monachi respectu mõsterioꝝ habent̃ sicut serui respectu dñoꝝ vt notaꝯ p̃ Inno. in c. cum olim. ex̃ de pule.

Seruus ex perso.

Quicq̃d seruus stipulaꝯ sibi vel dño suo seu cõseruo suo vel impsonalit̃ hoc acq̃rit̃ dño suo si viuat. Et si mortuus sit. tũc añ aditã hẽditatẽ acq̃rit̃ hẽditati iacẽti q̃ repsentat̃ psonã defuncti. Sicut acq̃rit̃ pũi q̃quid stipulãdo acq̃rit̃ p̃ liberos existẽtes in ei⁹ ptãte. si tñ seru⁹ stipuleꝯ sibi aliq̃d factũ vt ire p̃ alienũ fundũ h̃ acq̃rit̃ sibi et nõ dño. h̃. d. Et ptz intellectus textus.

☞ Notãdũ ꝓmo. q̃ quicq̃d seru⁹ stipulaꝯ sibi vel dño suo seu ipsonalit̃ hoc acq̃rit̃ dño vt h̃ dicit̃. Cui⁹ rõ ẽ. q̃ stipulatio ẽ de iure ciui sz h̃ iure seru⁹ nihil ẽ vt. l. q̃d attinet. ff. de regu. iur. Nec fu⁹ hz caput vt §. de noxali §. ois. Et iõ nõ hz ius stipulãdi nisi ex p̃sona dñi. Et iõ etiã capacitas et icapacitas serui attendit̃ penes capacitatẽ et icapacitatẽ dñi vt. l. si mihi et tibi §. regula. ff. de lega. p°. Sz si seru⁹ fuerit manumissus tũc incipit habere caput vt ff. de capi. dimi. l. liberos. Si tñ seru⁹ stipuleꝯ sibi factũ. vt ire vel agere p̃ fundũ alteri⁹ hoc sibi acquirit̃ et nõ dño vt hic dicitur in ꝓ. si. sz cũ factuz quod ẽ verũ si ipe stipuletur ꝓbaliter. vt si dicat. p̃mittis mihi licẽ ire p̃ agrum tuum. nõ autem si stipuleꝯ nominaliter vt si stipuletur sibi iter vel viam. Ratio ſm Johannem fabri est. Quia p̃ ꝓba stipulatur factũ in ea stipulatione vertitur eo q̃ ꝓbũ ſm grãmati

De stipulatiõe seruoꝝ

cos significat agere vel pati. cum igitur talis q̃ntitas facti possit cõferri in pso/na fui eius pso̅ne factuꝝ inspicimus. sed noĩa significant substãtiam cuꝝ q̃litate ꝓpria vel cõmuni in ea stipulatione ius ꝛtitur quod seruo acquiri non põt eo ꝙ q̃ntuꝝ ad ius seruus nihil est. l. quod attinet ff. de re iu. ideo dño queriť.

¶ Notandũ scõ. ꝙ sicut seruus stipulando acquirit dño. ita filius existẽs in ptãte acquirit patri in profecticijs quo ad totũ. et in aduẽticijs quo ad vsumfructũ. et sicut dominus tenetur ex contractu serui. ita pater tenetur ex cõtractu filij saltem de peculio vt ff. de pecu. l. i. ℣ ptãtis. quia sicut vox serui est vox domini. ita vox filij est vox patris ℣. de inutili. stipulatio ℣ ei qui. Et potest seruo vel filio solui si ipe cõtraxit. Et ita etiam põt solui monacho si ipe contraxit. licꝫ non accedat licentia abbatis vt vult bal. in. l. filius. C. de pactis. In criminibus tamen. Aliud est de filio ⁊ de seruo. Nam dominus potest dare seruũ pro noxa. id est si seruus interfecit alĩquem dominus potest euꝝ pro tali crimine dare. vel potest seruuꝝ defendere restituendo alteri damnuꝝ vt ff. de noxali. actio. l. noxalis. Sed pater pro delicto siue noxa filij non potest dare filiũ nec tenet emendare damnuꝝ. nec tenetur euꝝ defendere si non vult vt dicta l. noxalis.

¶ Notandum tertio. Q̃ dicitur hic in textu notanter ꝙ hereditas in plerisq̃ vicez defuncte persone sustinet. sed hoc non est verum semp. Naꝝ hereditati iacenti non potest fieri furtum quod sic debet intelligi vt ex substractione rerũ hereditariaruꝝ non nascitur actio furti. Subtrahens tamen res hereditarias tenetur actione de crimine expilate hereditatis. Pro quo infligitur pena extraordinaria arbitraria vt. l. ij. ff. de crimine expila. hereditatis. vel tenetur actione in factuꝝ ciuiliter vt. l. fina. C. eodem. ¶ Nec potest seruo hereditario promitti vsusfructus vt acquiratur hereditati iacenti. quia vsusfructus adheret pso̅ne. nec potest constitui sine pso/na vt ff. de vsufruc. lega. l. si ticio ℣ fi.

¶ Notandum quarto Q̃ hereditas sustinet vicem defuncte pso̅ne et nõ heredis futuri. quia pso̅na defuncta ẽ certa. sed heres est incertus vt dictũ est ℟ de heredi. institu. ℣ seruus.

¶ Notanduꝝ finaliter Q̃ quicquid acquiritur hereditati iacenti. hoc acquiritur futuro heredi. quia aditio hereditatis retrotrahitur ad tempus mortis defuncti cuius fuit hereditas vt. l. heres quandoq̃ ff. de acquiren. hereditã. Dicitur autem hereditas iacens quando aliquis adijt hereditatez et postea moritur. et heredes sui nonduꝝ hereditatem adierunt.

☞ Opponitur primo sic Et videtur ꝙ quando seruus stipulatur impsonaliter tunc non acquiritur domino ꝙ authenticaz. si quando. C. de constitu. pecu. ¶ Solutio ¶ Aut impsonalitas est ex pte promittentis. et tunc verum est ꝙ non acquiritur domino. quia non valet stipulatio. Presumitur enĩ in dubio ꝙ nemo velit se obligare vt. l. cum de indebito. ff. de probatio. Sed si impsonalitas sit ex pte stipulantis tunc valet stipulatio. et acquiritur domino. Nam in dubio presumitur ꝙ stipulator velit sibi aut domino suo aliquid acquirere vt in. l. ita stipulatus ℣ grisogon⁹. ff. de ℟boꝝ obligatio.

¶ Opponiť scõ Et videť ꝙ q̃n seruꝰ stipulať factũ. hoc nõ acq̃riť sibi ꝛ dño. ꝙ q̃cquid acq̃rit seruꝰ hoc acq̃riť dño ꝙ ℣ nõ solũ. ꝛ ꝙ q̃s pso. no. acq̃riť ¶ Sꝰ. q̃n seruꝰ stipulať sibi factũ. tũc licꝫ dño nõ acq̃rať ipm factũ. tñ eidez acq̃riť cõmodũ seu vtilitas ꝓueniẽs ex facto. et intelligiť istud de facto a seruo faciendo Nã si seruus stipularet sibi scribi libruꝝ hoc acquireret dño.

Opponitur finaliter. Et videtur q̄ hereditati iacenti p̄t fieri furtū p l. hēditarie ff. de furtis. Solutio Dicēdū ē q̄ in hereditate potest cōtingere furtū in tribus casibus. Primo si res hereditaria sit impignorata. sc̄o si sit alicui p̄mo data. tertio si aliquis ī re hereditaria habeat vsūfructū. istis tamē casibus non p̄prie furtū fit hereditati sed potiꝰ creditori cōmodatario vel vsufructuario

Seruus cōis. Sūmaꝝ sic Seruus cōmunis stipulando acquirit dñis suis p̄ portionibus dominicis nisi stipulet̄ nisi vnius. quia tūc acquiritur illi tantū vel nisi stipuletur vni notāti. quia tūc etiā illi solū acquiritur vel nisi vnꝰ dominoꝝ nō sit capax eius q̄d stipulatur p̄ seruū vtputa si sit res fuga et tūc acquiritur alij vel alijs. hoc dicit.

☞ Notandū primo. q̄ q̄ū seruus cōmunis stipulatur aliquid tūc distinguē dū est Quia si stipuletur impsonaliter vel sibi vel dñis suis sub nominib⁹ appellatiuis. tunc illud q̄d ipse stipulatur acquiritur dñis suis pro dominicis portionib⁹. Hoc est si vnus habeat tertiaꝝ p̄tem in illo seruo illi acquiritur tertia pars ex stipulatōe sui. Et ille q̄ habet medietatē in seruo illi acquiritur medietas et hoc est verum si dñi sint capaces Nam si seruus meus ⁊ tuus stipuletur rem meā ex illa stipulatōne nihil mihi acquiritur. q̄ ego non sum capax Nam res mea nō potest amplius mea fieri ff. de actio. sic ita q̄. Et ideo ex tali stipulatione tantū acquiritur tibi. aut seruus stipulatur sub nomīb⁹ p̄prijs. Et tunc q̄d seruus p̄munis stipulatur acquiritur dñis pro virilib⁹ portionibus Et ita tantū habebit cuiꝰ ē tertia pars serui. sicut ille cuius est medietas. Aut seruus cōis stipulatur sub nomibus propriis et appellatiuis tūc si nomē appellatiuū p̄ponitur acquiritur dominis p̄ portionibus dominicis Si autē nomē p̄priū p̄ponitur. tunc acquiritꝫ dñis p̄ virilibus portionibus. Ista notantur per bar. in l. si seruus cōis ff. eo. Facit istud. Ad sciendū An aliq̄d sit legatū ecclesie vel p̄sone epi seu pastoris Quia si exp̄ssū fuerit nomē p̄priū tūc relictū ē p̄sone. Sed si dictū sit relinquo hēpo vel pastori tunc intelligit relictum ecclesie vt in c. requisisti. eē de testamē. Et p̄ istud etiā p̄gnoscit q̄n p̄missio extendit ad successorē non aūt si sit expressum nomē p̄priū vt in c. quoniā abbas eē de offi. iudi. delega.

Notandū 2°. q̄ si seruus p̄munis stipuletur iussu vnius. Et nominet aliuꝝ dūm. tunc acquiritur nominato et non iubenti nisi stipulatio fiat ex re iubētis vt C. p̄ quas p̄so. no. acqui. l. fina. Ex q̄ p̄z q̄ effectus nominationis fortior ē q̄ effectus iussionis.

Notandū finaliter q̄ si seruus cōis stipulatur aliquid ex re vnius dūoruꝝ tunc hoc acquiritur omnib⁹ dñis tamē redditur illi ex cuius re stipulatur per actionē p̄muni dividendo vt l. ex re ff. eodem.

De diuisione stipulationum.

Continuatur sic Dictum ē supra qualiter fiūt stipulationes. p̄sequēter tractatur hic de differētijs stipulationuꝝ. Et ideo rubricat iste titulus. de diuisio. stipulationum.

Stipulationum. Nō sūmatur iste tex. q̄ p̄cedit diuisiue et diffinitiue Diuisio ē hec. stipulationū. alie iudiciales. alie pretorie alie p̄uentuales et alie cōmunes Judiciales sūt q̄ ex mero iudicis officio dependent vt cautio de dolo. et de p̄sequēdo

De diuisione stipulationum

fuo. vel de precio restituēdo Pretorie sunt q̄ ex mero p̄toris officio dep̄dent vt de dāno infecto vel legator. Et sub istis etiā cōp̄hendunt edilicie. Cōuēcionales sunt q̄ fiūt ex cōuēctione vtriusq; p̄tis q̄rū peue tot sunt genera q̄t sūt res contrahende. Cōmūes sunt q̄ interdū sunt p̄torie et interdū iudiciales vt rem pupilli saluā fore vel cautionē ratam haberi. hoc dicit.

Notandū ꝓmo q̄ stipulatio iudicialis differt a p̄toria ſm glo. ff. q̄ p̄toria ē ꝓpter quā principaliē aditur p̄tor Sed ꝓpter iudicialem non principaliē aditur iudex sed incidentaliter. ista tamē differentia nō placz docto. q̄ ꝓpter iudicialē etiā inēdū p̄cipaliē aditur iudex vt no. per bar. in l. v. ff. de ver. obli. Et ideo ponit alia differētia ista scilicz q̄ p̄torie stipulationes ponūtur i vno tractatu vt ff. de p̄to. stipula. p totū sed iudiciales sunt dispse in diuisis passib⁹ iuris Sed differentia ista etiā non placet quia stipulationes de dam. infec. et legator sunt pretorie vt hic dicit i ꝓ. p̄torie. t tū ponunt in illo tractatu Est ergo alia differentia q̄ pretorie interponūtur coram iudicib⁹ ordinarijs t iudiciales coꝝ quibuscūq; iudicib⁹ Nec ista differentia placet. quia cautio iudicatū solui est pretoria et tū interponit coꝝ quibuscūq; iudicib⁹ vt l. minor. ff. de minorib⁹. Est ergo vera differentia quia p̄torie inuente sunt et introducte a iure p̄torio. Sed iudiciales introducte sunt ab alijs ptibus iuris vt ſ. de iure naturali gen. et ciuili. in ſ. constat. Habent etiam iste stipulatiōes diuersos effectus. Nam p̄toria stipulatio solum durat anno iudicialis autē ꝓpetuo vt ſ. de ꝓpe. et tp̄a. actionib⁹. per totum Sc̄do quia p̄toria stipulatio interponitur cum pignore vel fideiussione vl̄ iuramento vt. l. pretorie ff. de pretorijs stipulatōnibus Sz in iudiciali sufficit nuda ꝓmissio vt l. sācimus C. de ver. sig.

Tertio quia pretoria habet certam formā que nō potest imutari additione vl̄ diminutōe q̄z diu manz p̄toria vt l. i cōuentualibus ff. de ✠. obliga Sed iudicialis potest mutari nec̄ habet certā formā vt l. in ōnib⁹ ff. de iudicijs.

Notandum scd̄o. q̄ Cautio de dolo quā prestat creditor in restitutione pignoris est iudicialis vt l. creditor. ff. de pigno. actione. Si etiā tu abstuliſti seruū meū dolo aut metu. et seruus iste fugit a te debes mihi prestare cautionem de persequendo seruo et restituendo si inueniatur vel soluendo precium si nō inueniatur. que quidem cautio est iudicialis vt l. si cum ex ſ. q̄ si homo ff. q̄ motus causa.

Notādū tertio. q̄ edilicie stipulationes sunt ille que prestantur de hoc. q̄ animalia non sunt viciosa vt l. itaq; ff. de edilicio edicto. et sit pretorie. q̄ ediles erant ex pretoribus vt ſ. de iure naturali gen. et ciuili. ſ. ꝓponebatur. Stipulatio tamē dupliciter est communis quia interdum interponitur coram pretore seu introducta ē a pretore. videlicet quando cauetur de vicio animalis vel serui et interdū coꝝ iudice. vel introducta est a iurisconsultis vt quādo cauetur de vicijs aliaz rerū vt. l. iurisconsultus ſ. emptor. ff. de euictio.

Notandū q̄rto. q̄ dicitur notanter in tex. q̄ pene tot sunt genera cōuētionaliū stipulationū q̄t sunt res p̄hende. q̄ fallit in vēditiōe liberi hois vt ff. de p̄hen. emp. l. fina.

Notādū q̄nto. q̄ cautio rem pupilli saluaz fore dicit cōis q̄ inēdū ē p̄toria vt si pupillus habeat tutorē q̄ nō satisdedit aditur p̄tor vt tutor caueat rē pupilli saluā fore. Sz si pupill⁹ nō habeat tutorē tūc adit iudex vt det sibi tutorē Et p ꝓns vt ille tutor caueat rē pupilli saluā fore. t tūc illa stipulatio dicit iudicialis. vel sic q̄n tutor cauet cōtutori suo tūc stipulatio ē iudicialis vt. l. iij. ff.

de administra.tuto. Sic etiã stipulatio rem ratam haberi ẽ cõis qr qñ inḳponitur a ꝓcuratore actor, tũc dicit ꝑtoria vt.l.nõ solũ.ff.qui alieno ff.de ꝓcurato. Sz qñ inḳponit a ꝓcuratore rei tũc dicit iudicialis vt ff.de ꝓcurato.l. põponius.ff.sed et si is. Nã qũ dubitat de mãdato procuratoris tũc dz cauere rẽ ratã haberi a dño suo vt.C. de ꝓcurato.l.i. Nam in hoc casu sine satisdatione expiri nõ ꝑt vt.ff.de satisda.ff.penul.

☞ Opponit Et videt ꝙ ꝑtoria stipulatio nõ distinguit specifice a iudiciali p.l.i.ff.de ꝑto.stipula. ¶ So° ¶ Pretoria stipulatio capit duplicit. vno modo vt est genus.et ita habet sub se iudiciale et ꝑtoriã specifice captã et cõez. Et sic capitur in le. alle. in oppo. Alio mõ capit ꝑ specie illius generis et sic capitur h. Sile etiã ẽ de adoptione vt ff.de adoptio.l.ij.vt dictũ ẽ s de adoptio.ff.ij.

De inutilibus stipulationibus.

Supra dictũ est qualiter fiũt stipulationes.sed quia cõtingit interdũ stipulationes inutiliter fieri.idcirco tractatur h de inutilib⁹ stipulationibus.Et ita rubricatur iste titu.

Omnis res Stipulatõ fcã de re q̃ non potest esse in rer natura vel de re sacra.vl publica seu etiã de libero hoie vel de re cuius cõmertiũ nõ habetur. aut de re stipulatoris non vz nec cõualescit ꝑ h ꝙ res postea fit stipl'abilis sicut ecõtra stipulatio fcã de re stipulabili extinguit si postea illa res fit non stipulabilis hoc di. vsq; ad.ff.Si qs.

☞ Notãdũ primo.ꝙ quatuor modis res non dicitur esse in dominio nostro Primo si non sit ī rer natura vt homo mortuus vel non ꝑt esse in rer natura. vt hipocentaurus.i.animal natũ ex eq̃ et tauro.Sed si res non sit in actu.ẽ tñ in poñ. vt fructus.talis res bene ꝑt in stipulationẽ deduci. Secõ qñ acquisitio rei est nobis impossibilis fm naturã vt sol et luna. Tertio qñ acquisitio rei est nobis impossibilis de fcõ vt aureus mons ff.de sta.hoim l.cũ hẽs.ff.i. Quarto qñ res non potest a nobis acquiri ꝑter dispositõnẽ hominũ vt res sacre.et religiose.de quibus s. de re. di uisi.ff.nullius.

¶ Notãdũ scõo:ꝙ qñ hic dicitur.ꝙ homo mortuus non potest in stipulatiõez deduci.si stipl'ator credat eũ viuẽ Hoc etiam verꝝ ẽ q̃uis sciat eũ mortuũ. nisi mora debitoris seu ꝓmittentis ꝓcedẽt mortẽ vt ff.de constitu.pecunia.l. promissor.

¶ Notandum.iij.ꝙ licz res sacra non ꝑt deduci in stipulationem ꝑt tñ vendi ignorante emptore eam esse sacrã. vt.ff. de emp.z vendi.ff.fi. Nam si emptor sciat ñ valz vẽditio.z iputat ẽptori.ꝙ scienter emit rem sacrã. Sed siue venditor sciat siue non ipse semp tenetur vt ff.de contrahen.emp.l.et liberi. Ratio autem quare stipulatio de re sacra non valet.et tñ emptio valet ẽ.quia in emptõne non transfertur dominiũ sicut ī stipulatione vt ff. de contrahen. emp.l.si ita.ff.fi. Et sic etiaz res aliena vendi ꝑt vt ff.de contrahen.emp.l.si rem.obligari tñ non ꝑt vt C. que.res pignor obligari pñt l.qui liberos.quia ī pignoẽ cõstituit ius ipi creditori.ex quo habz hypotheticariã actionẽ Sed in vẽditiõe sufficit traditio cũ obligatione euictionis vt ff.de pignorib⁹.l.qui nõdũ.ff.qõ dicitur.

¶ Notandum.iiij.ꝙ illa res dicitur esse in cõmertio nostro.quã ex aliquo cõtractu acquirere possum⁹ Et ideo iudeus non potest sibi stipulari christianuz mancipiũ siue a iudeo siue a christianũ vt C.ne iudeus christia.mancipiũ l.i.

De inutilib⁹ stipulationibus.

qz iudeus nō ꝑt possidere xp̄ianum mā cipium. Sed cristianus potest stipulari a iudeo christianū mancipiū vt ff. de ✠. obli. l. multū interest. Ex quo etiā patz q̄ sunt inutiles stipulatioq̄ fecit iudas scharioth cū iudeis quādo dixit. Quid vultis mihi dare et ego eū tradaz vob et ipsi pmiserūt. xxx. argenteos.

Notandum quinto. q̄ nemo potest stipulari rē suā quia amplius sua fieri non potest vt ī. de lega. ℈ sed et si rē suā ff. de actio. ℈ sic itaq̄. nisi ratōne possessionis apud aliū constitute vt ff. de contrahen. emp. l. ℈ si in emptione. ℈ iij. Vl' ratione conditōnis ita scilicet vt adueniente conditione res non sit stipulatoris vt ff. de ✠. obliga. l. si rem meā.

Notādū. vi. q̄ stipulatio pure facta non potest esse in pēdēti. vt ff. de stipu. seruoz. l. vsusfructꝰ. Secus in alijs actibꝰ vnoz vt ff. coīa pdioz. l. f. ℈ fi. Et iō stipulatio fcā de re sacra. que postea fit ꝓphana vl' de re publica. que postea fit ꝓuata vel de libero hoīe qui postea fit seruus non cōualescit. Unus etiam ꝑt eē alia ratio. q̄ fortuna i istis non ē spectanda vt inter stipulantē ℈ sacrā. ff. ō ver. obliga.

Notanduz. vij. q̄ sicut stipulatio fcā de re nō stipulabili nō cōualescit. licet res postea fiat stipulabil' vt statī dictū ē. sic eꝫ. stipulatio fcā de re stipulabili. vt puta. de re nō sacra vel ꝓuata postea extinguitur. si res fiat nō stipulabilis nec tenet ꝓmissor si hoc fiat sine facto suo. et sic ex isto habet q̄ res viciatur si veniat ad eum casum a quo incipe non possit. qđ verum ē. nisi statim ab initio tendat ad illū casū. vt no. ꝑ bar. in l. etsi pluribus ℈ et si placz. ff. de ver. obliga.

Notandū finaliter. q̄ dicitur notanter in hoc casu ꝓmissorem non teneri. si res fiat nō stipulabilis sine facto suo q̄ si fieret ex suo facto. tenētur ad inēsse. Presumitur autem semp̄ suo facto fieri si sit res sua. tenet etiaz licz sit res aliena si fiat nō stipulabilis pꝰ moꝝ suā vt ff. de ✠boz obliga. l. si seruū. ℈ i. et ij.

Si quis aliū. Promittens aliū datuz vel factuz aliq̄d nō obligat. ℈ si ꝓmittat se facturū vt alius det vel faciat tūc obligatur. hoc dicit.

Notandū ꝓmo. q̄ ex isto tex. habetur q̄ alienū factū nō ꝑt ꝓmitti et ꝓcoz dat. l. stipulatio ista. in ꝓncipio. ff. de ✠boz obliga. Si tū ꝓmittat sub aliq̄ pena tūc ꝓmissor tenet ad penā si non fiat qđ ꝓmissuz ē vt ī. eo. ℈ ✠sa vice. Si etiā ꝓmissor obliget se ad inēsse si non fiat ꝓmissum tenet q̄uis ꝓmissum sit factū alienū. In quiq̄ tñ casib⁹ fallit qđ ħ dicit fm gl. ħ sup ✠bo. nihil. ꝓmꝰ in stipulatiōe de iudicio sisti vt ff. de ✠boz obliga. l. quotiēs q̄s. scđs in stipulatiōe habere licere vt ff. ō ✠boz obliga. l. stipulatio ista. Et ē stipulatio habere licere quā inēponūt notarij q̄ñ scribūt ħ mō. Promiserūt defēdere tatē in ista re aboi hoīe ita vt licebit ei ista re vti ꝛ frui sine molestia cuiuscunq̄. Quo casu venit factū etiā cōneoz molestātiū et ħ si sit talis ꝑctꝰ de cuiꝰ natura venit euictio vt. l. inter stipulātē ff. de ✠boz obli. In alijs āt ꝓctib⁹ solū venit factū ipius ꝓmittentis et eoz q̄s ipe ꝓhibere ꝑt vt l. stipulatio ista. ℈ ꝫ q̄ten⁹ ff. ō ✠boz obliga. tertiꝰ casus in stipulatiōe de rato vt. ff. rē ratā haberi. l. in stipulatiōe. q̄rtus in stipulationib⁹ edilicijs vt q̄ñ ꝓmittit seruū cē sanū vel nō esse furē vt ff. de euictio. l. si itaq̄ q̄s. q̄nt⁹ in stipulatiōe rē pupilli salua fore in q̄ cū sit ꝓtoria reḡit fideiussoz vt ff. de ꝓtoꝛijs stipulationib⁹. l. ꝓtoꝛie. Et stipulat pupillus a fideiussore sub his ✠bis aut sil' bꝰ Promittis mihi res meas saluas fore seruādas a tutoꝛe. et alꝰ respōdet. ꝓmitto vt ff. rē pupilli salua fore. l. i. et. l. cū pupillus. Dicit tñ ħ Jo. fa. q̄ in istl. casib⁹ nō ꝓmittit factū alienū sed factū

suum.z ideo salua reuerencia g.in istis casib⁹ ñ ē fallētia vt pz diligēt ispicieti

¶ Notandum scdo.q̄ qñ qs ꝓmittit se factuꝝ q̄ ali⁹ dabit aut faciet aliquid. tunc obligaī vt hic dr in scdo respon. et ratio est.q̄ tunc ꝓmittit factū ꝓpriū vt ff.de ✠.obliga.l.aīt stipulantem.§.i. Et qñ aliquis ꝓmittit simplicit factū alienū tunc ī dubio pſumitur q̄ ipse ꝓmisit se facturū vel ꝓcuratuꝝ fieri aut dari qđ ꝓmissū est vt in l. qui autem §. sed et si ku⁹ ff.de constitu.pecunia et notatur ꝑ ang.ā d.§.i. in l.inter stipulantē

¶ Opponitur sic et videtur. q̄ factū alienū pt ꝓmitti. quia aliquis potest promittere aliqđ fieri vel dari ꝑ heredem suum et hoc quotidie fit ꝑ.l.fi.C.de cōtrahen.emp. ¶ Solutio. ¶ Quod promittitur fieri ꝑ heredem non est factū alienuz.q̄ heres et ꝓmittens fingunt vna ꝑsona vt in auctē. de iureiurando a moriente pstā.§.i.col.v.

Si quis alij Nemo pt stipulari alteri cuius iuri non est subiectus. Sed si qs stipuleť sibi aut alteri tunc licz sibi acq̄ratur obligatio alteri tñ etiā eo inuito pt fieri solutio sed tūc ꝑpetit stipulatori contra alteꝝ mādati actio.ad petendum qđ solutū est ab eo. Si autē qs stipuletur sibi et alteri cuius iuri non est subiectus.s. extraneo. tunc valet stipulatio vt acquiratur stipulatori pars dimidia ꝓmissi. Si vero quis stipuletur ei qui suoi iuri subiectus est in his reb⁹ q̄ sibi acquiri possunt. tūc illd qđ ꝓmissū est acquiritur sibi. hoc dicit vsq̄ ad §. preterea.

☞ Notādū primo.q̄ nemo pt alteri stipulari vt hic dicit et cōcor.l.stipulatio ista.§.alteri ff.de ✠.obliga. Cui⁹ ratio est. q̄ stipulatiōes inuente sunt vt vnusq̄sq̄ cōsequaī suū inť esse.et qñ aliqs stipulaī alteri.tunc sibi nullū ꝑpetit interesse. Istud tñ verꝝ est solū qñ stipulator nō ē subiect⁹ illi alteri. Nā subiect⁹ pt alteri stipulari siue subiect⁹ sit ratione pa.ptātis vt fili⁹ pt stipulari prī siue ratione obedientie vt monach⁹ pt stipulari monasterio siue ratione dominij vt ku⁹ pt stipulari dño siue sit seru⁹ pleno iure siue vsufructuarius siue vsuarius aut seru⁹ alienus bo.fi.possessus.

¶ Norandū scdo.q̄ istud regulare dictum fallit in xvi.casibus. Primo in tutore qui pt stipulari pupillo. scdo in domino q̄ pt stipulari ꝓcuratori suo sicut econtra.tertio in debitore qui pōt stipulari creditori suo vt.§.eo.§.sed si quis.q̄rto in stipulationibus ptorijs. vt ff.de ꝓto.stipula.l.in oībus vt in stipulatione de damno infecto.vt ff.de dam.infec.l. damni.§.fina. Et in stipulatione iudicatum solui.vt ff.de procurato.l.in causę. §.fina.q̄nto in ꝓcuratore ꝑsentis vt ff. de ✠bo⁹ obliga.l.si ꝓcuratori. sexto in actore municipij ex cuius stipulatione acquiriť municipib⁹ vt ff.quod cuiusq̄ vniuersitatis.noī.l.i. septimo in curatoē furiosi vt ff.de constitu.pecu.l. cum qui §.si actorē. octauo in institore ex cuius stipulatione acquiriť instituenti vtff.d instito.actio.l.i.nono in iudice vl̄ notario vel alia ꝑsona publica vt ē sacerdos quia ex istoꝝ stipulatione acquiriť alteri vt ff.rē pupilli saluā fore.l.ij.iij.et iiij decimo in creditore ex cui⁹ stipulatiōe acq̄riť debitori vt ff.d pignorati.actio. l.si cū venerit. vndecimo in anno qui pt stipulari dotē reddi nepti sue q̄ nō ē in sua ptāte vt ff.solu.matri.l.gaius seius duodecimo in ꝓcuratore vēdentis vt ff.de actio.emp.l. Julianus.§.si procurator. tertiodecimo in deponēte paciscente rem alteri restitui vt ff.depositi.l.publia. q̄rtodecimo in cōmodāte faciēte similе pactū vt.C.ad exhiben.l.si res.q̄ntodecimo in donāte faciēte silē pactū in euentū alicui⁹ cōditiōis vt.C. d dona. q̄ sub mō.l.quotiēs. sextodecimo qñ pī stipulaī filio suo p⁹ mortē ipi⁹ pīis. nā tūc acq̄riť filio q̄uis nō sit heres pīis

De inutilib⁹ stipulationibus.

vt ff.de ℞.oblig.l.quodcūq; ℣si quis ita Sed si pr̄ stipuletur filio pure tunc acq̄ ritur ip̄i patri vt ff.de ℞.obliga.l.domi nus.⁊ postea dicēt in vltimo notabili. Et isti casus excipiuntur ab ista regula nec trahendi sunt ad alios casus vt ff. de legi.et senatusconsul.l.q̄ vero. Et non valet opinio Mar. qui dixit istos casus facere regulā. Et q̄ hic dicit vo lunt intelligi dircē. q̄i dicētur. ℣ alteri non p̄t stipulari dircē sed bene vtiliter Namnon multū refert an dircē seu vti liter acq̄ratur ff.de nego.gestis l.actio.

¶ Notadum tertio.℣ de validitate sti pulationis possunt dari sex regule ℣m bart.in l. stipulatio ista ℣alteri.ff.de ℞. obliga ¶ Prima est.q̄ ℞ba plata in sti pulatione ōnino conferūtur in alteruz tunc non valet stipulatio vt hic ⁊ le. quicūq; ff.de actio.⁊ obliga. Nisi in tu tore.curatoē.actore.filio ⁊ suo. Secūa regula est q̄ ℞ba stipulationis cōferū tur in p̄sonā stipulantis et ℞ba execu toria cōferunt in alterū vt sic dicendo. ℣mittis mihi ℣ dabis ticio decem ⁊ va let stipulatio si interest stipulatoris vt in dicto exēplo si sez ego sim ꝓcurator ticij vt.C.ad exhiben.l.penul. Vel ti cij est meus creditor. Secus si stipula toris nō interest vt ff.de constitu.pecu nia.l.cū qui ℣si actorem. Tertia regula est q̄ verba stipulationis ꝓferuntur impsonaliter et verba executoria cōfe runtur in alteꝝ.vt sic dicendo ℣mittis ℣ dabis ticio decem tunc non valet stipulatio vt ff.de ℞.obligatio.l si ita sti pulat⁹ sū ℣grisogon⁹. Quarta regula ē q̄ vtraq; verba sez stipulationis et ex ecutoria ꝓferuntur impsonaliter vt sic dicendo ¶ Promittis ℣ dabis decez tūc valet stipulatio quia p̄sumitur in du bio ℣ verba conferuntur in p̄sonā sti pulantis vt d.℣grisogon⁹. Quinta re gula est q̄ ℞ba omnino cōferūtur in p̄ sonā stipulantis et clax est tunc.℣ va let stipulatio vt sic dicendo. ¶ Promit tis mihi ℣ dabis mihi decem. Sexta regula est.q̄ ℞ba omnino cōferunt in p̄sonā stipulantis nōie alteri⁹ vt sic di cendo ¶ Promittis mihi ℣ dabis mihi decem nomine ticij. tunc valet stipula tio vt d.l.stipulatio ista ℣si stipuler ff.de ℞.obliga.

¶ Notandū.iiij.℣ licz extraneus non potest adiici stipulationi vt ei p̄ stipula tōnē illā aliq̄d acq̄rat vt hic p̄t tñ adij ci solutioni ita vt ꝑmissor soluendo si bi liberetur vt hic dicit.q̄ verū est nisi stipulans ante solutionē cōtestatus es set litem vt ff.de solu.l.cū quis Nā tūc ꝑmissor soluendo sibi nō liberaret. Ex quo patet ℣ si mercator habeat familia rem suū in frāckfordia cui dedit ptātem recipiendi debita sua. si ille familiaris postea efficiatur trufator et ꝓdigus sci entibus debitorib⁹ non liberantur illi debitores soluendo sibi. Et licet possit solui adiecto non tñ eius heredi.vt ff. de ℞.obliga.l.cū quis. Nec adiect⁹ po test agere ad solutionē vt ff. de cōstitu. pecunia l.sed et si filie. Et q̄n solutio fa cta est adiecto liberatur ꝑmissor.sed sti pulans p̄t petere id q̄ solutū ē.ab ipo adiecto actione mandati. si adiectus fu it pñs in stipulatione vt ff.de ℞.obliga ti.l.iulian⁹ ℣si. Alias agit actione ne gocioꝝ gestoꝝ vt ff.de solu.l. vero pro curatori.

¶ Notandus.v.℣ q̄n aliquis stipulat sibi et extraneo.tunc acquiritur sibi q̄ ꝑmissum est ꝓ media parte vt hic dici tur. Ex quo patet. ℣ stipulatio pro pte valet et ℣ parte non valet vt ff.de eo q̄ certo loco.l. si quis. Et ita vtile nō viciat ꝓ inutile vt ff.de ℞.obliga.l.i. ℣ sed et si mihi.

¶ Notādū finaliter. ℣ q̄n q̄s stipulat et qui suo iuri subiectus ē.tunc id q̄ sti pulatur acquiritur sibi vt si pat̄ stipule tur filio exñti in sua ptāte.quia pat̄ et filius censentur vna persona quia vox patris est vox filij et ecōtra vt hic Et

C. de ipub. et alijs substi. l. fi. Sic etiaz vox dni est vox serui et econtra ff. eo. ℣. post mortem. Et qñ dicitur q pater stipulando filio acquirit sibi. intelligit in rebus que patri acquiri possunt vt ī p fecticijs quo ad totū. et in aduēticijs q̄ ad vsumf. s. p q̄s pso. nob acq̄. ℣i.

☞ Opponit p° sic ꝛ videtur. q pmissor soluendo adiecto non liberatur p. l. iij. ℣ idē iulianus ff. de eo qđ certo loco. ¶ Solutio ¶ Q̄ in illa. l. alle non liberabatur hoc fuit ideo. quia soluit alibi q̄ soluere debebat et ideo venit ut esse ipsi stipulatori vel dño vt ff. de act. ℣ loco. In quo adiectus nō p̄t p̄iudicaē p̄ncipali recipiēdo sortē tantum vt ff. de regu. iuris. l. non debet. q̄uis ipse stipulans seu dominus possit in illo sibipsi p̄iudicare. vt ff. de eo quod certo loco. l. certū.

¶ Opponitur. iij. et videtur. q qñ quis stipulatur sibi et extraneo. q tunc sibi acquirit totum et nō tātū p̄s dimidia p l. fundi ff. de cōtraheu. emp. ¶ Solutio. ¶ Ibi est speciale. q interest venditoris vt totus fundus sit venditus.

¶ Opponitur. iij. et videtur. q vtile vitiatur p inutile p. l. pui. alias pedi° ff. ℣ arbi. ¶ Solutio' ¶ Illa l. loq̄tur in inseparabilibus ¶ Et qđ hic dictuz est intelligitur inseparabilibus.

Preterea Diuersitas rñsiōis et interrogationis viciat stipulationē et respōsio generalī referī ad oia ea q̄ in interrogatiōe dcā sunt. hoc dicit. vsz ad ℣ item inutilis est

¶ Notandum primo. q t. refertur ad particulam statim precedentem. vt sit sensus. sicut si stipulator interroget pure et promissor respondeat sub conditione stipulatio non valet. sic econtra si stipulator īterroget sub p̄ditione vl in diem et p̄missor respōdeat pure dicēdo p̄ñti die spondeo non valet stipulatio sed si p̄missor dicat simpliciter p̄mitto valet stipulatio. quia hoc verbum. promitto simpliciter positum refertur ad diem seu conditionem positam in interrogatione.

¶ Notandum secundo. q responsio nō congruens interrogationi viciat stipulationem vt hic. et concor. l. a ℣ cum autem. et ibi glo. et docto. ff. de verboz obligationibus.

¶ Notandum tertio Q̄ si stipulatori in continenti placeat responsio. tunc diuersitas responsionis et interrogationis non viciat stipulationem siue sit diuersitas in quantitate. quia illa respicit totam obligationem siue in specie vt ff. de verboz obligatio. l. a ℣ cum adiecit. si vero non placeat. tunc aut est in quantitate siue in qualitate siue in specie vt ff. de verboz obligatio. l. a ℣ cū adiecit. Si vero non placeat tūc aut est diuersitas in quantitate aut in qualitate aut in specie. Si est diuersitas in quantitate tunc valet stipulatio in eo in quo cōsonāt īterrogatio et respōsio siue p̄missor addat siue diminuat de eo qđ in interrogatione dictum est. in alio vero non valet vt dicta. l. a ℣ si stipulanti. verbi gracia. Si stipulator dicat. promittis mihi dare decem. et promissor respondeat p mitto quinq̄ tunc valet stipulatio quo ad quinq̄ quia in illo p̄sonant interrogatio et responsio. sed quo ad alia quinq̄ non valet. Si in qualitate. nullo modo valet stipulatio vt dicta. l. a. et dicto ℣ cū adiecit. vt si stipulator interroget pure. et promissor respondeat sub conditione vel in diem seu econtra. Et idem est si fiat interrogatio in aliquem diem vel cōditionē aliquā et p̄missor respōdeat in alium diem vel sub alia conditione. Sed si sit diuersitas in specie. tunc aut vna species p̄mittitur pro alia et non

valet stipulatio vt ff. eo. si de alia. verbi gracia. Stipulator dicit. promittis dare equum. promissor dicit. promitto dare bouem. Aut adijcitur alia species vt sic dicendo. promittis dare equū. promissor dicat dabo equū t bouē. valz stipulatio quo ad equū sed nō quo ad bouez vt d. l. i. ff. sed et si. Si aūt interrogatio fiat de pluribus rebus tunc aut ponunt copulatiue t valz stipulatio in eo in quo responsum est. Aut disiunctiue t si simpliciter respondeat vel ad vtrūqz valet stipulatio. Sed si respondeat ad vnū tantū nō valz stipulatio quia alternatiua interrogatio est quodāmodo cōditionalis vt promittis illū aut illū. hoc est si illū nō dederis dabis istū. et sic est difformitas in qualitate que viciat stipulationez q̄uis in summis alternatiua valeat licz respōdeat ad vnā tantū vt d. l. i. ff. si quis.

Notandum q̄rto. q̄ generalis respōsio refertur ad ea que dicta sunt in interrogatione qđ fa. pro depositione testiuz vt si testis deposuit aliqđ qz vidit hoc refertur etiā ad alia dicta sua.

Notandū finaliter. q̄ ea q̄ dicuntur in p̄factionibus intelligūt repetita in sequentibus vt. l. ticia. ff. idem. ff. de ꝓboꝝ obligatio.

Item inutilis. Nemo pōt stipulari ab eo qui iuri suo subiect⁹ est. nec ecōtra. t seru⁹ nō pt obligari dño suo neqz alteri Sz licz filiusfamilias nō possit obligari patri. pt tamen obligari alteri. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

Notandū ꝓmo. q̄ inter dñm t seruuz vel inter patrē et filiū nō potest eē obligatio ciuilis sed bene naturalis vt ff. de condic. indebi. l. naturaliter. cui naturali obligationi potest accedere fideiusso. ff. de fideiusso. ff. i. quod verum est inter patrem et filiū nisi esset in castrēsi vel quasi castrensi peculio. quia quo ad illud potest etiam esse ciuilis obligatio inter patrem et filium vt ff. de colla. bonoꝝ. l. i. ff. nec castrense. Et ita potest inter patrem et filium effectualiter esse iudicium vt ff. de iudi. l. lis nulla.

Notanduz secundo. q̄ filius potest conueniri etiam insolidū ex contractibus quos fecit durante patria potestate vt ff. de pecu. l. si quis cum filio. De alijs autem contractibus factis post expirationem patrie potestatis conuenīt in q̄ntum facere potest vt ff. quod cum eo. l. ij. In duobus tamen casibus filiusfamilias non obligatur ex contractu suo. vnus est si mutuuz accepit. Nā habet exceptionem senatusconsulti macedoniani vt. C. ne filius pro patre. l. i. Alius casus est si faciat votuz deo vel reipublice vt ff. de pollicita. l. si quis rē. ff. voto. vnde si alius faciat votum deo. conuenitur a prelato suo. vt soluat votum vt. C. de epīs et cleri. l. nulli. Sz filiusfami. sic nō cōuenitur. Et dicit gl. in dicto ff. voto rationē. quaē filius nō obligat deo sicut hoī priuato. quia mitius agitur cū deo q̄z cūm hoīe. l. celsus. ff. de arbi. Et intelligit istud de voto reali. vt scz filiusfamilis nō obligatur qñ promittit deo aliquā rem. Sed certe nō est vez qđ hic dicit de voto psonali. Nam filius pt vouere et se obligare deo. etiā contra voluntatem patris si sit doli capax. Et ratio est. quia pōt peccare et obligare se diabolo vt in c. i. ex de delic. puero. g̃ potius etiā deo.

Mutum neqz stipulari.

Sūmatur sic. Mutus et surdus neqz stipulari neqz ꝓmittere pñt. Et quia furiosus intellectuz non habet. ideo nulluz negocium gerere pōt. hoc dicit. Et ptz intellectus textus.

☞ Notandum primo Dc textus loq/tur hic de surdo qui nullo modo audit vt quēadmodū scīpm exponit hic. Et ptz hic etiā q mutus nō pt aliquē actū exercere ad quem requirunt ꝓba. ⁊ iō nō pt esse iudex. quia debet sententiam proferre neq testis. quia debet testimoniū dicere neq notarius quia ille stipulatur a ptibus nec pōt sacramenta cōficere. Sed surdus et mut⁹ bene pñt exercere actum ad quez requiritur cōsensus vt cōtrahere matrimoniuz vt in c. cum apud. extra de sponsa.

¶ Notandū scdo. q idem est de mente capto sicut de furioso. supp de curato. ff. i. Et etiā de ꝓdigo qui furioso assimilatur vt ff. de curato. furio. l. i. Et ideo ꝓdigus cui bonis interdictū est se obligare nō pt vt. l. is cui ff. eo. Potest tn sibi aliqd stipulari fm Johan. fa. hic. Et licz prodigo nō sit interdictū bonis si aliquis obligat eū sciens q male et inutiliter expendet illud quod recipit non tenet obligatio vt. l. si quis cū sciret ff. pro empto.

Pupillus. Sūmaf sic. Pupillus maior infāte cū tutor. l. auctoritate obligari pt. sed nō cū patris auctoritate. et pt aliū sibi obligare sine alicui⁹ auctoritate. sed infans alium sibi obligare nō pt. hoc dicit. Et patet intellectus textus.

☞ Notanduz primo. q pupillus sine auctoritate tutoris obligari nō pt. Sed bene pōt aliū sibi obligare sine tutoris auctoritate. Et ratio est quia pōt conditionem suam meliorem facere. sed nō deteriorem vt s de auctoritate. tuto. ff. i. Infans aūt nō pōt alium sibi obligare quia nullū hz intellectū vt. l. in negociis ff. ō regu. iurl. Et dicit infans vsq ad septimū annū inclusiue vt. C. de inē deliberā. l. si infanti. proxim⁹ āt infanti pt aliū sibi obligare sicut proximus pubertati. Et dicit proxim⁹ infanti a septimo anno exclusiue vsq ad decimum annū cum medio inclusiue si sit masculꝰ. Et vsq ad nonum cum medio si sit femina vt notatur in. l. pupillum ff. de regu. iurl. Et ita proximitas refertur ad id quod est infra. Sed proximus pubertati dicitur a decimo āno et dimidio exclusiue vsq ad decimūquartū inclusiue si sit masculus. et duodecimū si sit femina. et ita proximus refertur ad id quod est supp.

¶ Notandum secundo. q dicitur hic in tex. notanter q infans nō multū distat a furioso. quia in veritate distat. naz infans trāsmittit hereditatē etiā quā nō agnouit vt. l. si infanti ff. i. C. de iure de liberan. Secus in furioso qui nō transmittit sic hereditatem vt. C. de curato. furio. l. fina ff. sināt. vel pt dici q ideo distat/ quia infans pōt sibi stipulari p seruuz. furiosus nullo mō vt ff. rem pupilli saluā fore. l. seruuz.

¶ Notandū finaliter Dc impubes nō pōt obligari cū auctoritate pīs vt h dicitur/ quod verum est in illis bonis in quibus pater nō habet administrationem. Secus in his in quibus administrationem habet vt. l. fina ff. necessitate. C. de bonis q libe. Et dicitur notanter impubes q pubes bene pt obligare pter q in duobus casibus vt in mutuo et in voto vt dictū est s eo. ff. Item inutilis Ratio aūt quare impubes nō pt obligari cū auctoritate pīs sicut cū auctoritate tutoris est/ q habet tutorē sibi obligatū/ si male interponat auctez suam Sz pīez nō habet obligatum vt. C. de bo. q libe. l. cū opz ff. sub hac tamen. ff. si. nō aūt hypotheca.

Si impossibilis. Sūmaf sic. Impossibilis cōditio stipulationi affirmative apposita viciat stipulationē. Sz si negatiue apponaf stipulatio pure facta intelligitur. hoc dicit.

De inutilib⁹ stipulationibus.

☞ Notādū ꝓmo Q⁹ conditio impossibilis affirmatiue cōcepta viciat stipulationē cōcor. l. si ipossibilis ff. de ℞bo. obliga. Sec⁹ in vltimis volūtatibus vt ℔ de hered. instituen. ℌ impossibilis. ⁊ dicitur cōditio ipossibilis non solū q̄ fm naturā esse nō ꝑt. Sed etiam que depē det ex sola volūtate principis. vt pape vel impatoris vt notat ꝑ bar. in. l. apud iulianū ℌ fina. ff. de lega. ꝓmo. Et idez ē de cōditione turpi. vel etiā que fm ius esse nō ꝑt vt in glo. singulari. in. l. cum donatio. C. de trāsactio. Sed difficultas nō impedit stipulationem. Si enim paup. ꝓmittat dare mille marcas argenti q̄ⁱ ipe hoc facē ñ possit. valz tamē stipulatio vt in glo. et in tex. in. l. ij ℌ ex his. ff. de ℞bo⁹ obliga. Sic etiam ꝓpleritas nō viciat stipulationē fm glo. hic q̄ allegat. l. si ticius ff. de cōditio. institu.

¶ Notandum sc̄o Q⁹ si ipossibilis conditio negatiue concipiatur nō viciat stipulationem quia est necessaria. Et ideo talis stipulatio est pura. concor. l. in stipulatione ℌ fina. ff. de ℞bo⁹ obligatio. Et ideo statim peti potest ꝓmissum. datur tamen tempus ad soluendū vt ℌ. eo. ℌ fina.

Item verborum.

¶ Stipulatio facta inter absentes non valet. Et statur scripture donec probetur contrarium. hoc dicit.

☞ Notādū ꝓmo. q̄ inē absentes non ꝑt fieri stipulatio. Et ideo non ꝑt fieri ꝑ nunciū vel epistolā. Nō tñ requiriē q̄ contrahentes se mutuo videāt nec opz q̄ sint omnino propinqui. q̄ q̄ⁱ vnus contrahentiū sit in turri et alius sit inferius. si seinuicē audire et intelligere ꝑñt valz stipulatio vt ff. ad silleia. l. ij ℌ eodem.

¶ Notandū sc̄o. q̄ dupler ē scriptura. Mā quedā est ꝓuata. et huic nō staē ꝑ scribente sed bene statur ei cōtra scribentem. si sit cuz causa. vt in aucten. de iureiuran. a mozien. prestan. ℌ i. colla. v. Alia est scriptura publica facta scz per publicā ꝑsonā vel cum sigillo auctentico. et huic statur nisi contrariū ꝓbetur ꝑ simile scripturā vel ꝑ testes idoneos Si igiē contingat duo instrumēta contraria esse sup eodē negocio. videndum est an vnū instrumentū sit de ꝓiori data. et huic standū est. vt in c. si a sede apostolica de ꝓben. li. vi. Et si sit eq̄litas in data et vnū est fauozabilⁱ⁹ altero statur fauozabiliori vt si cōtineat de dote vt ff. solu. matrimo. l. i. Et si sint oīno equalia tunc neutri creditē vt in. l. optimam. C. de ℌhen. et cōmit. stipula.

¶ Notandū finaliter. Q⁹ si instrumentū debeat reꝓbari ꝑ testes tūc distinguiē fm bar. in. l. ij ℌ si dubitē. ff. quēad modū testamē. aperiā. q̄ aut testes ℌdicentes instrumēto scripti sunt in eodē instrumento. et tūc vnus solus testis facit vacillare fidē instrumēti. vt tali instrumēto nō stet nisi esset testi. supuēnerarius. Sz si testes ℌdicētes nō sē scripti in illo instr̄o. tūc requirunē plures q̄ duo. q̄ ipm instrm supplet vicē duoz testiū vt. l. in exercēdis. C. ō fide instrumento. Et ibi notat idē ꝑ salicetū. vult etiā hoc Inno. in c. cū Johānes hēmita. eē de fide instrumentoz.

☞ Opponiē ꝓmo sic. Et videē q̄ stipulatio inē absentes bñ valz ꝑ. l. ea q̄. ff. de dona. inē virū et vxo. ¶ Solutio ¶ Ibi stipulatio facta fuit ꝓmo inē ꝑsentes. et ℞ba postea repetebanē inē absentes

¶ Sz replicat de le. labeo. ff. de pactis ¶ Solutio ¶ Illa lex loquit in pactis in quibus non requiritur illa solennitas que necessaria est in stipulatione ꝛc.

¶ Sed iterum replicatur. de. l. ij ff. de sponsa. ¶ Solutio ¶ Sponsalia ꝑñt fieri ꝑ stipulationem. et tunc non fiunt nisi inter ꝑsentes. possunt etiaz fieri ꝑ solum consensum. et tunc bene fieri ꝑñt inē absentes. et hoc modo loquitur lex contraria.

Opponitur secundo Et videtur q̄ cōtra scripturam non potest fieri p̄batio put hic dicit̄. quia tūc sequeretur q̄ reus probaut quod est contra ordinem iuris vt. C. de edendo. l. qui accusare

Solutio Verū ē q̄ in isto casu reus probat p̄pter p̄sumptionem que est contra eū ratione scripture vt ff. de pact. l. iuregētiū. ℣. quod fere. Vnaz ex scriptura oritur triplex p̄sumptio. vna ē q̄ p̄tes sciunt totum quod scriptum est. secūda q̄ sit solēniter facta. tertia q̄ v̄ba ibi posita sint p̄ ptes approbata vt. l. cū precibus. C. de probatio. Vtz etiaz hic q̄ negatiua p̄bari potest p̄ coartatiōnem tp̄is et loci.

Opponit finaliter Et videt q̄ p̄ scripturā nō p̄t probari aliquid de die. quia quando instrumentū petitur edi tūc datur sine die et cōsule vt ff. de eden. l. i. ℣. editiones Solutio Instrumentuz petitur edi tripliciter. vno mō actor petit instrumentū rei vt ex eo fundet intentionē suam. vel reus petit instrumētuz actoris vt ex eo fundet exceptionē suam. et tūc instrumentuz nullo mō est tradendū vt. C. de eden. l. fi. scdo modo petit̄ edi. q̄ aduersarius vtitur instrumento et tūc petitur ideo edi vt videatur an possit tali instrumento aliq̄d opponi. et tūc editur sine die et consule ne detur materia falsuz fabricandi vt in. l. allega. in oppositū. tertio petitur edi q̄ accusatur de falso et tūc edendū est instrumentum cū die et consule vt in. l. optimam. C. de contrahen. et cōmitten. stipulatione.

Post mortem. Oliz stipulatio cōcepta post mortez stipulatoris vel p̄missoris vel pridie q̄ moriatur alter eoruz non valebat. hodie tamen valet. hoc d. Et p̄z intellectus tertius

☞ Notandum primo Q̄ istud quod hic dicitur intelligitur de iure vetustissimo. quia de iure ffroz stipulatio fieri potest post mortem stipulatoris vel promissoris. vel etiaz pridie q̄ moriatur alter eorum vt in. l. centelimus. ℣. i. ff. de verboz obligationibus. Et licut stipulatio facta per ip̄m stipulatorem nō valebat. sic etiam si fiebat p̄ aliquez existētem in sua potestate vt p̄ filium aut p̄ seruum. vt hic et in. ℣. ei qui. sup̄ eodem Ponitur tamen correctio istius iuris etiam. C. de contrahen. et cōmitten. stipula. l. scrupulosam.

Notandum secundo Q̄ ideo ista stipulatio hodie valet q̄ licz nullus post mortem suam potest aliquid acquirere sibi. tamen potest acquirere heredibus suis. Sic etiam licz ip̄e non possit dare post mortem suam. heredes tamen sui possunt vt in. l. vnica. C. vt actio. ab hered. et contra heredem incipiant.

Item si quis ita.

Summatur sic. Licz in stipulatione dies executionis precedat diem obligationis. valet tamen stipulatio. similiter valet licz executio retardetur p̄ mortem stipulatoris vel promissoris vel a licentius tertij. hoc dicit. Et p̄z intellectus tertus.

☞ Notandum primo. Q̄ cuz dicit̄ in tex. pro exemplo prepostere stipulationis. si nauis ex asia venerit. ibi debet fieri punctus. hodie dare spondes? nō debet fieri punctus post illam dictionē hodie alioquin esset conditionalis et si nauis hodie non veniret extingueret̄ obligatio vt sup̄ de v̄boruz obligatio. ℣. sub cōditione.

Notandum secundo. q̄ in dotib⁹ fit stipulatio prepostera. hoc modo. Dicit enim mulier marito volens de dote sua testari. si sine liberis decedas dotē reddere spondes. et p̄ponit prius facere testamentū antec̄ dos reddat̄. de quo in l. siliter. C. de iure dotiū.

De inutili. stipulationibus.

¶ Notandū tertio Q; in ista stipulatione cuius executio differtur post mortē non oritur actio nisi post mortem qualiciz peti potest promissum vt.C. de testamen.l.prepostere. Et ptz ex isto textu.q; ordo scripture non est attendendus vt ff.de peculio.l. quidā. et s̄ de lega.¶ante heredis.

☞ Opponit sic Et videt q; ordo scripture debet attendi p.l. quotiens ff. de vsufruc.7 p.l.generaliter.¶ qō quis q̄.ff de fideicōmissa.liberta. ¶ Solu" ¶ Si queritur de plationе psonaz bñ attenditur ordo scripture.sed qñ queritur de iure vt in testamentis vel etiā in cōtractib⁹ nō attenditur ad ordinē scripture nā aduertendū est ad sentētiā poti⁹ q̄z ad verba vt in.l.iij.ff.de admen.lega.

Si scriptū. Summat sic. Si in instrumento scriptū sit aliquē promisisse p̄sumit interrogationez p̄cessisse. Et si stipulator de pluribus rebus interroget et promissor simpliciter respondeat tenet de oībus illis rebus.alias tenet solū de illa re de qua respondit. hoc dicit.

☞ Notandū primo Q; si testes deponāt aliquē promisisse et nihil dicūt de interrogatione non p̄sumit interrogationem p̄cessisse quēadmodū h̄ dicit de instrumento vt.l.i.C. de vsu. ¶ Et ratio diuersitatis est ſm glo.hic. quia instrumentū factum est ſm dispositionem iuris.Sed testes cōiter nō sunt periti in iure.Dicit tñ bar.q; ista ratio est tenuis.q; notarij cōficientes instrumēta frequenter etiā sunt ignari iuris. Et iō ponit aliā rationē in.l.sciendū ff. de ⁊bo; obligatio.scz q; testes deponūt de his q̄ p̄ceperūt sensu corporeo. Solēnitas āt iuris nō p̄cipitur sensu corporeo sed intellectu.Et notarius in instrumēto nō solū scribit ea que sensu p̄cipit sed etiā ea que sunt iuris. Ptz ergo hic q; solēnitas iuris interdū p̄sumit ex scriptura.fa.l.sciendū.ff. de ⁊bo; obligatī.

¶ Notandū scdo.q; si stipulator interroget de pluribꝰ rebus et p̄missor respondeat simpliciter tūc in oībus obligatur,p̄missor. Secus si ad vnā vel aliquas respondeat q; tūc solū de illa seu de illis tenet vt hic et concor.l.ticia.¶ idem respōdit.ff.de ⁊bo; obligatio. Et istud verū ē si stipulator copulatiue interroget. Nā si alternatiue.i. disiunctiue interrogauerit nō valebit in speciebus stipulatio p̄pter diuersitatez in interrogatiōe et in respōsione vt s̄ cō.¶ preterea.dictū ē. Ptz etiā hic q; vtile p̄ inutile nō viciat q; hic sunt plures stipulationes abinuicem sepabiles.naz us inſepabilibus vtile p̄ inutile viciat.

Alteri. Sūmat sic. Si ille cuiꝰ nō interest alteri stipulet non valz stipulatio. Si tamen pena adiiciatur et nō fiat qō stipulatū ē cōmittitur pena.Sic ecōtra si quis p̄mittat alium factuz aliqd nō valet promissio. Sed si pena adiiciat et nō fiat quod p̄missuz ē cōmittit pena.hoc dicit.Et ptz intellectus textus.

☞ Notādū primo. Q; ratio q̄re nemo p̄t alteri stipulari.est .q; stipulatiōes inuente sunt vt vnusquisq; acquirat sibi qō sua interest. Nihil āt interest stipulatoris.si alteri det. Et ideo alteri nō stipulat et tangit ista ratio h̄ in ter. ¶ Fallit tñ istud in xvi.casib⁹ vt dictū est s̄ c. ¶ si quis alij.in nōbilibus.

¶ Notandū scdo.q; ex stipulatiōe alteri facta interdū acquirit illi actio directa vt si filius stipuletur patri.aut seruꝰ dño.vel ecōtra vt.l.certi cōdicto.¶ si nū mos ff.si certū petat. Interdum acquiritur actio vtilis vt si tutor stipuletur pupillo vt ff.de constitu.pecu.l. eū quē ¶ penul. Interdum vero nulla acquiritur actio.7 de hac stipulatione loquitur hic textus.

Notãdũ tertio Q̃ ista stipulatio cui apponit pena p̃t quattuor modis formari. ꝓmo mõ sic. promittis q̃ dabis ticio decem alioquin dabis ei quinq̃ sub nomine pene. ſcdo mõ sic. ꝓmittis ticio q̃ dabis ei x. aut quinq̃ noīe pene. Et istis duob⁹ modis nõ valet stipulatio neq̃ quo ad sortẽ neq̃ quo ad penã. ⁊ tertio modo sic. ꝓmittis mihi q̃ dabis ticio. x. aut mihi dabis quinq̃ noīe pene. et tũc licꝫ stipulatio nõ valeat quo ad sortẽ/ valꝫ tñ quo ad penã et ita loquit iste tex. q̃rto mõ p̃t sic fieri. ꝓmittis mihi recipienti stipulationẽ noīe ticij dare decẽ. aut q̃n q̃ noīe pene. et tũc valꝫ stipulatio q̃ ad sortem et quo ad penã. Sꝫ ego cedã actionez ipi ticio vt. l. si ꝓcuratorez. ff. fi. ff. manda.

Notandũ q̃rto Q̃ notanẽ dicitur in tex. q̃ ista pena stipulet. q̃ si apponeret ꝓ nudũ pactũ nõ posset peti pena sicut nec vsura vt ff. de seruis exportan. l. seruus.

Notandũ quĩto Q̃ de q̃ntitate ist⁹ pene p̃t sic distingui. Quia aut pena apponit ꝓ noīa nũeralia simplicia. vt vnũ duo tria. et tũc p̃t ascendere pena vsq̃ ad infinitũ si placeat cõtrahentibus vt in glo. in. l. si dictũ. ff. de euictio. vel apponit ꝓ noīa nũeralia quotitatiua seu multiplicatiua vt duplũ triplũ q̃druplũ ꝛc. Et tũc vel pena apponit sup eo q̃d d̃ pñti certũ est. vbi gr̃a. Vendo tibi domum pro centũ et ꝓmitto de euictione et hoc ego dico ad interrogationẽ emẽtis. ⁊ tũc pena etiã p̃t ascẽdere vsq̃ ad infinitũ si placꝫ p̃hentib⁹ vt dicendo. promitto de euictiõe sub pena dupli tripli ꝛc. Aut pena apponit sup eo q̃d de pñti est incertũ vt dicendo. vendis mihi domũ. et ꝓmittis mihi de euictione de tãto q̃nti mea interierit. et tũc pena nõ p̃t ascendere vltra duplũ vel ſm aliquos q̃druplũ vt in. l. vnica. C. de sententijs que p eo q̃d interest ꝓferunt.

Notandũ sexto Q̃ q̃n q̃s stipulatur alteri cũ adiectione pene tũc ille alt nõ p̃t ꝓmissum petere neq̃ penam. sed ipe stipulans petit penã. Nã ista stipulatio de se ẽ inutilis q̃uis stetur ei ꝓpt penã vt ff. de v̄boꝝ obligatio. l. stipulatio ista ℣. si insulã. in glo.

Notandũ finaliter Q̃ q̃n quis stipulatur ꝓcuratori suo vel creditori. tunc valꝫ stipulatio q̃ sua interest vt h̃ dicitur. Procurator tñ seu creditor agere nõ p̃t pro isto interesse. sed ipe stipulator agere põt pro eo q̃d interest sua procuratori vel creditori solutũ fuisse actione ex stipulatu vt. C. de inutili. stipu. l. fina. vel certi cõdictiõe vt ⁊ de v̄boꝝ obligatio. ℣. i.

Opponitur sic Et videt q̃ q̃n stipulatio nõ valꝫ nõ valebit etiã adiectio pene. q̃ extincto ꝑncipali extinguit etiã accessoriũ p. l. cũ ꝑncipale ff. de regu. iuris Solutio Verum ẽ q̃ extincto principali extinguit accessoriũ. q̃n scilꝫ principale ideo nõ valꝫ q̃ ius ei resistit Secus q̃n ius ei nõ assistit nec etiam ei nõ resistit. ⁊ ita ẽ hic. Nã ius nõ p̄hibꝫ stipulationẽ alteri fieri. licꝫ etiaꝫ nõ approbet. fa. l. nõ dubiũ. C. de legib⁹.

Sed replicat de lege ſcda ℣. fi. ff. si q̃s in ius voca. non ierit. vbi appositio pene nõ valꝫ Solutio In illa lege loquitur iurisconsultus de pena pretoria hic aũt de pena cõuentionali.

Item nemo.

Sũmatur sic. Nemo p̃t rez. suam futuraz sibi stipulari. Et si de alia re fiat interrogatio. et de alia responsio nõ valꝫ stipulatio. hoc dicit.

Notandũ ꝓmo Q̃ nemo p̃t rẽ suã futurã stipulari vt hic dicit. Dec⁹ si futura sua non esset vt ff. de v̄boꝝ obligatio. l. si rem. Din⁹ ẽ p̃t rem suã de pñti sibi stipulari. Cui⁹ ratio est. quia q̃d suũ est amplius suũ fieri nõ p̃t. ℣. de actio. ℣. sic itaq̃. Ratione tñ possessionis p̃t q̃s rem suã stipulari sibi restitui vt. l. nẽo.

De inutilib⁹ stipulationibus.

ff.de ℣.obliga.

¶ Notanduz .ij. q̄ si stipulator interroget de vna re.et ꝓmissor respondeat ō alia non valet stipulatio vt hic dicitur qō verū est qñ certū est eos discrepare vt .l.cōtinu⁹ ℌ.ff.de ℣.obli. Et si stipulatio valeat ſm intellectū vtriusq̄.tūc accipi debz ſm intellectū ꝓmissoris vt l.qui ex plurib⁹ ff.de ℣.obliga. Nec obstat q̄ minus p̄stari potest in dubio vt ff.de lega.i.l.apō iulianū ℌ scio.q̄ min⁹ est qō ꝓmissor dare vult ℌ.de actio ℌ p̄terea. Sed si stipulatio tm̄ valeat ſm ītellectū vtr⁹.s.stipulatoris vel ꝓmissoris. tunc accipi dz ſm illū ītellectū vt res plus valeat q̄z pcat. ℣bi gratia.dico sic ¶Promittis mihi hodie dare centū colōie.et tu dicis ꝓmitto.et postea tu vis dicere istaz ꝓmissionē factā esse de alia Colonia ab ista.non debet ista stipulatio accipi ſm dictū ꝓmissoris sed stipulatoris qui dicit stipulationē intelligi. de ista Colonia quia alias stipulatio non valet.fa.l.quotiens in stipulatōibus ff. de ℣bo.obliga.

Quod ex turpi Stipulatio facta ex turpi causa non valet Et obligatio contracta ex stipulatione conditionali. transit ad heredes stipulatoris et ꝓmissoris.si cōditio existat post mortē vtriusq̄ vel alterius eoz. hoc di.

☞ Notādū primo.q̄ si deductū in stipulatione sit turpe.vt facere homicidium vel sacrilegium.non valet stipulatio.z si sit pena adiecta non cōmittit pena.vt l.generaliter ff. de ℣.obliga Vel si etiaz sit appositū iuramentū non ē seruandū vt in regula.non est obligatorium.ex ō reg.iuris li.vi. Vel si deductū in stipulatione sit honestū.sed ex turpi causa vel cū turpi conditione expressa vt ꝓmittis mihi decem si fecero homicidium. similiter non valet stipulatio vt l.si plagij.ff.de ℣bo.obliga. Fallit tamē hoc in matrimonio. quia ibi turpis causa vel ꝓditio habet ꝓ non adiecta. vt ī c.fi.extra de conditio.appositis. Sed si causa vl conditio turpis non sit exp̄ssa tunc valet stipulatio ipso iure.sed elidi tur p exceptionē vt ff. de conditiōe ob turpē causā l.penul. Si vero deductū in stipulatione sit honestū est tñ turpiē ꝓmissū.vt puta p dolū vel p metū. tūc valet stipulatio ipso iure.ſz etiā elidiē p exceptōnē vt C.de inuti.stipula.l.dolo. Fallit hoc in dote et in contractib⁹ matrimonialib⁹.q̄ ibi talis stipulatio ñ valet ipō iure vt l. si muliter ℌ q̄ si dos. ff.qō metus causa. Ex isto patet.q̄ si aliquid ꝓmittatur meritrici causa libidinis stipulanti non valet stipulatio. nec tenetur ꝓmissor hoc dare.datū tñ nō p̄t repeti.vt in l.idez ē ℌ ſz qō meretrici ff. de ꝓditio. ob turpē causā. Et ideo tenz bar.ibi hoc et allegat.l.affectionis ff. de dona..q̄uis g.ibi dicat ꝓtrarium.

¶ Notandū scō.q̄ contractus conditionalis transit ad heredes actiue et passiue. vt hic dicit. Secus in relictis ex vltima voluntate vt C. de cadu.tollē. l.vnica ℌ sinautem.

Qui hoc anno ¶Promissum certo tempore dari.non potest peti nisi in fine illius temporis. Et quod pure promissum est non prius peti potest.q̄z ꝓmissor illud dare possit. hoc di. vsq̄ ad finem titu.

☞ Notandum primo.q̄ si promissuz sit aliquid dari hoc āno vel hoc mense. non potest peti nisi in fine illius temporis.vt hic et ff.de ver.obliga.l.qui hoc anno. Si autem promissum sit dari annue peti potest in prin.anni.quod verum est tam in contractibus q̄z in legatis.vt ff.de conditio.z demon.l.si in annos. Et ratio est.quia in primo casu. tempus videtur appositum fauore promissoris.et in scō casu videtur apposi

tum fauore stipulatoris. Et de isto sūt metra que dicta sunt. s. de ver. obliga. Hat si quis ita. Et si aliquid promissum sit dari in nundinis. peti potest in principio nundinarū vt ff. ad trebel. l. qui filium. Sabinus.

¶ Notandum secundo. q̄ q̄n aliquid promissum est pure. non potest peti donec promissor commode hoc potest tradere vt l. continuus. Illud ff. d̄ verbo. obliga. Et licet promissor statim tradere posset non tamen tenetur statim tradere vt. l. q̄d dicimus ff. de solutio. Sz datur ei certum tempus. fm aliquos. x. dierum. vt ff. de constitu. pecu. l. promissor. Hi. Vel fm aliquos tempus datur ad arbitrium iudicis. vt ff. de iure delibe. l. i. Qui iudex nō debet statuere tēpus nimis breue. nec nimis longum vt l. ratum ff. de solutio. Ex quo patet. q̄ quādo aliquid relinquitur arbitrio iudicis. non debet ipse stare in extremis. sed seruare medium. ¶ Cum igitur hodie penitentie sunt arbitrarie. nō debet cōfessor peccantibus inūgere nimis aspera penitentiam iuxta ca. penitentiales nec nimis leuē. sed debet tenere medium. fa. ca. tempa ⁊ ca. alligāt. xxvi. q. vij.

De fideiussoribus.

Sic continuatur Dictum est supra de stipula. Et quia obligatio fideiussoria cōmuniter fit per stipulationem vt l. blanditus C. eo. Idcirco cōsequēter tractatur. de hac obliga. fideiussoria ⁊ Rubricatur iste titu. de fideiusso.

PRo eo Sic sūmatur Cuilibet obligationi etiam naturali tātū vel ciuili potest accedere fideiussor. hoc di.

☞ Notādum primo. q̄ quintuplices sunt psone que pro alijs obligantur scilicet fideiussor. mandator. constitutor. sponsor ⁊ expromissor vt. l. in personā Hi. ff. de pactis. que sic differunt quia fideiussor fit per stipulatōnē. Et potest precedere vel sequi obligationē principalem Mandator autem potest fieri solo consensu et regulariter precedit obligationē vt mando tibi vt mutues titio pecuniā Constitutor vero sequitur obligationē. Sponsor accedit principali obligationi non rogatus id ē qui non rogatus pro alio intercedit vt cōstituo me soluturum quod ticius tenetur tibi. Expromissor qui promittit p alio non obligato vt in domino qui cōstituit procuratorem et pro procuratore promittit iudicatum solui. et tamen procurator non est obligatus vel etiaz liberat eū. vt cum quis promittit domino q̄ seruū manumittat vt. l. eleganter Hi seruus pactiōis ff. de dolo. et l. stichū Hi de solutionib⁹. Et habent omnes isti beneficium fideiussionis. scilicet q̄ fideiussor non potest excuti nisi ei⁹ principalis sit excussus vt aucten. presente C. de fideiusso. habent etiā beneficiuz epistole diui adriani. de quo ℈ Hi si plures. Fallit tamen istud. si fideiussor aut promissor interceſſit animo nouandi vt in l. si vero non remunerandi Hi. ff. manda. Est autem nouatio prioris debiti in aliam obligationem transfusio et nomē accepit a noua obligatione. q̄ cū fit nouatio noua constituitur obligatio vt prior perimatur. hec probantur. l. prima in prīcipio ff. de nouatio. Fit autem iteruentu noue persone vn de eoipso q̄ alius promittit mihi id in quo tu mihi obligabaris. fit nouatio id ē prioris obligationis in aliam transfusio et tu liberaris ipso iure. hoc vez hodie. si expressū sit q̄ nouandi animo hoc actum sit.

¶ Notandum scdo. q̄ fideiussores inuenti sunt vt magis cautum sit creditoribus. vt hic et infra de repli/

De fideiussoribus.

catio ℣ finali. Et est cautio fideiussoria bonea et plena Cautio tamen pignoraticia est plenior. quia melius est pignori incumbere ꝙ in ꝑsonam agere vt ℣. de obliga. que ex delict. nascũ ℣ furti

¶ Notandũ 3°. ꝙ obligationi fideiusso rie ꝑt accedẽ alĩ fideiussor vt sit fideiussus fideiussor. ⁊ tũc ꝓma obligatio fideiussoria dicit ꝓncipalis respectu secũde vt l. grece ℣ fi. ff. e. Et cessante ꝓncipali obligatiõe cessat vtraq; fideiussoria vt l. cũ lex ff. eo. Et fa. l. nõ dubium C. de legi. Et ꝑt accipi ꝑcũ ꝑ fideiussione vt l. si vo nõ remunerãdi ℣ marc° ff. mandati.

¶ Notandum quarto. ꝙ obligationi naturali tantũ potest accedere fideiussor. vt hꝫ ff. eo. l. fideiussor ℣ fideiussor. vt quando seruus obligatur domĩo cui licet non possit ciuiliter obligari naturaliter tamen ei obligari potest vt ff. de cõdictio. indeb. l. si id qđ. Tunc seruus potest dare fideiussorem domino suo. Econtra tamen dominus non potest ſuo fideiussorem dare. Et ratio est. quia alle fideiussor obligaretur seruo. et per ꝑns domino. Et ita idem obligaretur eidẽ et pro eodem. qđ esse non potest. vt l. si quis pro eo ℣ i. ff. eo. Seruus tñ non potest esse fideiussor vt ff. eo. l. seruo inscio.

¶ Notandum finaliter. ꝙ obligationi ciuili tãtũ ꝑt accedere fideiussor vt in eo ꝙ ꝓfess° ẽ debitũ spe future numeratõis pecunie de ꝙ ℣. ti. ꝓr. dicẽt Nãsti ꝑt accedẽ fideiussor. et habet eandez exceptionem sicut principalis reus vt C. de non numera. pecunia l. penul.

¶ Opponitur et videtur. ꝙ non omni obligationi potest accedere fideiussor. per l. i. C. ne fideiussores dotium dent.

¶ Solutio. ¶ Regulariter oĩ obligationi potest accedere fideiussor. sed fallit in obligatione de dote restituẽda vl̃ ꝑseruãda a viro constante matrimonio vt in l. in oppo. allegata. Cuius ratio ẽ ne oriatur suspicio perfidie. presumerz n. vir. ꝙ mulier sibi non confideret dotem cui confidit seipsam. ℣i tamen maritus vergeret ad inopiam possz isto casu fideiussor peti. vt notat bar. in l. si cõstante ℣ quotiens ff. solu. matrimonio.

¶ Fallit etiam in obligatiõibus de maleficijs cõmittendis quibus nõ potest accedere fideiussor vt l. si a reo ℣ fina. ff eodem.

Fideiussor. Dñmatur sic. Obligatio fideiussoria transit ad heredes Et potest precedere vel etiam sequi obligationem ꝓncipalem. hoc dicit. Et ꝓz intellectus tertius.

☞ Notandum primo ꝙ obligatio fideiussoria transit ad heredes actiue et passiue id ẽ ad heredes creditoris ⁊ ad hẽdes fideiussoris siue dictũ sit siue non concor. l. potest ℣ i. ff. eo. Nec prodest in isto casu heredi cõfectio inuentarij si hereditas non sit sufficiens ad soluẽdũ vt notat bar. in l. fideiussor ℣ in fideiussorem ff. qui satisda. cogunt. Sic etiam omnis obligatio que nascitur ex contractu vel quasi transit ad heredes vt ff. đ actio. et obligatio. l. ex contractibus Si tamen ꝓncipalis obligatio nõ trãseat ad heredem vt est actio furti. vel similis obligatio coherens ꝑsone. tũc etiam fideiussoria accedens tali obligationi nõ transit ad heredẽ vt l. si euz ℣ q̃ iniuriaz ff. si quis cautio.

¶ Notandũ scdo ꝙ obligatio fideiussoria ꝑt ꝓcedere vel sequi principalem obligationem Possumus enim sic dicere Fideiubeo pro ticio in eo ꝙ sibi credes vel credidisti vel credis Nã ad ista oĩa tempora põt referri fideiussio vt l. quoniam ℣ fina. ff. de vsufruc. earũ rerũ que vsu consu. Dicit tñ Johã. fabri ꝙ quãdo fideiussio ꝓcedit. tunc debz exprimi tempus futuruz Alioquin nõ valeret fideiussio. quia plus obligaretur fideiussor ꝙ principalis quod esse non põt

vt ff. eo ¶ fideiussores Secus est in mandatore qui semp̄ p̄cedit obligationē p̄incipalē l. si vero nō remunerādi ¶ si post ff. mandati. Sec⁹ etiā in p̄stitutore q̄ semp̄ sequit̄ vt in glo. in ¶ i. in auctē. de fideiusso. colla. i. et dictū est sup̄ eodez ¶ i. in p̄mo notabili.

Si plures. Qñ sunt plures fideiussores tūc singuli tenent̄ in solidū. Pōt tn̄ excipā dictā adriani excipe cōtra creditorē vt solū p̄ p̄te cōuenianť Et si vn⁹ eoz nō ē soluendo tpe litis cōtestate tūc alij solui tenent illā p̄tē. Si etiā vn⁹ fideiussor soluit creditori totū nihil repetit ab alijs sed imputet sibi q̄ nō excepit/hoc dicit

☞ Notādū primo. q̄ licz qñ sunt plures fideiussores ipo iure singuli teneantur insolidū/ datū tn̄ ē fideiussorib⁹ remediū ex epla diui adriani vt p̄ exceptionem repellāt creditorē ⁊ vt nō teneant̄ soluere nisi pro p̄te eis cōpetente. si oēs sint soluendo tpe litis cōtestate/ et si vnus vel plures illo tpe nō sint soluendo reliqui soluere debent. Et datur istud beneficiū p̄ viam exceptiōis ⁊ nō actiōis. Et ideo si vn⁹ totū soluit et p̄incipalis pro quo fideiusserūt nō ē soluēdo ipe nihil repetit ab alijs fideiussoribus/ quia soluit quod debuit Et de ista epla loquit̄ textus C. de cōstitu. pecu. l. finali.

¶ Notādū secō. q̄ aliqui dixerūt q̄ hodie nō sit op⁹ ista epla diui adriani/ qz fideiussores plures hodie ipo iure nō vidēnt teneri nisi p̄ p̄te. in auctē. de duo reis stipulandi ¶ i. Veli⁹ tn̄ dicit q̄ ille textus loquit̄ de duobus reis stipulandi et debendi et nō de fideiussorib⁹ Nā duo rei debendi ipo iure tenent̄ scz quilibz pro p̄te sua Sed ista epla hodie locū habet in fideiussorib⁹ vt h.

¶ Notandū tertio q̄ licz fideiussores plures expresse obligant se q̄ quilibz teneatur insolidū tn̄ adhuc hñt bñficiuz diuisionis. non ex epla diui adriani. ⁊ ex aucten. hoc ita C. eo.

¶ Notandum finaliter. q̄ ista exceptio non p̄rie est peremptoria. quia nō primit totam actionē Nec p̄rie est dilatoria que debet opponi ante litem cōtestatā. vt C. de pba. l. exceptionē ⁊ potest dici anomala. vt hic in g. Nec ē fauorabilis sicut velleia. vt ff. de condi. indeb. l. qui exceptionē. Et ideo solutū p̄ istā exceptionē non repetitur sicut in velleia. vt in l. repetit̄ ff. de p̄dicti. indebi.

☞ Opponi ⁊ videtur. q̄ qñ sunt plures fideiussores non habeāt beneficiū diuisionis p. l. si. ff. rē pupilli saluā fore.

¶ Solutio ¶ Regulariter habent bñficiū diuisionis. Fallit tamē in quibusdam casibus. Primo in fideiussoribus tutoz ⁊ hoc fauoē pupilli vt in l. ī op. allegata. ēius tutores habeant diuisionez. quia illi eque principaliter sunt obligati et simul. Secō fallit in fideiussoribus fideiussoruz vt in l. si plures ¶ fi. ff. eo. Tertio fallit qñ vnus nō ē soluēdo tempore litis p̄testate. vt hic. Quarto qñ sunt plures fideiussores p̄ vna sūma. tamē respectu diuersoz creditoruz vt. l. si a ticio. ff. eo. Quinto si fideiussor negat se fideiussorem vt ff. eo. l. si dubitatur ¶ ita. Et sic p̄t mendaciū p̄dit bñficiū quo alias vti posset Idem est in socio. quia p̄ter mendaciū cōpellitur facere vltra id q̄ p̄t. quod alias non fieret vt l. si vnus ff. p̄ socio Sexto fallit si fideiussor renunciauit bñficio epl̄e diui Adriani vt in g. in auctentica. h̄ ita C. eod.

¶ Opponitur finalī et videtur. q̄ quādo vnus fideiussor non est soluēdo alij per hoc non onerant̄. vt hic dicit̄ p̄ l. ij. ¶ si quis. ff. ad. l. rhodiam de iactu. ¶ Solutio. ¶ Illa l. legit̄ in alio casu. videlicet qñ merces p̄iciuntur in mare p̄ter tempestatem vt nauis allegat̄. Et dicitur ibi q̄ pauptas vectoz qui tenent̄ ad damnū istaz mercium. si essent soluē

do non onerat magistrū nauis solū. sed etiam hoc redundat in alios. Et ratio est. quia magister nauis non tenet in solidum Et ita non est simile de fideiussoribus quoz quilibet tenet in solidū.

Fideiusso. Fideiussor non pt in plus obligari q̄z principalis reus obligatus est. sed bene ut min⁹. hoc di.

¶ Notandum primo. q obligatio fideiussoria non potest esse durior q̄z obligatio principalis. vt hic dicit et concor. l. grece. ff. eo. Et ratio est. qz obligatio fideiussoria est accessoria in qua ñ pt plus esse q̄z in obligatione principali.

¶ Notandum scdo. q q̄ plus est in obligatione fideiussoria. q̄z in principali. tunc obligatio fideiussoria est penitus nulla. Nec valet in eo quod ē in principali obligatione. quia vtile p inutile vitiatur in ſsepabilibus vt. l. pecunie fenebres ff. de vsu. lex. n. dedit hanc formaz obligationi fideiussorie vt sit in tantūdem vel min⁹ et nullo modo in plus. q forma est indiuisibilis. vt nota. p bar. in l. grece. ff. eo.

¶ Notandum finalit. q plus dicitur quatuor modis. s. re. tpe. causa et qualitate vt. ff. de actio. plus autem.

¶ Opponit z videtur. q plus potest esse in accessione q̄z in principali p. ff. si tamen. s. de re. diuisio. ¶ Solutio ¶ Quā do dicitur hic. q non pt esse plus in accessione q̄z in principali. hoc intelligit in obligatōne accessoria. ff. autē. si tñ. nō loquit in obligatiōe. q̄z in accessione vni⁹ rei ad aliā. ¶ Sed tunc replicat de l. nō quēadmodū ff. de iudi. que loqt in obliga. ¶ Solutio ¶ Licet in illa. l. fideiussor pt obligari an principalem reū. vt scilicet obligatio fideiussoria p̄cedat pncipalem obligationē. ibi tamē non dicitur q obligatur in plus fideiussor q̄z reus principalis.

¶ Sed itez replicatur de. ff. si. ff. si at nec illud. s. eo. ¶ Solutio ¶ In illo ff. si. dicitur q obligatio fideiussoria bene ē efficacioz. quia naturalis et ciuilis. q̄z est principalis que est naturalis tm̄. nō tñ est in plus.

Si quis autem De fideiussor q̄ soluit p reo. repetit ab eo p actōnē mādati. Et potest fieri fideiussor per verba cuiuscunq̄z ideomatis. hoc di.

¶ Notandum primo. q fideiussor soluens pro reo. habet contra eum actionem mandati ad repetendum illud qđ soluit. quod verum est. si fideiussit pro presente. Si autem pro absente et consentiente habet actionem negotiorum gestoruz vt l. ex mandato. ff. si fideiussor. ff. mandati. Creditor autem habet contra fideiussorem actionem ex stipulatu. vt. l. blanditus C. eo.

¶ Notandum scdo. q fideiussor potest sponte soluere pro reo. si non faciat in fraudem. nec habet expectare vt cōpelatur a iudice. Aut soluere in presentia iudicis vt l. idem. ff. fideiussores ff. mandati. sicut debitor pupilli habet soluere cum decreto iudicis. si plene vult liberari. vt. s. an. ff. nunc admonendi. de his quibus aliena. non licet. dictum est.

¶ Notandum tertio. q fideiussor non potest debitum a reo petere. antēq̄z ipse soluerit. vt ff. de condictio. in debi. l. ī debitam nisi in aliquibus casibus. Primo si hoc actum sit. vt ad tempus obligetur. et si principalis tunc non soluat. fideiussor ab eo petere potest. Scdo si fideiussor condemnatus sit vt soluat. Tertio. si principalis post fideiussionē dissipat bona sua. Quarto si fideiussor longo tempore steterit in fideiussione vt l. si pro ea C. mandati et l. lucius ff. mādati. Qđ autez fuerit longum tempus. discernitur per arbitrium iudicis. iuxta qualitatem summe et conditionem p sonarum. vt in glo. in d. l. si pro ea.

Quito si fideiussor obtulit et ꝓsignauit. pecuniam vt.l. qui mutuū.ff. fideiussor ff.mandati. Sexto si velit fideiussor in longinquas ptes pgere vel etiam principalis.vt vult specula.in ti.de manda. ff.specialia.ꝙsi.quod si fideiussor. Septimo.si habeat instrumentū qđ ab aliquibus appellatur gnarātisatū.quod habet paratam executionem ꝑm formam statuti aliquorum locorum. quales sunt in multis locis littere scabinales.vt nota.per bar. in l.fideiussor pro venditore ff.de euictio. Et quando in istis casibus fideiussor petit debitum a reo.tunc ipse habet docere qđ reus est liberatus vel habet cauere.si conueniatur ꝙ defendet eum.vt l.si ex duobus.ff.quotiens ff.iudicatum solui.

Notandum quarto.ꝙ fideiussor regulariter potest a reo petere.si solutꝫ pro eo.in quibusdam tamen casibus fallit. Primo si fideiussit eo inuito. Secundo si habuit animū donādi. Tertio si fideiussit in rem suam.vt l.si remunerandi.ff.si passus ff. mandati. Quarto si actum sit ꝙ non repetet vt ea l.ff.marcellus. Quinto si mandatum non sit obligatorium vt.ꝫ.mandati.ff. illud. Sexto si non opposuit exceptionem quā debuit opponere.vt l.fideiussor.ff.mandati.

Notandum finaliter. ꝙ sub quibuscūqꝫ verbis potest fieri stipulatio. sub illis potest etiam fieri fideiussio. iuxta illud quod dictum est .ē.de verbo. obligatio.ff.in hac re.ꝙsi vtrum.

In stipulationibus

Summatur sic. Quod scriptum est de obligatione fideiussoria presumitur solenniter actum. hoc di.vsqꝫ ad finē tituli.

Notandum.ꝙ presumitur pro scriptura.vt ē.de mutuli.stipula.l.si scriptū. et ff.de verbo.obliga.l.sciendum.qđ verum est etiam de scriptura priuata. vt C.de non numerata pecunia.l.generaliter.et multo fortius de scriptura publica. vt C.de probatio.l.cum precibus.

☞ Opponitur et videtur. ꝙ non est presumendū solenniter actum quod ē scriptum.per l.quecūqꝫ.ff.finā.ff.de publica.et vecti. Solutio. Illa lex loquitur de solennitate extrinseca. hic autem loquitur de intrinseca.quia ex quo dixit fideiubeo vel promitto. intelligitur interrogatio facta eē quasi pars promissionis et sic nō est extrinseca solennitas cum sit pars stipulationis.

De litterarum obligatione.

Cōtinuatio satis nota est Dictū est.n. ē.de obligatōnibus que contrahuntur re.et verbis. Consequenter tractatur iam hic de litterarum obligationibus.

Olim quidam litterarum scriptura.

Summatur sic. Litterarum obligatio que olim fiebat certis nominibus que hodie non sunt in vsu. oritur. quando quis per scripturam confitetur se debere illud quod non recepit.qui olim habuit exceptionem non numerate pecuniae.vsqꝫ ad quinquennium. hodie autem vsqꝫ ad biennium hoc di.ad finē tituli.

☞ Notandum primo. De litterarum obligatio surgit quando quis confitē se debere spe future numerationis per scripturam quod nondū recep t. Et tō

De litterarum obligatiõe.

De substantia istius obligatiõis est scriptura vt notatur p salice.in.l.generaliter.C.de nõ numerata pecu. Et potest istud fieri p scripturam priuatam de manu ipius debitoris.nec refert an scribat habui vel recepi talem pecuniã.an scribat.fateor me recepisse vt in glo.in.l.si non singuli.C.si certum petatur. Põt etiam fieri p scripturam priuatam alterius a debitore cum subscriptione triu testiu vt.l.scripturas.C. qui potio.in pigno.habean.quia talis scriptura priuata equipollet publice scripture. vel potest fieri per publicam scripturaz de manu alterius vt.C.de probatio.l.instrumenta.et tũc sunt hic duo specialia Unuz est q licz generaliter pſumatur pro instrumẽto.vt.C. de probatio.l.cũ precibus.hic tamen vsq ad biennũ pſumitur cõtra instrumentũ. et hoc ꝓpt frequentiã cõfessionũ qs faciunt hoies vt mutuo recipiant pecuniam. Aliud speciale est q quandocũq quis excipit contra instrumentuz publicum.tũc sibi incũbit ꝓbatio vt ff.de exceptio.l.i. Sz hic incũbit ꝓbatio ante biennũ ei qui habet instrumentum.

Notandũ scdo.q ista lrarum obligatolũ habet locũ in mutuo. Nam si aliqs in scriptura confiteatur se debere sine causa nõ piudicat sibi vt ff. de ꝓbatio.l cũ de indebito. Et si ex alia causa q̃ ex mutuo.non est lrarum obligatio.nec in ista obligatione requiritur stipulatio. Si tñ interueniat stipulatio idẽ ẽ quo ad modũ probandi. vt.C.de nõ numerata pecunia.l.si ex cautione. Sed non est idem quo ad modum excipiẽdi.quia quando non interuenit stipulatio tunc datur exceptio non numerate pecunie. Sed quãdo interuenit stipuplatio tũc datur exceptio in factum. et habz effectum istius tituli vt.C. de nõ numerata pecunia.l.cum vltra.

Notandum tertio. Q non refert an ista obligatio fiat p verba de pſenti vel de preterito aut de futuro/quia semper intelligitur futuruz si obligatio fiat spe future numerationis. Si autem fiat ex alia causa.tũc videndum est an illa causa sit iusta an non.vt.l. aduersus.C.eo. Nam non imponimus legem ꝛbis sed rebus.C.cõmu.de lega.l.ij. Et si ista pecunia sit numerata tunc non est litterarum obligatio.quia tunc non litteris sz re cõtracta est obligatio vt ꝑ quib⁹ modis re contrahitur obligatio.ff.i.

Notandum quarto.q ista exceptio potest proponi etiam anteq̃ actor petat vt.C.eo.l.si quasi.Et debet proponi in scriptis vt in auctẽ.de tempo.nõ solu. pecunie sup dote.ff.i.

Notandum quinto. q ista obligatio ante biennium est ciuilis tantum.Sed post biennium est ciuilis et naturalis. nec mirũ q stipulatio que est de iure ciuili ꝓducit effectũ ciuilẽ et naturalem. Si tñ debitor post biennũ vellet ꝓbare se pecuniã nõ recepisse/ posset opponere istã exceptionẽ vt.l.si ex cautione C.de nõ numera.pecu. Et q̃ differẽtia est/quia ante biennium probatio incũbit creditori.sed post biennium incũbit debitori si velit excipe de non numerata pecunia.

Notãdũ sexto circa ff.multũ.q qñ dicitur multũ tpis intelligunt quiq̃ ãni. sed qñ dicitur diu.intelliguñ x.dies vt ff.qui et a qbus manumit.nõ licz.l.si cũ fideicõmissum.ff.aristo.

Notandũ septimo.q tps quiquẽnij est abbreuiatũ ne creditores defraudẽtur/q debitores etiaz naturaliter et ciuiliter in tam longo tpe possent istã exceptionem opponere/et ita licitũ cẽt occasio illiciti qõ esse nõ debz vt in auctẽtico.ꝺ ecclesiasticis titulis ff.immo.collatio.ix.

Notandum finaliter. q̄ ista obligatio litterarum non habet locum nisi in mutuo vt.l. generaliter. C. de non numerata pecunia. Et ideo si quis confitetur se debere ex emptiõe in litteris vel ex alio contractu. ille nõ habet exceptionem sed statim obligatur. Et sicut debitor in ista obligatione habet exceptionem vsq̄ ad biennium sic creditor si scribat fateor me recepisse debitum. vel te nõ esse confessum mihi debere vel alium soluisse habet exceptionem vsq̄ ad xxx. dies vt.l. in contractibus. ff. sed quoniam. C. de non numerata pecu. nisi in sex casibus. quorum quilibet notant in dicta.l. in contractibus. ff. quoniã. Primus est si confiteatur creditor se recepisse depositum. Secũdus est si procurator fisci confiteatur se recepisse tributa C. de apo. pub. li. x. Tertius est si maritus post dotalia instrumenta confiteat se recepisse dotẽ vt dicto. ff. quoniaz. Quartus est si fiscus vendens rem cõfiteatur se recepisse precium vt.l. ij. ff. fina. C. de quadri. prescrip. Quintus est si mulier confiteatur se recepisse pecuz p fideiussiõe. vt.l. antique. C. ad velleia. Sextus casus quando creditor renunciauit huic exceptioni vt in glo. in.l. si ex cautione. C. de non numerata pecunia. Dicit tñ bar. in.l. fina. C. eo. q̄ huic exceptiõi nõ potest quis renũciare nisi interueniat iuramentũ quanq̄ etiã Cynus teneat q̄ iuramentuz nihil operetur q̄ qua facilitate inducit ad renũciandũ eadem etiam adiurandum. et sic practica tenet q̄ non potest renunciare p. d.l. si ex cautione.

Opponitur primo sic Et videtur q̄ ista lrarum obligatio potest fieri per alium etiam in priuata scriptura vt.l. fideiussor. ff. de pigno. Solutio Illa lex loquitur de priuata scriptura que preiudicat scribenti. Et ita etiam ista obligatio potest fieri per priuatam scripturã ipius debitoris. quia sibi preiudicat.

Opponitur secundo Et videtur q̄ nulla obligatio fit p litteras sed p intellectum litterarum vt.l. nõ figura. C. de de actio. et obligationibus Solutio Verum est q̄ ista obligatio nõ fit litteris tantũ sed etiã intellectu litterarum. Sed pro tanto dicitur fieri litteris. quia nõ fit re neq̄ verbis neq̄ cõsensu tantum.

De obligationibus que fiunt ex cõsensu

Continuatio istius tituli satis patet ex dictis supẽ de obligatio. ff. fina.

Consensu sunt ob

Sũmaꝫ sic. Obligatiões que ex consensu nascuntur. quales sunt in venditione locatione mandato et societate possunt fieri inter absentes et sine scriptura et sine interuentu rei. Et istis obligationibus nõ solũ debetur deductũ in eis. sz etiã qd̄ equũ z bonũ est. hoc d.

Notandũ primo. q̄ obligatio que ex cõsensu nascit differt ab obligatiõe que re cõtrahit. q̄ ibi necessario requirit res ad substantiã obligatiõis vt in mutuo cõmodato deposito pignore. sed in ista nõ. Differt etiã a lraruz obligatiõe q̄ ibi requirit scriptura et in ista nõ. Differt etiã a ꝟboꝝ obligatiõe seu stipulatiõe duplicit. ꝓmo q̄ illa nõ pt fieri nisi inter pñtes vt ff. de iutili. stipula. ff. item ꝟboꝝ. Ista ãt fieri pt int absentes et sine ꝟbis. Et iõ licz stipulatio nõ possit fieri p surdũ aut mutũ vt ff. de iutili. stipula. ff. mutuz. Ista tñ stipulatio q̄ ex cõsensu nascit p eos fieri potest. Secũdo quia in stipulatione solum venit qd̄ in obligatione deducitur vt.l. quãq̄ astringere ff. de verboꝝ obligationibus.

De obligatiõib⁹ que fiũt ex consensu.

Et ratio est quia stipulatio est stricti iuris.sed in ista obligatione nõ solum venit deductũ in obligatione. sed etiã quicquid est bonũ et equũ vt ff.de actionib⁹ empti et vendi.l.iulianus ℣.ex vendito. Et ratio ẽ q hmõi ꝓctus ẽ bonefidei ꝫ in oĩb⁹ iudicijs bonefidei siue ex ꝓctu siue ex ãsi ꝓctu nascañ.venit qđ est bonũ et equũ vt ℣.de actio ℣.in bonefidei.

Notandũ secõdo.q licꝫ in alijs obligationib⁹ etiã requiratr cõsensus.tñ substãtia obligatõis nõ pficit solo cõsensu.sicut in ista obligatione vt ẽ in emptiõe vẽditiõe locatiõe ꝛc.de q̃bus infra.

☞ Opponit sic ꝓtra hoc qđ dicit tex.q in hisꝓctib⁹ nõ ẽ op⁹ pñtia ptiũ ꝓhẽtiũ.q ptes ꝓhẽtes dñt cõsentire.ꝫ cõsensus dicit sil' sensus in ãntũ idẽ sentiunt ꝓhẽtes vt ff.de ac.ꝛ ob.l. in oĩb⁹.ꝫ reqrit pñtia ptiũ ꝓhẽtiũ. Ad⁹ Jo.facit nõ ẽ op⁹ corpali pñtia ꝓhẽtiũ vt bñ sentit tex.tñ ꝺz aliqđ inuenire qđ supplet pñtiã ptiũ vt epla vl' nũci⁹ vt dicit tex. vel aliqs q̃ recipiat ꝓ absente ff.de negocijs gestis.l.si ego. vñ si in pñtia testiũ aliqs diceret/ dono vel vẽdo tali et nõ significaꝫ ei ꝓ epla vel nũciũ nec essꝫ q̃ noie absentis recipet nõ obligat vt nõt Dy.ã.l.absenti ff.de dona. Et si mãdaẽt ticio/ et sempronio audiẽs referret itez nõ ẽ obligat⁹.q nõ fuit sempronio mãdatũ vt h ꝓ Jo.de pla. ꝑt etiã ꝓhẽs postq̃ nũciũ vel epla misit añq̃ alí⁹ cõtractũ ratificauit penitere q nũci⁹ vel lra nõ ꝓhit.ꝫ consensus dñi q añ ꝓctus defecit.q penituit iõ ꝓctus null⁹. ẽ tex. in c.fi.de ꝓcurato.in vi.et.l. si pat.ff.de manumiss.vindicta.exq̃ ei nõ ẽ ius q̃situꝫ aduersario ꝑ vẽditor penitẽ tenet tñ ad dãnũ et interesse li qđ esset.glo.tñ in l.i.in fi.ff.de ꝓhẽda emptio. tenet q obligatio tenet.ꝫ cõiter docto.q nõ.

De emptione et vẽditione.

Cõtinuat sic. Quia inꝛ obligatiões q̃ ex cõsensu nascũt ꝓncipaliores ꝛ cõiores sunt emptio et vẽditio. Jdcirco h. de eis ꝓsequit.ꝛ ideo iste titul⁹ rubricatur.de emptiõe et vẽditione.

Emptio Emptio et venditio sine scripti. pficiunt ex cõuentiõe pcij ꝛ nõ ex nũeratiõe pcij neq; ex arrarũ datiõe. Ꝫ in scriptis pficiũt ꝙ instrm scriptũ ꝙ manũ ꝓhentiũ. vel ꝙ manum alterius scriptũ.ꝫ ꝙ cõtrahentes subsignatũ. vl' ꝙ tabellionẽ scriptũ. et a cõtrahentib⁹ approbatũ. Et añ pfectionẽ isti⁹ scripture pñt cõtrahentes penitere et sine pena a cõtractu resilire ℣.recedẽ.nisi aliqđ datũ sit nõe arraꝝ q tũc emptor penitens pdit arras q̃s dedit.ꝛ vẽditor penitens restituit duplũ eius qđ recepit. hoc dicit.

☞ Notandũ ꝑmo. Q emptio ꝛ venditio dicunt esse pfecte triplicit. Vno mõ ita q cõtrahentes nõ pñt a ꝓctu recedere vt.C.ꝺ actio.ꝛ obliga.l.sicut.qđ vez est licꝫ emptio sit cõditionalis vt ff.de cõtrahen. emptio.l. hec venditio. Et vocat ista pfectio indissolubilis. Sed⁹ pfectio ẽ q̃ res empta stat sub periculo emptoris vt qñ emptio facta est puẽ vt ff.de pieu.ꝛ cõmo.rei emp.ꝛ vẽdi.l.necessario. Et ista vocat pfectio obligatiua. Certia ẽ qñ dñiuꝫ rei trãsfert in emptorẽ qđ fit ꝙ traditionẽ vt ff. de actio.emp.ꝛ vendi.l. si quis alienam.et ista vocatur pfectio executorialis.

Notandum secundo.q emptio ꝛ venditio dicuntur fieri in scriptis quando hoc actum est a contrahentibus vt fiat scriptura.ꝛ aliter nõ valet ℞m aliquos vel quando in principio dictuꝫ est q fiat scriptura q̃uis etiam non dicatur q aliter nõ valeat ℞m placen.vt in.l.ꝓc⁹ C.de fide instru.et ħ sc̃ũm placꝫ.gl' ħ.

Et nō dicitur emptio vel vēditio pfcā nisi scriptura sit completa et a ꝑhentib⁹ approbata/ loquēdo etiā de ꝑma pfectione vt in.d.l.cōtractus. Et si contractus simplicit fiat et postea ad eius ꝓbatio/nez cōficiat scriptura nō dicit ꝓtēa fi/ert in scriptis vt.l.ꝑhit ff.de pigno/ et h mō dicendū ē qcūqz lex dicit in scripl. fieri aliquē ꝑctū vel distractū vt.C.de testamē.l.testamentum.

¶ Notādū 3°.q subscriptio dz fieri ab vtroqz ꝑhentiū Et ptz h q paria sunt ꝓpria manu scribere vel subscribē. vt in auctē.de fide instru.§.1. Qd veruz ē nisi scribēs errauerit vt ff.q.mo.pign⁹ vel hypote.solui.l.sicut.§.nō videt. vel subscribat tanqz testl. vt l.gaius.ff.de actio. pignorati.

¶ Notādū qrto/q si res tradat añ subscriptionē ignorant nō trāsfert dñium vt.C.de suffra.l.vnica. Dz si tradat scienter trāsfert dñiuz vt.C.si qs sibi vel alteri.l.multū interest.

¶ Notādū quīto.q qñ date sunt arre tūc si emptor recedat a ꝑctu pdit arras Si vēditor recedit a contractu restituit duplū vt h dicit/ et hoc petit ꝑ actionē ex empto.si emptio sit pfecta Si āt nō sit pfecta tūc petit ex ista lege vel ex illa.l.ꝑctus.C.de fide instru.vel ꝑ officiū iudic.vt.l.ij.C.de rescidē. vēditio. Et qñ vēditor restituit duplū tūc non tenet ad interesse/ q emptor recipiēdo duplū sibi ꝑiudicat/ sicut ille cui competūt due actiōes eligēdo vnā recedit ab alia vt ff.de tributa.actio.l. qd in hēdez §.eligere. Etiā hoc vident ꝑhentes agere vt isto mō sint contenti vt ff.si certetat.l.cū quid.cāuis bul. dixerit vendito⁹ teneri etiā ad interesse.

¶ Notandū sexto.q si arra det loco pagamenti.i. loco arrarū z in defalcationem pcij tūc nullo mō licz ab emptione recedere vt ff.de pactis.l. in oībus. Et in dubio ꝑsumit illud qd noīe arrarum dat vtroqz mō datū esse scz ꝓ arris et pro pagamento vt in glo.in.l.ij.C.quā do licz ab emptio.recedere.

¶ Notandum septimo Q arre date in contractibus duo opantur/ vnum est vt arre debeant duplicari vendito re penitente.scōm est vt emptio maneat firma et agatur ad interesse Jn emptore penitente opantur vt pdat arras vt s in quīto notabili.

☞ Opponitur sic Et videtur q recedentes ab emptione non debent puniri in arris/ quia pmissio legis non debet esse penalis vt in auctē.cōstitu. que de dignita.§.illud. Sed a lege permittitur ab emptione recedere. ergo ꝛc. ¶ Solutio ¶ Permissio legis non debet puniri ab homine sed bene potest imponi pena a lege.et ita est h.

Precium aūt constituí oportet.

¶ Summatur sic. Jn emptione et venditiōe debet constitui certum precium. quod etiam committi potest in alterius arbitrium qui si precium determinet tenet contractus si non nullus est cōtractus. Et idem est in locationibus et cōductionibus. hoc dicit.

☞ Notāduz primo.q sine re et pcio non potest fieri emptio vel vēditio vt hic et.l.fina.C.de cōtrahē.emptio. Qd quidem precium consistit in numerata pecunia vt §.e.§.proximo. Et potest cōmitti precium in arbitriuz alterius a q non est recedendū etiā si inique diffinierit vt notat in.l. si quis arbitratu.ff. de ꝓbor obliga. Quod est verum qñ committit in arbitriū alterius quod est de substātia ꝑctus. Secus si de aliquo accidēti ipi ꝓtractui cōmitteret in arbitriū alteri⁹.q tūc posset recurri ad arbitriū boni viri. Et qñ cōmittit aliquod accidentale cōtractus.tūc ꝑt cōmitti in arbitriū alterius ꝑhentiū. vt sic dicēdo.

Si ille liber placeat tibi post octo dies sit venditus vt.l. hec venditio ff. de actio. empti. et dicitur precium inique diffiniri quando diffinitur infra medietatez iusti precij. vt. C. de rescindē. emptio. l. si voluntate. Vel hoc committitur arbitrio iudicis vt ff. de in integrū restitutio. l. scio. quia potest esse iniqua diffinitio. licz nō sit sub medietate iusti precij. Sed minor quando non est minima. Nam plus licz ipis dominis q̄ possint sciniicem decipe vsqz ad medietatem iusti precij vt in c. cuz dilecti. extra de emptio. et venditio. cz ipi arbitratori vel ſm bar. in. l. societatem. in ſ. arbitrium. C. pro socio. preciuz dicitur inique diffiniri quādo diffinitur sub sexta parte cōmunis estimationis. et si arbitrator non potest vel non vult diffinire tunc contractus est nullus. Secus autē in legato sic relicto quod propterea non est nullum vt. C. cōmu. de lega. l. si duobus ſ. si quis.

Notandum secundo. q̄ precium non potest cōmitti inn oīato. sic etiā in locato. vt ff. loca. l. si merces. Fallit tamen hoc in vno casu ff. de pignori. l. si fundū ſ. fina. scz in pignore cōmittendo creditori facta estimatione a psona incerta. et hoc admittitur fauoē debitoris. vt creditor eo facilius tradat sibi pecuniā.

Notandū 3°. q̄ postcz arbitrator diffiniuit precium tunc emptor tenet venditori pciuz soluere et eius facere vt ff. de emptio. emp. l. ex ēpto. Et si fuerit in mora veniunt vsure vt ff. de actioni. emp. l. iulianus ſ. ex vendito.

Notandū finaliter. q̄ postcz arbitrator diffiniuit precium tenetur venditor rem tradere emptori sed nō tenet eam facere emptoris sed cauere de euictione vt ff. de actio. emp. l. ex empto. et. l. si heres ſ. si tibi. Et hoc est veruz si vēditor habeat rem vt. l. qui restituere ff. de rei vendica. Et non potest tradere estimationem pro re vt ff. si certum petatur. l. ij ſ. ij. Sed si non habeat rem tunc si dolo desijt habere tenetur ad estimationē vt ff. de actio. emp. l. i. Si non dolo desijt habere nō tenetur/ et ita concordantur opiniones docto.

Item precium in numerata pecunia.

Summatur sic. In emptione et venditione precium consistere debet in numerata pecunia Nam si esset alia res non esset emptio sed permutatio que nō est species emptionis. tunc ibi. cuz aūt. Et facta emptione. ante traditionem rei empte. periculū contingens sine dolo et culpa venditoris ptinet ad emptorē similiter et cōmodū. q̄ tamen venditor adhuc manet dominus tenet ipi emptori cedere actiones prouenientes ex re empta. tūc ibi. emptio. Et p̄t emptio fieri pure et sub pditiōe. tūc ibi. loca. Et res cuius cōmerciū nō habet nō p̄t emi: Si tñ quis ignoranter emerit p̄t petere interesse a venditore per actionē ex empto. hoc dicit.

Notandū primo. q̄ in iure p̄t allegari auctes phōz ⁊ poetaruz ad qō iste tex. solz allegari. Et iste auctes faciunt pbabilitatē si ūitant rationi vt. l. si p̄ ff. de solutio. Nō tñ sunt decisiue nisi in arte sua vt ff. de rer diuisio. l. in tm̄ ſ. fi. Potz etiā h̄ q̄ dicta vni⁹ auctoris p̄t allegari ad ōrios fines. Nā dicta homeri allegant h̄ p opinione sabini. et etiaz p opinione ōria ipius proculi.

Notādū scdo De pmutatio rerū nō est species emptiōis sed est cōtractus innoīatus vt ff. de rer pmuta. l. i. ſ. itē emptor. q̄ ille dicitur contractus nominatus qui statim vt fit parit actionem vt ff. de pactis. l. iuregentium. in pncipio Permutatio aūt nō statim parit actionem neqz ex pacto neqz ex re/ sed ex vtroqz postea re subsecuta vt colligit ex

l.ex placito.C.de rex ꝓmuta.Dicit etiã ideo cõtractus innoiatus q̃ nomẽ istius contractus cõuenit etiã alijs speciebꝰ cõtractus. Nam ad contractũ noiatum requiritur q̃ cadat sub certa specie contractus.et q̃ habeat nomen sibi ꝓprium vt notat in rubrica.C.de rex permuta. Et ex isto contractu dat actio ꝑscript. ℞bis vt.ff.de actio.ff.actionũ. vel cõdictio ob causam.vt ff.de ꝑscrip.℞.l.naturalis.

¶ Notandũ 3°.circa ff.cũ ãt. De periculum rei empte añ traditionẽ facta venditione ptinz ad emptorẽ nisi aliter pactum sit.scz q̃ venditor habeat custodiam rex.qd̃ quidẽ pactũ valet vt ff.eo.l. q̃ sepe ff.si res. Nã tũc periculũ spectat ad vẽditorẽ.nõ solũ si sit in dolo vel cõmittat latã culpã vel leuẽ.sed etiã tenetur de leuissima.nõ añt de casu fortuito vt vult ℔ glo.p.l.que fortuitis ff.de pignorati.actio.

¶ Notandũ q̃rto.q̃ venditor in isto casu tenẽt emptori cedere actiones cõpetentes ex re empta vt rei vendica.q̃ soli dño dat vt ff.de rei vendica.l.in rem. vel actionẽ furti que etiã solũ dat dño vt ff.de cõdictio.furti.l.i. Similiter actionem dãni iniurie vt ff.ad le.acqui.l.itez mela ff.legis. Et ratio istius cessionis ẽ quia q̃n quis obligatur alicui ꝓpter aliquã actionẽ ille liberat cedendo actionem vt notat ꝑ bar.in.l.qd̃ te ff.si certum petatur.

¶ Notanduz finaliter.circa ff.loca.q̃ ꝑ phanum opponit religioso vel sacro et ꝓfanum publico.

☞ Opponit ꝓmo cõtra ꝓdicta Et videtur q̃ periculum nõ statim ptinet ad emptorem facta venditione ꝑ l.contractus.C.de fide instrumen. ¶ Solutio Ista regula fallit in nonẽ casibus. Primus si venditio fiat in scriptis.nã tunc non statim ptinet periculũ ad emptorẽ q̃ emptio nõ est pfecta nisi scriptura cõplera.et a ptibus approbata vt ff. co.ff.i. dictũ est/et hoc vult illa lex. cõtractus in oppositi.allega. Scds si emptio sit facã sub cõditiõe. Nam si tũc res pereat ptinet ad venditorẽ.sed si res fiat deterior ptinet ad emptorẽ vt ff.de picu. et commo.rei vendi.l.q̃ si pendeñ ff.plane. Et ratio est q̃ q̃n res perit tũc adueniente conditione nõ hz obligatio aliquid in quo fundari posset.sic aũt nõ est q̃n res fit deterior. Tertiꝰ casus si res sit vendita in genere vt equus vel bos.tũc periculũ spectat ad venditorẽ vt ff. de pericu.et cõmo.rei vendi.l.cuz. Quartꝰ si vendita sit res in specie incerta vt vendo tibi stichũ vel pamphilũ. nã tũc primus perit venditori vt ff.eo.l.si in emptione ff.penul. Quintus si res empta publicet.q̃ si ex delicto vẽditoris perit vẽditori.et tenet ipe restituere pciũ.si fuerit solutũ et interesse. Si aũt nõ ex delicto venditoris vtputa sit ager.q̃ traditur militibus stipendiarijs.tũc etiam perit venditori et tenet emptori restituere pciũ sed nõ tenet ad interesse vt in.l.si fundus ff.loca.in tex.et glo. Sextus casus si hoc sit pactũ q̃ periculum ptineat ad venditorez vt ff.eo.l.si in vẽditore. Et si dictuz sit de casu fortuito. et de vno casu in speciali. De alijs autẽ cũ clausula generali.tũc venditor tenetur de oĩ casu fortuito vt ff. si quis cautio.l.sed et si ff.quesitũ. Septimus si vẽditor sit in dolo vel in culpa. qd̃ intelligitur de lata vel de leui culpa vt ff. de pericu.et cõmo.rei vendi.l. custodiam. Octauus si venditor sit in mora.nã illꝰ est piculũ qui vltimo ẽ in mora vt ff.de pericu.et cõmo.rei vendi.l. illud. Nec refert an res eodẽ mõ periisset apd̃ emptorem vt ff.de lega.ꝓmo.l.cum res ff. Nonus est si res reqrat degustationem vt vinũ. Et de ista re sic distinguũt doc. Quia aut res venditur in genere t tũc periculum spectat ad venditorem quousq̃ sit facta degustatio et mensuratio si incipiatur a degustatione. Si vero a

mensuratione tūc nō requirit degustatio Ez si res sit vendita in specie tūc tenetur vendēs custodire rē ad certū tēpus vt sez veniat emptor et recipiat rē suā. ℣bi gra. Sit vinū emptū tūc vendēs custodiet vinū et nō poterit effundere vsqz ad vindemiā qñ habet vti vasis suis pro nouo vino imponēdo. Et si tūc emptor nō recipiat rē suā pt venditor vinū effundere vel pt ex vrbanitate vasa cōducere expensis emptoris Si āt venditor sit mercator vini nō tenetur expectare nisi ad tempus q̄ vinū cōmode tolli pt vt notat p glo. et doc. in.l.i.ff.de pericu.et cōmo.rei vēdi. Et de istis solent dari ℣sus. Si sine scriptura fiat venditio pura. Fraude mora qz rei si certe sit speciei. Nō degustāde sine pacto non publicandi. Trāsit ad emptorem casus si nō dederos rem.

Opponit scdo Et videt q nō bñ dicitur h̄ in textu in ℈ emptio. q conditio pt poni arbitrio ementis p.l.i ementl. C.eo. Solutio In illa lege dicitur q substantialia contractus nō pñt cōmitti saltem simpliciter licz forte ad tps in arbitriū alterius cōtrahentium Quod autem hic dicitur intelligitur ad certum tps Nam dicitur in textu. i tra certuz diē/ vel intelligitur istud de accidentali ipius contractus

Opponit tertio Et videt q ista venditio de qua hic in tex. nō est cōditionalis p l.iij.ff.eo. Solutio Illa lex loquitur de pditiōe resolutiua vt si sic dicatur/ vendo tibi illam rez/ et si tibi nō placeat infra annū restituā tibi pciū/ et tu restitues mihi rem. Sed hic loquit de cōditione suspensiua vt sic dicendo. capies illā rem et si tibi placeat infra annū erit res empta.

De locatione et conductione.

Cōtinuatur sic Quia locatio et pductio habent magnā conuenientiam cuz emptione et venditione. et fiunt etiā ex cōsensu. ideirco p⁹ ti. de emptio. et venditio tractāt hic de locatio. et cōductio. Est autez locatio fm Azo. in sūma. co. ti. psone vel rei ad vsum facta concessio constituta mercede in numerata pecunia.

Locatio. Sicut in emptione et venditione constitui dz pciū certum. qđ cōferri potest in alterius tertij arbitrium sic in locatione et cōductione debet cōstitui merces. que etiam potest cōmitti in arbitriū tertij. Et si contrahētes reliquāt mercedē postea declarandā. non est locatio neqz conductio ſz cōtract⁹ innominatus et quo datur actio prescriptis verbis. tūc ibi. prēa. Et si quis tradat alteri vnā rez vtendā et ille tradat sibi aliam rem vtendaz. non est locatio neqz conductio. quia non est gratuituz. sed etiam est contractus innominatus. ex quo datur eadē actio prescriptis ℣b Tunc ibi. adeo. Et ptractus emphiteoticus non ē locatio neqz pductio nec emptio aut venditio ſz hz ꝓpriam suaz naturā ex l. zenoniana. fm quā pacta in hoc cōtractu sunt seruanda. acsi essz cōtractus naturalis. Et si nihil pactū sit inter contrahentes. tunc ītritus totius rei emphiteotice ptinz ad dñm. Ez diminutio eiusdē rei ptinet ad emphiteoticarium. hoc di. eo.

Notandum primo. q locatio et conductio conueniunt cū emptiōe et vēdi. in multis vt sentit hic tex. in prin. Ez differūt. Primo. quia in emptione etiā añ traditionem piculū rei spectat ad emptorem. vt. ℟. ti. ꝓr ℈ cū autē. Ez hic spectat ad locatorē. vt. l. ex conducto ℈ i. et ij. ff. eo. Secdo qz venditor post venditionē necessario hz rem tradē vel eius estimationē vt ff. d acti. empti. l.i. Ez locator

aliquando excusatur a prestatione rei. puta si sibi superuenerit necessitas post locatõez retinẽdi rẽ locatã p se vt.l.iij C.eo. Tertio. quia emptio est titulus sufficiẽs ad translationẽ dominij. vl'ad conditionẽ vsucapiendi. vt.l.ex empto. ff.de actio.empti. Non aũt pductio. vt l.ñ solet ff.eo. Et si sit dubiũ an sit emptio.ꝛ conductio. respiciẽdũ est ad qualitatẽ precij. et an simul. vel annuatim soluitur. vt notaꝫ per bar.in l.i.§.i.ff.de supficieb⁹. et p g.abi in ℞.agendi.

¶ Notandum scõo. q̃ sicut in emptione precũ consistit in numerata pecunia. sic in locatõne merces consistere debet in numerata pecunia. vt ff. depositi.l.i.§.si quis seruũ. Et ideo colon⁹ pti ari⁹ qui sez colit p pte fructuũ non est conductor. ſz potius debet dici socius. vt le. si merces.§. vis maior. ff. eo. Et ideo ꝓpetit sibi actio p socio.

¶ Notandum tertio. q̃ si inter contrahentes merces relinquitur postea declaranda nõ ẽ locatio. ſz ꝓtract⁹ inoiat⁹ vt hic dicit Sz si merces primo determinetur tunc est locatio. Et si nulla mẽtio fiat de mercede tunc ẽ mandatũ. vt ff. manda. §. fina.

¶ Notandum quarto. p §. preterea. q̃ si tu habeas vnũ bouẽ. et ego vnũ ꝛ tradi⁹ boues nostros nobis inuicem ad colendũ agros nostros non est locatio neq̃ pductio neq̃ cõmodatũ et si bos tuus apud me ꝑeat sine culpa mea non teneor tibi. quia iste contractus celebratur gratia vtriusq̃. vt ff.de prescriptis ℞bis.l.si gẽtilitã.§.si margaritas Et si ꝑeat ex culpa mea datur tibi actio prescriptis ℞bis. que cõpetit ex cõtractu innoiato que fit tripliciter. s.do vt des. facio vt facias. do vt facias Et quartus modus sez facio vt des. ex quo datur actio de dolo. et non prescrip. ℞bis. De istis tribus habeꝫ ff. de pscrip. ℞bis. l. naturalis. Datur etiã hec actio. ex pac. in continenti appositis. vt C. de rerum pmuta. l. rebus. Datur etiã q̃n dubitaꝫ de noĩe contractus. vt ff. de pscrip. verbis. l. i.

¶ Notandum quinto. q̃ locatio nõ potest fieri p vno nũmo. quia sic saꝑet natura donationis. que non stat cũ locatione. Emptio tñ fieri potest p vno nũmo. vt l.si quis.in tex.ꝛ g.ff.eo.

¶ Notandũ sexto. circa §. Adeo. q̃ emphitheoseos grece. dicit latine melioratio. quia olim solũ sterilia dabant in emphitheosim ad meliorandũ cuius modo etiã dant alia. Et datur res in emphitheosim ad certum tempus aut ad tempus incertũ vt in tertiã generationem. aut in ꝑpetuũ Et licet olim ecclesia nõ vedit rem in emphitheosim nisi vsq̃ ad tertiã generatõez hodie tñ etiã dat ꝑpetuo. vt notaꝫ in auctẽ. si q̃ ruinas C. de sacrosan. eccle. Et differt ꝓtractus emphitheotic⁹ a locatione in septẽ. Primo. q̃ hic soluit pensio in numerata pecunia aut in specie Ibi solũ in numerata pecunia Sedo q̃ ex isto ꝓtractu q̃s naturaliter possidet vt ff. de acq̃ren. poss. l. naturaliter. Ex locatione non. vt C. coĩa de vsuca. l.i. Tertio. q̃ ex isto cõtractu habeꝫ vtile dominũ. ex locatione non vt ff. eo. l. non solet. Quarto q̃ iste contractus solũ habet locũ in reb⁹ imobilibus vt in auctẽ. de alienatiõe et emphitheosi. §. licentiã. colla. ix. locatio autem etiaz in reb⁹ mobilib⁹ Quito. q̃ ex isto ꝓtractu daꝫ actio ex l.z enonis ſz ex ꝑtu locati ex locato et conducto. Sexto q̃ iste ꝓtract⁹ ẽ de iuẽ ciui. vt §. de act. §. constituta. cuius pacta que sunt de iure naturali in hoc contractu sunt seruanda. locatio autẽ ẽ de iure naturali. s. gẽtium. Septimo. quia iste contractus fit inscriptis Ille etiam sine scriptura. fm g. hic. Et differt etiam ab emptione. q̃a hic soluitur pẽsio. sed ibi res libere trãsit. Octo quia res emphitheotica potest reuocari a domino. vt postea dicetur. Sed res empta nõ potest reuocari

a venditore. vt l. in ciuile. C. de rei vendica. Certio q̄ hic trāsit vtile dominiū tantū ¶ Per venditionē autē transit dominiū directū. vt s̄ de re. diuisio. ℣ p̄ traditionem.

¶ Notandum septimo. q̄ emphitheocarius potest rem emphitheoticā in aliuz transferre. vt in auctentico. de nō alienā. ℣ alienationis. coll. ij Et tūc dat ei contra. ij. emphitheoticariuz actō ex hac lege. zenonis. s. Vel prescptis verbis ad pacta seruanda. dicit tñ bar. in. l. i. ff. de condictiōe ex lege. q̄ dat illi actio ex isto contractu. q̄ q̄cūq̄ contractus celebrat grā vtriusq̄. tunc datur actio ex illo contractu vt l. actionū. ℣ ex contractu. ff. de actio. et obliga.

¶ Notandum octauo. q̄ si res emphitheotica ex toto p̄eat. tunc p̄it dño. Sz si diminuat tūc dānū spectat ad emphitheoticariū si saltem manet tm̄ vnde pēsio solui p̄t. Et ita etiā ad ipsum emphitheoticariū spectat augmētū fm bar. in l. i. C. de iure emphitheotico Secus in agris tributarijs in quibus crescit ꝛ decrescit tributum fm augmentū et diminutionē agroꝝ vt C. de alluuionib⁹. l. ij. dicit tñ etiā bar. in l. interdū. ℣ qui ex naufragijs. ff. de acq̄rē. possess. q̄ si res emphitheotica multū diminuat p̄ guerras dz minui etiā pensio.

¶ Notandum finaliter. q̄ adhuc duo sunt de natura emphitheos̄ preter ista Vnū ē si emphitheoticari⁹ p̄ triennū differt soluere pensionē. vel p̄ biennū. si sit emphitheoticari⁹ ecclesie expellit. vt l. ij ℣ i. C. de iurē emphitheotico. Aliud est. q̄ emphitheoticarius potest sua as meliorationes vendē vel alienare vt l. ij ℣ i. C. de iurē emphithe. Debz tñ tūc dño hoc intimare vt si velit tm̄ dat q̄n tū ab alio hrē p̄t ipe dñs p̄ferat alti Et p̄ hoc debz expectare p̄ ij. menses vt in c. potuit ex. locati. Postea autē expcā/to scz dño p̄t alteri rez vendere et dñs tenetur illū inuestire. salua sibi quinq̄/gesima p̄te precij p̄ uestitura sua vt d. l. fi. in g. sr̄ ℣. estimationis. q̄d verū est nisi vendat p̄sone p̄hibite vt potentioribus quos monere molestū ē vt sē milites capitanei vel etiam ecclesie vel p̄sonis ecclesiasticis q̄ q̄n res venit ad ecclesiā. tunc venit ad manū mortuā vt vult specula. ti. locati. ℣ Nunc aliqua. ℣ si. ex vi. Et ex hoc fortassis Ciuitas Lon̄ sumpsit occasionē faciendi statutuz q̄ bona immobilia non possūt transferri ad ecclesiasticas p̄sonas ne ipsa ciuitas minuatur in p̄stationibus et oneribus ad quas vel ad que p̄sone ecclesiastice ñ tenētur Et dicit bal. ī c. i. de aliena feudi. colla. x. q̄ tale statutū est iustū Et iō etiā si res emphitheotica ecclesie legē tenet legatū. sed tenet ℣ ānuz vēdē vt notat specula. ibi. s̄. in q. se. Alij tñ doc. contradicūt. dicentes istud esse p̄tra libertatē ecclesiasticā vt ī auctentica. cassa. C. de sacrosan. eccle. Et ita dicit in/no. in c. nouerīt ex̄. de sen. excō.

¶ Opponit et videtur. q̄ diminutio rei emphitheotice non spectat soluz ad emphitheoticariū sed etiam ad dñm. q̄ diminuta re etiam diminui debet pēsio p̄ l. licet C. locati. Sicut etiā in emptione diminuta re diminuitur pretiū vt l. sue rei ff. de p̄hē. ēp. ¶ Solutio ℣ ex est q̄ in emptione et locatione diminuta re diminuitur preciū vel merces vt notatur de locatōne in c. p̄t sterilitatē ex̄. locati Non autē sic in emphitheosi et hoc p̄ter exiguitatem pensionis. q̄ potius soluitur in recognitionē dominij q̄ p̄ valore ipsius rei.

Item queritur. Conuētio facta pro precio certo de ope faciendo ex materia artificis. dicit emptio Si vero ex materia petentis opus fieri. dicitur cōductio. ℣ qua pacta sunt seruanda. ꝛ veniunt omnia que sunt de natura cōtractus Tunc ibi qui p̄ vsu Et cōductor

non tenetur de casu fortuito et transit cōductio ad heredes. hoc dicit.

☞ Notandum primo q̄ in conductione fuut seruāda pacta vt ff. depo. l. i. §. si cum venerit. et non soluz venit illud quod dictuz est/ sed etiam quicquid est equuz et bonum sicut in alijs contractibus bonefidei vt supᵖ de obligatio. que ex consensu nascunt in fi. Et ideo si cōductor sit in mora soluendi mercedem potest locator petere vsuram l. presens C. eodez. Quia tamen hodie vsure nō petuntur sed interesse quod petitur loco vsurarum/ vt auctenti. ad hec. C. de vsu. Si etiam locator non reparet rem locataz agit conductor ad reparationez puta fenestraruz hostiorum si domus sit conducta. Et si locator non faciat potest conductor recedere soluendo solū pensionem pro rata tēporis vt. l. si mercedes. §. si vno ff. eodez. tenetur tamen cōductor reparare viam ante domum expeñ locatoꝛ. Et si conductor gratis inhabitat tenetur hoc facere expeñ proprijs. Si tamen res esset ad ꝑpetuam vtilitatez tunc facit expenſ domini domus vt l. ediles ff. de via publica. Et tenetur etiam conductor soluere tributū de re ꝑducta/ ꝛ defalcabit hoc locatori sicut tenetur soluere creditori de pignore vt l. in summa ff. de pigno.

¶ Notanduz secundo q̄ conductor nō tenetur de casu fortuito vt hic in §. qui pro vsu/ tenetur tamen de incēdio si in eadem domo oriatur/ quia hoc presumitur venire ex culpa inhabitantium vt ē quibus modis re contrahitur obliga. §. item is/ notatū est.

¶ Notanduz finaliter q̄ si conductor moriatur infra tempus conductionis tunc heres suus succedit quod verum est de conductor proprietatis non autez de vsufructuario vt. C. de vsufruc. l. si domina. ꝛ tangit hic glo. fi. q̄ si scholaris recedat de camera sua conducta iure conductionis posset aliuz substituere. sed impeditur iure societatis. quod preualet. quia ibi eligitur certa ꝑsona vt. §. fi. pr. §. soluitur. Si ergo ille alius sit eque idoneus potest substitui vt l. nemo. C. eo. Et si scholaris inhoneste faciat in camera conducta adducendo ꝑsonas inhonestas. potest expelli. non ob. cōductione. Aliꝫ non. vt d. l. nemo. Si etiam scholares non possent cōmode habere cameras cogēdi essent ciues ad locanduz cameras ſm wilhel. de cuneo in l. decernimus. C. de epiſ. et clericis.

De societate.

Continuatio satis patet predictis.

¶ Notandum circa Rubricam. q̄ aliqua est societas que constituit vnuz corpus vt est collegium et de illa societate non tractatur hic. sed ff. qd̄ cuiusq̄ vniuersitatis nomine et ff. de collegijs illicitis. Alia est societas que prouenit ex hoc q̄ aliqui habent rem in cōmuni vt plures heredes vel legatarij vnius rei. et de illa etiam non tractatur hic. ſz ff. fa. herciscū. ꝛ cōmuni diuidū. Tertia est societas que ſm. M. Tullū sic diffinitur q̄ est duorum plurium ve conuētio honeste contracta ad vberiorez questum et commodiorem vsum. et de hac societate tractatur hic. Verum tamen est. q̄ ista diffinitio solum datur de societate ex qua competit actio directa pro socio. Est autem et societas conuentio studentium ad simul habitandū. et non ad questum. ex qua oritur actio vtilis pro socio.

Societate Sūmatur sic Societas potest contrahi respectu omnium bonorū vel respectu vnius negociationis tantum. Et competunt socijs equa

les partes lucri et damni, nisi aliter pa
ciscantur. Possunt. n. paciſci. q̄ vn⁹ ſo/
cius habeat ij. partes lucri ⁊ damni. et
alius tertiam. Vel q̄ vnus habeat ij.
partes lucri ⁊ tertiā damni ⁊ ali⁹ duas
partes damni et tertiam lucri ꝓpter in
equalitatem rerum vel operarū. que ope
ꝑ pecunijs reputantur. vel possunt pa
ciſci. q̄ vnus habeat partem lucri. et ni
hil sentiat de damno. Et intelligitur lu
crum solum. quod remanet deducto dā
no. Et si pars lucri sit expressa et pars
damni non. intelligitur eadē pars dam
ni sicut lucri et econtra hoc di⁹ vsq̄ ad
ℓ manet.

¶ Notanduz primo. q̄ societas potest
quatuor modis contrahi. Uno modo
respectu omnium bonorum expresse et
tunc veniunt hereditates legata et do/
nationes et similia. vt. l. iij. ℓ. i. ff. eo. Se
cundo respectu bonorum simpliciter. ⁊
tunc veniunt hereditates legata et si/
milia. que accedunt propter meritum
persone et adueniunt. sed soluz illa que
acquruntur per questum. vt. l. nec' adij
cit. ff. eo. Tertio respectu vnius nego/
ciationis tantū. vt vini vel olei. vt hic
in ter. Quarto respectu vnius rei tan
tum vt ff. eo. l. v. Potest etiam contra
hi societas ex ipsa re. et non ex conuen
tione sicut duo fratres tenentes res su
as indiuisas vt. ff. eo. l. iij.

¶ Notandum secundo. q̄ partes lucri
et damni competunt socijs equaliter.
nisi aliter pactū sit qd̄ tamē debet intel
ligi iuxta quantitatem capitalis. Nam
si vnus posuit. xij. et alius. viij. licet ni
hil pactū sit habebit plus de lucro ⁊ dā
no qui plus posuit. et ita intelligitur. l.
si non fuerit. ff. eo.

¶ Notanduz tertio. q̄ socij possunt pa
ciſci vt vnus habeat duas partes lu/
cri et damni et alius tertiā et hoc prop
ter inequalitatem rerum vel operaruz
alias non valeret. quia ius societatis ē
fraternum. vt ff. eo. l. si verum. Possūt
etiam paciſci. q̄ vnus habeat duas par
tes lucri. et solum tertiam damni. et ali
us duas ꝑtes damni et tertiam lucri.
vt hic ī ter. verbi gratia. sunt duo socij
quorum quilibet imposuit xij. et ex his
xxuij lucrati sunt. xij. stante predicto pa
cto. habebit vnus de lucro. viij. et ita ī
toto habebit. xx. et alius ꝺ lucro quatu
or et ita in toto habebit. xvi.

¶ Notandum quarto. q̄ notanter dici
tur. q̄ socij possunt paciſci vt vnus ni/
hil sentiat de damno. et habeat partem
lucri. quia non valeret q̄ haberet totū
lucrum. sed esset conuentio leonina. de
qua narratur in fabula Auiani et habe
tur in esopo. qualiter leo et lupus et
vulpes ceperunt vnam predam quam
leo diuisit in quatuor partes dicēs. hec
prima pars erit mea. ratione societatis
scd̄a erit mea quia feci maiorem operaz
Tertia etiam similiter. quia sum fortio/
or et qui acceperit quartā non erit ami
cus meus. Ult̄ ꝟsus. Ne fortem socie
fragilis vult fabula presens. Nam fe/
dus fragili nescit' habere potens

¶ Notandum finaliter. q̄ lucrum et
damnum ambulant pari ꝑssu. et ideo
pars expressa de lucro vel statutum fa
ctum de lucro. intelligitur etiam de dā/
no. quia contrariorum eadem est disci/
plina ff. de lega. iij. l. fina.

Manet Summatur sic Socie/ ℓ⁹ ꝑ
tas soluitur quinq̄ mo
dis Primo renunciatione. si tamen cal
lide hoc fiat. nihil prodest renunciantī
sed bene alteri socio. Secundo morte
vnius socij. cuius plures supersint. nisi
hoc fuerit conuentum. Tertio. si socie/
tas contracta sit in vna re. tunc finito
negocio huius rei soluitur societas.
Quarto si bona omnia vnius socij pu/
blicētur finitur societas. Quinto si ꝓ
ter debita vnus socius cessit bonis. Et
tenetur socius de dolo. lata culpa et
leui sed non leuissima. hoc dicit vsq̄ ad fine

Notandum primo. q̄ si aliquis renunciauerit societati callide. videlicet si ipse sit institutus heres vt hereditatē solus habeat. tenetur tunc ille illam hereditatem communicare socijs suis.

Si tamen accidat damnum hoc solus habet supportare. vt ff. eo. l. actione. ꝟ. diximus. Et ille cui renunciatum est solus habet lucrum q̄d ipse acquirit. ꝫ damnū q̄d sibi euenit alius habet sustinē. Et renunciatio debet fieri presenti. Nam si fiat absenti nō prodest. vt ff. eo. l. sed et si socius ꝟ. si absenti. Non etiam prodest. si intempestiue fiat. vt ff. eo d. l. actione ꝟ. labeo.

Notandum secundo pro ꝟ. soluitur. q̄ si vnus sociorum moriatur soluitur societas q̄uis plures sociorum adhuc superſint nisi hoc prius pactum sit. Societas tamen non potest transire ad heredes. q̄uis pactum sit. nisi in societate vectigalium. vt ff. eo. l. verum ꝟ. in heredem. Si tamen vnus socius vadat ad alienas partes ⁊ alius moritur eo ignorante manet societas. vt ff. eo. l. actōne. i. rñ.

Notandū tertio. pro ꝟ. publicatione q̄ si bona vnius socij publicētur propter delictum suum soluitur societas. q̄ fiscus venit in locum suum et habetur pro mortuo vt ff. eo. l. actione ꝟ. publicatione. Fiscus tamē non est heres ſ. eius. vt notat̄ p. bar. in l. si q̄. ff. de his qui sui vel alieni iuris sūt. et hoc est verū. si sit socius rōe bonoꝝ. Si autē sit socius rōne industrie vel operarū. tunc si bāniatur vt pdat ciuitatem. non soluitur societas. nisi ꝓpter impedimentū psone q̄ societas est de iure gentium. q̄d non tollitur p ius ciuile. vt l. si tibi mandauero. ff. mandati. Sic etiam qui pdit libertatem non priuatur alimētis que sunt de iure naturali. vt l. qui victū. ff. de re iudica. et ibi p. bar.

Notandum quarto. q̄ melius est cedere bonis q̄ detrudi in carcerē vt ꝟ. d. actio ꝟ. fi. et qui cessit bonis hz beneficium q̄ de bonis postea acquisitis non pt cōueniri. nisi inquātū facere pt. vt. l. iij. ff. de cessione bonoꝝ. Nisi esset vsurarius. qui non habet hoc beneficiū. vt in g. in c. cū tu. eē de vsuris.

Notandum quīto. q̄ sūt adhuc duo alij modi quibus soluitur societas. Vltimus est. si res ī q̄ contracta est societas pimatur. vt ff. eo. l. verū ꝟ. penul. Alīs ē si socius stipuletur ab alio animo renouandi. vt ff. eo. l. actione. i. rñso.

Notandū sexto. q̄ licet socius teneat de dolo. lata culpa. et leui. si tamen alē socius etiam cōmisit dolū vel culpam. tunc non tenetur. quia fit compensatio vt ff. de compensa. l. si ambo.

Notandum finaliter. q̄ socius tenetur adhibere tantā diligentiam rebus cōibus quantā adhibuit rebus ꝓprijs ante contractam societatem. licet in deposito sufficiat. q̄ adhibeat tantam diligentiam. quantā adhibet rebus suis de presenti Et ex societate datur actio directa vtriq̄ sociorū et non datur actio nisi finita societate. vt C. eo. l. tam diu. quod verum est in cōi. sed bene datur actio prius pro reb⁹ singularib⁹.

De mandato.

Continuatio satis patet ex p̄dictis.

Mandatum Sic sūmat Mandatuꝝ contrahitur quīq̄ modis. vno mō grā mādātis tantū. scdo grā mādātis ⁊ mādatarij. tertio grā alicui⁹ tertij tātū. quarto grā mādantis et alicuius tertij. quīto grā mādatarij et alicui⁹ tertij Nā mādatū fcm̄ grā mādatarij tātū ñ ē obligatoriū Nec dī ꝓprie mādatuꝝ ꝫ poti⁹ ꝓsiliū Et ex ꝓsilio nēo tenet̄ nisi ꝓsulat̄ de certa ꝑsona. ⁊ ꝓsul⁹ ñ fuiſſꝫ alit̄ hoc factur⁹ Mādatū etiā fcm̄ ꝓ bonos moēs ñ ē obligatoriū Et mādatari⁹ ñ dz excedē fines mādati Nā de co ī q̄ excedit ñ hz mādati actio. hoc di.

De mandato.

¶ Notandum primo. q̄ mādatuz est officiū gratuitū a suscipiente exhibēdū Si enī nō sit gratuitū ⁊ interueniat pecunia est locatio ⁊ cōductio. vel si inter/ueniat alia species ē p̄ctus innoīat⁹ vt. ff. eo. ℌ fi. Nō vez ē ab initio. Nā ex post facto p̄t p̄ciū interuenire vt. l. si remunerādi ff. eo. Et ideo licz dñs dat pcurato/ri salariuz. tñ pcurator adhuc manet mādatari⁹ ff. de pcurato. l. i. Et fit mandatū p hec ẏba. rogo. volo. mādo. sup/plico. et silia vt ff. eo. l. i. Nō āt fit p ẏba recōmendatoria. nā licz q̄s scribat lras recōmēdatorias alicui et ille p̄p̄ illas lras mutuat pecuniā. non tenet sic scri/bens vt. l. si remunerādi. ℌ cū quidē ff. e. Nec fit etiā p ẏba monitoria vel cōsul/toria nisi cōmittat dolus vt. l. denicq; ℌ si quis ita. ff. eo. Ex quo ptz q̄ arbitrator nō tenet nisi de dolo vt notat p bar. in l. si inter. ff. de varijs et eẏordina. cog/nitionib⁹. Aliud est de arbitro q̄ ille fa/cit litē suaz vt. C. de pactis. l. si quis in cōscribendo.

¶ Notandū scdo. q̄ p̄t addi sextus mo/dus mādati scz si fiat gra mandantis et mādatarij et alicuius tertij scz si tutor mādet cōtutori suo vt pupillo emat ser/uum sibi necessariū. nā hoc mādatuz fit gra tutoris et cōtutoris et pupilli vt ff. eo. l. si pcurator. ℌ si tutores.

¶ Notandū 3⁹. q̄ vt ptz ex isto tex. isto iure potuit creditor agere cū fideiusso/re p̄cipali reo nō excusso vt hic in ẏli. aut si te volente. sed istud hodie nō ha/bet locū vt auctē. presente. C. de fide/iusso.

¶ Notandum quarto. circa ℌ tua tantū gra. q̄ nemo tenet ex cōsilio vt. l. cōsilij ff. de regu. iur. l. et c. nullus. de regu. iur. libro vi. Nisi consilium esset fraudulen/tum vt. l. quod si cum scires ff. de dolo vt faciūt interdū prosenete qui consu/lunt aliquid vendere vel emere plus vel minus iusto precio propt suā vtili/tatem et illi tenentur vt ff. de prosene. l. ij. Sic etiaz aduocati et procuratores qui male consulunt hominibus vt liti/gent propter eorum lucrum. Si etiam quis consulat de certa p̄sona et consul/tus alias non faceret/ tunc tenetur q̄s de consilio suo vt hic in tex. ẏli. et hec adeo. In delictis tamen non distinguit An consultus alias esset facturus vel non. quia consulens indistincte tenetur nō ei cui cōsulit vt hic in ℌ illud quoq;. sed alteri in cuius p̄iudicium executuz est istud cōsiliū vt ff. de iniurijs. l. non solū ℌ de mandato.

¶ Notandū quīto circa ℌ illud quoq; Qmandatum factum cōtra bonos mo/res nō est obligatoriū etiā si interuene/rit iuramentum vt in c. nō est. extra de regu. iur. li. vi. Quod verū est inter mā/dantem et mandatarium. alteri tñ scilz cui fit iniuria nascitur obligatio. nō so/lum contra mandantē sed etiam contra mandatarium. Et licz mādatarius sol/uat penā. et ita videt q̄ sua interest vt habeat actionē cōtra mādantem. illā tñ non habet/ quia fingitur pena non esse propter odiū delicti vt ff. de regu. iuris l. quod q̄s culpa.

¶ Notādū sexto pro ℌ is qui. q̄ dupler p̄t esse mādatum. Quoddam nō habēs certam formaz. et tūc mādatarius debz bona fide agere. de quo in. l. iij. ff. eo. Illud habet certā formā et certos ēminos Et si mandatarius tunc excedat nō ha/bet actionem mandati pro eo in quo ex cessit. q̄uis etiam vtiliter fecit vt. l. di/ligenter ff. eo. Nec habet etiam actionē negocio. gestoz vt. l. si pro te ff. eo.

¶ Notandū finaliter. q̄ licz mandata/rius nō possit excedere mādatum. p̄t tñ min⁹ agere vt si habeat mādatū emēdi aliq̄d pro centum. et emat pro quinqua/ginta. valet mandatum. et est obligato/rium. quia in maiori includitur min⁹ vt l. inter stipulantez ℌ ij. ff. de verboz obligationibus.

Recte. Sūmaꝝ sic. Mandatū re integra finitur p reuocationē mādantis vel p mortē mādantis aut mādatarij. Si tamen mandatarius ignorans mortē mandantis exequatur mandatū habet mādati actionē sicut debitor soluens liberto quē credit adhuc esse seruū creditoris liberat. tūc ibi. mādatum. Et licz suscipe mandatū est voluntariū. susceptum tū nō renūciatū adimplere necesse est nisi subsit iusta causa non renunciandi aut intempestiue renunciandi. et potest mandatum fieri pure in diem ⁊ sub conditione. tunc ibi. in summa. Et nisi mandatum sit gratuitū dicitur esse alia spacies contractus. hoc dicit. Et ptz intellectus textus

☞ Notanduz primo. q̄ speciale ē in mandato vt sez soluatur p voluntatez vnius cōtrahētiū. quia ūc nō fit cōiter in alijs contractibus vt. l. sicut. C. de actio. et obliga. Ratio aūt quare re integra mandatum p reuocationem soluit̄ est. Quia adhuc non interest mandatarij. ex quo interesse nascitur obligatio vt ff. eo. l. si procuratorē ℣ mādati actio. Et ad sciēdū q̄n res est adhuc integra sic p̄ distingui. Quia aut loq̄mur de mādato facto procuratori ad iudicia vel de mādato facto p̄curatori ad negocia vel de mandato facto de aliq̄ iurisdictione p̄mo casu tunc si res non sit incepta aut nō sit factū p̄paramentū substātiale intrinsecū res adhuc est integra. vt ℣ bi gr̄a. Mandauī tibi facere mihi domum et incepisti ponere fundamentū. res nō est integra. quia istud est p̄paramentum intrinsecū. Sed si factū sit p̄paramentū extrinsecū nihilominus res manet integra. vt si mandauī tibi ire rhomā p me ⁊ emisti calceos. adhuc res ē integra et mandatū p̄t reuocari vt notaꝝ in. l. si pecuniam ff de condictio. ob causam. Si vero loquamur in procuratore ad iudicia. tunc ante litem cōtestatam res est integra vt. l. procurator ff. de procuratori. nisi interuenisset satisdatio procuratoris vel domini. quia tunc res non est integra quo ad tacitam reuocationem mandati que fcilicz fit morte mandantis vt. l. si defunctus. C. de procurato. Quāuis res adhuc sit integra quo ad expressam reuocationem mandati. Et ideo mandās potest adhuc reuocare vt l. si ante. et ibi per glo. ff. iudica. solui

Post litem autem contestataz res nō est integra. Et ideo mandatum sine causa reuocari non potest vt. l. post litez ff. de procurato. Si autez loq̄mur de mādato facto quo ad iurisdictionem res ē integra vsq̄ ad citationez. et postea nō vt. l. et quia. ff. de iurisdic. omniuz iudi. et in c. gratum. extra de offici. delegati.

Notanduz secundo. q̄ mandatarius exequens mandatuz post mortem mandantis quaz ipe ignorat habet actionez mandati. quia alias ex probabili ignorātia et sine iusta causa sustineret damnū quod esse non debet vt ff. pro suo. l. fin. Secus si non haberet probabilez ignorantiaz vt. l. quanq̄ ff. ad velleianū. Et dicitur probabilis ignorantia que est de facto alieno. Et ex isto ptz q̄ si debitor soluat procuratori reuocato. quem tamen nescit reuocatum liberatur a debito. vt. l. eius qui in prouinciā ff. si certuz petatur.

Notādū 3°. pro ℣ mādatū. q̄ ad sciendū q̄lit̄ mādatarius teneꝝ. sic p̄t distingui. Quia aut loq̄mur in actōe p̄ria mādati q̄ cōpetit mādatario p̄ mādātē. tūc teneꝝ de dolo lata culpa leui et leuissima ⁊ nō de casu fortuito vt. l. si fu⁹ cōis ℣ qd̄ vero ff. de furtis. Aut loq̄mur in actione mādati directa. que cōpetit mādāti contra mandatarium. Et tunc aut res requirit exactissimam diligentiam vt in mandato procuratoris ad iudicia et itez teneꝝ de leuissima culpa vt. l. si a procuratore. C. de procurato.

Aut res non requirit exactissimā diligentiam sed exactam vt pecuniā solue/re et tunc nō tenetur de leuissima culpa sed de leui vt.l.in re mandata.C.eo. Aut res nō requirit exactam diligentiam vt portare litteras ad aliquez.z tūc solum tenetur de dolo et lata culpa nisi in se mandatarius suscepit custodiam. nā tunc tenet de periculo vt.l.eum ℣q epistolam ff.de furtis.et de isto p bar.in l.quod nerua.ff.depos.

¶ Notandū quarto pro ℣ in summa. q̄ mandatum debet esse gratuitum. Si tamen mandans promittat aliquid.z mandatarius nihilominus essz facturus q̄d sibi mandatum est/adhuc manet mādatuz. ¶ Ad sciēdū ār q̄liter mādatarius petere potest quod sibi promissum est z propie dicitur salarium. Sic potest distingm. Quia aut mandans promisit aliquid incertū re et genere. vt sic dixit facias hoc/et ego retribuā tibi vel erogratus.tunc mandatarius nihil pōt petere vt.l.salarium.C.eo. Quod vex est fm Jaco.de are.vt scz mandatarius nihil petat p actionez.sed bene pōt aliq̄d petere salarium p officium iudicis sicut aduocatus cui p officiū iudicis assignatur salarium fm conditionem siue facūdie et cause vt.l.i ℣ aduocatos ff.de variis et extraordi.cognitio. Procurator tamen non potest paciscī de quota litis alias punitur vt.l.si remunerādi ℣ marcus ff.eo. Sicut etiam nec aduocatus vt.l.si qui.C.de postula. sic nec medic⁹ debet paciscī de salario suo vt.l.medicus.ff.de variis z extraordi.cognitio. Aut mandans promisit aliquid incertum re.sed certum genere/vt promitto tibi equum.et tunc mandatarius petere potest actione mandati promissum vt.l.si pro fideiussore ff. eodem. Secus tamen in rebus que numero pondere et mensura consistunt. Si enim dixit. promitto pecuniaz tūc liberaretur soluendo maurum vt.l. si hominem ff. de lega.primo. Si autem promisit aliquod certum re et specie seu quantitatez.tūc aut interuenit stipulatio. et agitur certi condictione.aut non.tunc si in continenti promittatur/agitur actione mandati. Sed si postq̄ contrahentes diuerterunt se ad aliena negocia/ tūc agitur per officium iudicis vt.C.eo.l.i.

¶ Notandum finaliter q̄ quando hic dicitur q̄ interueniente mercede est locatio z conductio/ hoc debet intelligi si talis mandatarius consueuit operas suas locare/ vel si fiat de re que locari solet. Alias nascitur actio prescriptis verbis tanq̄ ex contractu innominato vt ff. de prescriptis verbis.l. si tibi polienda.

De obligationibus que ex quasi cōtractu nascūtur.

¶ Continuatur sic. Jam dictum est de singulis speciebus obligationū que ex contractu nascūtur. Sed q̄ alique sunt obligationes que ex quasi cōtractu nascuntur vt ℣ de obliga. ℣ sequens Ideo de illis hic consequenter tractaī et rubricatur titulus. de obliga. que ex quasi cōtractu nascunt.

Post genera con.

Actiones negociox gestox nascunt ex q̄si contractu. Et directa actio negociorū gestox cōpetit dño rei geste p̄ illū q̄ negocia gessit vt reddat rōnez sue admīstrationis Et tenet gestor de leuissima culpa. si alⁱ diligētⁱ negociū gessisset. Et p̄ria actio negociox gestox cōpetit gestori contra dominū. tūc ibi. tutores. Et actio directa que datur pupillo contra tutorē.z actio contraria q̄ dat tutori contra pupillū nascuntur ex quasi contractu. tunc ibi. item si inter.

Similiter actiones cõi diuidũdo ꝛ familie herciscũ. que cõpetũt habentibus rẽ cõez sine societate. et actio q̃ cõpetit legatarijs cõtra heredẽ nascunt ex q̃si cõtractu. tũc ibi. item is. Actio etiã que cõpetit ei q̃ p errorez indebitum soluit nascitur ex quasi cõtractu. q̃ actio vocatur ꝓdictio indebiti. Et cessat ista actio ne scz indebitũ p errorez solutũ repetatur qñ solutũ est ex causa q̃ ex inficiatione crescit vt in. l. acquilia. ꝛ in legatis relictis religiosis locis vel causa pietatis. hoc dicit.

☞ Notandũ primo. q̃ bona est argumentatio a sufficiẽti diuisione vt ꝫ ptz Nã bñ sequit. obligatio nõ est ex ꝑcto. neq; ex maleficio neq; ex q̃si maleficio qđ subintelligit in tex. ꝫ est ex q̃si ꝑcto.

¶ Notandũ scdo. q̃ actiones negociorũ gestor inuente sunt ne deserant negocia absentiũ. q̃ nisi quis petere posset qđ in tali negocio expẽdit nemo curaẽt de negocijs absentiũ. q̃ nemo p̃sumitur velle sua iactare vt ff. de probatio. l. cuz de indebito. Et ideo dat negocioz gestori vtilis actio negociorũ gestorũ. In quibusdã tñ casibus gestor negociorũ nõ petit qđ expẽdit. Primus est si dñs rei phibuit sibi sua negocia gerere. et pte stationẽ fecit q̃ nihil vellet sibi refundẽ quã protestationẽ sufficit generaliter denũciare vt. C. de nego. gestl. l. fi. Scdo si negociũ gestũ sit paterna affectione. vt si vitricus dedit alimẽta pupillo suo vt. C. de nego. gestl. l. si paterno affectu. Tertius casus si libertus gessit negocia patroni vt. C. de nego. gestl. l. officiũ. Quartus si maritus expendit aliqua pro curatione vxoris sue egre. vt. C. de nego. gestl. l. quod in vxore. Et dicit ibi bar. q̃ si dominus aliqua expendit p curatione famuli sui non repetit. Quintus si negocium gestum sit causa pietatis vt C. de nego. gestl. l. i. Et sufficit q̃ negociorum gestor vtiliter negocium incepit. cuius eueniat alius exitus vel effectus ad petendum quod impendit vt ff. de negocijs gestis. l. sed an vltro ¶ i. Fallit tamen hoc si gessit animo deprehendi. fallit etiam in negocio pupilli. ff. de nego. gestis. l. si pupilli. fallit etiam si accessit noua negocia vt ff. de negocijs gestis. l. si quis negocia. Fallit quoq; si pactum factum sit de non petẽdo vt. C. de negocijs gestl. l. negocium. Vel si gestor cõmisit culpam vt ff. de nego. gestl. l. sine hereditate. vel si gestor fuerit in mora vt ff. de lega. ꝓmo. l. cuz res ¶ fina.

Et ne gestores inutiliter expendant. Ideo datur domino rei geste directa actio negociorum gestorum ad petendum rationem administrationis a gestore. et tenetur ipe gestor regulariter de leui culpa vt. C. de negocijs gestl. l. tutor. tenetur etiam de leuissima si alius diligentius fuisset administraturus vt hic in textu circa finem istius ¶ et ff. de nego. gestis. l. si pupilli ¶ videamus. ¶ Interdum tamen solum tenetur de dolo et lata culpa. vt ff. de negocijs gestis. l. iij ¶ interdum scilicz quando accessit negocia deserta. Et dicitur actio negociorum gestorum q̃ius tantum vnum negocium gestum sit. vt ff. de negocijs gestis. l. iij ¶ negocia. Et ita pluralis numer⁹ ponitur p singulari. quod facit si sit statutum quo puniatur producens falsos testes puiendus est etiam ille qui producit vnum falsum testem.

¶ Notandum tertio pro ¶ tutores quoq; q̃ actio directa tutele datur pupillo contra tutorem vt reddat rationem administrationis sue que tamen non datur nisi finita tutela vt ff. de tute. et ratioci. distrahen. l. si tutor ¶ fina. Sed cõtraria actio tutele datur tutori contra pupillum ad petendum id quod expendit in rem pupilli vel si pro pupillo res suas vel seipm obligauit.

Et ita est hic casus vt quis agat añ q̃ soluit. et nõ dat etiã ista actio nisi finita tutela vt ff. de ꝑria actio. tute. l. ¶ fini/

Per quas perso.nobis acquiritur obligatio

to. Et nascunt iste actiones ex quasi cō tractu vt hic dicit.

¶ Notādū q̄rto circa ℣itē si ink. q̄ q̄n dicit h in tex. q̄ actio q̄ dat legatarijs cōtra heredē nascit ex q̄si p̄ctu hoc nō intelligit de rei vendica. quā hz legatarius ad p̄sequēdū legatū. q̄ illa neq; ex p̄ctu neq; ex q̄si cōtractu nascit vt ℣. de actio ℣i. Et idē dici p̄t de hypothecaria q̄ etiā dat legatario ℣m glo. h. Sz intelligit h de actiōe ex testō. Nā heres adeundo hēditatē nō p̄hit sed q̄si p̄hit cū legatarijs vt ff. ex q̄bus cau. in possess. eat. l. apud iulianū ℣i. cū. l. sequē. ¶ Petitio āt hēditatis ex actio finiū regūdoruz dicunt etiā nasci ex q̄si p̄ctu ℣z gl. h

¶ Notādū q̄nto. pro ℣itē is. q̄ soluēs indebitū p errorem trāffert dñiuz. Et ideo cōpetit sibi condictio indebiti ad petendū qđ indebite solutū est. q̄ nemo debet cuz aliena iactura locupletari vt ff. de cōdictio. indebi. l. nā hoc natura. z ideo licz soluēs velit distrahere. tamen p̄p̄ hanc rationē est inter sic soluētem et recipientē obligatio ex q̄si p̄ctu.

¶ Notandū sexto. q̄ soluēs indebitum in quibusdā casibus nō p̄t repetere. primo si sciens soluit. quia tūc donare videtur vt ff. de condic. indebi. l. i. Secōdo si p sentētiā soluat. C. ō cōdic. indeb. l. i Tertio p̄pter trāsactionē vt ff. de condictio. indebi. l. in summa ℣i et quidem. Quarto si recipiēs iurauit sibi hoc esse debitum. et soluens detulit sibi iuramētum vt ff. de iureiuran. l. nam postea ℣i. Quinto si solutum sit in causa pietatis vt ff. de condictio. indebi. l. cum his ℣i si mulier. Sexto si non fuit indebitum respectu soluentis. fuit tamen debituz respectu alterius cuius nomine solvit vt C. de peti. hereditatis. l. de hereditate. Septimo si solutuz sit ex causa que infeciando id est negando crescit vt in. l. acquilia. de quo hic in textu. ℣bi gratia Petitum est a me damnum illatuz qđ ego non intuli et solui non possum repetere quia videor confiteri me fecisse. Si tamen nullum damnuz illatum sit tunc possum repetere. quia solutio mihi nō p̄iudicat sicut nec confessio quando nullum damnū illatū est. vt ff. ad legē acqui. l. inde neratius.

¶ Notandū finaliter. q̄ si legatū indebite soluat. distinguendū est. Quia aut scient soluit et nō repetit vt ff. de condictio. indebi. l. si fideicōmissuz. aut soluitur p errorez iuris. et tūc q̄uis nō sit debitum ciuiliter. debitum tamen naturaliter non repetitur vt. C. ad legē fal. l. error. niū esset pupillus qui in vtroq; casu restituit in integrū. vt. C. si aduersolu. l. ij. Aut soluit p errorē facti z tūc repetitur. C. de condic. indebi. l. fideicōmissum.

☞ Opponitur sic Et videtur q̄ soluens indebitum p errorem nō trāffert dominiū p. l. si procurator. ff. de acquirē. rerū domi. ¶ Solutio ℣Aut error est in re et nō trāffertur dominium. nec oritur condictio indebiti vt in illa lege si procurator. aut error est in obligatione. et tunc transfertur dominium. et ita loquit hic.

Per quas perso. no. acquiritur obligatio

¶ Continuatur sic. Visō qualiter obligationes nascūtur et nobis acquirunt p nosipos. sequit videre qualiter nobis acquirunt p alios. Et ideo rubricatur iste titulus. p q̄s p̄sonas nobis ꝛc. Circa quā rubricā. Notandum q̄ iste titulus differt ab illo s. p q̄s p̄so. nobis acq̄rit. q̄ ibi tractat q̄liter p alios acq̄runt nobis res. Dic autē qualiter nobis acquiruntur per alios obligationes. Nam sicut appellatiōe factoz nō intelliguntur res. sic nec appellatione rerum intelligunt obligationes et actiones.

Differt etiã ab illo titulo ꝫ de de stipula. seruoꝝ. qꝫ ibi tractaꝫ qualiter nobis ꝑ alios acquirunt obligationes ex stipulatione tantũ. h aũt de oĩ obligatiõe.

Expositis. Sũmaꝫ sic. Obligationes acq̃site ꝑ seruos acquirũt dño quoad totũ. Acquisite ẏo ꝑ liberos existentes in potestate ꝑis acquirunt patri q̃ ad vsumfructũ. manente ꝓprietate apd liberos. Ex qua tñ ꝓprietate pater etiã habet actionẽ. tũc ibi. Itẽ ꝑ liberos. et obligationes acquisite ꝑ liberos hoĩes vel alienos seruos bona fide possessos vel ꝑ seruũ vsufructuarium ex opibus eoꝝ. aut ex re possessoris acquirunt ipi possessori. tũc ibi. cõez. Et obligatiões acquisite ꝑ seruũ cõmunẽ acquirunt domini pro dominica portione. nili seruꝰ noĩatim vni vel iussu vnius obligationes acquirat. quia sic tãtũ illi acquirũtur. hoc dicit.

☞ Notãdũ ꝓmo. qꝫ qñ hic dicit qꝫ obligationes ꝑ seruum acquirunt dño debet intelligi si dñs eũ possideat. Nam si alius possideat eũ bona fide habet locũ ẏ sequens scz item ꝑ liberos.

Notandũ scdo. Q̃ obligationes acq̃site ꝑ liberos existentes in ptãte patris acquirunt patri ꝓut hic dicitur. hoc ẽ vex in aduenticijs. Naz in profecticijs acquirunt ꝑi pleno iure. In castrensibus vel quasi castrensibus pater nihil habet. Et de isto latius dictũ est ꝫ ꝑ qs ꝑsonas nobis acquirit ẏ.

Notandũ tertio circa ẏ itẽ ꝑ liberos Q̃ liber homo aliq̃ possidet bona fide vt si possessor credat eũ esse seruũ. et suum aliq̃ mala fide vt si credat eũ eẽ seruũ. sed scit eũ nõ esse suũ. vt ff. d acq̃rẽ. possessio. l. i. ẏ sed ꝑ eũ. Si aũt scit eũ nõ esse seruũ. tũc nullo mõ possidetur. ẋ detinet vt ff. de acquiren. possess. l. qd vniuersas. ẏ i.

Notanduz finaliter circa ẏ cõmunẽ Q̃ si seruus cõis acq̃rat obligationem simpliciter vel sub noĩbus appellatiuis tũc illa acquirit dominis ꝑ dñicis portionibus vt hic dicit. Sz si sub noĩbus ꝓꝑijs tũc obligatio acquirit dominis pro virilibus portionibus vt ff. de stipula. seruoꝝ. l. si seruus cõis. et latꝰ dictum est de isto ꝫ de stipula. seruoꝝ. ẏ ij.

Quibus modis tollitur obligatio.

Continuatur sic. Dictum est ꝫ qualiter obligationes nascunt. sed quia nihil est tam forte quin rumpi et dissolui possit vt in aucten. de nup. ẏ deinceps. collatio. iiij. et. l. nihil. ff. de regu. iur. Idcirco tractaꝫ h. qbus mo. tollit obligatio.

Tollitur. Sũmaꝫ sic. Omnis obligaꝰ tollitur solutione illius rei que debetur vel etiã alterius rei volente creditore. Et ꝑt alius pro alio siue sciẽte siue ignorãte vel etiã inuito soluere. tũc ibi. item si reus. Et si reus soluat tollit obligatio oĩm qui pro eo interuenerũt et ecõtra scz soluẽte fideiussore tollitur obligatio rei principalis. tũc ibi. item ꝑ acceptilationem. Et ꝑ acceptilationem tollit solũ obligatio nata ex stipulatione. Et ideo inuenta est stipulatio acqliana ꝑ quã renouant oẽs obligationes et reducunt ad stipulationẽ et tũc ꝑnt tolli ꝑ acceptilationez. tũc ibi. preterea Etiã tollitur obligatio ꝑ nouationem Et olim fiebat nouatio ꝑ interuentum noue ꝑsone vel ꝑ adiectionẽ vel detractionẽ fideiussoris diei vel cõditionis. Ita tñ vt nõ diceret nouatio facta donec dies aut ꝓditio existeret. Sz hodie

nō fit nouatio nisi p contrahentes exp/ matur q volūt priorē obligationē re/ nouare.tunc ibi.hoc amplius Et obli/ gationes que ex consensu nascunt tol/ luntur p dissensum seu contrariam vo/ luntatem cōtrahentiū.hoc dicit. ¶ Et ptz intellectus textus

¶ Notandū primo.q alius pt soluere p debitore ignorante seu inuito et con cor.l.soluendo ff.de nego.gestl. Non tñ pt alteri solui q̄ creditori vt ff.de nouatio l.sicchū ℣ fi.nisi ille alt habeat mādatū a creditore aut creditor sit heres il/ li⁹ vt ff.de solutio.l. solutū/ an āt debi/ tor possit soluere creditori creditoris. Distinguendū est ¶ Quia aut hoc fit īuito creditore et nō liberat debitor.C.ō negocijs gestis l.fi.aut ignorante credi tore ⁊ tūc nō liberat debitor ipo iure ꝫ ope exceptionis vt l.opas ff.de dolo ex ceptio. Nisi essent creditores ex eadem cā vel nisi debitor obligasset bona sua creditori creditoris quia sic soluēdo si/ bi ipo iure liberat vt in d.l.solutū.

¶ Notādū secōdo p ℣ item ꝫ si re⁹.q ex isto tertio ptz q̄lit vna solutio pt parere du as liberationes/ q̄n tñ fideiussor soluit. tūc aut soluit noīe rei pncipalis ⁊ libēa tur reus ipo iure vt l. soluendo ff. de nego.gestl. Et creditor nō cedit fideius sori actionē q; extincta ē nisi h̄ añ solu/ tionē vel in cōtinēti p⁹ fuerit actū sed fideiussor tūc agit actiõe mādati ad pe tendū id qđ soluit ab ipo reo Aut fide iussor soluit noīe suo et tunc reus prin cipalis nō liberat ipo iure sed ope ex/ ceptionis vt ff.manda.l. si quis Et tūc creditor cedit fideiussori actionem Et in dubio presumitur fideiussor noīe suo soluisse.l.papinianus ff.manda.

¶ Notandum tertio p ℣ item p accep/ tilationem Q; acceptilatio est imagina ria solutio/ et differt a vera solutione qua vera solutio fit mediāte re/ sed ac/ ceptilatio fit p ẏba vt ff.de acceptila.l. si acceptilatio ℣ inter. Et licz acceptila tio sit inutilis iure acceptilatiōis est ta mē vtilis iuē pacti ℣m Mar. q̄uis bul. dicat contrarium.quox opiniones pñt sic concordari. ¶ Quia aut acceptilatio ē inutilis ratione rei. quia fit de re q̄ nō est deducta in stipulatiōez.⁊ tūc valet iure pacti.vt dicit Mar.aut est inutilis ratione forme. vt scz quia fit inter ab/ sentes vel non dicūtur ẏba apta accep tilationi.et tunc nullo mō valet vt di/ cit bul.⁊ ira nota.ff.de pactis.l.si vnus ℣ si acceptilatio.

¶ Notandū quarto.q ad sciendū. An solutio potest fieri p parte Sic potest distīgui ¶ Quia aut hoc fit volente credi tore et tunc non ē dubiū aut inuito cre ditore.et tunc si debitor confitetur to/ tū debitū non potest fieri solutio p p/ te.vt ff. ō vsuris l.tutor ℣ lucius. Aut debitor non confitet totū debitū et tūc pars confessata potest solui creditore in uito vt minuātur lites ff.si certū peta/ tur l.qđā ex stipulatione. dicūt tamen hic docto.cōmunit.q ex equitate credi tor tenetur ptem solutiōis capere q̄uis solutio p pte habeat multa incōmoda vtl .plane ff.familie herciscū.

¶ Notandum quīto.q stipulatio acquilīana inuenta est vt omnes obligatōes reducantur ad stipulationē et renouē/ tur et ita iure isto nouatio fieri potest q̄uis p contrahentes hoc nō sit expres sum qđ hodie non fit vt dicit in seq̄n ℣ preterea. Et potest etiā actio realis ad stipulationē reduci sed tūc loco rei po/ nenda est estimatio eius.quia nemo rez suam stipulari potest. vt supā de inutili. stipula ℣ ij.

¶ Notandum sexto.q actio dicitur re spectu psone et petitio respectu rei. et psecutio respectu vtriusq;.vt ff.de acti. et obliga.l.actio in psonā.

¶ Notandum septimo p ℣ preterea. q̄ q̄n fit nouatio obligationis tunc tol lit pma obligatio q̄uis etiā seda sit inu tilis.nec habet creditor regressum ad p

mum debitorē nisi scōus eliserit obligationē p restitutionē i integrū Nam tūc haberz regressū ad primū qō vez ē nisi scōus dolo inductus fit ad obligandū se pro pmo vt notatur p bar. in l. prima ff. de nouatio. Ratio autē quare prima obligatio tollit. qñ fit nouatio cuz pupillo sine auctoritate tutoris et non qñ fit cū seruo Est quia pupillus pt naturaliter obligari q̄uis non ciuiliter sine auctoritate tutoris. et cum auctoritate tutoris obligari pt ciuilit et naturaliter. seruus āt nullo modo potest obligari.

¶ Notandum octauo. q̄ nouatio olim fiebat p inuentū noue psone vel per adiectionem alicui⁹ qualitatis vel obligationis. Sed hodie ñ fit nisi per ptrahentes exp̄matur q̄ volunt pmā obligationē renouare. vt C. de nouatio. l. fina. Si tamē hodie pm⁹ contractus ñ st. et cū scō et apparēt de intentione contrahentiū q̄ voluerūt renouaē obligationem. q̄uis non expresserint licz nouatio non valeat iure actionis valz tamē ad excipiendū vt dicta. l. fina. C. de nouatio.

¶ Notanduz nono. pro ¶ hoc amplius q̄ iste textus loquitur solū de obligationibus que ex consensu, nascuntur de q̄bus dictum est in illo titulo. Nam in oi obligatione est consensus ꝫ ñ solū. pt tamē intelligi qđ hic dicit etiā de quibusdam alijs obligationibus. videlicz que nascunt ex maleficio. Nam obligationes iniuriaz et similes p̄ñt tolli per dissensum. vt ff. de pactis. l. si tibi decez ¶ quedam actiones. et ibi p bar. Et pt etiam per dissensū remitti pena debita pri. non autem pena debita reipublice. vt ff. de pactis. l. iure gentiū ¶ pactus.

¶ Notandum decimo. q̄ res non ē integra in emptione et venditione. qñ solutum ē precij aut pars precij. aut res est tradita. vt hic dicit Et ideo tūc nō pt dissolui obligatio p solā voluntatem ꝫ req̄rit retrotraditio. vt C. qñ licz ab emptio disce. l. prima.

¶ Notandum finaliter. ex vltia glo. q̄ colliguntur vndecim modi quib⁹ tollitur obligatio. primo solutione vt supra eo. pmo ¶ scdo acceptilatione sup eo. ¶ Itē p acceptilationē. tertio Nouatiōe voluntaria. quarto nouatione necessaria Et fit nouatio voluntaria p stipulationē. Sed necessaria fit p litis contestationem vel per sententiaz. vt si alius quis subeat pro me iudiciū ad me liberandū. vt ff. de Nouatio. l. aliā. Quinto compensatōne. vt ¶. de actio ¶ penul. sexto delegatione. vt ff. de nouatio. l. delegaē. septimo cōfusione debiti vt si debitor fiat heres creditoris. l. si debitori. ff. de fideiuss. octauo p oblationez ofi g̃tōez et depositiōnē. vt C. de so⁰. l. ob ofig̃tōez Et añ litē cōtestatā sufficit sola oblatio ad tollēdā obligationē. vt. l. sed si secūda ff. de ofstitu. pecu. Nisi creditor esset absens quia tūc etiā requiritur consignatio et depositio. vt in. l. statu liberos ¶ stich⁹ ānua. ff. de statu libe. Post litem aūt cōtesta. requirūtur ista tria scz oblatio cōsignatio et depositio. et q̄ fiant p̄ gruo loco et tempe. vt in d. l. ob ofig̃tōez. ¶. de solutio Mono tollit obligatio interitu speciei. vt ff. ō ꝟbo. obliga. l. si ex legati causa. decimo p maleficiū. vt si quis ꝓpria auctoritate capiat rē alic̄ quā ali⁹ possidet. vt C. vnde vi. l. si quis in tantam. vndecimo dissensu. vt dicitur in isto ¶ Et tollitur interdū ciuilis obligatio ꝛ remanet naturalꝫ vt p sententiaz. vt ff. de cōdictio. inde. l. iulianus. Et interdū tollitur naturalis et remanet ciuilis. vt p redditionē chirographi aut instrumēti i quo cōtinetur debituz aut p iusiurandū. vt ff. de solutio. l. stichū ¶ naturaliter dicit aūt bar. in l. Item quia ff. de pactis. q̄ p redditionez chirographi. aut instrūi p̄tinētis debitum tollitur obligatio. Et ideo etiaz si apud debitorē reperiatur instrumentuz

cancellatum presumitur obligatio extĩcta. si probetur. q̃ hoc instrumentum ẽ apud debitorẽ voluntate creditoris vt l. labeo et ibi p̃ bar. ff. de pactis.

¶ Opponit̃ ꝓmo ⁊ videt̃. q̃ p̃ solutionẽ non sp̃ tollitur obligatio p̃. l. qui hoiem ℣ fina. ff. de solu ¶ Solutio. ¶ Ibi solutum fuit indebitũ et ideo licet soluens liberabatur ab obligatione. tamẽ causabatur obligatio in recipiente.

¶ Sed replicat̃ de ℣ si ũ tacuerit. ꝓmo respon. in auctentico. vt hi q̃ ꝓhibentes res hr̃e. ¶ Solutio ¶ Ibi tutor fuit debitor pupilli. et tacuit illd̃ debitũ q̃n assumpsit tutelam Et id̃o si durãte administratione soluat non liberatur fauore pupilli vt in auctentica. minoris debitor C. qui tutores dare p̃nt.

¶ Iterum replicatur de. l. si rem meam ff. de solutio. ¶ Solutio ¶ Ibi res nõ fuit soluta sicut fuit debita Nam in ea fuit alienũ ius constitutũ.

¶ Iterum replicatur de. l. iulianus ℣ q̃ fundum. ff. de ℟. obli. ¶ Solutio ¶ Ibi soluens non liberabatur. quia tenebat̃ cauere de euictione. quod non fecit...

Iterum replicatur de l. iij ℣ si vendita. ff. cõmodati. ¶ Solutio ¶ Ibi non liberabatur soluens. q̃ res quã solvit fuit deteriorata.

¶ Opponitur finaliter et videt̃. q̃ aliꝰ non potest̃ p̃ debitore soluere eo inuito. quia beneficiũ non redditur in inuitum per Linuitum. ff. de reg. iuris ¶ Solutio. ¶ Illa regula loquit̃ in priuilegijs. hic autem loq̃mur ĩ beneficijs vel illa regula intelligitur p̃ directum ist̃ autem p̃ obliquũ. sed prima solutio est clarior.

¶ Sic finis ẽ tertij. p̃ quo sit gloria p̃ri.

¶ Sequitur liber quartus.

¶ De obligationibus que ex maleficio vel quasi maleficio nascun.

¶ Cum sit ex ¶ Ex ꝓ| continuat istum titulũ cũ quibusdam sequentibus ad ea que prędicta sũt. Et ideo potest̃ hic fieri tale sũmariũ ¶ Dcm̃ ẽ s. d̃ obliga. q̃ ex ꝓtractu vel ex q̃i p̃ctu nas. ¶ Hic ꝓsequẽt̃ tractat̃ de obliga. q̃ ex maleficõ seu delicto vel ex q̃si malefi. nas. Et q̃uis obligationes q̃ ex ꝓtractu descendũt. quasc̃at̃ ex variis cauſ et ſepatis. s. ex re ℣bis. lr̃is et ꝓsensu. vt s. de obliga. ℣ hanc eq̃. ¶ Obligatões tñ oẽs q̃ ex maleficio descendũt nascunt̃ ex vna causa. s. ex ipso maleficio. h. d. vsq̃ ad ℣ furtũ eim̃.

¶ Notandũ primo. q̃ ista rubrica generaliorẽ q̃z nigꝛ. q̃ ĩ isto titulo ñ tractat̃ de oĩb⁹ obliga. q̃ ex maleficio nascũt̃. sz̃ solũ de furtis. Simile ẽ C. d̃ reb⁹ creditis ⁊ iureiu. q̃ ĩ illo titulo nõ tractat̃ de reb⁹ creditis. sz̃ in sequẽtib⁹. Et q̃d̃ dicit ter. hic tractãd̃ũ esse de obliga. q̃ ex quasi malefi. nal. hoc nõ fit in isto titu. sz̃ postea ponit̃ ti. spẽal'd̃ ill'obliga.

¶ Opponit̃ et videt̃. q̃ nõ õnes obligationes q̃ ex maleficio descẽdũt nascant̃ ex vna cã. s. ex re q̃ etiã alique nascunt̃ ex ℣b iniuriosꝰ. vt ex cõuicio. p̃. l. i ℣ iniuria. ff. de iniurijs. Et alique nascunt̃ ex lr̃is. s. diffamatorijs. p̃. l. lex cornelia ℣ si q̃s libtum. ff. de iniurijs. ¶ Solutio Mñ obligatões nascunt̃ ex ℣bis iniuriosꝰ vel ex litteris diffamatorijs. tunc nõ nascunt̃ ex eis· vt sunt ℣ba vel lr̃e. sz̃ vt in talib⁹ ℣bis vel lr̃is ꝓsistit maleficiũ. Et ita tales obligatões nascũtur